

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Pars V. de quotidiana exercitatione virtutis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

PARS QUINTA

De Quotidiana exercitatione Virtutis.

VITA Spiritualis, & religiosa, si non ob aliud, ob hoc saltem diligenda esset, & summis conatibus amplectenda, quod ipsa nihil aliud est, quam series quedam bonorum operum, catenæque virtutum. In qua, si eius monitis acquiescimus, & secundum ordinem nobis præscriptum vivimus, à mane usque ad vesperam, & à vespere usque ad mane, sanctis virtutum operibus occupamur, & non interruptis passibus in perfectionem, & in caelestem patriam tendimus. Nam vita hæc omnia quæ à ratione, & Dei lege discordant, potenter ablegat, quæcumque bona, quæcumque sancta, quæcumque perfecta sunt, vocat: media verò, sine indifferentia ita condit, & perficit, ut in bona, & præmio digna convertat. Sed hæc est imbecillitas, aut miseria nostra, ut sepe mala à vita religiosa ablegata accersamus, bona amplexata refutemus, & media non in virtutis actus, sed in delicta commutemus. Quamobrem sancti Patres, ac vita spiritualis tractatores, ad specialia, immò & ad minima religiosa opera descendentes, quemadmodum facienda essent, docuerunt, ut qui ea præstant, oleum & operam non perdant, verum eorum exercitatione in virtute proficiant. Horum vestigiis nos minimi nunc inherere volumus, & quæ ab eis didicimus, ad hanc rem pertinentia, vel in fratribus nostris, quibuscum conversamur, aspeximus, exarare contendimus, ut & nos ipsos, & alios, si sortè hæc legerint, excitemus, & tractationem istam virtutum absoluamus. Quæ profectò integra & absoluta non esset, si rationem bene se gerendi in omnibus, & studiosè agendi, non traderet. In hac autem re spirituales viros bipartitos invenio: quidam enim eorum, alios suo fervore metientes, tanta dicunt in communibus diei operibus esse servanda, ut robusti adolescentes vix ad illa implenda sufficiant: alij verò hæc sub generali doctrina prætereunt, adeò ut parum ad communes actiones pertinens doceant. Nos verò mediam viam tenere cupimus, qua nec virtutum amatores plus nimio oneremus, nec tepidis ansam nihil faciendi, & distractè vivendi, concedamus. Illum autem senem apud Cassianum, felicem existimo, qui in extremis constitutus, & à fratribus interrogatus, quo pacto possent facile ad perfectionem pervenire, respondit: Nunquam meam feci voluntatem, nec quemquam docui quod prius ipse non feci. Me verò miserum puto, quia præ negligentia mea multa hæc dicturus sum, quæ non facio, & multa, quæ malè, & tepidè facio: scribo tamen ad aliorum utilitatem, quia ad scribendum capti operis perficiendi necessitate compellor; & id scribo, quod bonum, ac Deo gratum esse cognosco: & licet miser & imperfectus, facere concupisco. Et ut liberius & confidentius loquar, vita rationem scribam, quam tyronibus nostris in Novitiatu, & scholasticis nostris in Collegiis instillamus, in qua eos usque ad senectam perseverare concupiscimus. Horum autè, quæ hac vita ratione continentur, quedam quotidie, manè, aut vespere fiunt; quedam singulis hebdomadis, aut singulis mensibus, aut singulis annis fiunt; quedam semper fiunt. Et de his omnibus ordinatè & breviter agendum est.

Cassian.
ll. 5. c. 28.

Sectio Prima huius partis, De his, quæ mane fiunt.

De Surgendo à somno.

CAP. I.

RIMUM opus, quod in die occurrit, est lectuli, in quo per noctem quievimus, derelictio, & mentis ad vigilandum & laborandum applicatio. Et quidem non tantum solem præveni-

mus, sed & longè ante auroram surgimus, ut in illa temporis tranquillitate Deo longioribus spatiis sine ullo impedimento vacemus. Sanctumque Davidem imitati gestimus, de se ipso dicentem: Præveni in maturitate & clamaui, quia in verba tua supersperaui.]

Psal. 118.
147.

Præveni,

Præueni, inquit, tempus illud, quo homines solent ad operandum assurgere, ipsūque auroræ aduentum antecessi, quia illam horam satis opportunam ad clamandum, & te Dominum deprecandum, esse cognoui, id autem feci quia ad meas miseras subleuandas, desideriaque complenda, magnam spem de tua benignitate concepi. Tu verò, o vir Dei, cum surgendi è lecto signum audieris, statim sine vlla mora, sine vlla cunctatione, cum magno feruore & alacritate confurge. Audi Ecclesiasticum dicentem: [Hora surgendi,] nimirum è lecto, [non te trices: præcurre autem prior in domum tuam,] nempe in domum orationis, fratresque vniuersos præcede: [& illic auocare,] vt apud Dominum tuæ conscientia rationem reddas [& illic lude,] illic scilicet letare, ac te ipsum recte in Domino, si nihil quod conscientia dictamine aculetur, inuenias. [Surge velociter,] sic enim ab angelo dictum est Petro: & si absque cunctatione surrexeris carenā tepiditatis & segnitiei cadent de manibus tuis. *Assuefas* oportet dicere in corde tuo cum campanula ad surgendum sonuerit: Hoc signum magni regis est: eamus citò, & offeramus ei munera. Et sicut cum princeps dato signo vocat aliquem, è vestigio ministri accurrunt; vt eius iussa perficiant: sic & tu cum à Domino cymbali pulsatione vocaris, sine mora ad eius imperium accurre.

Ecl. 3. 13.

Act. 12. 7.

Can. 5. 6.

Cyrril. Hierosol. in ezech. 33.

Bonau. tract. de interiori homine, p. 1. c. 4.

Magni momenti est hæc propera citaque surfectio, ex qua communiter tota sensibilis diei deuotio, & diuina visitatio dependet. Sponsa aperire sponso cunctata est, & cum tandem aperuit, minime illum inuenit. Iam, inquit, [declinauerat, atque transierat.] Sic proflus si aliquantulum præ seordia moteris, sponsum qui te vocabat, iam abiisse, & te aridum ac tenchris obuolutum reliquisse reperies. Signa te ipsum statim venerando crucis signaculo, cuius virtute munitus contra diei pericula tum corporalia tum spiritalia protegaris. Ad hoc sanè hortatur Cyrellus non perfecte viuentes tantum, sed & vniuersos Christianos: Non pudeat vos, inquit, crucifixum confiteri, sed in fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur, & in aliis omnibus crux fiat: in panibus comedendis, & in poculis bibendis, & in egressu, ante somnum, recumbendo & surgendo: eundo & quiescendo. Magna hæc est custodia, quæ propter pauperes gratis datur, sine labore propter infirmos, cum à Deo sit hæc gratia, & timor demonum; triumphauit enim de illis hoc signum. Ostensa illis audacter, quando enim videntur crucem, recordantur crucifixi, metunt enim eum qui contriuit capita draconis. Huius autem sanctissimi signi virtute, ac sedula diligentia omnem non solum malam, sed & inanem cogitationem abiice, & ad Deum tuum cor mentemque conuertere, & illum in primo illo diei momento affectu amoris stringere stude. Equum est vt primitias diei tibi data ipsi confectes, & primum illum tanquam benignum hospitem, qui tunc ad te diuertit, in hospitium tui cordis excipias. In quo aliqui (vt mihi compertum est) tanta gratia præueniuntur, vt quasi naturaliter, cum somnus abiecit, statim Dei recordentur, & in eum amore ferantur. Meminit istius documenti tanquam valde necessarij Bonauentura, cuius hæc sunt verba: Cum euigilas, statim omnes cogitationes tuas abiice de corde tuo, & somnia quæ somnasti in nocte, quibus te diabolus vellet occupare, & primitias cogitationum tuarum offer deo in cogitatione, vel aliqua bona meditatione cum corporis exercitatione vel genuflexione, donec aliquem affectum deuotionis concipias, & cogitationes vanas, quæ

tunc maxime infestant mentem, à te abiicias, & ex hoc eris ad omne opus deuotior, & expeditior tota die. Hoc etiam magni ponderis est, quoniam si vanæ cogitationi, aut curæ (pro illo tempore sine dubio minime necessariæ) ianuam aperias, illa te inquietum reddet, & minus aptum ad orandum efficiet. Tuæ voluntatis erit illam admittere, non tamen reicere, quia postquam cordis dominium vendicauerit, difficile satis erit, à corde seingere. In assumendis vestibus honestè te geras, si nudus cubas, ac modestiæ memineris, sicut qui coram Deo, & angelo tuæ custodiæ deputato vestimentis indueris. Post thoracem, statim habitum religiosum, seu clericalem, induas, eoque te operias, & sub illo, ita vt corporis tui aliquam partem non videas, femoralia, tibialia, & calceos assumas: indecens namque est vt religiosus, more hominis sæcularis, immodestè se vestiat, & vel coram se ipso extra lectum nudus appareat. Antiqui religiosi, vt ex Basilio & Cassiano constat, vestiti dormiebant, & nunc multi religiosi aut ex deuotione idem faciunt. Huius autem præceptionis ratio (vt ego coniecero) non tantum fuit vt omnem molliem & indulgentiam abicerent, & vt expeditius ad orationem surgerent, verum vt nunquam nec aliis nec sibi ipsis sine habitu religioso apparerent. Tu si ex necessitate aut ex desiderio singularitatis fugiendæ apud tuos nudus cubas, saltem quod huius sancti moris seruire potens (quod apud nos in vsu est) è vestigio cum lectum vis relinquere, religiosum habitum valde quidem amabilem & honorificum causa modestiæ & honestatis assumas. Eodem verò tempore quo calceas, & amicos te ipsam, sanctam Trinitatem reuerenter adorabis, Beatam virginem, Angelum tuæ custodiæ deputatum, sanctum illius anni patronum (de quo postea) & alios sanctos inuocabis, ac pro obtinendo feruore ad orandum, & puritate ad celebrandum (si sis Sacerdos) & sedulitatem ad tuum officium explendum precaberis. Pro his proprias preculas quæ affectum excitent, me moriter retinebis, quas si proprijs verbis factas nõ habeas, ex Laspertio, Blosio, Beata Gertrude, ac Beato patre nostro Francisco Borgia, aut ex aliis mutuabis. Tandem assumptis vestibus, è lecto decenter operito, flectes genua coram Domino, & quanto poteris mentis affectu gratias illi ages, quod tibi noctem quietam & somnum pacatum dederit, quod nouam lucem ad vitam æternam promerendam concesserit, & quod à multis periculis tum mentis tum corporis, & ab illationibus demonis liberauerit, instantèque postulabis ab eo gratiam vt peccata vires, vt tuo muneri satisfacias, vt in omnibus suam sanctissimam voluntatem quæras, atque ei gratus existas. Offeres tuū corpus & animam, tuas cogitationes, desideria, verba, & opera, in vnione corporis & animæ, cogitationum, desideriorum, verborum, & operum Christi Iesu, vt ex illo meritum trahant, & æternò patri sint grata. Postmodò, quod supra diximus, propositum vitandi defectum particularem, aut te exercendi in particulari virtute, facies, & auxilium speciale ad hoc opus virtutis polces. Dum sic à lecto surgis, studiosè surgis, & (vt manifestum est) non paucos virtutis actus exerces.

De preparatione ad orationem.

CAPVT II.

Rostquam è lecto surreximus, ad orationem post modicum habendam preparamur, memores præcepti Scripturæ: Ante

Ecl. 18. 21.

orationem

orationem præparata animam tuam, & noli esse quafi homo, qui tentat Deum.] Qui enim imparatus ad orationem accedit, ideo similis est ei, qui Deum tentat; quia non tam Deum placat, & ab eo aliquid impetrat, quam eius indignationem prouocat. Duplex autem est præparatio, quæ tunc fieri debet: Altera est, vt si minus memoria polleas, ô frater, aut parum in rebus spiritualibus exercitatus sis, ex libello aliquo ad id destinato, puncta meditationis, quæ præterita nocte legisti (vt postea dicemus) rerum legas: ne mens iplo orationis tẽpore ad quærendã materiam diuagetur, & aliquo modo distrahatur. Altera verò, illis verbis Abrahæ continetur, quibus oraturus ad Dominum, suam precatioẽ inchoauit: [Loquat ad Dominum, cum sim puluis, & cinis.] In his verbis tria sunt, ex quibus optima præparatio ad orationem constat. Primum, vt te ipsum oraturum cogites, quia es puluis & cinis. Secundum, vt eum consideres, quem es alloquutus, quia est Dominus Deus tuus. Tertium, vt quæ dicenda sunt, mediteris. Vnde Chrysostomus hæc verba Abrahæ interpretans, sic ait: Ne putes, Domine, me ignorare meipsum, & transgredi mensuram, & tanta vti fiducia. Scio enim, quod terra sum, & cinis; sed sic vt hoc scio, & manifestè scio, ita neque illud ignoro, quod copiosa est tuæ misericordiæ magnitudo, & quod diues es in bonitate, & quod vis omnes homines saluos facere.] Cogita igitur quis sis, quia homo vilissimus, quia peccator ingratus, quia reuera puluis & cinis, stercus & fætor, & hac cogitatione te ipsum humilia. Cogita deinde quem sis oraturus, quia Deum sapientissimum, optimum, potentissimum, angelicæ naturæ amatorem, humanæ reparatorem, omnium conditorem. Admirare diuinam maiestatem intimè præsentem, quæ te ante se sustinet, dilige immensam bonitatem, quæ prona est te exaudire, & benignè tibi fauere; in spem erigere, quod è conspectu tanti regis nec vacuus nec desolatus exibis. Cogita tandem quem boni affectum sis ex meditatione eliciturus, vt ad eum tuas considerationes dirigas, & quid sis petiturus, vt ita custodias illud Salomonis: Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo; Deus enim in caelo, & tu super terram, idcirco sint pauci sermones tui.] Si ille tanto intervallo cunctos homines superat, æquum est vt magno cum tremore illum alloquaris, & quid tibi dicendum sit, satis perspectum habeas. His ergo aut similibus cogitationibus inanes phantasias repelles, animum tuum colliges, & te attentum, & humilem & fecundum, & aliis sanctis affectibus tactum ad orandum repeties.

De oratione.

CAPVT III.

Ac præparatione facta, spatio vnus horæ mentali orationi vacamus, & nullimò, multi plus in hoc præstantissimum opus incumbimus, quod dux est itineris nostri, comes vitæ nostræ, & ad labores perferendos robur ac fortitudo. O felix hora, ô breuis mora omni melle dulcior, omni cibo ac potu suauior, in qua anima iam diuina contemplantur, iam Dei & cœlestium amore succenditur, iam Deum alloquitur, iam eius verbis intus miro modo auditis emollitur, iam à terrenis intellectu & affectu elongata supra seipsum, ac supra omnes

Ares creatas, effertur. Ideo autem hæc prima hora ante lucem diuinam orationi destinata est, quia caput post moderatum somnum ad contemplandum est aptum, tempus ad gemendum & suspirandum idoneum, & caligo noctis, quæ nondum euauit, ad luctum cum Deo & ad diuinos amplexus accommodata. Summo manè oramus, quia in Psalmographo legimus: Manè astabo tibi, & videbo; quoniam non Deus volens iniquitatem tuas,] quando nihil est quod perstrepat, nihil quod trahat, nihil quod ad aliquid creatum cogitandum alliciat. In hac autem orationis hora aliqua sunt obseruanda, vt fructum oratum accipiamus.

B Illud in primis, ô frater, vt vitam oratione & alloquutionibus diuinis dignam facias, id est, quantum fieri possit, culpis & defectibus liberam, à terrenis affectibus auulsam, & à vanis, & secularibus occupationibus sequestratam. Adolescentulus Ioseph in conspectum Pharaonis ingressurus, primò attonsus est, ac vestibus pulchris indutus.

C Protinus, ait Scriptura, ad Regis imperium eductum de carcere Ioseph rotonderunt, ac veste mutata obtulerunt ei.] Pueri quoque illi Hebræorum, qui in palatio Regis Babylonis ad obsequia illius eligebantur, non solum indumentis splendidis amicti, sed & multo tempore cibis delicatissimis refecti sũt, vt Regi barbaro astarent, & aspectum aula dignum, cunctis, à quibus viderentur, offerrent. Nam scriptum est: Et constituit eis Rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, vnde bibebat ipse, vt emittit tribus annis, postea starent in conspectu regis.] Si hæc ab illis exiguntur, qui sunt ad conspectum regum terrenorum intraturi, quid tu facturus es, qui quotidie regi cœlesti assilas, vt ei tua desideria pandas, & vicissim tanti Dei alloquutionem excipias? Certè non satis est ab ergastulo perditæ vitæ exisse, sed necesse est omnibus splendere virtutibus, velut optimis vestimentis; & cibos pagi pro alimentis aulae regiae, id est, affectus terrenos, & curas sæculares, pro affectibus cœlestibus, & curis spiritualibus, commutasse.

D Deinde orationem, præcipuum opus diei, & omnibus humanis occupationibus præferendum, scias, quod ita diligas, vt neque in ipsis corporis ægritudinibus, nisi ille molestissimæ sint, & penitus facultatem adimant, illud ex toto prætermittas. Si consueto tempore orationi vacare non potuisti, & cum reliquis fratribus tuam portionem accipere, primo tempore eam non dimidiatam, non mutilam, sed integram & nec in minimo deentratam accipias. Hæc est, quæ animam sustentat, & saginat; hæc, quæ auxilia gratiæ ad vincendas tentationes, & labores perferendos impetrat; hæc, quæ totius diei actiones dirigit, & perficit; hæc, quæ diuinas ad nos miserationes adducit. Benedictus Deus, inquit sanctus Dauid, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me.] Quandiu enim non cessat oratio nostra ascendere ad Deum, non cessabit ad nos eius misericordia descendere. Egregiè namque dixit Augustinus: Quandiu ergo hic sumus, hoc rogemus Deum, vt non à nobis amoueat deprecationem nostram, & misericordiam suam, id est, vt perseueranter oremus & perseueranter misereatur. Multi enim languescunt in orando, & in nouitate suæ conversionis feruenter orant, postea languidè, postea frigidè, postea negligenter. Quasi securi sunt: vigilat hostis: dormis tu. Iple Dominus præcepit in Euangelio: Quia oportet semper orare, & non deficere.] Et dat similitudinem de illo iniquo iudice, qui nec Deum timebat, nec hominem reuerbatur,

E quem

Gen. 18. 27.

Chrys. 1. 42. in Gê.

Ecc. 5. 1.

Psal. 5. 5.

Gen. 41. 14.

Dan. 1. 5.

Psal. 65. 20.

Aug. ad eundem Psal.

Luce. 18. 1. 2. 2. seg.

quem interpellabat illa vidua quotidie, vt audiret eam: & cessit tadio, qui non flectebatur misericordia: & ait sibi index nequam: Si nec Deum timeo, nec hominem reueor: vel propter tadium quod mihi quotidie facit hac vidua, audiam causam eius, & vindicabo eam. Et ait Dominus: si index nequam hoc fecit, pater vester non vindicabit electos suos, qui ad eum clamant die ac nocte: Ita dico vobis, faciet iudicium eorum cito. Ergo non deficiamus in oratione. Ille quod concessurus est, & si differt, non aufert. Securi de pollicitatione ipsius, non deficiamus orando, & hoc ex beneficio ipsius est. Propterea dixit: Benedictus Deus meus, qui non amouit deprecationem meam, & misericordiam suam à me. Cum videris non à te amotam deprecationem tuam, securus esto quia non est à te amota misericordia eius. Si ergo, vt ex sententia tanti patris constat, ex oratione tua quodam modo erga te diuina misericordia dependet, pro nulla occupatione, pro nulla causa debes eam omittere, nec ab assidua Domini interpellatione cessare, si convenienti tempore non manducaisti, postea manducas: si convenienti tempore non dormisti; postea cum primùm potes, cubas, quiescis, & dormis, quia hæc tam necessaria sunt, vt sine illis vita diu durare non possit. Et oratio tibi est anima, somnus est mentis, qua calorem spiritus imminutum, renouat, virésque resumit: nunquam ergo neque in domo, nec in villa neque in itinere omittenda est, sed si consueto tempore fieri non potuit, saltem alia diei hora est omnimodis acceptanda.

Cum signum ad orationem datur, non tunc ad locum orationis vadas, sed prius vade, signum præueni, & in eo loco cymbalum vocans te ad orationem expecta. Hoc sanè vt tempus orationi destinatum, integrum illi concedas, & nec momentum si fieri possit, ab eo subtrahas. Audiui ego à sene quodam nostro integerrimæ vitæ, magnæ veritatis, probatissimæque virtutis, se in duobus collegiis nostris adolescentem habitasse, in quorum altero literis studuit, in altero verò iam factus magister, docuit, in quibus tanta erat orationis cura, vt si quis signum ad orationem in atrio, in orto, in transitu, aut in quavis alia parte domus audiret, ibi ceu lapis fixus permaneret, ibique oraret, donec iterum signo dato horam iam esse finiendi orationem, aduerteret. O consuetudo laudabilis, & dignissima (nisi in aliquo loco singularitatem oleret) ab omnibus imitari, quæ magnum in illis primis fratribus studium orandi, & ad Deum accurrendi feruorem ostendit. Tu vt in loco accommodato ores, vbi nec frigidus aër, nec pluuia, nec aliquid aliud inquietet, ante signum datum, in Ecclesia, aut in oratorio, aut in loco cellæ te ipsum constitue, vt te nec minima particula bonæ diei, id est, temporis orationis prætereat. Cum primùm signum ad orationem datur, iam Christus adest suos iustos auditurus, vide tu si æquum est, vt Dominus ipse te expectet, aut potius vt tu seruus vilissimus, quasi ipsum præuenias, & eum humiliter ac patienter expectes? Elias, religiosorum typus, Domini visione, & alloquio fruiturus, se prius in spelunca collocauit, & aliquo tempore expectauit, vt Dominum transeuntem videret. Audito namque quia Dominus esset iuxta specum transiturus [operuit vulgum suum pallio, & egressus stetit in ostio spelunçæ] vbi sibilum auræ tenuis, & in eo vocem Domini sibi loquentis audiret. Docet ille te vt reuerentia & desiderio Dei motus, illico ad locum orationis aduenias, præsto sis, & quasi Dominum ad eundem locum accessurum præuenias. Nec quisquam vetare

potest, vt ad hunc sensum illud trahamus, quod dixit Dominus, Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis. Vt sicut ministri qui dominum suum citissimè venturum expectant, non in conclauis manent, sed prope ianuam, vt ibi eum lætanter excipiant; ita & tu in loco orationis ante signum positus, quasi ad ianuam astes, & Domini pullantis aduentum lætus expectes. Et nescio an hoc possis ex discipulis Domini Saluatoris addiscere; qui abierunt in Galilæam in montem, vbi constituerat illis Iesus. Primò illi abierunt, quàm Iesus veniret, vt illum accedentem adorarent. O situ horam orationis ex ferore & amore præuertes, & quàm lætus Dominus ad tua desideria complenda testaret!

In ipso autem orationis tempore, vnus dumtaxat te monebo, te apud Dominum duos conuiuas habere valde diuersos, quibus debes congrua alimenta ministrare. Conuiua isti sunt intellectus tuus & affectus tuus. Intellectus, meditationibus, colloquiis, & quieto ac simplici aspectu Dei pascitur: affectus, desiderijs sanctis propolitis, internis virtutum omnium actibus, & amore saginatur. Illi pauca sufficiunt; iste, postquam multum desiderauit, multum diligit, multus propositis, & virtutum actibus se refecit, vix saturus inuenitur. Ita ergo conuiuium orationis moderare, vt intellectui pauca apponas, qui sæpe nec considerationibus eger, sed simplici quodam intuitu Domini contentus est: affectui verò, qui ad salutem animæ voracior est, multa ac varia feracula subministras. Aut si maui, cogita Dominum esse conuiuium tuum, cui debes offerre cibos, quibus libenter vescitur, vt benedictus tibi anima sua. Hi autem cibi non tam sunt considerationes intellectus, quàm voluntatis affectus. Vnde in Prouerbijs dicit: Præbe, fili, cor tuum mihi, & oculi tui vias meas custodiant. Quare primo loco cor petit, & postea oculorum functionem deposcit, cum mentis oculi gressus cordis natura præcedant: An quia affectus cordis in hoc negotio præstantior est? & quia omnis consideratio ad cordis motus affectusque dirigitur? Errares ergo, si totam illam horam, aut maiorem partem in considerationibus intellectus occupares, & voluntatem ieiunam vacuamque relinqueres. Præbe Domino in tempore illo intellectum tuum, dum eum moderatè, & ad excitandum affectum, in pia meditatione occupas. Sed præbe largiùs & profusiùs Domino cor tuum, dum illud pijs affectibus satias. Procul abscedat distractio, tepiditas omnis abeat, & somnolentia discedat. Ascendat mens ad cœlestia, intellectus sponsum vocet, sed affectus trahat, alliciat, & amplectetur, vt ex castissimo eius amplexu fecundata mens suo tempore filium perfectionis pariat, & te in populo Domini, à maledictione sterilitatis liberatum, benedictum atque honore dignum efficiat.

De discussione Orationis.

CAPVT IV.

Est tempus orationis tanti momenti est ad mores nostros perficiendos, & vitam spiritualem agendam, vt statim, præsertim à tyronibus discutendum, & examinandum sit, non tam vt de erratis doleant (quamuis hic sit vnus discussionis fructus) quàm vt meditando artem atque ordinem discant. Ideoque tyronibus statim post orationem tempus ad hanc discussionem concedimus, & modum se examinandi præ-

scribi

Psal. 65.
20.Lucæ 11.
36.Matth. 28.
16.Prou. 13.
26.2. Reg. 19
13.

Ricard. de
securit.
conscientia
c. 26.

scribimus, quod tamen tempus ex præscripto veteranis assignatum non est, quia cum hac discussione egent, extra generale examen (de quo postea) secundum patris spiritualis iudicium, ipsi scient aliquam breuem moram ad illam faciendam suffurari. Peracta ergo oratione, orationem examina, & modum huius discussionis, ex Ricardo Victorino eam expressè docente poteris intelligere. Sed si per Danielem, inquit, deuotionem oportet intelligere, fortè hoc erit Danielem intra semetipsum cogitare: deuotionem nostram semetipsum discutere, semetipsum examinare, quam seruens, quam frequens, quam simplex sit, apud semetipsum inquirere. Apud semetipsum cogitat, cum studij & exercitij sui qualitatem, modum, & intentionem pensat. Cogitat apud semetipsum, dum diligenter inquirat, si hoc ipsum quod bene intendit, non de suis viribus, sed de sola pietate Domini præsumit. Si nondum intellexisti, adhuc clariùs accipe. Cogita an te ad orationem præparaueris, materiam que meditantem præuenieris, & affectum ex meditatione eliciendum præuideris. An dato orandi signo statim inciperis, aut saltem sine ulla mora ad locum destinatum accurreris. An distractus, an vero spiritu collectus astiteris. An dormitureris aliquantulum, an vigil & erectus steteris. Cogita quid steteris meditatus, an intellectui plus nimio habenas discurrendi laxaueris: an paruam affectum, an moderatum an ardentem habueris; an tepide, an verò instanter postulaueris, an cum debita reuerentia aut potius minus reuerens & humilis apud Dominum fueris; an sine causa infirmitatis aut imbecillitatis sufficiente stans, aut sedens, & non genuflexus steteris, & denique an alium defectum curiositatis, diffidentia, pusillanimitatis, præposteræ intentionis, aut similibus admitteris. Si te minime defecisse deprehenderis, Dei beneficium agnosce, & pro eo gratias age, simul & quo modo alia die tibi sit procedendum, addisce. Si verò in aliquo defecisti, non tantum doleas, sed & culpæ causas inquiras, ut post modum culpam vitare, & quo modo tibi sit defectus emendandus, & rectè procedendum, agnoscas. Hac est tota huius discussionis ratio, qua paulatim, aspirante Dei gratia, sine defectibus Domino astare, & cum ingenti fructu meditari, & orare affuefcimus.

De officio diuino.

CAPVT V.

INITA oratione, Sacerdotes Primam dicimus, & suis temporibus alias canonicas Horas tum diurnas tum nocturnas recitamus; quare de toto diuino officio dicendum est nunc, ne eadem sæpius reperantur. Horæ canonicæ officium Sacerdotum sunt, & vocantur, ut ipso nomine ad magnam curam ac diligentiam eis adhibendam impellatis. Vnusquisque enim, nisi planè insipiens sit, & excors, suum officium strenuè ac diligenter exequitur, & quo magis necessarium & sublimius est eo diligentius exequitur, & si in hoc deficiat, tanquam malus minister ac infidelis, ob suam incuriam locordiamque damnatur. Nullum autem est munus in Ecclesia (nam & officium sacrificium continet) quod aut necessitate, aut dignitate hoc Sacerdotum officium superet, aut ei merito se coæquet. Horis enim ut decet persolutis Deum placamus, ad misericordiam flectimus, Angelorum munus usurpamus, cælestem patriam lætitia perfun-

Adimus, demones colibemus. Iureque optimo, inquit Bernardus: Si autem cum Apostolo psallas spiritu, psallas & mète, cognosces & tu de illius veit te sermónis, quem dixit Iesus: Verba, quæ loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Et itè quem legimus, dicente Sapientia: Spiritus meus super mel dulcis. Sic delectabitur in crassitudine anima tua. Sic holocaustum tuum pingue fiet. Sic placebis Regem, sic placebis Principibus, sic denique totam tibi curiam beneuolam reddes, & odorati odorem suauitatis in celestibus de te quoque dicent: Quæ est illa, quæ ascendit per desertum, sicut virgula sumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij. Si Horas persoluere officium tuum est, & tantæ dignitatis, ac vilitatis officium, vide quanta diligentia, quanto conatu debeas illi intendere, & vniuersis reuerentiæ ac deuotionis impedimentis ob-

Bistere. Quamlibet igitur Horam congruo tempore secundum Ecclesiæ consuetudinem recitabis, aut saltem ei, quantum fieri possit, iuxta morem virorù spiritualium, inter quos vitis, te accèmodabis. Omnia tempus habent, & quælibet officij Hora suum tempus requirit, in quo à Domino tanquam debitum obsequium exigitur. Si autem domini temporales agrè fecerit, quòd eorum serui celetiter, & suis temporibus imperata obsequia non offerant; quanto meliori iure vniuersorum Dominus irascetur, si seruus eius ad munus orandi consecratus, & huius causa cura temporalium vacuus, horam debitam orandi prætereat, & importuno tempore sua ministeria exhibeat. Ridiculum est & valde præposterum, si hora surgendi è lecto te ad cubandum nudares, & hora cubandi & quiescendi, ad laborandum indueres, & vestibus amicis, si velles etiam diebus dormire, & noctibus in foro & in curia negotia tractare. Sed non minus præposterum est, quod aliquando non sine pudore cõpexi, matutinas Horas, hora ferè prandij recitare, & Primam aut Tertiam ad Solis abscessum incipere. Terreat te, ne diuinum officium more istorù tepidorum & negligentium à contuentibus horis extrahas: terribile exemplum, quod nõ meis, sed Petri Damiani verbis subiicio: Clericus, inquit, Colonienfis Ecclesiæ vadum fluminis transibat, & ecce Beatus Seuerinus eiusdem Ecclesiæ nuper Episcopus equi eius habenas apprehendit, cumque retinens sibi. Cumque ille in stuporem versus, & grauiter admiratus, cur illic tam clarus & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret: Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu. Cumque datam manum fluctibus Episcopus impressisset, tantus eam ardor absorbit, ut vndique carnes eius resolutæ diffuerent, & ossa nuda vix harentibus articulis remanerent. Ad quem clericus, Cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis totius Ecclesiæ præconijs celebretur, cur te pestilens hæc vorago constringit, tanroque (proh dolor) incendio cruciaris? Ad quem sanctus Episcopus: Nihil, ait, aliud in me remansit vltione plectendum præter hoc tantum: quia dum in aula regia constitutus, imperialibus me consilijs vehementer implicui, canonicæ synaxis officia per distincta horarum spatia non persolui. Manè quippe simul omnia coaceruans, tota die negotijs ingruentibus securâ libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam Horarum, ardoris huius fero supplicium. Hec ille. Et ego hortor, moneoque te, ut non solum congruis temporibus recites, sed cuique etiam Horæ temporis spatium conueniens, & minime angustum assignes, ne ob temporis breuitatem festinare compellaris. Nec

Bern. ser.
7. in Cõr.

Ecol. 24.
n. 27.
Isa. 55. n.
2.
Psal. 19.
n. 4.
Cant. 3.
n. 6.

Ecol. 3. n.
1.

P. Dam.
li. de Mis.
racula.

te ex nimietate occupationū excuses: vidimus enim, & quotidie videmus, homines satis occupatos res & negotia ita disponere, vt ad ritē perfoluendum hoc pensum nunquam eis tempus commodum quietūque deficiat. Et, si à Deo lucem postulaueris, ac in bono exitu negotiorum non tuæ imbecillitati, sed eius misericordiæ confideris, tempus aptum minime tibi deesse monstrabit, & tranquillitatem in orando concedet.

Locus proprius recitandi Horas, est chorus, in quo homines Deo consecrati ad fundendas publicas preces cōueniunt. Si autem priuatim recitas, locus aptus est oratorium, vel cella, vel alia decens pars domus, in qua nihil sit, quod tanti muneris dignitatē & maiestatem offendat. Licet enim oratio, quæ sola mente fit, vbique locorum haberi possit: quia sicut mens ex seipsa non addicta loco, ita neque in sua actione à loco dependet: & licet vocalis oratio, si necessitas in se, in quocumque loco possit fundi, quia tunc necessitas locum honestat; tamen si commodè fieri possit, locus quietus, & decens eligendus est, vbi nihil strepat, nihil sensus ad alia vocet, & vbi non peragatur abiecta ministeria. Nam oratio vocalis corporalis est, sensūque perceptibilis, qua Deum exterius alloquimur, & cor nostrum quasi hostiā mactamus: vnde, sicut alia sacra corporalia, locum honestum decentemque requirit. Volo viros orare in omni loco, ait Paulus, leuantes puras manus sine ira, & disceptatione. Sed vel de oratione mentali intelligit, vt Thomas Aquinas vult: vel non tantum Hierosolymis, sed in aliis locis orandum esse dicit, & ideo locum, Iudæorum tempore, orationi deputatum, excludit: vel in omni loco apto, aut orationi deputato orandum esse præscribit; aut tadem ad necessitatem respicit, in qua locus etiam spurcissimus, vt lupanar, in quo orauit Beata Agnes, orationem non turpat. Vnde Basiliius ait: Non locus sed propositi initium requiritur. Jeremias enim in luto erat, & Deum attraxit. Daniel in leonum lacu Deum placauit. Tres pueri in camino Deum promeruere. Latio non cruce prohibitus, quin paradysum assequutus fuerit: Iob in stercore (vt etiam Petrus atque Paulus in carcere) Deum ad misericordiam prouocauerit. Igitur vbicumque fueris, ora, vel si ante iudicem, ora. Cū autem tu locum habeas, in quo quierē & attentē possis orare, ille tibi eligendus est, vt locus ipse spiritum colligat, & ad deuotionem inducat.

Situs corporis in recitandis horis, cū in choro recitas, talis sit, qualis in vsu est apud alios, qualēq; Ecclesia præscribit. Ibi sis sine vlla singularitatis nota, sine vilo immodestia signo, sine vilo indicio leuitatis. At cū solus & seorsum precaris, aut genuflexus, si vires corporis ferant, aut stans, quod spiritui Ecclesiæ conformis est, aut certē humiliter sedens, preces horarias fundes. Nam immodestē sedendo precari, aut huc illucque temere circumcursando, aut in lecto cubando, signum est fidei modicissimæ, & cordis irreuerentissimi, quod nescit diuinæ maiestatis præsentiam ponderare. Si sic te habens non auderes regem aut prælatum alloqui: quomodo summum Deum alloqui non erubescis? Ad hoc propositum Petrus Damiani in illo libello de miraculis, hæc narrat historiam. Prior quidam fuerat, nomine Ioannes, qui lentis quibusdam infirmitatibus macilentus videbatur semper & gracilis. Hac itaque sui corporis imbecillitate confusus, sæpe iacens in lecto completorium decurrebat. Accidit autē vt dæmoniacus quidam non procul abesset, qui multa hominum secreta, & obscænos actus impudens propalaret. Cū nque præfatus Ioannes dæmonem exire præciperet, &

quibusdam exorcismi questionibus flagellaret: Tu nē, ait, ille es, qui sub cotto quotidie completorium insuffras? & modò me quasi sanctus ericere, & iuris mei vasculum de meo vis dominio liberare? Hoc audito, frater erubuit, quia rei veritatē etiam per mendacij recognouit auctorem. Iam vides diabolus aegroto homini illudentem, quòd cubans completorium recitallet. Quanam igitur tui despicientia te ridebit, tuasque orationes subfannabit, quia ex sola ignauia & irreuerentia, aut cubans aut irreuerenter ambulans, aut immodestē te gerens, non vnam, sed omnes horas canonicas recitas? Disce itaque, ante Deum reuerenter altare, & rem magnam debita modestia, & corporis dispositione perficere.

Ante initium officij, mentem præuia aliqua oratione vel pia consideratione recolligas, simili ei, qua te ad orationem mentalem disposuisti, vt deuotius hoc munus obeas, & maiori deuotione perficias: de quo hæc ait Bonauentura: Priusquam incipiatur officium, præuenire studeas si potes, vt cor ad aliquam deuotionem sit adaptatum, quādo officium inchoatur. Ideo enim tam desides, & tepidi sumus in diuino officio, quia antè non sumus in aliqua deuotione excitati, & ita sicut intrauimus frigidum, eximus corde dissoluti. Stude in ipso initio cogitationes vagas abicere, & intende his quæ pfalluntur, alioquin tumultus earum vix potes euitare. Sic ille. Singula verba bene proferes, non truncabis, non diminues, non acceleranter pronuntiabis, sed integre, distincte, & appositè ad intelligendum dices. Ad quod multum valet actualis reuerentia, qua Deum adesse contempleris. Si enim hominem alicuius auctoritatis erubesceres, præcipitanter, & verba truncando, alloqui, quanto magis de bes confundi & erubescere, si infinitam illam maiestatem Dei in debito modo alloquaris? Valet etiam maxime illa consuetudo, qua te ipsum ad bene pronuntiandas, & ad singulas voces integre proferendas cogas. Si enim conatus illius oratoris ad bene proferendum tantum valet, vt balbutiem linguæ vicerit, & naturæ vitium emendauerit; quanto magis conatus viui spiritualis, diuina gratia adiutus, priuam consuetudinem, ex incuria & irreuerentia procedentem, vincet? Nec minus erit præmium illius quam istius; nam ille conatu suo, & pronuntiatione optima aliis rebus ad eloquentiam pertinentibus adiuncta, vici eloquentissimi nomen obtinuit; hic vero non opinionem apud homines, sed seculi Dei fidelissimi gloriam, apud ipsum Deum, & homines, & angelos obtinebit.

Non distrahē, non quasi aliud agens, sed attentē precaberis: ita scilicet vt ad verba, quæ dicis, vel ad sensum eorum, quæ dicis, si intelligis, vel ad ipsum cui dicis, nempe ad Deum omnium conditorem, attendas: si mihi credis, his tribus attentionibus simul iunctis assuesces. Vide quā pie Thomas à Campis spiritum ad orandum colligat. Recordare dilecti Domini tui Iesu in præsepio iacentis, aut in cruce pendentis, aut in caelo ad dexteram patris, tanquam coram eo assisteres, & cantares. Ipse sit in corde tuo, & in labijs tuis ad pronuntiandum aperte & distincte verba Spiritus sancti, cuius ope & arte diuinum officium ordinatum est. Statue Iesum ad dextram tuam, & Mariam ad sinistram tuam, & omnes sanctos in circuitu eorum. Omnes fratres tui sint itaquam Angeli Dei. Et cum quibus nunc psallis in terris, spera etiam te cantaturū in caelis. Ita collectus, Deum tuum præsentem attende, & si intelligis (cura autem vt intelligas, & psalmodiū expositionem adducas) tuū spiritū assecu psalmiforma, si assecutus sit

amoris,

1. ad Tim. 2.8.

Basil.

Terre. 38. Dan. 6.

Luce 23. Iob 3. Act. 13.

Petr. Damiani supra.

Bonau. tra. 2. de interiori hominis. c. 5.

Thom. à Camp. de disc. claus. fr. c. 8.

De lib. Tom.

Aug. ad
psal. 90.
con. 3.

amoris, ama; si timoris, metue; si desiderij, desidera; si gratitudinis, gratias age; si petitionis, postula; & cor faciat, quod verba significant. Audi quam breviter quam suaviter Augustinus hanc vtilissimam artem psalmos recitandi docuerit. Et, si orat psalmus, orate; & si gemit, gemit; & si gratulatur, gaudete; & si sperat, sperate; & si timet, time. Omnia enim quae hic conscripta sunt, speculum nostrum sunt. Si psalmos ita recitaueris, miram ex hac Ecclesiastica oratione vtilitatem perferentis.

Matth. 19.
18.

Tandem horas dices denotet, ita scilicet vt enitatis accendi amore Dei, & affectibus sanctis quos prediximus, tangi, & intellectui & affectui ad ipsum Deum & ad desideria rerum caelestium extolli. Cave, ne sis ex illis, de quibus dictum est: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. sed potius ex illis, qui orant spiritu, orant & mente: psallunt spiritu, nempe voce, quae in aëre recipitur; psallunt & mente. Sic in terris, angelorum officium obibis, & affectibus eorum incalcesces, & vicam similem habebis eis, quam ipsi habent & beati semper habent in caelis. Finita hora siue officio, consueta precatone ad honorem Dei, & omnium sanctorum laudem, & vtilitatem Ecclesiae, tuum illud opus offeres, & pro negligentis humiliter veniam petes. Hic est modus recitandi diuinum officium, quo dum quid aliud melius non inuenis, vti poteris, cui si feruere & diligenter te accommodaueris, non minus hac oratione vocali quam mentali proficies.

De preparatione ad Missam.

CAPVT VI.

O NVNIENTI tempore, qui beneficio Domini ad reuerentissimam sacerdotij dignitatem euecti sumus, factum facimus, & prius ad illud perficiendum pro nostra exiguitate disponimus. In hoc autem, bone Deus, quanta dici possent, quae nostram tepiditatem accenderent? Sed quia hic non puncta meditando, nec materiam orandi, sed modum studiosè viuendi perscribimus, his omnibus omisiss, solum capita praenitae dispositionis attingamus. Hac quatuor sunt: vita puritas, intentionis rectitudo, deuotionis excitatio, & generalis pro his quae alijs & nobis necessaria sunt, postulatio, quae ex ipso Sacerdotis munere eruntur. Sacerdos enim debet esse vita mundissimus: in cuius signum Discipuli antequam in Sacerdotes consecrarentur, mundi pronunciatum sunt, dicente Domino: Et vos mundi estis. & antea mundi amplius ad huc mundati sunt, & pedibus loti: Nam qui lotus est, inquit, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Hoc sane vt & ipsi & omnes posterij intelligerent, sacerdotis munus eximiam quandam postulare munditiam. Vmbra istorum, nempe veteris legis sacerdotibus, dictum est in Leuitico: Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quae consecrata sunt, & quae obrulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, penibit coram Domino. Si vmbra, quae obscura & terra esse solet, munditiae candor indicitur, quam merito insignis quaedam munditia & sanctitas a sacerdotibus exigeretur? Sacerdos sit intentione rectissimus, & sacrosanctum sacrificium ad Dei gloriam ordinatum, non ob aliud, nisi ob Dei gloriam, & ea quae Dei gloriam concernunt, offeratur. Quiliter celebrat, dignus est ab omnibus deplorari. Bonauentura profecto sic sacerdotes praeposita inten-

Joan. 13.
10.

Bonau.
tract. de
prepara-
tione ad
miss. 18.

A tione celebrantes deplorat. *na, va, va, Domine Deus, quanti hodie infelices ad sacros ordines accedunt, & diuina mysteria accipiunt, non caelestem panem, sed terrenum quaerentes: non spiritum, sed lucrum; non Dei honorem, sed suam ambitionem; non salutem animarum, sed quaestum pecuniarum; non Christo seruire mundo corde, & corpore, in sacris mysterijs, sed delictis, diris, superbis, & luxuriant de patrimonio Christi. Sacerdos hic deuotione flagrantissimus, quia panem caelestem offert, amore calidum, & ad trinam accedit igne charitatis accensam. Volauit ad me, inquit Iaias, vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem hoc ore tulerat de altari. Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua. Calculus hic Christi fuit typus. Haec demum erat inquit Cyrillus, Christi significatio, & representatio, qui propter nos, ac nostra causa seipsum in sacrificium spirituale, purum ac impollutum, obtrulit: odorem suauis fragrantiae. At hoc loco calculus carbonem ignitum, vel carbunculum, pro quo iam gemmam, significat: Carbo autem lignum est omni ex parte, intus & foris igne plenum, & carbunculus gemma naturae igneae est, qui ad modum ignis fulget, & splendet. Sic Christus homo est in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter, & incitamentum est amoris, qui animas illuminat, & calore charitatis inflamat. Quare sacerdos hunc ignem tangens, & hanc gemmam quotidie in sinu recondens, necesse est, vt igne charitatis & deuotionis ardeat, non verò tepiditate rigescat. Sacerdos tandem sit postulatione largissimus. Nam patri filium offert, filium vniuersum, filium summè dilectum, filium aequalem. Sacrificium offert infiniti valoris, pretium nullis terminis limitibusve conclusum; hostiam summè gratam, & oculis diuinis acceptam. Quid multum si in tanto manere multa & magna petat, & pro se ac pro omnibus, se quicquid petierit, impetratum esse confidat.*

Isa. 66.

Cyrl. A.
lex. lib. 1.
in Isa. ubi

Prima preparatio, Puritas vitae. §. 1.

P RIMA ergo preparatio ad celebrandum, & quasi à longè, est puritas vitae, quia tam sanctè, tam circumspectè, tam seruidè victurus es, vt de diuina migratione consilij quotidie celebrare merearis. Ad sacrificium enim offerendum non pueri, sed perfectae aetatis homines admittuntur: & solidum ac substantialem cibum non tenent infantes, sed viri robusti percipiunt. Christus autem in hostia sacrificium est omnium sacrificiorum sanctissimum, cibus est grandium, & solidum ac firmum alimentum, quod imbecilla pectora bene non capiunt. Non minus obest dignae sumptioni eius puertitas cordis, & infirmitas animae, si eis per curam sanctè viuendi non obstitamus; quam infirmitas & imbecillitas stomachi obest cibi solidioris sumptioni. Et haec est causa (quod tremens dico) quare multi quotidie celebramus, & post multos sacerdotij annos modica ex hoc incremento sacrificio, & misero sacramento dona caelestia recipimus, quia parum parati vita bona, & conuersatione sancta, ad ipsum manibus offerendum, & ore suscipiendum, accedimus. Seminastis multum, inquit Aggeus Propheta, & intulistis patrum, comedistis, & non estis satiati; bibistis, & non estis inebriati; operuistis vos, & non estis calefacti; & qui mercedes congregauit, misit eas in faculum peritulum. Reddit autem causam inferius: Quia domus mea deserta est, & vos festinastis vnusquisque in domum suam. An non seminauimus multum, cum

Aggei. 1.
6.

Ibid. n. 9.

femen bonum, & granum vite in terra cordis nostri
 feimus? An non comedimus multum, cum panem
 Angelorum, frumentum electorum, cibum sancto-
 rum, agnum purissimum & mundissimum mandu-
 camus? An non bibimus, quod ad satietatem suffi-
 ceret, cum Christi sanguinem, potum caelestem, ne-
 ctar non falsorum Decem, sed amicorum Dei po-
 tionem haurimus? Nonne vestem splendidissimam
 laneam humanitatis, & lineam aut byssinam purita-
 tis induimus? eam nimirum de qua dixit Paulus:
 Induimini Dominum Iesum Christum. Nonne
 non mercedem tantum, sed thesauros quoque sa-
 pientiae & scientiae Dei in sacculum pectoris nostri
 congesimus? Quare ergo quasi nihil fructus colligi-
 mus? quare fame & siti virtutis perimus, quare vt
 nudi praefrigore algemus, nisi quia domum nostram,
 domum veteris Adae, nouis culpis & defectibus quo-
 tidie edificamus, & domum Dei, scilicet perfectam
 animam, sanctis actionibus edificare contempnimus?
 Quare thesaurum thesaurorum in corde recondi-
 mus, & pauperes sumus, nisi quia illum in sacculum
 pertusum, id est, in cor distractum, & vanis cogita-
 tionibus & desiderijs discissum mittimus? Si ergo
 cupis dignè ad sanctum altare accedere, & fructum
 ex corporis Domini sumptione percipere, sanctam
 vitam, & sacerdote dignam arripe, & quod minus
 eius habueris, corporis afflictione & cordis com-
 punctione supple. Tria enim, vt inquit Hugo Vi-
 ctorinus, sunt sacrificiorum genera: Vnum Domi-
 nici corporis, alterum contriti cordis, tertium mor-
 tificatae carnis. Oportet igitur praecedere sacrifi-
 cium humilitatis in mente, afflictionis in carne, vt
 habeatur deuotio in Domini corporis consecra-
 tione. Cura & tu accedere cum magna puritate car-
 nis, vt nihil in te immediata nocte praecesserit, quod
 tangere panem mundum impediatur, nihil sit sordium
 in facie, aut in manibus, immo neque in vestibus,
 quod alienum a conuiuio caelestis Regis appareat.
 Cura etiam accedere cum magna munditia mentis;
 & quia defectibus quotidianis carere non poteris,
 eos confessio sacramentalis quotidie, aut saltem al-
 ternis diebus suscepta detergat. Hac cura bene vi-
 uendi, & mundo corde & corpore accedendi, id
 facies, vt magnum fructum ex quotidiana celebra-
 tione colligas, & multum virtute proficias.

Hugo de
 clauitro
 anima, li.
 2. c. 23.

Secunda preparatio, reclinatio intentionis. §. II.

EX tribus alijs quae proximè disponunt ad cele-
 brandum, primum obtinet locum reclinatio in-
 tentionis. Haec autem non tantum prohibet, ne pro-
 pter lucrum, aut propter alium finem similem cele-
 bres, verum etiam ne ex sola quadam arida & insipi-
 da consuetudine sacrifices. Accede itaque ad sacrifi-
 cium Deo offerendum actu, & non habitu, aut virtu-
 te solum aliquem finem excessum, caelestem, subli-
 nem quaerens, & ad aliquid Deo placitum, proximis
 vile, tibi que proficuum, respiciens. Syluam sancto-
 rum finium, quorum gratia celebrare debeas, Bona-
 uentura Doctor verè seraphicus his verbis submini-
 strat: Tu autem homo Dei, dirige vota tua, & desi-
 deria ad Deum, & vide quibus affectionibus & desi-
 derijs trahi debeas ad sacra mysteria celebranda. Pri-
 mo, te trahet conscientia, & remotus delictorum,
 sperans per eum, quasi per hostiam obligationis, ab
 omni peccato purgari. Secundo, tuae infirmitatis in-
 tritus, & consideratio, vt eum quasi medicinam ad te
 voces, per quam ab omni infirmitate tuaris. Tertio,
 pressura alicuius tribulationis, vt per eum, qui omnia
 potest, ab omni aduersitate citius libereris, & prote-

Bonau.
 tract. de
 preparat.
 ad Mis-
 sam, c. 8.

A gatis. Quarto, desiderio alicuius gratiae, vel spiritualis
 beneficii impetrandi, vt per eum, cui Pater nihil ne-
 gare potest, obtineas. Quinto, gratiarum actio pro om-
 nibus beneficijs temporalibus & spiritualibus tibi
 & alijs impensis, cum nihil habeamus Deo tribuere,
 pro omnibus, quae tribuit nobis, aliud, quam calicem
 salutis accipere, & sacrificare hostiam laudis, id est,
 Iesum Christum. Sexto, charitas & compassio pro-
 ximorum, cum pro salute viuorum, & reque defun-
 ctorum, nihil efficacius interpellat, quam Christi
 sanguis effusus in remissionem peccatorum. Septi-
 mo, laus, & Dei, & sanctorum, cum nihil habeamus,
 quo possimus Deum & Sanctos pro sua dignitate lau-
 dare, quam Christum sacramentaliter Deo patri of-
 ferre, & immolare. Octauo, Dei amor, & dilectio, vt
 cum inuites ad te, ac per inuiscerationem spiritualis
 refectionis in te ipso cum delectabiliter amplexeris.
 Nond, sitis, & desiderium augenda gratiae, quia hoc
 sacramentum fontem continet gratiarum, & sancti-
 ficationem, & authorem continet salutis, Dominum
 nostrum Iesum Christum. Ideo dicitur eucharistia, id
 est, bona gratia. Caetera vero sacramenta fluenta sunt,
 & riuuli gratiarum, quibus sanctificamur. Decimo,
 ardor & suspirium, quo totis visceribus virtute huius
 excessiue charitatis, & dulcissimi refectionis cupias
 sanctificari ab omni inquinamento carnis, & spiritus,
 & eripi ab omnibus periculis, & tentationibus, ac in-
 separabiliter vniri Christo Saluatori, & conseruari in
 suo amore. Vnde inquit Christus: Pater, quos dedisti
 mihi, volo vt vbi ego sum, illic sint mecum, vt sint
 vnum, sicut nos vnum sumus, ego in eis, & tu in me,
 vt sint consummati in vnum. Hos omnes fines sacrum
 faciendi, paucis verbis collegit Beatus hic doctor, &
 pro omnibus simul, aut pro aliquo illorum seorsum
 possumus celebrare.

Alij vero aut rudiioribus consulentes, aut memo-
 ria fragilium prospicientes, ex septem petitionibus
 orationis Dominicae, septem fines ad celebrandum
 eliciunt, quos & per septem dies hebdomadae dis-
 tinguunt, & cuique diei suum finem assignat. Quos
 si imitari volueris, primo die accedes serui fidelis af-
 fectu, cupiens vt nomen Domini apud omnes sancti-
 ficetur, & ab omnibus nationibus honoretur. Se-
 cundo, indues affectum filij, & desiderabis, vt ad te
 Dei regnum adueniat, & hereditas caelestis patris
 obtingat. Tertio, assumes affectum sponsae, & accedes,
 vt sicut in caelestibus, ita & in te, atque in omni-
 bus terrestribus Domini voluntas impleatur. Quarto,
 te indigentissimum cogitabis, & affectu mendici
 ad offerendum tibi, vt ipsum super substantialem panem
 dignus edas, & vt panem verbi Dei, nec non &
 panem caelestium auxiliorum ad sanctè viuendum
 quotidie percipias. Quinto, te circumdabis peccato-
 ris affectu, & peccatis irretitum aspiciens, properabis
 que ad celebrandum, vt tuorum peccatorum veniam
 obtineas. Sexto, considerans inbecillitatem tuam,
 & affectu hominis tactus, qui validissimis est aduer-
 sarijs circumdatus, offeras sacrificium vt à tuis & Dei
 hostibus libereris. Septimo, te pronum ad malum, &
 ad omne vitorum genus procliuem sentiens, ito
 ad sacrum faciendum, vt à veris malis, nempe à vi-
 tijs & peccatis, & ab huius vitae miserijs, si ita expe-
 dierit, eruaris.

Alij ex consideratione septem verborum Domi-
 ni, quae in cruce protulit, intentionem suam ordinat,
 finesque celebrandi distinguunt. Ipse dixit: Pater di-
 mitte illis, non enim sciunt quid faciunt: Illi vero
 primi & summi Sacerdotis imitatione vestiti acce-
 dunt, vt charitate se ornent, & tã pro amicis quam pro
 inimicis exorent. Ipse latroni dixit: Amen dico tibi,

Joan. 17.
 22. 24.

Inoc. 23.
 34.

Iuc. 23. 43. hodie mecum eris in paradiso.] Et largitate tantæ promissionis illecti eunt ad celebrandum, ut spent concipiant, & premium gloriæ sibi impetrando conquirant. Ipse dixit matri: Ecce filius tuus:] *Ioan. 19. 27.* discipulo verò: Ecce mater tua;] & propria mendacitate coacti vadunt ad sacrificium offerendum, ut beneficio Domini electorum matrem, sibi speciali prouidentia in matrem habeant, & in omnibus indigentis suis à tam benigno & pio patre remedium accipiant. Ipse dixit: Sitio:] quarunt ergo ex tam sancti sacrificij oblatione ardens desiderium perfectionis, sitimque iustitiæ. Ipse clamauit, & ex amore filij dilectissimi conquestus est se à patre fuisse derelictum; quare celebrant ut in angustiis, in pressuris, in tentationibus magnum Dei auxilium sibi præsto esse cognoscant. Ipse suam fuit obedientiam testatur, dicens: Consummatum est:] offerunt ergo sacrificium, ut per perseuerantem obedientiam mandatorum feliciter cursum peragant, & quietè consummentur. Ipse tandem purissimum spiritum in manus Patris commendauit; & vnionem animæ ad Deum desiderant, ut mereantur per perfectum amorem suo patri, & Domino, ac sponso copulari.

Alij demum ita sibi prospiciunt, ut simul cor Sacerdote dignum assument: illud scilicet quod personam publicam decet, qui non minori dilectione curam salutis totius mundi, quam animæ propriæ, suscipiant. Hi sacra mysteria peragunt, ut sibi & omnibus de bonis necessariis prouideant; & hanc suâ intentionem hebdomadæ quoque diebus accommodant. Nam primo die hebdomadæ celebrant deprecantes, primò, ut Deus omnes infideles, & idololatrias, ad fidem trahat; secundò, ut peccata sibi ipsis ignoscat. Secundo die celebrant, primò, ut Deus miserimos hæreticos atque schismaticos ad notitiam veritatis, & sanam mentem adducat; secundò, ut ipsorum passiones affectusque cohibeat. Tertio die incruentum sacrificium offerunt, postulantes, primò, ut Deus fideles peccato lethali sordentes conuertat; secundò, ut ipsis mentem ab omni amore rerum terrenarum alienam habere concedat. Quarto die sacrificant, supplicantes, primò, ut omnes iustos in iustitia conseruet, & ad perfectionem prouehat; secundò, ut ipsos vniuersis virtutibus imbuat. Quinto die ad altare accedunt, petentes, primò, ut Dominus, parentibus, fratribus, cognatis, & amicis atque inimicis beneficiat; secundò, ut sibi ipsis septem dona sui spiritus tribuat. Sexto die sacris mysteriis intendunt, primò, Dominum exorantes, ut animabus in purgatorio detentis misereatur; secundò, ut sibi orationis donum, & efficacem gratiam ad consequendam perfectionem, dare dignetur. Septimo tandem die suppliciter petunt, primò, ut Dominus Ecclesiâ suam augeat, & protegat; secundò, ut ipsos, postquam studiosè vixerint, & hinc cum vera penitentia decesserint, in suum regnum admittat.

Tu verò siue istos imiteris, siue aliam viam meliorem sequaris, id saltem cures; ut ex purissima intentione & actuali placendi Deo, & te illi per amorem copulandi, ad celebrandum accedas. Missæ ergo valorem primò & præcipue ad illam personam aut personas viuentes, aut vita functas, applicabis, pro quibus celebrare teneris: sed secundò, his modis iam dictis aut aliis similibus, omnibus, & tibi ipsi per hoc sacrificium prodelle cupies, & sic dum in celebrando rectam intentionem habes, mirum in modum mentis puritas & proficiet.

Tertia preparatio, excitatio deuotionis. §. III.

Post rectitudinem intentionis, sequitur excitatio deuotionis. Hæc excitatur attenda meditatione huius sacri mysterij, cuius tanta vis est ad capiendas & illaqueandas amore animas, ut saxea sit illa, vel potius aenea, quæ ad tantignis præsentiam non liquefiat. In hoc autem mysterio innumera sunt, quæ possunt meditari, & quidem omnia ad tria capita reuocantur; nempe quis veniat, ad quem veniat, qua causa veniat. Vnumquodque autem horum capitum potest per septenarium numerum dilatarî, ut per hebdomadam, spiritualem animam distinctè ratione disponat. Quis venit? Christus patri offerendus, & mihi intimè copulandas. Ad quem venit? ad me hominem despiciabilem, qui nec dignus sum eius vultui præsentari. Qua causa venit? non ut sibi aliquod bonum quarat, sed ut mihi, & toti Ecclesiæ, & vniuerso mundo bona innumerabilia tribuat.

I. Quis venit? Christus Rex, cui acclamatum est: Benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israël.] Cui nihil est Regem esse hominum, cum Rex sit vniuersorum. Rex benignus, & mansuetus, qui venit ad regnandum, non ut subditos expilaret, sed ut iustitiam edoceret, & abundantissima redemptione saluaret. Vnde scriptum est in Zacharia: Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & saluator.] 2. Ad què venit? Ad subditum suum, decem millium talentorum debitorem, qui nec obolum habet, vnde incipiat debitum tam ingens exoluere. 3. Ad quid venit? non ut miserum seruum vendat, & omnia eius accipiat, & filios ipsius seruituti subiciat, sed ut ei pretium immensum maius debito Corporis & Sanguinis sui ad soluendum tribuat.

II. Quis venit? Christus Dominus, qui de seipso dixit: Vos vocatis me, Magister, & Domine, & benedicitis, sum etenim.] Dominus, qui ministris suis iugum suauè, & onus leuè suæ legis imposuit, & pro vnus momenti obsequiis, æternum gloriæ pondus daturus est. 2. Ad quem venit? ad mancipium suum, qui plusquam millies legis sanctissimæ vincula fregit, iugum debite seruitutis excussit, & aduersario Domini sui, nimirum peccato, se subiecit. 3. Ad quid venit? ut hoc mancipium suum in funiculis Adam, ad se trahat, & in vinculis charitatis, ipsimumque à iugo passionum inordinatarum ereptum, in suam seruitutem feliciorè omni imperio reducat.

III. Quis venit? Christus magister, qui & Apostolis suis effatus est: Vos autem nolite vocari Rabbi; vnus est enim magister vester.] Magister, non sicut illi, qui alligant onera grauiâ, & importabilia super humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere; sed qui prius fecit quæ docuit, & in doctrina perfectionis vniuersos homines, & Angelos erudiuit. 2. Ad quem venit? ad rudem discipulum, qui nunquam, aut serò, ad audiendam doctrinam virtutum venit, & citò per animi leuitatem ab auditis discedit. 3. Ad quid venit? ut ego imitatione sequar sponfam, & apprehendam fidem, & ducam spe in domum mentis meæ: ibi ipse me docebit vias suas, vias iustitiæ, & ego vicissim illi dabo poculum ex vino amoris condito, & mustum ex sanctis affectionibus expressum malorum granatorum meorum.

IV. Quis venit? Christus Amicus, cuius tantus fuit erga homines amor, ut ex inimicis non tantum seruos faceret, quos sanguinis pretio redemit, sed in dignitatem amicissimorum eueheret. Amicus fidelis, cui nulla est cõparatio, & non est digna pöderatio

Ioan. 12. 14.
Zach. 9. 9.
Ioan. 13. 13.
Osee 11. 4.
Matt. 23. 8.
Cant. 8. 2.

12
11

auri & argenti, contra bonitatem fidei illius,] qui a nobis desertus, nunquam nos contemptui habet. 2. Ad quem venit? ad eum, qui toties eius amicitiam contempsit, eius gratia peccatum proutit, eius familiaritatem pro vanissimis colloquiis hominum commutavit. 3. Ad quid venit? ut sit [amicus fidelis, protectio fortis, ut dum inuenio illum, inueniam thesaurum;] ut suam in me amicitiam augeat, & intimius me sibi per amorem vniet.

Ecc. 6. 14

Heb. 2. 11
Psal. 21. 23.

Gen. 4. 8.

Isa. 9. 6.
Isa. 22. 21.

Ioan.

Luc. 15. 22. & seq.

Osee 2. 19. 20.

Iere. 2. 20.

Iere. 3. 11

V. Quis venit? Christus frater, qui cum sit verus Deus, & Dominus hominum, non confunditur fratres eos vocare, dicens: Narrabo nomen tuum fratribus meis. [Frater primogenitus, cuius eum tota esset hereditas, ad eius possessionem libentissime alios a Patre adoptatos admittit. 2. Ad quem venit? ad me fratrem iustum in agro huius mundi peccatis occidi, & eum quasi temulentum amore, & non vino, acerbissima nece multauit. 3. Ad quid venit? ut me fratrem, a quo occisus est in vita spiritali, quam dederat antea, conseruet, & non profugum ac vagum super terram esse dimittat.

VI. Quis venit? Christus Pater, qui dicitur est, Pater futuri seculi:] & quasi Pater habitantibus in Ierusalem, & domui Iudae:] quoniam omnes filios Ecclesiae verbo veritatis genuit, & esse diuinum suo simile per gratiam tribuit. Pater qui tenerrime nos amat, nosque filios vocat, quos iterum atque iterum parit, donec ipse formetur in nobis. 2. Ad quem venit? ad me filium prodigum, qui dissipavi substantiam meam, & consumpsi aetatem meam, si non viuendo luxuriose, at viuendo inaniter, & inutiliter. 3. Ad quid venit? ut induat me stolam primam, & amictu gratiae circumdet; ut det anulum donorum caelestium, signum dignitatis in manu mea; ut calcis auxiliorum suorum protegat pedes, id est, affectus meos; ut fatiet me vitulo saginato, corpore & sanguine suo; a fratre maiore, & a superbis defendat, semperque in domo gloriae suae hereditatis aeternae possessorem efficiat.

VII. Quis tandem venit? Christus sponsus, qui ad animam sibi dilectam dicit illud Osee: Sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, & in misericordia, & in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus.] Sponsat ipse sibi animam in sempiternum, quia nunquam vult ab eius connubio recedere; sponsat in iustitia, dum per gratiam iustificat: in iudicio, dum ab aduersariis liberat; in misericordia, & miserationibus, dum donis caelestibus ditat; & in fide, quia non per opera sua, sed per fidem in Christum, & per gratiam in tantam dignitatem admittit. 2. Ad quem venit? ad animam meam, cui bene conuenit illa increpatio scripta in Ieremia; In omni colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternebatis meretrix.] Collis sublimis, occasio superbiendi; lignum frondosum, incitamentum rebus creatis adherendi. In his semper cecidi, & me superbiae & impuro amori prostravi. 3. Ad quid venit? ut ad eum compuncta anima reuertatur, & iterum benignissime in lectum dulcissimae familiaritatis admitatur. Nam ait; Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen reuerte ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.]

His, aut aliis similibus meditationibus, quae passim occurrunt, poteris torporem depellere, & te ad deuotionem excitare. Nec longum tempus ad hoc existimo necessarium, quia mens per orationem matutinam calefacta, & per cutam diuinam praesentiae (de

qua postea) facile seipsam colligit, & ad celebrandum cum debita deuotione disponit.

Quarta preparatio, vsus postulationis. §. IV.

Postrema preparatio est vsus postulationis: nam Sacerdos, qui, ut persona publica, & nomine Ecclesiae sacrificium offert, & Christum in cruce pendentem, & pro omnibus seipsum Patri in holocaustum offerentem repraesentat, debet pro omnibus hominibus, iuxta dictum Pauli: pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, exorare, ut quietam & tranquillam vitam agant, in omni pietate, & castitate. Deberetiam sibi ipsi cuncta necessaria & vtilia petere, ut ex merito tanti sacrificij, a mendicitate exeat, & veras animae diuitias ac caelestia dona conquirit. Et quidem in ipso Missae decursu, atque in ipso facto canone, tempus datur Sacerdoti, in quo secretò oret, & speciales personas pro sua deuotione commemoret. Quia verò mora illa ex consuetudine breuis est, ut praesenti populo consulatur, qui non potest diuitius in Ecclesia teneri, ideo bonum est consilium, & ab spiritalibus viis vlitatum, ut ante Missam, generalem & longiorem postulationem faciant, ad quam se in ipsa celebratione mysterij remittant. Et quamuis etiam haec postulatio sit cuiusque deuotioni & affectui relinquenda, nec ex compositione verborum, sed ex vnctione Spiritus sancti dependeat, visum est tamen mihi quandam formulam postulationis subiicere, qua quidam ex nostris, qui seruus Dei esse cupiebat, utebatur, & aut in praeterita nocte, aut in ipso mane ante celebrationem Missae precabatur, ut lector ex ea rationem precandi, & mente ad Deum ascendendi per postulationem, aduerterat. Ille ergo non ore, sed mente, non verbis, sed affectibus, sic in conspectu Dei positus sua desideria promebat, & pro se, ac pro omnibus exorabat: O Trinitas beata, o Domine Deus meus, o Pater potentissime, o Fili sapientissime, o Spiritus sanctissime, o tres Personae reuera distinctae, o vna purissima ac simplicissima Deitas, o Auctor naturae, o dator gratiae, o prima ac vniuersalis omnium rerum causa, o vniuersorum bonorum indeficientissimus fons. Hic ades Domine, non minus praesens, quam in caelesti domicilio inter Angelos commoraris. Adoro te ut Deum meum ex toto corde meo, & ex omnibus viribus meis: atque oro te, ut cunctae cogitationes meae, cuncta desideria, verba, & opera mea tibi sint grata & accepta, utque me Sacerdotis officio fungentem, & pro omnibus deprecantem, coram te iustineas, meas orationes exaudias, & illas non sine fructu tuae miserationis expedias. Gratias tibi ago, o bonorum origo, pro innumeris & maximis beneficiis, quae ex momento conceptionis meae vsque in hanc horam de tua benignitate suscepi: pro innumerabilibus, quae nunc, & in hoc temporis momento à te suscipio: pro infinitis, quae vsque in finem vitae meae, & per totam aeternitatem sum accepturus ex thesauro immensae bonitatis & largitatis tuae. Nam & ego, Domine, sine vlla comparatione minor sum minimo beneficiorum tuorum: indignus plane, ut mei recordaberis, ut me sustineres, ut mihi minimum ex tuis donis tribueres. Specialiter autem gratias tibi ago, Deus, & Pater amantissime, ex totis praecordiis meis.

I. Pro infinitis diuitiis, quas in sacra illa Humanitate vnigeniti Filij tui Domini nostri Iesu Christi collocasti: & quia eum mihi in patrem, in doctorem, in ducem, ac in redemptorem dedisti.

I. T. m. 2.

II. Pro singularibus ac innumeris donis, quæ in beatissima Virgine Matre vnigeniti Filij tui deposuisti, & quia eam mihi in matrem, in aduocaram, in protectricem donasti.

III. Pro maximis beneficiis, quibus sanctos Angelos, omnesque spiritus cœlestes cumulasti, nec non & pro illis, quibus hunc Sanctum N. vel Sanctos NN. quos hodie solenni ritu celebramus, affecisti.

IV. Pro singulari beneficiorum copia, qua eos reple, quos efficaci gratia per totam Ecclesiam ad perfectionem effers, & ad tuam dulcissimam familiaritatem admittis.

V. Gratiâs etiam ago tibi, ô Pater & Deus dilectissime, ex toto conatu mentis meæ, pro hac eximia misericordia tua, qua me è miseris sæculi eripuisti, & ad hanc sanctam religionem vocasti, & tot adiumenta ad tibi perfectè seruendum concessisti.

VI. Pro his tribus votis professionis meæ, quibus me tibi alligasti, ac consecratum esse voluisti: quæ tantum abest vt me fecisse pœniteat, quod potius ea libentissimè de nouo facio, ac tibi millies & centum millies perpetuam Paupertatem, Castitatem, & Obedientiam promitto.

VII. Pro talentis & donis tum naturalibus tum supernaturalibus mihi datis, vt eis tempus vtiliter & meritorie collocarem, & iuxta meam vocationem aliis prodessem, & ad felicitatem ex tua misericordia consequendam me disponerem.

VIII. Pro hac vicissitudine consolationum & desolationum, prosperitatum & aduersitatum, qua vitam meam mirabiliter texis, vt neque assidua aduersitate decidam, neque assiduitate prosperitatis inebrier.

IX. Pro hac sanctissima & sublimissima Sacerdotij dignitate, qua me de puluere terræ erexisti.

X. Ac tandem pro hodierno vsu eius, quo inuentum hoc sacrificium tibi patri obtuli, & panem vitæ manducaui, & illum mihi mediis speciebus, in quibus verè lates, panis & vini, coniunxi.

Et nunc, Domine, his & aliis innumerabilibus beneficiis tuis animatus alia noua suppliciter postulo. Panem nostrum quotidianum supersubstantialem da mihi hodie: Non est bonum ô Deus meus sumere panem filiorum, & mittere canibus. Sed licet hoc ita sit, tamen aliquando [catelli comedunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.] Quare licet ego in domo tua quasi catellus sim despicibilis, comedam tamen hodie beneficio tuo ex hoc pane filiorum tuorum, & ad hoc sacramentum accipiendum, & sacrificium tibi offerendum possibilitatem & facultatem concede. Da abundantissimam gratiam, vt ad hunc filium tuum, ac Dominum & redemptorem meum, tam profundissima reuerentia, tam firma fide, tam humili timore, tam feruida charitate accedam, quod ibi tibi gratus appaream, & omnes in me fructus huius eximij sacrificij & venerabilis sacramenti suscipiam.

Et quia tu Domine hoc sacrificio vis placari, & ex merito & valore eius omnibus bona largiri, nunc munus meum sacerdotis implens, volo in conspectu tuo cor meum effundere, & quia filius tuus vnigenitus ad omnia potens est, ob merita infinita eius pro omnibus apud te deprecari constituo.

Miserere igitur, ô benignissime miserationum pater, toti mundo, & eum fide ac scientia tua reple, & gentes à fide alienas ad veritatis notitiam conuertere. Turcas, Mauros, hæreticos, schismaticos, idolorum cultores, ac perfidos Iudeos in domum Ecclesiæ tuæ iam tandem obsecro intrare compelle. Non pereant tot imagines tuæ, non sit in illis vacuus &

A inanis sanguis pretiosissimus filij tui. Lugeo Domine coram te hos fratres meos alienos à te, & si ego possem omnium istorum intellectibus in te credere, omnium voluntatibus te diligerem, omnium viribus tibi perpetuò seruirem. At nihil possum nisi desiderare, & flere, & desideria mea coram tanta maiestate profundere. Miserere Domine, Ecclesiæ tuæ, auge in ea puritatem fidei, & munditiam sanctitatis, eamque labore virorum Apostolicorum per totum orbem terrarum extende. Respice benignis oculis iustos ipsius, illos præcipuè, qui ad perfectionem properant, & in eis iustitiam serua & augmenta; respice etiâ peccatores crimine grani sordentes, eos ad te trahe, & à tam misero statu potenter eripe. Adiuua Domine summum Pontificem N. vicarium tuum, caput Ecclesiæ tuæ, pastorem gregis tuis, da ei vt verbo & exemplo cunctis præluceat, & optimo regimine ad salutem dirigat. Intende oculos misericordiæ tuæ in vniuersos Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Parochos, & in omnes, qui ad clericalem statum pertinent, & salutem animarum curant: fac eos sal terræ, lucem mundi, ciuitates supra montem positas, & vt eam vitæ puritatem arripiant, quam sanctissima dignitas eorum requirit. Miserere omnium sanctarum religionum, & præcipuè huius nostræ, tribue eis vt secundum suam cuiusque vocationem viuant, & vt prælati exemplo, verbo, & sollicita cura gubernent, & subditi secularibus, & clero ædificationem tribuant, & exactissimè paupertatem, castitatem, & obedientiam custodiant. Effunde ô

B Domine Deus meus miserationes tuas in Regem nostrum N. ac in omnes Catholicos Reges, nec non & in vniuersos gubernatores, in nobiles, plebeios, & in omnes eos, qui ad statum spectant secularem. Libera eos ab aduersariis tuis, iunge eos pace tua, dita obseruantia mandatorum tuorum, vt secundum quod Christianos decet, viuant, & eam, ad quam creati sunt, salutem æternam obtineant. Ne obliuiscaris regnorum & principatum Ecclesiæ tuæ, sed ea fac potentiora hostibus suis, exercitibus eorum contra fidei tuæ hostes victoriam tribue, & necessariâ ad vitam istam quietè transigendam benignus imperti.

C Afferro etiam coram te ô Domine parentes meos, fratres meos, cognatos meos, amicos meos, & omnes eos, qui se aut sua meis orationibus commendarunt, vt eis dones quod voluntati tuæ placitum, & salutem eorum profuturum esse cognoueris. Offero quoque tibi omnes captiuos, victos, agros, tentatos, tribulatos, agonizantes, & in aliqua necessitate præsertim extrema, aut graui, constitutos, vt ex tua largitate libertatem, salutem, victoriam, consolationem, bonam mortem, & remedium suarum necessitatum accipiant. Et, vt imiter dilectum filium tuum in cruce pro inimicis orantem; supplex, & acclinis oro, ô mitissime pater, pro omnibus inimicis meis, quos intimè diligo, vt eis in omnibus benefacias, & pro infamia, qua me læserunt, honorem eis, pro detractio- nibus bonam famam, pro odio in me sanctissimum amorem tuum, & pro omnibus malis aduersum me irrogatis bona temporalia saluti eorum vtilia, & æternam vitam tribuas. Respice benignis oculis animas in purgatorio detentas, præsertim N. N. & aliorum, pro quibus orare teneor, da eis Angelorum consolationem, pœnarum refrigerium, & citò purgatas ad cœlestes sedes admitte. Tandem oro Domine pro his prælatis meis N. N. & pro his dilectissimis meis N. N. vt eos perfectos facias, ab omnibus grauer peccandi occasionibus liberes, & in omni eis necessitate subuenias.

Iam ô Deus meus, ô refugium meum, necessitates

meas, & miseras meas narrabo coram te, non vt tu eas scias, si quidē omnia aperta sunt & manifesta oculis tuis, sed vt dum ea apud te cum gemitu & afflictione pronuntio, desideria tuæ miserationis accendam in me, & remedia ac dona ex tua benignitate promerear: Peccavi Domine super numerum arenæ maris, multiplicata sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri, nec aspicere altitudinem celi præ multitudinem iniquitatum mearum: veruntamen propter filium dilectissimum in ara crucis immolatum dimitte vniuersa peccata mea, & munda me omnino ab omnibus delictis meis. Concede mihi verissimam contritionem, qua peccata propter te & ex tuo amore detester. Fac etiam vt dignos fructus penitentia faciam, & assiduis corporis mei afflictionibus, nec non lacrymis & gemitibus pœnas pro peccatis debitas reddam.

Da mihi Domine verissimam mortificationem mei iudicij, voluntatis, meorum affectuum & sensuum, ne istis qui ad malum proni sunt, aliquando deceptus, ab his quæ tibi placent, abducar. Da mihi verissimum contemptum omnium terrenorum, & vt nec honores quæram, nec dignitates ambiam, nec diuitias, aut voluptates suscipiam, sed omnem honorem meum, omnes thesauros meos, & delicias meas in te bonorum omnium fonte respiciam. Libera me ab omnibus tentationibus & dolis inuisibilium hostium meorum, ab his præcipue, quæ veniunt sub specie boni, ne bonum inquirens à vero bono diuellar.

Concede, Domine Deus meus, vt fides, quam te donante suscepi, semper in me seruetur, semper angeatur. Illumina mentem meam supernaturali lumine, vt mysteria diuina cognoscat, & quæ de te ac de filio tuo credimus, perfectius intelligat. Concede firmissimam spem, qua mei penitus obliuiscar, & in sinu prouidentia tuæ omnes curas meas collocem, & vitam æternam ac omnia ad eam consequendam necessaria, me consequiturum de tua benignitate confidam: concede perfectissimam charitatem, qua te & omnes proximos meos ardentissime diligam. Da mihi resignationem veram, & cum tua voluntate concordiam. Exhilara mentem meam præsentia bonitatis tuæ. Paca & tranquilla intima mea pace tua. Accende me zelo honoris tui, & salutis fratrum meorum, & infunde affectum misericordia, quo miseris & doloribus proximorum compatiar, & eis secundum meam imbecillitatem succurram.

Perfice, ô factor meus, intellectum meum prudentia & discretione, vt medium in omnibus teneam. Tribue mihi cor docile ne proteruis in meo sensu persistam. Sollicita me feruore tuo, vt tibi non oscitanter, non segniter, sed diligentissime seruiam. Et virtute circumspectionis & attentionis exorna, vt mala animæ meæ, quæ vbiq; mihi quotidie insidiantur, caueam, & nihil per incuriam tibi minus gratum minusue acceptum efficiam.

Perfice voluntatem meam virtute iustitia, qua libenter vnicuique quod suum est, tribuam. Subiice me tibi religionis virtute, & donum orationis præbe, vt in omnibus tuam laudem quæram, & tibi purissimum cultum latræ, & Angelis ac sanctis tuis debitam dulcè venerationē exhibeam. Da mihi cor ob peccata mea penitentia compunctum, erga parentes piū, erga maiores deuotum, erga prælatos subiectum, erga benefactores gratum, erga amicos affabile, in factis simplex, & in dictis verum. Tale, inquam, vt cor dulcissimi filij tui imitetur, & tibi semper ab eo amabile obsequium deferatur.

A Perfice irascibilem meam robore fortitudinis, quatenus in aduersis, vt decet se habeat, & aduersitatis pondere pressa, ab eo quod rectum est, nunquam exorbitet. Da mihi animum magnanimitate conspicuum, in rebus obsequij tui securitate lætum, bona sæculi pro te contemnentem, dolores & acerbitates magnas, & multo tempore durantes sustinentem, & in eo quod bene cœpit, constanter perseverantem: quia vox est Filij tui, quod non, qui cœperit, & turpiter à cœpto destiterit, led qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit.

B Perfice concupiscibilem meam pulchritudine temperantia, qua & omnia turpia fugiam, & honesta conseruet, & in cura corporis solam necessitatem respiciam. Indue me, Domine, abstinentia & sobrietate, quibus in cibo & potu debitam mensuram teneam: castitate & pudicitia, quibus corpus meum, templum tuum, mundum & immaculatum in officio contineam: mansuetudine & clementia, quarum ministerio iram ac omnem indignationem cohibeam. Ne confundas me, ô Deus meus, in hac petitione mea, sed tribue mihi præstantissimam humilitatis virtutem, qua Christi Filij tui & Domini mei verus discipulus fiam, & me ipsum (sicut reuera sum) omnium vilissimum reputē, & omnem huius sæculi splendorem contemnam. Da in actionibus modestiam, in ore silentium, in vsu rerum paupertatis amorem, & omnis curiositatis victoriam, vt nihil in me sit, quod tuæ maiestati displiceat.

C Requiescant super me, Domine, dona Spiritus sancti tui, Spiritus sapientia, & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientia, & pietatis, & repleat me Spiritus timoris tui, vt his donis mobilis à te fiam, & in omni virtute perficiar. Ex aliis verò donis & gratiis, quæ ad sanctitatem non pertinent, ea mihi solum tribue quæ ad salutem animæ meæ, & voluntatem tuam explendam, conducant. Fac etiam, Domine, vt in his ministerijs occupet, quibus tu glorificeris, & cum æquali gloria tua rogo, vt in humilioribus, & quæ minus apud homines splendean, me occupatum esse velis. Da mihi, vt in donis & talentis de tua manu susceptis, me ipsum non quæram, sed tuam laudem & gloriā, ac Iesu Christi Filij tui exaltationem exquiram. Da mihi per infinitam bonitatem tuam perseverantia donum, & vt nunquam per crimen aliquod à te separet, sed vsque ad mortem, & in æternum in tua gratia perseuerem. Da mihi per immortalitatem tuam, & per sanctissimam mortem Redemptoris mei, bonam mortem, & vt post bonam vitam in te moriar morte iustorum: Tolle à me nimium amorem huius vitæ, & nimium ac immoderatum timorem mortis: Da vt ita viuam, quod possim dicere cum Apostolo tuo, Cupio dissolui, & esse cum Christo. Da intimam lucem horæ mortis, vt mundi blandientis illecebras fugiam: Da intimum saporem æternitatis, vt lætus transitoria deseram: Da veram resignationem in tua rectissima voluntate, vt quando, & quomodo disposueris, hinc abscedam: Suscipe spiritum meum gratia tua & charitate vestitum, vt tibi in æternum adhæreat: Aufer denique à me quicquid me in assequutione perfectionis detinet, & potentissima adiumenta ad sanctè viuendum, & feliciter moriendum, attribue. Hæc sunt, Deus meus, petitiones meæ: hæc sunt desideria mea, quæ impleri cupio, & peto per miserationes tuas, non solum in me, sed & in omnibus proximis meis, vt semper tibi placeamus in hac vita, & in futura tuo aspectu lætemur. Amen.

Sic iste tuam postulationem nocte formabat, vt se ad Missam diei sequens disponeret, in qua dimi-

diam

diam horam plus minusve ordinariè infumebat. Talis tamen est precatio ista, vt possit ad minus temporis spatium angustari, & ad vnam horam, & longiora noctis spatia affectibus & desiderijs crebrescentibus protrahi. Tu ex his quæ diximus, poteris aliquid sumere, quo te ad sacrum faciendum disponas. Illud autem certo scias, si his omnibus assuescas, te cum magno fructu, & cum exigua difficultate, aut cum summa facilitate sacrum esse facturum. Nam hæc prudenter disposita, parum temporis infumunt, & multas secum occupationes admittunt. Nos enim non religiosos solitarios, sed animarum salutem curantes instruimus, quos scimus his & similibus deuotionis studijs, nec à ministerijs, nec à literarum studijs impediri, sed mirum in modum ad vtraque iuari.

De celebratione Missæ.

CAPVT VII.

Sic paratus atque dispositus, conuenienti tempore pro Missa celebranda ad sacrarium accedes: Ibi genuflexus te breuiter preparabis, sanctam Trinitatem & singulas eius personas inuocando. Ille, de quo supra diximus, non ore, sed mente attenda, & deuota, quantum poterat (vt mihi quidam narrauit) hanc preparationem perficiebat: O beata Trinitas Deus meus & Dominus meus, huc sacrificium corporis & sanguinis Filij tui celebraturus venio. 1. Confessionem supremi dominij, quod habes in omnes creaturas, & subiectionis omnimoda, quam habemus ad te. 2. In commemoracionem acerbissimæ passionis & mortis Iesu Christi Filij tui & Domini mei, iuxta illud, quod ipse præcepit nobis, dicens: Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. 3. In gratiarum actionem infinitarum diuitiarum sanctissimæ Humanitatis eiusdem Filij tui, & Redemptoris mei, ac singularium donorum, quibus affecti beatam Virginem Mariam, omnes Angelos, & Sanctos, præcipue autem N. cuius hodie solennem memoriam facimus. 4. Item in actionem gratiarum omnium beneficiorum, quibus in hoc seculo magnificas omnes prædestinatos, & me indignum seruum tuum afficis. 5. Hoc sacrificium tibi specialiter offero pro hac persona viuente, vel defuncta, aut pro hac, aut illa necessitate, aut negotio, pro quo celebrare teneor. 6. Itemque secundariò offero pro remissione omnium meorum peccatorum, vel pro mortificatione mearum passionum, vel pro elongacione intellectu & affectu ab omnibus creaturis, vel pro adeptione virtutum, vel pro obtentione septem donorum Spiritus sancti tui, vel pro dono orationis, & thesauro perfectæ charitatis, vel pro consequenda gloria tua. Amen.

O Pater potentissime, ecce accedo ad celebrandum, ad laudem & gloriam tuam, ad gaudium omnium Angelorum, & Sanctorum, ad remissionem nostrorum peccatorum, ad refrigerium animarum Purgatorij, & ad bonum spirituale ac temporale totius Ecclesiæ. Supplex oro per omnipotentiam tuam, ad dignè celebrandum confirma me, o Fili Dei sapientissime, ecce venio ad celebrandum, vt tu, qui vera vita es, per gratiam viuifices me: tu qui lux es, illumines me: tu qui ignis es, accendas me: tu qui quies es, tranquilles me: tu qui puritas es, purifices me: tu qui læticia es, lætifices me. Supplex oro

A] per sapientiam tuam, ad dignè celebrandum illumina me. O Spiritus Patris & Filij sanctissime, ecce venio ad celebrandum, vt extrema gratia induas me, & septem donis tuis ornes animam meam. Supplex oro per immensam charitatem tuam, ad dignè celebrandum inflama me.

Sic, aut aliter denuò preparatus, & spiritu collectus, omnia illa deuotè quantum poteris, facies, quoad inspectionem Millialis, lotionem manuum, preparationem Hostiæ & Calicis, & applicationem factorum indumentorum, quæ mater Ecclesia facienda iuber. In acceptione vestimenti, cuiusque significationem aduerter, de qua multa passim apud Ecclesiasticos authores inuenies, & decenter ornatus, mente deuota, & omnino ab huius mundi rebus auulsa, vt vicem Christi summi & primi Sacerdotis gerens, ad altare reuerenter accedes.

In ipso Missæ decursu ita facta mysteria peragas, vt magnam exterius & interius reuerentiam obserues. Equum enim est, vt animæ corporisque Creator ab vtroque honore & reuerentiam accipiat. Equum etiam, vt si anima Dei visioe lætanda est, & corpus dotibus gloriosis ornandum istud, & illa Deo glorificatori eorum per reuerentiam se subdant: Quin & Christus, qui primus hoc sacrificium sui corporis & sanguinis obtulit, carne simul & mente passus est, & vtraque portione sui nostram salutem curauit, vt discas tu vtraque parte tui, corpore & animo, illi reuerentiam exhibere. Hæc duo sunt duo æta minuta, quæ oblationibus rerum exteriarum à superbis cordibus profectis præferuntur, & duo talenta quibus præmia gloriæ corporis & animæ comparantur.

Reuerentiam exterioriorem custodies, si sacras ceremonias ab Ecclesia institutas pulchre attende, grauit, & cum quadam dignitate perficias. Si cum caput inclinas, ita inclines, vt qui Dei beneuolentiam tibi concilias: si cum genua flectis, ita genua flectas, vt qui Deo te submittis: si cum Hostiam & Calicem benedicis, ita signa illa sacra facias, vt qui sacrificium Deo acceptissimum benedicis: si cum verba Missæ profers, ita distinctè & clarè proferas, vt qui Deum ipsum alloqueris: si denique ita omnia tibi dicas, & facias, vt dignum est voce promi, & actione perfici, quæ Dei Spiritu sanctam Ecclesiam regente approbata sunt, & instituta. Ministri Regum & Principum suas habent vrbauitatis & comitatus leges, quas nefas est præterire: quidni Ecclesia Spiritu veritatis edocta illas ceremonias instituat, quibus erga Deum officiosi & vrbani sumus, & ei comiter & decenter seruiamus: Si ergo magni momenti esse videtur erga magnates huius seculi vrbauit nos habere, & in nulla re quantumuis minima ad reuerentiam eorum spectante deficere: quanti momenti erit, summum Deum signis reuerentiæ ab ipsomet per Ecclesiam institutis absque vllis defectibus honorare? Quid grauius, quam ipsi Deo per genuflexiones se submittere, & ei per hoc signum lætitiæ cultum exhibere? Quid sublimius, quam Hostiam & Calicem, in quibus Deus ipse lætetur, crucis signo benedicere? Quid excellentius, quam Deo, nomine totius Ecclesiæ, vota & orationes offerre? Quid mirabilius, quam hostiam, cui præsens adest filius Dei, manibus tangere, & frangere, & huc atque illuc mouere: Hæc qui testinanter, & distinctè, & inconsideratè facit, magnum iudicium præbet, quod lumen fidei nubibus inconsiderationis & distractionis obiectum deferret. De Esther ad regem Assuerum ingrediæ ait scriptura: Regina corruit, & in pallorem colore mutato, lassum superancillulam reclinauit caput. Et tu eoriam Deo

E] superancillulam reclinauit caput. Et tu eoriam Deo

Esph.
15.10.

Esph. 14.
3.

Marth.
3. 14.

tuo, coram rege omnium regum, & Domino dominantium, reuerentissimè genuflexione non, corrueris, & tantam maiestatem non metues? Cum quanta attentione & contritione cordis hæc eadem regina pro temporali salute Iudæorum exorabat, quando dicebat: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuua me solitarium, & cuius præter te non est auxiliator alius.] Cum quanta debes tu Dominum deprecari, qui non tantum omnium fidelium temporalem salutem, sed etiam spiritualem, exposcis: Baptista Ioannes non tangebatur corpus Domini, sed capiti eius aquam infundebatur, & tamen stupens, & tremens clamabat: Ego à te debeo baptizari; & tu venis ad me? Quanto tremore & stupore deberes tu hostiam ipsam Christum continentem tangere, & tuis manibus contingere? Depone igitur puerilem ruborem, turpè inque verecundiam; & tam reuerenter & quierè in altari te habe, ac si solus, & sine testibus te expectantibus esses, & ac si rem summi momenti, sicut te vera facis, efficeres. Nec mihi cura est admonere te ne in sacro faciendo sis morosus, & populo astanti molestus. In ea enim ætate vigimus, in qua plus nimio istud præceptum obseruamus, & ne populo tædio sumus, cum scandalo, & iactura spirituali ipsius populi, festinanter & indeuotè sacris mysteria diuina peragimus. At si cupis mensuram in opere tantæ maiestatis tenere debitam, in faciendo sacro semihoram expleas, & permittitur tibi ut tantillum excedas. Hoc enim tempus, nec sacrum audientes admodum occupat, & sufficiens est ut sancta mysteria ritè ac deuotè, pro vt ab Ecclesia institutum est, celebrentur.

Ad reuerentiam interioriorem pertinet quòd cum celebras, de te ipso humiliter sentias, & sicut vilissimum & ignorantissimum mancipium, ad summum regem & sapientissimum principem accedas. Accedis tu paruitas ad magnitudinem, tenebra ad lucem, imunditia ad sanctitatem, infirmitas ad potestatem, creatura ad Deum creatorem tuum. Quanto ergo timore, & trepore, quanta humilitate, & tui contemptu, quanta Domini æstimatione deberes accedere? Israelitis agnum Paschalem comedentibus præceptum erat: Et comedetis festinanter. Hebraea autem habent: Et comedetis cum extasi & pauore.] Quia videlicet agnum immaculatum Iesum Christum, cuius ille typicus, figura fuit, trementes, & quasi præreuerentia stupentes sumus in celesti hac mensa manducaturi. Pauet Moses, quòd Deus illi legem scriptam administrauerit, & cum eo verba miscuerit: Ecce, ait, ostendit nobis Dominus Deus noster maiestatem & magnitudinem suam, vocem eius audiimus de medio ignis, & probauimus hodie quòd loquente Deo cum homine, vixerit homo.] Nos autem non vocem eius audimus, sed ipsum Deum intra præcordia recipimus, quidni ad tale factum pauemus? Certè ostendit tibi Dominus, o Sacerdos, non tantum maiestatem suam, sed & bonitatem suam; non magnitudinem suam, sed affabilitatem, & erga te charitatem suam. Certè non audis tonitrua, nec vides fulgura, sed vsurpas vocem eius, cum eius personam referens, dicis: Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus: & vides benignitatem eius, cum fidei oculis eum præsentem intueris: quomodo non extasi & stupore repleberis? Hanc verissimam cognitionem tui petit à te Ecclesia, cum iubet non tantum semel, non tantum bis, sed ter, illa verba, Domine non sum dignus, & cætera, ante sacramenti sumptionem repetere. Ter enim indigni sumus, quia omnino & omni ex parte Dominum sumere indigni sumus. Indigni pro-

Exodi
12. 11.

Deut. 5.
24.

A sus, quoniam eum offendimus, eiusque mandata sanctissima preterimus. Indigni, quia oscitanter & negligenter illi seruiamus. Indigni, quia nunquam plenè & ex toto corde illum diligimus. Indigni, quoniam sumus terra, limus, steruus, & si quid est perius, & vilius; Ipse autem est Deus potentissimus, dominus prudentissimus, & redemptor omnium; sanctissimus. Postquam ergo, te ipsum diligentissimè præparaueris, & sollicitissimè disposueris, reputa te susceptione tantæ maiestatis indignum; dicque ad Dominum: Ergo ne putandum est, quòd verè Deus habitet super terram? Si enim cælum & cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis dominus hæc, quam adificauit? De omni tua solitudine ad dignè celebrandum dilide, & de sola Domini te ad hoc munus vocantis gratia confide. Et sicut corpus Domino genuflexione, & capitis aut corporis inclinatione submittitur; ita mens eidem verissima humilitate & compunctione subdati.

Ad hanc autem tum internam, tum externam reuerentiam mouere te possunt considerationes, quas supra conscripsimus, & alia, quas facile poteris inuenire. Accedis ad omnium Angelorum & hominum comunem patrem; & quis non reuerètur patri? Accedis ad vniuersorum dominum; & quis non reuerentia afficiat Dominum? Accedis ad patrem, & dominum, cuius honorem zelasti, cuius filios fratres tuos non semel, sed sæpius verbo & exemplo percussisti: quomodo ante illum a stare non metues? Hac meditatione Hugo Victorinus se ad timorem & reuerentiam excitabat. Accedo, inquit, ad Dominum, cuius percussi seruum; ad patrem accedo, cuius occidi filium. Percussi verbo, occidi exemplo, nec tamen pertimesco Dominum, nec reuerètur patrem. Accedis ad illum, quem adorant dominationes, ante cuius conspectum tremunt potestates: [sub quo, vt ait Iob, curuantur, qui portant orbem;] & purissima Seraphim, vt ait Isaias, facies suas præ confusione velant, & tunc sine reuerentia & compunctione eum in sinu tuo, in receptaculo scilicet iniquitatum abscondes? Accedis ad illum, quem Centurio nec dum bene cognoscens, in domum suam excipere non est ausus. Et propterea dixit: Domine noli vexari. Non enim tam dignus vt sub tectum meum intres, propter quod & me ipsum non sum dignum abstratus vt venirem ad te. Ad illum etiam, ad quem Petrus nec dum probè callens, dicebat: Exi à me, quia homo peccator sum Domine. Et tu te dignum reputabis, qui eum intra te ipsum excipias, ad domumque impurissimam tui cordis pertrahas? Moyses arcam fabricavit de lignis imputribilibus, eamque purissimo auro contexit, vt in ea tabulas lapideas, in quibus insculpta erant verba legis, custodiret. Et Salomon septem annis magnificentissimum templum extruxit, vt in eo prædictam arcam huius sacramenti umbram collocaret. Tu autem audebis, in corde peccatis tabido, fordibus impuratum affectionum contecto, & nec dum semihora spacio bene disposito, auctorem legis, & arcam thesaurorum Dei, ac templum viuum, in quo Deus corporaliter habitat, nempe corpus Christi, sine reuerentia reponere?

C

D

E Audi, diuina irreuerenter tractantes quam seuerè à Domino puniantur. Oza, quia minori circumspectione quam debuit, arcam testamenti vnctionem disposuit, & eam in vnam partem inclinantem (calceabant enim boues, eam super plaustrum deferentes) temerariè tenere voluit, subita morte punitus est. Iratusque est, inquit Scriptura, indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super te-

3. Reg. 8.
27.

Hug. 2.
de clar.
suo an.
ma. 23.

Iob. 9. 13
Ipsa 6.

Luca 7. 6

Luca 5. 8

2. Reg. 6.
7.

meritate;

De 12.
Tom.

mentate; qui mortuus est tibi iuxta arcam Dei.] Tibi autem non res arca lignea, & aurea, sed corpus & sanguis Iesu Christi commissa sunt, & divina mysteria commendata; Vide quomodo ea tractas, & ne ex pane, & potu vitæ, minus dignè accepto & administrato, æternam mortem incurras. Nam si reus est mortis; qui Christi imaginem sacrilegè frangit, atque pessundat, quam ratione reus mortis non erit, qui ipsomet Dominum maiestatis proicere in pectus iniquitatibus intaminatum non metuit; Heliodorus etiam gazas templi diripiens, quàm duriter castigatus est: Apparuit namque illi Angelus equo insidens, qui cum magno impetu Heliodoro priores calces elisit: & duo alij, qui circumstantes eum, & ex utraque parte multis plagis flagellantes, monstrarunt nobis quanta sint res Deo dicatæ veneratione tractandæ. Si verò opes temporales, quæ ad vsum templi applicatæ sunt, privilegio gaudent, ne manibus prophanis tangantur, quæ reverentia tangendum est sacramentum illud ineffabile, quo Deus ipse veraciter continetur: In hoc cibo, ut Christus ipse dixit, ut tota Ecclesia verissimè confiteretur, invisibiliter adest idem Dominus Iesus Christus. Huic mensæ, ut inquit Chrysostomus, angeli assistunt, cumque reverentia eam circumvallant. Quid verò turpius ac pœna dignius, quàm si vbi Christus adest, peccator distractus assistat: & vbi angeli tremunt, homuncio omnia præcipitanter & irreverenter agat? Christus hic assistens, Agnus est, sed & Leo est. Vidi enim, inquit Ioannes, Agnum stantem tanquam occisum; & de eodem paulo antè dixerat. Ecce vicit Leo de tribu Iuda. Agnus, ut dignè accedentes pascat: Leo, ut inuerecundè & indignè diuina mysteria præsumptis discerpat. Non apparet sicut in monte Sina, inter ignes & fulgura, & tonitrua, quæ terream, sed apparet in rubo, & inter spinas accidentium, ut nos voce atque inspiratione sua sicut Moysen ad reverentiam moueat. Rex siue in lecto, siue in itinere, siue in foro, siue in throno semper rex est, & ab eo, qui illum regem agnoscit, vbi cumque sit, debet honorari. Tu autem Christum in sacramento esse & agnoscis, & confiteris. Si igitur eum perspicuè tibi apparentem, reverentissimè honorares, cur occulte venientem, & sub cortina presentem minimè reverentia dignum agnoscis? Amor ergo eius te ad amorem allicit, sed maiestas eius ad timorem & reverentiam impellat, ut his tribus affectibus amoris, timoris, & reverentiæ decoratus, dignè diuina mysteria tractes, & fructum ex tanti sacrificij oblatione, & Sacramenti sumptione percipias.

De gratis agendis post Missam.

CAPVT VIII.

REACTO Missæ sacrificio, vestibulæ que sacris depositis, in locum quietum te recipies, ut tibi Domino pro tam ingenti beneficio gratias agas. Absurdum enim est, post tam eximium donum acceptum, gratitudinis obliuisci, & statim ad negotia externa transire. In mensa Domini carnem Christi manducauimus, & sanguinem bibimus. Et, si post prandium ad salutem corporis quies à negotiis & laboribus necessaria est, ut naturalis calor cibum subigat, & in substantiam nostram conuertat: non minus profectò fuit hoc conuiuio quies à negotiis & distractionibus est necessaria, ut ad nos huius Sacramenti utilitas transeat, & in vires nostras virtutem suam ro-

biturque diffundat. Sed quis erit tam ingratus, quitalle ac tantum donum sine debita gratiarum actione prætereat? Quis tam frigidus, qui cibo, tam dilectione calido, suscepto non caleat? Certè id signum esset aut spiritualis mortis, aut ad mortem disponentis stupiditatis. Post communionem, inquit Bonauentura, si non sentis aliquam spirituales refectionem, signum est spiritualis infirmitatis, vel mortis: Ignem posuisti in sinu, & non sentis calorem; mel in ore, & non sentis dulcedinem.] Discamus ergo ex aliis, qui modica beneficia gratissimo animo susceperunt, hoc maximum beneficium magni pendere, & pro eo gratias referre. Booz incitauit Ruth, ut spicas à seruis suis relictas colligeret: Audi filia, dixit ei, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco, sed iungere puellis meis, & vbi messuerint, sequere: mandauit enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad fascinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.] Hoc autem eximium beneficium quomodo tanta Ruth gratiarum actione rependit? Quæ cadens in faciem suam, adorans super terram, dixit ad eum: Vnde mihi hoc, ut inuenirem gratiam ante oculos tuos, & nosse me digneris peregrinam mulierem? Tu autem, non ab homine diuite, sed ab ipso Deo: non ad colligendas spicas, sed ad panem cœlestem manducandum vocaris; non ad bibendam aquam nullius pretij, sed ad potandum pretiosum sanguinem Domini, inuitatus es: quanta igitur humilitate, quanto seruiore, quantis dilectionis affectibus deberes pro hoc beneficio gratias referre?

Esther ex ancilla in sponsam potentissimi Regis euecta, inuitauit eundem Assuerum, à quo fuerat exaltata: qui tanti aestimauit conuiuium, ut calens vino dixerit illi: Quæ est petitio tua, Esther, ut detur tibi: & quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.] Maior sine vlla comparatione hinc causa gratiarum actionis est: nam ibi ancilla, hic Rex inutilem seruum inuitat: ibi alimenta terrena, hic panis cœlestis ministratur: ibi ex conuiuio mors inimici & temporalis salus, hic peccatorum ac vitiorum destructio, & salus spiritualis emergit. Quis sine vllis meritis ad tam magnificentem conuiuium admissus, non iam partem cordis sui, sed totum cor, & quidquid est, & habet, Deo illum inuitanti non offerat, & non obsequia amoris & laudis exhibeat? Quid fecit David cum Miphibosech, ut amorem erga Ionatham eius patrem ostenderet? suam gratiam illi promisit: quæ erant Saül, ei restitui præcepit, & ad cibos mensæ regis ipsum inuitauit illis verbis: Et tu comedes panem in mensa mea semper.] Miphibosech verò auditis his verbis, quomodo se erga Dauidem habuit? Certè animum gratitudinis plenum induit, nam adorans eum, dixit: Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem meo? Vide quid fecit tibi Dominus, quia fecit tibi magna qui potens est, quia bonam gratiam dedit tibi, diuitiarum omnium reconditorum contulit, carnem suam in cibum, & sanguinem suum in potum prærogauit. Quid ergo tu facies illi: an tantorum beneficiorum in visio Sacramento contentorum in memor eris? an laudis, & gratiarum actionis obliuisceris: an ex hac mensa statim ad sæculares & humanas occupationes exisisti? Dominus quidem de illis nouem leprosis conuersus est, quos à lepra sanauerat, quia ad reddendas debitas gratias non sunt ex templo reuersi: Nonne, dixit, decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Id autem meritò, quoniam nihil est ingrato anipno damnabilius. Quam ex te querimoniam habebit,

si, non

Bonauentura tract. de preparatione ad Missam, c. 14.

Ruth. 2. 89.

n. 10.

Esth. 7. 3.

1. Reg. 9. 7.

n. 8.

Luca 17.

2. Mach. 3. 25.

Chrysostomus hom. de his qui separantur in Eccl. 1. 1.

Apo. 5. 6.

si, non breuem, corporalem, & perituram salutem, sed ipsum salutis Authorem in cordis tui domum excipiens, nullas, aut tepidas gratias referas, & tanto hospite solitario, & in salutato relicto, curas statim huius mundi suscipias?

*Psal. 21.
30.*

Iustorum ac virorum spiritualium est, hoc exitium beneficium recognoscere, & pro eo statim, atque illud recipiunt, immensas gratias repensare. Quod vaticinatus est sanctus David, dicens: Manducauerunt omnes pingues terræ, in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. Qui sunt pingues terræ? Nonne viri iusti, nonne sancti atque perfecti, qui in hoc sæculo veras diuitias possident, & cœlestibus consolationibus saginantur, ac purissimis voluptatibus spiritus perfuuntur? Qui sunt etiam, qui descendunt in terram? Nonne humiles corde, qui præ contemptu sui in terram cadunt, & infra vniuersos mortales se dimittunt? Hi primum manducant, id est, corporis & sanguinis Domini mysteria suscipiunt, & mox laudant Dominum, & pro tanto beneficio in gratiarum actionem adorant. Non decipior (vt credo) dum sic factum vatem intelligo, quia hunc sensum ex Basilio & Theodoro collegi.

Basil. ib.

Theodor. ibid.

Ille sic ait: Qui namque comederunt, & saturati sunt, gratias de immortali cibo agentes, eum, qui hunc suppeditauit, tanquam Deum adorant. Pingues verò vocat, ope diuina nutritos. Hic verò sic scribit, non solum eundem sensum, verum & ferè eadem verba repetens: Qui enim comederunt, & impleti sunt, de immortali cibo gratias agentes, eum, qui hæc suppeditauit, vt Deum adorabunt. Tu ergo, qui hos pingues terræ imitari gestis, & bonorum ipsorum futurus particeps, hæc Spiritu Dei iuncta nequaquam disingas. Manduca, & adora, accipe bonam gratiam, & pro ea exiles saltem tuas & impares gratias referre non desinas. Dic Domino eum eodem Propheta: In me sunt, Deus, vota tua, quæ reddam laudationes tibi. Vota tua, Deus meus, & desideria tua, vel ea, quæ ex hac tua creatura desideras, non longè sunt posita, non difficulter ea comparabo: prona sunt mihi, & ea intra meipsum habeo, quæ sunt laudationes & gratiarum actiones, quas pro hoc tanto beneficio rependo: atque vt tuæ huic voluntati satisfaciam, volo meum spiritum mentemque colligere, & me ad referendas gratias comparare.

Ps. 55. 12.

Hac igitur cogitatione incitatus, in locum quietum post Missæ celebrationem secede, & ibi per semihoram, aut saltem per horæ quadrantem in gratiarum actionem incumbere. Et nisi aliquid melius habueris, aut ex illis sis, qui Spiritu Dei acti meditationum præuentione non indigent, his septem meditationibus vti poteris, quæ singulis hebdomadæ diebus assignandæ sunt.

PRIMA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui tanquam Regem potentissimum, tæque tanquam reum, & multorum peccatorum conscium, apud illum astantem, & veniam ac misericordiam cupientem.

- 1. Quia ad vocem tuam, panem & vinum in corpus & sanguinem suum conuertit, & Sacramento præsens affuit, non vt tua peccata puniret, sed vt quasi Rex benignissimus tibi propitiuss esset.
- 2. Quia in manibus peccatoris vilissimi seipsum posuit.
- 3. Quia tanta benignitate oratio-

II. Grati-
as immẽ-
sas age illi:

nes iniquitatibus sordentis audivit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua refedit.

5. Quia in domuncula imparatissima cordis tui habitare constituit.

III. Detestare coram illo vniuersa peccata tua, tum quæ in sæculo, tum quæ in religione patrauit: magnum eorum causa dolorem concepe, & indulgentiam humiliter pete.

IV. Dilige eum ex toto corde tuo, ita videlicet, vt desiderio ac firmo proposito tuo, nihil illi contrarium velis, nihil quod ad illum actum vel virtute non tendat, diligas, & illum tibi ac omnibus rebus præponas.

V. Tandem pete à Domino septem dona similia illis, quæ beatissima Virgo, authore Bonaventura, quotidie à Domino postulabat: 1. Auxilium efficacax, vt præceptum amoris Dei compleas. 2. Vt proximos tuos, & quidquid ipse diligit, constanter diligas. 3. Vt quidquid ipse odio habet, verissimè & tu odio habeas. 4. Vt humilitate, castitate, obedientia, contemptu sæculi, & vniuersi virtutibus exoneris. 5. Vt corpus tuum, ac mentem tuam, dignum sui habitaculum faciat. 6. Vt aliquando tandem post hanc mortalitatem, beatam Virginem matrem eius, ipsiusque humanitatem sanctissimam oculis clarè videas, & oculis mentis ipsius diuinitatem aspicias, atque possideas. 7. Vt in hoc templo, & in omnibus, quæ sunt in toto terrarum orbe, ab vniuersis Sacerdotibus & fidelibus dignam venerationem accipiat.

*Bonavent.
lib. 6. me-
dit. c. 3.*

SECUNDA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui tanquam Dominum tuum, qui pretio sanguinis sui te redemit, tæque ipsum velut seruum eius, qui per nouum seruorem ad ipsum vis redire, & illi in omnibus placere concupiscis.

1. Quia Sacramento præsens affuit, vt tanquam herus cordis tui habitaculum regat, & turbam affectionum tuarum mortificationis dono componat.

II. Grati-
as immẽ-
sas age illi:

- 2. Quia manibus sordidissimi mancipij se tangi permittit.
- 3. Quia tanta mansuetudine petitiones serui fugientis exceptit.
- 4. Quia os tuum intrauit, & in lingua refedit.
- 5. Quia rex regum, quem cæli non capiunt, in angusto tugurio mancipij sui manere constituit.

III. Desidera vt ad præsentiam eius, Domini scilicet tui, domus cordis tui quieta & tranquilla persistat: Statu tæque apud ipsum, te iudicium, voluntatem, affectus, & sensus mortificationum, & quicquid illi displicet, reiecturum.

IV. Dilige eum ex tota anima tua. Quod facies, si vitam tuam illi submittas, si solum ad obsequendum ei illam velis, atque custodias, si cogitationes, desideria, verba, & opera tua ad ipsius beneplacitum dirigas.

V. Postulabis septem illa, quæ supra dicta sunt.

TERTIA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui tanquam magistrum tuum, qui te viam salutis docet, & gratiã ad faciendũ, quod docet, impertit: tæque quasi discipulum eius, qui ob magnã negligentiam tuam nihil aut parum ab eo didicisti.

I. Quia

1. Quia Sacramento præfens adfuit, vt tanquam doctor sapientissimus te viam perfectionis doceat, & in agendis atque omittendis erudiat.

2. Quia manibus peruicacis discipuli se tractandum tradidit.

3. Quia tanta misericordia petitiones discipuli scientiam celestem postulantis audiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reledit.

5. Quia magister Angelorum, & hominum, in infima classe imperfectissimi cordis tui ad te docendum manente constituit.

II. Grati-
as immē-
sas age illi:

III. Erubescere coram illo, quia tam alienus es à doctrina eius, tam tyro in imitatione eius. Statue etiam te creata omnia intellectu & affectu deserturum, & creaturarum amorem inordinatum à teipso penitus abscissurum.

IV. Dilige eum ex tota mente tua. Quod facies, si spiritum tuum ab omni quod ei displicet, mundare constituas, si virtutibus ornare proponas, si memoria, intellectu & voluntate iugiter illi adhæreas, si vt ipse Christus in te habitet, tranquillitatem mentis instituas.

V. Petes septem illa, quæ supra dicta sunt.

QUARTA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum, in medio cordis tui tãquam amicum fidelissimũ, qui te facturam suam, & m̃cipium suũ, ad suam amicitia & familiaritatem extulit, teque tanquam amicum mensæ, aut potiùs mercenarium, qui, cum consolationes recipis, illum diligis, cum ad emendationem flagellaris, in dilectione torpescis.

1. Quia sacramento præfens adfuit, vt te sibi factum per gratiam amicum visitaret, & tecum colloquia super mel & fauam dulcia misceret.

2. Quia manibus amici parũ fidelis, & tepidissimè amantis, se & sua bona commisit.

II. Grati-
as immē-
sas age illi:

3. Quia tam gratis auribus petitiones amici, perseverantiam in amicitia postulantis auscultauit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua tua reledit.

5. Quia Amicus diuissimus in conclaui amici pauperissimi semper per gratiam suam habitare constituit.

III. Pudorem ac dolorem concipe de nuditate tua, qua virtutibus nudatus & spoliatus es, ac fordidis vitiorum pannis contextus. Desideria virtutum accende, earum præcipuè, quarum magis egres: eas instanter pete, & aliquam, pro vt tempus tulerit, actibus internis exerce.

IV. Dilige Dominum Deum tuum ex omnibus viribus tuis. Id autem facies, si vires animæ tuæ, necnon & sensus ac organa corporis tui, in vnione virtutum & sensuum ipsius illi offeras, & eis semper in obsequium ipsius vti constituas.

V. Pete septem, quæ supra diximus.

QUINTA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui, vt fratrem tuum natu maiorem ac primogenitum in multis fratribus, qui hostes patris æterni illi reconciliauit, & suos fratres effecit: teque vt fraterculum eius merito minimum, aut potiùs tali

A nomine profus indignum, quia illi es vita & moribus valde dissimilis.

1. Quia sacramento præfens adfuit, vt te non inimicum diceret, sed fratrem agnosceret, ac tecum paternam hereditatem diuideret.

2. Quia manibus tuis minimi scilicet fratris, se tangendum dedit, vt dum ad eum accedis, super genua sua tibi blandiatur, & te prima virtutis elementa docere dignetur.

II. Grati-
as immē-
sas illi age:

3. Quia tanta benignitate petitiones fratris moribus dissimilis, & conuersationis tepore ipsum tædio afficientis, audiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua reledit.

5. Quia filius primogenitus patris in celo iam regnans, obsecrũ cubiculum fratris in exilio manentis non exhorruit, sed in eo habitare sustinuit.

III. Te à tam amabilissimo fratre elongatum aduerte, & de tua miseria conquerere, eius intimam familiaritatem per donum orationis ardentem exopta, & instanter postula, ac omnia ad hoc donum consequendum necessaria tibi præstanda esse propone.

IV. Dilige eum ex omni virtute tua; quod facies, si omni conatu te mala aduersaturum, & bona in præcepto posita, & consiliis Evangelicis iniuncta, te perfecturum efficaciter proponas, & fideliter impleas.

V. Petes septem, quæ supra dicta sunt.

SEXTA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui. Vt patrem piissimum, qui te in cruce, non delictis, sed doloribus genuit; teque vt filium prodigum ex longa peregrinatione reuertentem, postquam de manu Domini accepta in vitis dilapidasti, & misericordia ipsius indigere cognouisti.

1. Quia sacramento præfens adfuit, vt te filium insanum ex terra sterilissima, nempe ex te ipso ad illum reuertentem, brachiis dilectionis astringeret.

2. Quia manibus filij inobedientissimi se tangendum & tractandum tradidit.

II. Grati-
as immē-
sas illi age:

3. Quia tanta pietate petitiones filij inobedientis ad eum redeuntis ac veniam postulantis exaudiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua tua reledit.

5. Quia pater infinito amore dignissimus, non solum filium nequam reuertentem in suam domum excepit, sed & in sterquilino eius, nempe in peccatore tuo, manere voluit.

III. Positus coram illo, perfectionem ac sanctitatem veram ardentem concupisce & posce. Vt scilicet à peccatis mundus, & omni virtute exornatus, illi intellectu & affectu iugiter adhæreas, & per charitatem perfectam ab illo, & in illo, & per illum viuas.

IV. Dilige eum ex omni fortitudine tua, ita scilicet vt propter illum vitam (si opus fuerit) & salutem corporis, & diuitias, voluptates, & honores despicias, & sine creaturis viuere assuescas.

V. Pete septem vt supra.

SEPTIMA MEDITATIO.

I. Respice Christum Salvatorem tuum in medio cordis tui, vt sponsum dulcissimum, qui animam tuam, non quia dignam, adamauit, sed quia voluit, & sic suæ benignitati complacuit: animamque tuam velut sponfam eius ipsi vinculo status religiosi copulatam, & infinitis beneficiis & donis ad amandum illectam.

1. Quia sacramento præfens affuit, vt te sibi spiritualiter iungeret, & amoris castissimi foueret amplexu.

2. Quia ille qui manibus suis omnia portat, tuis manibus se tangendum, & ore amoris osculandum obtulit.

II. Gratiâs immensas age illi: 3. Quia orationes infidæ sponse, eius aspectum & amplexum postulantis, audiuit.

4. Quia os tuum intrauit, & in lingua refedit.

5. Quia in sinu tuo tanquam in lecto sibi desideratissimo semper tecum paulare decreuit.

III. Afficere erga gloriam æternam, & coge te ipsum, vt illam feruenter cupias, & ab hoc sæculo misero emigrare desideres: Dicque illi tanquam sponso tuo: Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie.]

Cant. 1. 6

IV. Et quia incipiendo à feria secunda, hæc est dies Dominica, omnes hodie affectus amoris collige. Diligete Deum tuum, orationem aliquantum protrahens, ex toto corde tuo, & ex rota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni virtute tua, & ex omni fortitudine tua.

V. Pete septem, vt supra dictum est. Hæc formula alicui commoda visa est ad gratias post Missam agendas. Tu verò siue hoc, siue alio modo gratias agere non prætermittas. Est enim vitium ingratiitudinis pessimum, etiam si exigua recepisses: sed post tam eximium beneficium susceptum, intolerandum, ac si fieri posset, peius pessimo esse conspicitur. Et ideo fortassis misericordias, quas exoptas, non recipis, quia huic tanto dono tam frequenter suscepto ingratus existis. Nam, vt sapienter scripsit Bernardus, multos quoque videmus vsque hodie satis importunè petentes, quod sibi deesse cognouerint: sed paucos admodum nouimus, qui dignas super acceptis beneficiis gratias agere videantur. Nec reprehensibile, quod instanter perimus, sed planè petitioni negat effectum, quòd inuenimur ingrati. Et fortè hoc etiam clementia esse videtur ingratis negare, quod postulant: ne contingat nobis, vt tanto grauius de ingratiitudine iudicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur existisse. Ergo misericordiarum res est, in hac parte subtrahere misericordiam: quemadmodum iræ & indignationis, misericordiam exhibere, eam sanè, de qua per Prophetam ipse Pater misericordiarum loquitur, dicens: Misereamur impio, & non discet facere iustitiam.] Simus ergo huic beneficio grati, & nunquam illud sine sequenti laudum & amorum exercitio, & gratiarum actione sumamus, vt fructus tam accepti æterno Patri sacrificij, & tam ditissimi Sacramenti, nos simul cum eo percepisse lætemur.

Bern. ser. contra vitium ingratiitudinis.

Isaie 26. 10.

A

De auditione Missæ.

CAPVT IX.

Æc omnia, quæ de Missæ sacrificio dicta sunt, ad Sacerdotes pertinent: sed Religiosi necdum sacris ordinibus initiati, aut necdum ad dignitatem sacerdotalem prouecti, quotidie inuolabiliter Missam audiunt, & sacris mysterijs assistunt. Tu si nondum sis ad sacerdotium promotus, singulis diebus ex more Missam audies, & quidem cum ingenti emolumento, si hæc quæ subiicimus, obserues. Vocatus ad ministrandum sacrificio Missæ, ne te excuses, sed libenter accede: immò salua semper charitate erga proximum, qui prius ad hoc officium accessit, & obedientia erga Prælatum, qui aliud iubet, te ipsum modeste ad huiusmodi ministeriumingere. Cæteris enim paribus, maius est ministrantis meritum, quam solum assistentis. Nam minister specialius quam alij audientes, cooperatur oblationi sacrificij, & eorum nomine Sacerdoti ministrat. Meritoque Bonauentura ad hoc ministerium hortatur, dicens: Ad Missas libenter ministra, quia hoc est officium Angelorum: ipsi enim Deo suo vbique ministrant deuotissimè. In hoc enim ministerio multiplex fructus est: Primò, boni operis exercitium est. Secundò, opus charitatis est, & promouens proximum in bono. Tertio, opus deuotionis est, quia Deo appropinquat in oratione. Quarto, opus Angelorum est, cum quibus Deo ibi præsentem ministras, sicut & illi. Et ex hoc non solum Sacerdos, cui ministras, tunc orat pro te specialiter, sed & omnes circumstantes, quorum vices geris, immò tota Ecclesia vbique terrarum, quia tu geris vices omnium fidelium, qui Deo suo de cælo venienti cum gratissima gratiarum actione deberent ministrare, si possent adesse.] Si tanta est huius ministerij utilitas, non est cur ob negligentiam, aut in deuotionem, aut falsam existimationem, ab eo te subtrahas. Noui namque aliquos in literarijs studijs non nihil progressos, & susceptioni ordinum proximis, qui erubecebant superpellicium induere, & Missæ sacrificio ministrare, quorum miseram vicem, & lugendam immortificationem dolui. Tam cæci enim sunt, vt alia minor ministeria, qualia sunt legere, aut disputare, suscipiant, & hoc beatorum spirituum ministerium detrectent: quali indecentius esset, seruo Dei Sacerdoti quam magistro lectionem interroganti respondere: aut inhonorabilius librum Missalem ex vna in aliam partem trāsferre, & vice oculos ministrare, quam fratribus in triclinio seruire. Hi prorsus videntur indigni ordinibus, ad quos aspirant, & satis ostendunt se non tam scientis quam superbiæ studuisse, & non sapientiam, quæ ædificat, sed loquacitatem, quæ inflat, comparasse. Non legerunt fortè quod de beato Thoma Aquinate scriptum est, qui iam Sacerdos, iam Doctor eximius, iam hominibus in summo honore habitus, quotidie post Missæ celebrationem aliam Missam, auscultabat, cui etiã vt plurimum ipse seruiebat. Tu istos insipientes non imiteris, sed libenter Angelis sacrificio assistentibus te associa, & illis oblata opportunitate ministra. Et, vt Bernardus ait, cum ad Missam ventum fuerit, suscipe inuicantem ad Missas priuatas, ac si panem Angelorum tibi delapsum de cælo videres. Si quem amouere volentem intueberis, fuge, ac si fame deficienti è fauce buccellam panis auferre conaretur.] Sic ille.

Bonaue. de infor. neniis. p. 1. c. 11.

B

C

D

E

Sacrofancto sacrificio cum magna deuotione,

Surius in Martio, in vita eius.

Bern. in qua dam doctrina.

cum

cum magno feruore, cum magna reuerentia affilte. Atlas enim illi eidem sacrificio, quod Christus in ara crucis obtulit Patri. Atlas illi Domino, ad cuius presentiam, immo & ad cuius nominis inuocatione celestia, terrestria, & infera genuflectunt. Atlas inter caelestes spiritus, qui ad laudandum & honorandum Dominum cum ingenti exultatione descendunt: quidni reuerenter te habeas, & omnia deuotionis & attentionis impedimenta reiciias? Per manus Sacerdotis tu quoque Domino incurrentium sacrificium offers, & multa à Deo petis tum temporalia tum spiritalia subsidia. Vide an deceat summo Regi irreuerenter sacrificium offerre, & necessaria ad vitam presentem & futuram tepidè postulare? Ad hanc autem reuerentiam pertinet, vt eo tempore nihil alienum à Domino cogites, nihil omnino loquaris, non huc illucque circumspectas, sed oculos demissos, aut decenter in eo, quod efficitur, fixos habeas, non immodestè iussas, aut expuas, non indecenter perstrepas, sed in omnibus quietè & modestè te geras. Ad quod facit, quod Celsarius Cisterciensis monachus scribit: Beatum scilicet Ambrosium plebem suam monere solitum, vt à iussi, & omni inquietudine temperaret, ne quoquo modo Sacerdotem verba canonis recitantem, & sacrificium offerentem impedi-
 rent. Est etiam huius reuerentia pars, vt quando genuflectendum est, genuflectas; quando standum est, rectus & non inclinatus, nec sedens stes: & Ecclesia, aut tui ordinis ceremonias sanctè in situtas obserues.

Ad fugiendam verò distractionem, & habendam mentis deuotionem, opto tibi dari, vt vnum ex his quæ dicemus, eligas, vel nunc vnum, nunc aliud ad augmentum feruoris assumes. In primis enim poteris meditari ea quæ partibus Missæ signantur, vt in introitu, desideria antiquorum Patrum in limbo detentorum, Messie aduentum expectantium, in voce, Kyrie eleison, nouis repetita, inuocationem Trinitatis, à qua misericordiam postulamus: in hymno gloriæ, eam, quam Angeli Domino in eius natali cecinerunt, quando hominibus pacem annunciauerunt: & sic in cæteris, quæ ex libris Ecclesiasticis, qui nusquam non habentur, poteris intelligere. Deinde, si hoc longum aut prolixum tibi videatur, Missam consideratione tua in quatuor partes diuide: Primam, vsque ad oblationem, in qua confessio fit, & preces, ac doctrina Apostolica & Euangelica, & Symbolum alta voce recitatur, attentè audi: & si non ministras, vbi respondendum est Sacerdoti, submissè responde. In secunda, ab oblatione panis & vini vsque ad consecrationem, aduentum Angelorum & quasi ingressum aulicorum celestium, qui venient Domino sunt astaturi, meditare, & coram magnatibus celestibus pusillus ex terra contremisce. In tertia, à consecratione vsque ad tempus proximum communioni, sacrificium illud tremendum Patri offer, tibi & tuis necessaria pete, & cor tuum in conspectu tui Conditoris effunde. In quarta, à communionem vsque ad finem, emundationem ab omni peccato, & virtutum ornatum pete, & desideria Christum suscipiendi, si tibi concessum esset, accende. Tandem poteris per has quatuor partes aliqua mysteria ex passione Domini meditari, & dum Sacerdos secretò orat, vocalem aliquam orationem attentè recitare, vel alio modo, prout Deus inspirauerit, tuam mentem exercere. Id solum, quemcumque modum teneas, nitaris oportet, ne ibi aut irreuerenter distractus, aut tepidè in deuotus astes, ita vt nullum aut modicum fructum ex Missæ auditione decerpas, & ex tam magnifico conuiuio tu solus famelicus & sitibundus decedas.

Celsarius lib. 9. de miraculis, c. 30.

De Custodia cellæ.

CAPVT X.

A V D I T A Missa, cui, vt plurimum post matutinam orationem, assistimus, nisi necessitas aut charitas aliud agendum suadeat, propria ad cellam tuam, in eaque, prout statim dicemus, bene occupatus mane, & amicam dulcissimam, aut sponsam charissimam, nunquam sine causa derelinque. Mita sunt, quæ à sanctis Patribus de cella dicuntur; ego, vt te ad eius amorem alliciam, vnam aut alteram sententiam eorum in medium proferam. Bernardus sic ait: Cæli & cellæ habitatio cognata est: quia cælum & cella adinuicem videntur aliquam habere cognationem nominis, sic & pietatis. A celando, enim cælum & cella nomen habere videntur: & quod celatur in cælis, hoc & in cellis; quod geritur in cælis, hoc & in cellis. Quidnam est hoc? vacare Deo, frui Deo: à cella enim sæpe in cælum ascenditur, vix autem vnquam à cella in infernum descenditur. Moriens enim vix aut nunquam aliquis à cella in infernum descendit: quia vix vnquam aliquis nisi in cælo prædestinatus, in ea vsque ad mortem perstitit. Thomas à Campis multa variis locis in cellæ commendationem scripsit, ex quibus vnum tantum citabo. Bona cella, inquit, nequeunt sufficienter explicari, sicut nec detrimenta extravaganium. Custos cellæ, custos est linguæ, non audit detractiones, non percipit rumores, non videt vanitates, non trahitur ad leuitates. Bonus cellita aut legit, aut orat, aut gemit, aut meditatur, aut scribit, aut corrigit libros, aut aliquid aliud boni operatur. Bonus cellita, cuius est cæli, amicus Dei, socius Beatorum Angelorum, cognitor secretorum, inspector superiorum, victor tentationum, expulso dæmonum, bellator vitiorum, contemptor mundanorum, neglector curatum, possessor quietis, obtentor pacis, amator scripturarum, speculator veritatis, gustator puritatis, continuator orationis, collector sanctæ meditationis, & destructor omnis euagationis. Cogita Deum, & te solum esse in mundo, & habebis magnam requiem in corde tuo. Memento quia Angelus inuenit Mariam in camera orantem, non foris cum hominibus loquentem. Nam qui appetit celestia secreta cognoscere, oportet eum ab hominibus elongari. Sic enim Moyses fecit, qui relictis hominum turbis, mansit solus cum Domino in monte, vt legem Domini suscipere mereretur. Hæc ille. Sed si alios omitam, certè verba Ambrosij luculentissima non possum prætere: Hic sanctus Pater ad Sabinum scribens, sic ait: Nunquam enim minùs solus sum quam cum solus esse videor, nec minùs otiosus quam cum otiosus. Certè pro arbitrio arcesso quos volo, atque adiungo mihi quos magis diligo, aut quos aptiores arbitror, nemo interpellat, nemo interpolat. Tunc ergo te magis teneo, & de Scripturis confero, & prolixiorem simul sermonem serimus. Sola erat Maria & loquebatur cum angelo. Sola erat quando superuenit in eam Spiritus sanctus, & virtus Altissimi obumbravit eam. Sola erat, & operata est mundi salutem, & concepit redemptorem vniuersorum. Solus erat Petrus, & totum per orbem consecrandarum gentium cognouit mysteria. Solus erat Adam, & non est preuaricatus, quia mens eius adhebat Deo: postquam verò ei mulier adiuncta est, non potuit inherere mandatis celestibus, & ideo se abscondebat, quando Deus deambulabat in paradiso: & nunc deambulat in paradiso Deus, quando diuinas scripturas

The. à Camp. lib. 1. de distict. claus. c. 7.

Lucæ 1.

Exod. 19.

Amb. ad Sabin. epist. 91.

Lucæ 1.

Act. 10. Gen. 2. & 3.

Gen. 1. 3.

lego. Et quibusdam interpositis addit: Liquer igitur ex his, quia cum soli nos sumus, tunc nos offerimus Deo, tunc mentem ei nostram aperimus, tunc amicum fraudis eximus. Solus erat Adam quando in paradiso constitutus est, solus erat & quando ad imaginem Dei factus est, sed non erat solus quando de paradiso eiectus est. Solus erat Dominus Iesus quando mundum redemit. Non enim legatus, neque nuntius, sed ipse Dominus solus saluum fecit populum suum: et si nunquam solus est ille, in quo pater est semper, unde & nos soli sumus, ut Dominus nobiscum sit. Huc usque Ambrosius.

Si tanta sunt bona cellae quae a patribus istis descripta sunt, si tanta secreti cubiculi emolumenta, insipientis hominis erit ad vitam spiritualem vocati, illud posthabere, & pro atriis publicis, & pro discursibus non necessariis commutare. Haec autem erga cellam obseruabis. Eam admitte, & in ea habita, quam tibi praelatus assignauerit, & de loco coenobij ubi posita sit, aut de amplitudine, aut claritate, aut alia quavis commoditate eius nequaquam solliciteris. Est enim quasi sepulchrum tuum, in quo, saeculo mortuus es, usque ad finem mortalis vitae, & initium immortalis vitae mansurus. Mortui autem de sepulchri qualitate, de eius amplitudine, aut angustia non curant. Et postquam in cella pulcherrima, & optime aedificata, per duos menses habitaueris, ita menti illa pulchritudo veterascit, & communis ac despicibilis fit, ac si omnino non subsisteret. Ad aedificationem quoque fratrum, & ad spiritum paupertatis, & ad seruandam pacem spectat, cellam quamcumque acceptare, & commodis eius non adherere. In cella tibi assignata, non superflua, non pretiosa, non curiosa habeas, ne ex illis sis a Bernardo fuggillaris, qui cellas non tam eremiticas quam aromaticas sibi construant, sed necessaria, & vilia, & pauperi accommodata recondas. Sit in ea lectus pauper, sella humilis, mensa ad libros componendos sufficiens, nuda & nullis tapetibus ornata, candelabrum vile, libri necessarii, imagines crucifixi & Beatae Virginis decentes, & quae modicis impensis habeantur. Vina vero, dulcissima, aut aliae res comestibiles, horrologia affabre facta, icones magni pretij, sedilium multitudo, & alia huiusmodi, quae superfuitate, aut curiositate aut vanitatem redolent, a cellis seruorum Dei penitus relegendae. In hac cella sic ut pauper & contemptor saeculi decet, ornata, manere assuescas. Nam ut scite quidam dixit: Cella continuata dulcescit, & male custodia taedium generat. Si in principio conuersionis tuae eam custodieris, erit postea tibi dilecta amica, & gratissimum solatium. Coge ergo te ipsum, ut in ea maneat, & sapienti quodam ac sancto dolo temetipsum decipe. Ad quid nunc sine necessitate cellam deseram? quid extra illam nisi nouitates, & verba otiosa & detractoria, vel ad minus consumptionem temporis, vel alia, quae me distrahant, inueniam? Nunc certe in ea manebo, post unam aut duas horas, nisi prius ab obedientia fuero vocatus, exibo. Nunc profecto voluntati meae ac leuitati meae in hoc nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies. Quantum enim apud me maneo, & ad vana non exeo, tantum diebus meorum adiicio. His verbis & aliis similibus tanquam vinculis suauissimis poteris te intra cellae ambitum continere. Si haec non sufficerent, iam te ipsum reprehende, & inscitiae tuae timore constringe. Volve animo Dorothei sententiam, quam modo subiecimus, ut ex illa tuum statum agnoscas, & quis affectus te ex cella exturbet, perideas. Alius item cum senem interrogasset, inquit, unde fieret quod sibi

Rev. ad frat. de monte Dei ad mod.

Lib. 1. de imitatio- ne Christi. tit. 20.

Io. 29. 18.

Dorothei. Doct. 12. Basil. de laudibus eremi.

A molestum esset in cella federe, accipit: Quia nondum prospexit in futuram requiem, vel afflictionem. Si enim haec animo diligenter inspicias, & mediteris, etiam si cella tua vermes scaturiat, ut ad collum usque immergaris in illis, sustineres utique absque molestia, & vlla difficultate.

B Erat autem tibi facillimum manere in cella, & suauissimum tecum commorari, si non deses, & otiosus, & dormituriens in ea resideas, sed semper vtiliter occuperis. Nunc ergo ora, nunc verò psalle, & precationes tuas debite persolue. Nunc libros spirituales sanctorum gesta, & historias Ecclesiasticas lege, nunc quibus incubuisti literis stude, & Theologiam, scripturam sacram, ac praecipue sanctos patres euolue, ut scientiam comparatam serues & prouehas. Nunc scribe, & scripta a te corrigere, nunc (si opus tibi fuerit) scripta aliorum transcribe, aut in compendium redige. Has studiosas actiones, & alias huiusmodi si a tui religiosi congruas, & tui necessitati accommodatas prudenter assume, nunc intermitte, nunc ad illas redi, & has cum illis intermiste: ita vitae pars in cella consumpta non solum vilis erit, sed plena incunditatis & suauitatis exister. Et quia extrema fugienda sunt, & non ad cellam quietem tantum, sed ad laborem & obedientiae opera vocatus es, ita cellam diligas, ut nimium eius tranquillitatis non adhaereas, sed charitate aut obedientia vocante sine vlla mentis contradictione eam dimittas. Id enim faciens ingredieris, & egredieris, & tam in ingressu quam in egressu pascua inuenies. Erisque similis animalibus illis quae ibant, & reuertebantur, & tam in profectioe quam in reuersione splendebis & ardebis in similitudinem fulguris coruscantis. Haec namque, quae de amore cellae dicta sunt, non eo dicuntur, ut ab vili occupatione, & debito labore te subtrahas, sed ne contempta religiosa vita, post huius mundi distractiones & inanes curiositates abeas.

C In cellam sic custoditam & in vsum sanctarum occupationum habitamam, quadrant optime illa illustrissima elogia a Basilio & Laurentio Iustiniano descripta, quae iucundum erit audire. Basilius sic scribit: O cella spirituale prorsus habitaculum. Namque de superbis facis humiles, de gulosis sobrios, de crudelibus pios, de iracundis mites, de odiosis reddis in diuina charitate feruentis. Tu odiosae linguae fraenum, tu luxuriosis tenibus nitidae castitatis adhibes cingulum, tu facis ut leues quique ad gratuitatem redeant, ut iocosi scurrilicibus parcant, ut vaniloqui & procaces se sub distincta silentij censura castigent. Tu iuniorum ac vigiliarum nutrix, tu patientiae & pacis perfectissimae custos, tu purissimae simplicitatis magistra, ac omnino fraudulentae duplicis ignara. Tu facis vt vagos quosque Christi catena coerceat, vt indisciplinati moribus a sua se prauitate compescant. Tu nosti homines ad perfectionis culmen euehete, atque ad consummatam sanctitatis fastigium sublimare. Tu facis, vt homo sit integer, atque rotundus, ac nulla a semetipso morum inaequalitate diuersus. Tu etiam facis lapidem quadrum construendam videlicet caelestis Ierusalem mœnibus aptum, qui nimirum non ex morum leuitate se versatilem praebet, sed fixus semper in sanctae religionis gratitate consistat. Tu homines a semetipsis extraneos reddis, & prius vasa vitiorum resflorere virtutibus facis. Tu [nigra, sed formosa sicut tabernaculum Cedar, sicut pellis Salomonis.] Tu lauacrum tonfarum, tu sicut [piscina in Hesebon.] Oculi tui sicut columbae super riuos aquarum, quae lacte sunt lotae, & resident iuxta fluentia plenissima. Tu namque es speculum animarum, cuius contemplatione se

D Tu facis vt leues quique ad gratuitatem redeant, ut iocosi scurrilicibus parcant, ut vaniloqui & procaces se sub distincta silentij censura castigent. Tu iuniorum ac vigiliarum nutrix, tu patientiae & pacis perfectissimae custos, tu purissimae simplicitatis magistra, ac omnino fraudulentae duplicis ignara. Tu facis vt vagos quosque Christi catena coerceat, vt indisciplinati moribus a sua se prauitate compescant. Tu nosti homines ad perfectionis culmen euehete, atque ad consummatam sanctitatis fastigium sublimare. Tu facis, vt homo sit integer, atque rotundus, ac nulla a semetipso morum inaequalitate diuersus. Tu etiam facis lapidem quadrum construendam videlicet caelestis Ierusalem mœnibus aptum, qui nimirum non ex morum leuitate se versatilem praebet, sed fixus semper in sanctae religionis gratitate consistat. Tu homines a semetipsis extraneos reddis, & prius vasa vitiorum resflorere virtutibus facis. Tu [nigra, sed formosa sicut tabernaculum Cedar, sicut pellis Salomonis.] Tu lauacrum tonfarum, tu sicut [piscina in Hesebon.] Oculi tui sicut columbae super riuos aquarum, quae lacte sunt lotae, & resident iuxta fluentia plenissima. Tu namque es speculum animarum, cuius contemplatione se

mens

mens humana perspicaciter intuens, quod minus est, impleat: quod superfluum, reprimat: quod obliquum est, dirigat, quod deformis, componat. Tu nuptialis es thalamus, in quo sancti spiritus annulus tribuitur, & celestis sponso felix anima fœderatur. Recti diligunt te; & qui te fugiunt, veritatis luce priuati, quò gressus ponere debeant, non agnoscunt. Hæc quæ diximus, sunt verba Basilij. Laurentius verò Iustinianus sic ait: Nemo ad planum narrare sufficit cellæ præconia, quanta veniunt bona, quantæque per illam amoveantur incommoda. Est namque cella sponso reclinatorium, virtutum custos, tranquillitatis portus, additamentum pacis; medela vitiorum, contemplationis locus, tabernaculum fœderis, nuptialis thalamus, hortus irriguus, paradusus deliciarum, cœli ianua, schola scientiæ, conscientie cathedra, magistra silentij, & spiritualis scala, vsque ad polorum alta pertingens. In ea si quis absque torpore persistit, fugit lites, nescit odia, detractioni non vacat, temeraria iudicia minimè facit, abhorret otium, nec veretur mortem. Eia nunc Christi milites, qui vosmet Deo vouistis, & pro amore celestium cremi vastam solitudinem atque deserti antra incolitis, vt solitaria vitæ perfectionem apprehendere valeatis, cellulæ habitationem diligite, illam tenete, illam amplectimini, de ea, nisi urgente necessitate rationabili, seu corporis impellente infirmitate, vel fraterna suadente charitate, exire nolite. In ea sint vestra spiritualia delicia atque interna solatia. Ad ipsam, si contingat vos egredi, reuertimini quanto citius, ne detrimentum aliquod pertiamini, moram protelando ad publicum. Reuertimini; inquam, post iniunctum completumque exterioris operis ministerium, siue captam subleuationem fragilitatis humanæ. E quidem si labore corpus attenuatum; si mens ex importunis fuerit tentationibus fatigata, tribulationibusque depressa, proculdubio in cellulæ secreto congruentem repetitis pacem. Sic Laurentius Iustinianus. Si igitur cellam sine causa deseris, hæc omnia bona perdes; aridus, vanus, & distractus eris, si extra illam vanis & prophanis intendis. Nunquam (vt credo) vidisti aliquem vitum spirituales sanctitatis amatorem, qui non esset amicus cellæ, publici (in quantum poterat) declinator, silentij scætor. Si tu ultra id quod status tuus requirit, necessitas exigit, discursus amas, per atria domus, immò & per vicos & plateas ambulas, querens non quem diligit anima tua, sed quem cupit curiositas tua, & confabulationibus, & confabulationibus vanis occuparis, nec vit spiritualis efficietis, nec te sanctitatis amatorem ostendes. Quia mentis puritas in officina puritatis, nempe in cella, comparatur, & spiritus pacatus & quietus, non in foris, neque in negotijs sæcularibus, sed in loco rebus spiritualibus apto, nempe in cella, conquitur.

De studio literarum.

CAPVT XI.

IN cella orium vitandum omnino est, quia hostis est vniuersarum virtutum: nec mansionem in cella monemus, vt in ea desides & segnes, sed vt bene occupati & magis negotiosi, quam extraiam maneamus. Non otio, inquit Ambrosius, non somno merces paratur. Nullum opus dormientis est. Nullus fructus otij, immò magis dispendum. Orosius Elau amicit primatus benedictionem, quia maluit cibum acquirere, quam

A querere. Laboriosus Iacob apud vtrumque parentem inuenit gratiam. Si ergo cellam incolimus, vt mercedem promereamur, & tractus colligamus, vt per durarios, in ea non otio vacandum est, sed honestis laboribus insistendum. Opera, quæ cellæ conueniunt, iam supra retulimus, ex quibus vnum, nempe literarum studium, ad hunc locum pertinet: quoniam post Missam summo manè celebratam, cui adolescentiores assistunt, statim, vt literis vacent, in cellam se recipiunt. Quin & ad sacerdotium promoti, nisi ad ministeria vocentur, aut orationem protegent, aut pensum horarum persoluant, literis vacant, vt munus suum, quod multam rerum cognitionem requirit, securè & fideliter obeant.

B Tu ergo ad literarum studia vocatus, & ab obedientia in addiscendis literis occupatus, rectam semper intentionem habe, & præstantissimum scopum, ad quem scientia dirigenda est, tuo labori præfige. Non discas, vt apud homines splendescas, non vt magister & bene literatus nomineris, non vt magnus habearis, non vt præcipua pulpita, & insignes cathedras occupes, non vt ad dignitates tui ordinis, vel prælationes Ecclesiasticas proueharis: quia hoc ingens vanitas est. Non discas, vt appetitui sciendatis facias, vt noua & subtilia scias, vt pulcherrimarum rerum cognitione tuum tantum intellectum repleas, quia hoc inanis curiositas est. Sed discas, vt Deo placeas, vt eius beneplacito, ac obedientie præscripto te accomodes, vt Deum magis cognoscendo, ardentius eum diligas, & feruentius illi seruias, vt idoneus minister Euangelij fias, & vt animas Christi sanguine redemptas, præcipue rudiores, & magis doctrinæ indigas, ad illum per bonam vitam ire compellas. Macula in omni panno fœda est, sed in pretiosissimo serico aut in mundissima bysso fœdior: sic præpostera intentio in omni humano opere mala est, sed in studio literarum nequior & intolerabilior. Quantum sit periculum eius, qui ad vanitatem studeat, docet sanctus Iob, dum ait: Panis eius in vtero ipsius vertetur in fel aspidum intrinsecus: diuitias, quas deuorauit, euomit, & de ventre illius extrahet eas Deus.

C Scientia enim panis est, quo mentem nostram reficimus, qui in fel aspidum conuertitur, cum ad vanitatem aut ambitionem ordinatur. Eamque literatus euomit, cum ex inani & arido corde depromens, sine vlla vilitate audientium effundit. Et de ventre illius extrahitur, cum hominis insipientis labor sine præmio relinquatur: quia minimè a suo conditore probatur. Hunc quidem sensum Gregorius indicat, & simul pericula literatorum suum honorem quærentium declarat, sic scribens: Panis, Scripturæ sacræ intelligentia non inconuenienter accipitur, quæ mentem reficit, eique boni operis vires præbet, & plerumque hypocrita etiam facti eloquij eruditi mysterijs studet: non tamen vt ex eisdem viuatur, sed vt ceteris hominibus quam sit doctus appareat. Panis eius in vtero illius in fel aspidum intrinsecus vertetur: quia dum de sacræ legis scientia gloriatur, vitæ potum conuertit sibi in veneni poculum, & tepidus moritur, vnde ad vitæ erudite videbatur. Neque hoc autem inconuenienter accipitur, quod nonnullam hypocrita, dum doctrinæ verbo ad ostensionem studet, diuino iudicio excatus, hoc ipsum verbum præuè intelligit, quod malè querit.

D Studia verò literarum non iam ex vanitate, sed ex sola curiositate suscepta, Hugo Victorinus inutilia & noxia vocat, & quis sit eorum fructus, exponit in hæc verba: Et vt apertius adhuc agnoscas, quam infuictuosa, immò quam perniciofa sint studia hæc, animos non solum ad cognoscendam verita-

tem

Laurent.
Iustin.
de
vita
sol.
lit. c. 12.

Amb. lib.
10. ep. 62.

Iob. 20.
14. 15.

Greg. 15.
mor. c. 6.

Hugo l. 1.
de vani-
ta mundi.
ad finem.

rem non illuminant, sed ne veritatem agnoscere possint, prorsus excæcant. Rapiunt enim cor hominis, & quodammodo extra semetipsum abducunt, vt dum ad alia, quæ ad rem non pertinent, consideranda trahitur, ad circumspectionem sui minimè reuertatur.] Si hæc ita sunt, vt Patres hi asserunt, de quorum autoritate non licet dubitare, absurdum erit scientiam ad vanitatem, aut ad curiositatem, aut ad alium finem vilioiorem dirigere, & præstantissimum virtutis instrumentum, nempe scientiam, in excidium virtutis assumere. Scientia apud homines vanè lucere vis: sed eo ipso non lucebis: quia Deus se exaltantes deiicit, & se ostentantes sub modio alicuius magnæ humiliationis constituit. Curiositati, & nimio sciendi desiderio vis satisfacere? sed dum scire ad solam scientiam aues, & conscientiam lædis, & sapidæ scientiæ, illi nimirum, quæ afficit & mouet voluntatem, obstitis. In scientia ergo nihil aliud nisi Deum quæras, & in acquisitione, ac vsu eius, non insipienti mundo, sed Deo placere concupiscas.

Studia ex hac rectissima intentione suscepta facile erit cum virtute coniungere, & has duas forores, Scientiam & Virtutem simul, licet cura impari, quærere. Simul tibi quærendæ sunt, quia scientia sine virtute parum, aut nihil valet: virtus verò in te, qui aliis doctrina profuturus es, sine scientia manca erit. Sit itaque scientia tua & virtutis & sanctitatis plena, vt magis exemplo quàm verbo prædices; sic virtus tua scientia referat, vt in ostensione viæ virtutis non erres. Impari tamen cura tibi quærendæ sunt, quoniam virtutis maior ratio habenda est: quæ cum finis sit scientiæ, debet in corde tuo ac in cura tua primum ac præcipuum oleum occupare. Quamobrem nunquam propter studia literarum, virtutis actiones omittes: nunquam orationis tempus, lectionis spiritualis horam, & aliarum rerum ad cultum Dei pertinentium spacia decurtabis. Virtutum opera te faciunt sanctum, scientiarum studia te faciunt literatum: & si melius & optabilius est, sanctitate quàm scientia pollere, ne dum sapientiæ studes, sis tam insipiens, vt minorâ maiori bus præferas; & propter viam, terminum viæ, nempe perfectionem amittas. Si post multos studiorum annos doctissimus euasisti, & in virtute ac humilitate non profecisti: ô quàm parum sapias! quàm nihil vales! quàm es reprehensione dignus! qui ætatem tuam cum meretricibus consumpsisti, & spon'am amore dignissimam repudiasti. Humanas enim scientias te à virtute auocantes meretrices voco, & virtutem sponsam appello. Infelix tu, qui hanc repulisti, propter quam habiturus eras claritatem ad turbas, & honorem apud seniores iuuenis: & illas accersisti, quæ à virtute seivntæ robur mentis tuæ comedent, & virium tuarum actiones vanitatis infirmitate consumunt. Infelix tu, qui noluisti intelligere vt bene ageres. Iniquitatem meditatus es in cubili tuo, astiisti omni viæ non bonæ, malitiam autem non odisti. Annon est iniquitatem meditari, Dei opera, non ad veritatem, sed ad vanitatem addiscere? An non, assistere viæ non bonæ, iter scientiæ aliò quàm ad Dei obsequium desistere? An non, malitiam amplecti, ex scientia superbare, & ex eo, quod ad humilitatem datum est, in imperfectionibus obdurescere, & magis quotidie ac magis inflari? Liqueat igitur, inquit Bernardus, & absque scientia dignitatem esse omnino inutilem, & scientiam absque virtute damnabilem. Ne ergo ex scientia damneris, aut miser, & pauper efficiaris, cura eam cum virtute coniungere, & ad hoc illam acquirere, vt singulis diebus melior fias, & quo doctior efficiaris, eo in maiorem ani-

ma puritatem euadas. Si iam annos discendi in scholis excessisti, vtilia (vt dictum est) & tuo statui consona lege, & addisce. Si magister es, veritatem iuxta dicta Patrum antiquorum discipulis expone: Si verò discipulus es, in primis magistros tuos in magna veneratione habes, eorum doctrinam intellige & sequere, & nihil aliud, nisi quod ipsi docuerint, aut discendum esse præscripserint, cures discere. Ridiculum namque esset, si velis magister esse antequam sis discipulus, & tuo arbitratu literis studere, & ab iis sententiis, quæ tibi à magistro proponuntur, deuiare. Discipulus à discendo deriuatur. Si autem quæ audis, non discis, sed impugnas, sed deseris, sed eis contradicis, & aliam viam in inquisitione veritatis tibi proponis, quomodo discipulus nomineris? Fructus magistri, inquit Ambrosius, discipulus est obediens: qui verò magistro non parer, qui ab eo, quod docetur, dissentit, non est fructus, sed contemptio magistri. Si magistri tui duo aut plures sint, quod in Theologicis semper euenit, & opinionibus ipsi dissentiant, tu vtramque opinionem reuenter excipe, vtramque discere, & principia vtriusque opinionis intellige, ita vt possis cum oportuerit, pro vtraque rationem reddere, & vtramque defendere. Scitòque ignorantia, aut minoris scientiæ esse, in rebus, quæ non demonstratione noscuntur, sed sub opinionem cadunt, tam constanter vni parti adherere, vt nihil saltem minoris assensus alteri relinquatur. Si enim ratio vnius sententiæ probabilis tantum est, vt in huiusmodi rebus ambiguis contingit, nequaquam eius vim omnino calles, si ac si esset demonstratio, conuinceris. Et quemadmodum, si infantulus, funiculo infirmo ligetur, quem ad rumpendum facilem, ipse frangere non possit, non est indicium ferreæ catenæ, sed imbecillitatis infantis; ita si probabili tantum ratione ligeris, ita vt nulla via te expedire valeas, id est signum infirmæ mentis, non euidens rationis. Ad scholas modestus & tacens ibis, non huc illuc circumspeciendo, nec cum condiscipulis fabulando. In schola modestè & decentè sedens attentus eris ad verba magistri, & quod voce docuerit, aut scriptis dictauerit, ita vt ne elabatur, excipies. Si post lectionem, scrupulum aut dubitationem habueris, non vt censor, non vt doctrinæ impugnator, sed vt ignorans propones, & solutionem questionis expectabis. Lectionem cum aliis condiscipulis diligenter repetes, cum illis de rebus à magistro auditis conferes, vt plenius intelligas, & si opus fuerit (& quidem conuenienti tempore vtilissimum est) argumentis hinc inde propositis veritatem expendes. In disputationibus efficax, non audax, veritatis audus explorator, non contentionis & vociferationis amator eris. Verba inutilia, & ad id, de quo disputatio instituitur, non attentionia, & multò minus quæ alterum pungant, aut contemnant, prorsus reicias. Et breuiter ita te geres, vt te disputatorem religiosum, veritatis inquitorem, & coram Deo & Angelis loquentem exhibeas. Si alter peccauerit, & verbis minus modestis loquutus fuerit, illum patienter feres. Vt enim Augustinus ait: Noui fratrem meum, sed si quid disputando pro fide sua, & pro Ecclesiæ charitate dixit fortasse feruentius quàm tua grauitas vellet audire, non illa contumacia, sed fiducia nominanda est, collatorem & disputatorem, non assertorem & adulatorum esse cupiebat. Nam hoc est oleum peccatoris, quo propheta non vult impinguari caput. Ita enim dicit: Emendabit me iustus in misericordia, & arguet me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Breuiter disputationem ad erudendam

De B. B. Tom.

Sap. 8. 20

Pf. 35. 4.

Bernard. tract. de diligendo Deo.

Ambr. in 1. ad Thessal. ad c. 1.

Aug. e. pist. 147. ad Pro.

Pf. 140. 5

dumtaxat

dumtaxat lucem veritatis admitte. & vt inquit Paulus [stultas quaestiones, & contentiones, & pugnas deuita; sunt enim inutiles & vanae.] Se igitur ostentante veritate a disputatione omnimodis cessandum est, & alij vtiliori pro tunc exercitationi vacandum.

Hæc de disputatione dicta sufficiant. Sed instante tempore addiscendi, & literis studendi (quod totum illud esse debet ab obedientia vsuque præscriptum) à Domino, qui Deus scientiarum Dominus dicitur, cui, id est, à quo præparantur cogitationes nostræ, gratiam, lucem, & intelligentiam ad discendum humiliter postulabis. Beatus Thomas Aquinas ante lectionem vel descriptionem semper orationi se dabat. Id quoque à vitis spiritualibus modò, perpetuo more seruatur. Tu eorum vestigiis inherens ad studium orationem præmitte. Illud ex obedientia, & desiderio animabus proficiendi, susceptum Deo gratissimum puta, quare in ipsum diligenter incumbes. Quæ à magistris acceperis, vel quæ per te didiceris, optime intelligere & scire cura. Id conseruabis, si præcipua fundamenta assertæ veritatis capias, si ad sua principia referas, si iterum atque iterum repetas, donec fixè in memoria hæreant: Si quæ veritati opponuntur, aut opponi possunt, aduersas, atque dissoluas: Si multum mediteris, & parum scribas. Tot enim ac tanta, & tam pulchra scripta, & typis mandata sunt, quæ passim habentur, & nusquam non inueniuntur: vt discipulis inutile sit aliqua scribere, & tempus in id, quod non erit vsui, consumere. Lecta, & intellecta, & memoriæ mandata tecum ipse conferes; aliquando si tanta mentis sinceritate & diuina familiaritate polleas, vt id reuerenter facias, ad Dominum tuum, qui filios balbutientes libenter audit, eadem dices, & quasi eius sententiam expectabis. Hoc aliquos pios & puros adolescentes ex nostris fecisse noui, quod non est sanè ridenda simplicitas, sed sapientissima ac veneranda cum Deo familiaritas. Nec sic hunc modum discendi vocarem, nisi illum ab illo magno Ecclesiæ lumine Augustino vsurpatum viderem. Ipse namque sæpissime (vt ex suis scriptis elicitur) ita veritatem inquirebat, quasi cum Deo loquens, illum interrogans, & ab eo, precibus quaestionum solutionem extorquebat. Vnde quodam loco temporis naturam vestigans, sic ait: Exarsit animus meus nosse istud implicatissimum ænigma. Noli claudere Domine Deus meus bone pater, per Christum obsecro, noli claudere desiderio meo ista, & vitata, & abdita, quo minus in ea penetrer, & dilucescant, allucescente misericordia tua, Domine. Quem percontabor de his, & cui fructuosius confitebor imperitiam meam nisi tibi, cui non sunt molesta studia mea flammantia vehementer in scripturas tuas: Da, quod amo, amo enim, & hoc tu dedisti. Da pater qui verè nosti data bona dare filiis tuis. Da quoniam suscepi cognoscere te, & labor est ante me donec aperias. Per Christum obsecro in nomine eius sancti sanctorum, nemo mihi obstrepat. Et ego credidi, propter quod & loquar. Hæc est spes mea, ad hanc inhiò, vt contempler delectationes Domini. Ecce veteres posuisti dies meos, & transeunt, & quomodo, nescio, & dicimus tempus, & tempus; tempora, & tempora. Quandiu dixit hoc ille, quandiu fecit hoc ille, & quam longo tempore, illud non vidi. Et duplicem temporis habet hæc syllaba, ad illam simplam breuem. Dicimus hæc, & audimus hæc, & intelligimur, & intelligimus. Manifestissima, & vltatissima sunt, & eadem rursus nimis latent, & noua est inuentio eorum. Hæc & multa alia ibi. Si ergo

1. Reg. 2. 3.

Aug. 11. conu. c. 11.

A ad hunc modum discendi admissus fueris, illum non relinquo, & quasi magnum Dei donum, non sine gratiarum actione suscipies. Ac tandem, si ingenio ac subtilitate intelligendi polleas, si commilitonibus emineas, si omnibus tam maioribus quam minoribus, ob tuam peritiam placitis moribus adiunctam, placeas, tuæ propriæ vilitatis memineris, & viam humilitatis non deseras. Si verò hebes fueris ingenio, ineptus eloquio, & omnibus, vel multis condiscipulorum, iudicio maiorum postpositus, caue ne tristitia absorbearis, ne magnum aliquid & desiderabile tibi deesse existimes, sed mentis puritate, & morum probitate, & omnimoda resignatione in diuina voluntate, aliis eminere curato. Quod si assequaris, nulla ratione aut minor reliquis aut inuulior reputaberis.

B

De cura Ministeriorum.

CAPVT XII.

SE D iam puritiam studiorum excessisti, iam ad sacerdotium promotus es, iam ad aliquod munus tuæ religionis vocatus. Hæc est vna causa & sanè iustissima celam ad tempus relinquendi, exhibis ab ea vt tibi iussa perficias. Quodcumque igitur tibi munus demandatum sit, diligenter exequere: sed si ad ministeria animarum curandarum euectus sis, ita scilicet, vt earum confessiones excipias, vel ad eas conciones habeas, multo sollicitius & diligentius in tam præstantissimum munus incumbere. Indiget hodie Ecclesiæ fidelibus operariis, qui opere aduertentur illis, qui, quæ sua sunt, quarunt, non quæ Iesu Christi. Adeo vt in ipsis cæteribus religiosis non paucos reperias, qui ex huiusmodi ministeriis proprium honorem & propriam gloriam capient, & ad Christi gloriam non respiciant. Indiget hoc tempore Christus ministris strenuis, debitam ei fidelitatem seruantibus, quando innumerati sunt, qui illi fidelitatem non seruant, & dum deliciis suis, & opibus, & honoribus consulunt, rebus animarum incuriosè, festinanter, & quasi aliud agentes, intendunt. Qui dummodo aurum, & argentum, & suppellex crescat, dummodo multis seruis constipentur, & menta illis quotidie opipata præparetur, licet animæ pereant, & pauperes fame tabescant, & templa detritis ornamentis contecta fordeant, omnia sibi salua suspiciantur. Ego quidem tempora Bernardi non vidi, sed hæc non sine dolore video, in quibus eius verba, quæ vel lapides ipsos ad stertum moueant, sine dubio completa sunt.

Et nunc, inquit, quod grauius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo vtique Christiani dicuntur. Amici tui, Deus, & proximi, aduersum te appropinquauerunt & steterunt. Coniurasse videtur vniuersitas populi Christiani, à minimo vsque ad maximum, à planta pedis vsque ad verticem non est sanitas vlla. Egressa est iniquitas à senioribus iudicibus vicariis tuis, qui videtur regere populum tuum, non est iam dicere, vt populus sic Sacerdos: quia nec sic populus vt Sacerdos. Heu, heu, Domine Deus! quia ipsi sunt in persecutione tua primi qui videntur in Ecclesiâ tuâ primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuersam deinceps libere & potestatiue tradunt incendio ciuitatem. Misera eorum conuersatio, plebis tuæ miserabilis subuersio est. Atque vtinam sola hæc parte nocerent: Esset

Philipp. 2. 21.

Bern. ser. 1. in conc. vniuers. sancti Pauli.

Matth. 23.
37.

forte qui Dominica pramonitus & pramunitus exhortatione, daret operam ipsorum non exempla imitari, sed obseruare praecepta, iuxta illud: *Quae dicunt, facite, & ad opera eorum nolite respicere.* Nunc autem dati sunt sacri gradus in occasione turpis lucri, & quæstum æstimant pietatem. Copiosissima siquidem pietatis inueniuntur in suscipienda (immò accipienda magis) animarum cura: sed hæc apud eos cura minor, & de animarum salute nouissima cogitatio est. An verò Saluatori animarum grauior villa esse poterat persequutio: Iniquè agunt & ceteri contra Christum, multique sunt nostris temporibus Antichristi. Merito tamen & crudeliorem eam censet persequutionem pro acceptis beneficiis, & grauiorem sentit pro potestate, quam propriis sustinet à ministris, licet alij quoque multi contra proximorum salutem multifariè, multisque modis, & variis occasionibus agere videantur. Hæc videt Christus, & filer: hæc Saluator patitur, & dissimulat. Hæc ille.

Ioan. 4.
28.

Si hoc tempore in cura animarum saluandarum pigeriteris, si ab illis quæstus morosè exeat, si non quæstus, otio torpeas, aut inutilibus occupationibus vaces, & illas non quæras, parum Christum diligis, & modicam valoris animarum, & pretij sanguinis Domini pro illis effusi notionem habes. Mulier illa Samaritana statim ac Christum nouit, illumque Messiam esse didicit, reliquit hydriam suam, & ad annunciandum eum cociuibus suis sollicita properauit. Si necdum tuæ voluntatis hydriam relinquas, qua huius sæculi consolationes hauris, & huius sæculi oneribus implicaris, signum est te parum satis Christum agnoscere, & modica, qua eius maiestatem contempleris, luce perfundi. Statum Apostolicum proficere, & de Apostolorum, atque Apostolicorum virorum imitatione gloriari, ne cunctando, & animas tepidè & desidiosè quarendo ab illorum conuersatione degeneres. Illi, cum liberi essent ex omnibus, cum Paulo, omnium se seruos fecerunt, vt eos lucrifacerent. Ne tu more domini delicati velis tua ad propriam commoditatem disponere, & postea importunis horis & ad id negotij non aptis res animarum tractare. Christus ad hoc bellum feliciter peragendum adolescentulis delicatis non indiget, sed militibus robustis & strenuis, qui animosè hostes adorianur, & de manibus eorum vi auferant animarum spolia. Instatque tempus, in quo Ecclesie consilium seruorum Benadab Regis Syriæ bonum visum est. Illi enim sic loquuti sunt ad dominum suum, vt rationem, victoriam reportandi ex Israëlitis, inuenirent: Tu ergo verbum hoc fac: Amoue Reges singulos ab exercitu suo, & pone Principes pro eis, & instaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, & equos secundum equos pristinos, & currus secundum currus, quos antea habuisti, & pugnabimus contra eos in caestribus, & videbis, quòd obtinebimus eos. Id ipsum nunc Ecclesia molitur. Amouere vult à fortissima Ecclesiastico-rum & religiosorum acie Reges delicatulos, qui nolunt seruire, sed ab aliis ministrari, & loco illorum Principes, id est, viros robustissimos, zelum animarum habentes, desiderat constituere. Instaurare contendit milites, & equos, & currus suos, secundum viros Apostolicos, qui vita functi sunt, vt eorum presidio diabolus vincat, & animas à Christo redemptas virtuti subdat. Si tu non es miles secundum milites pristinos, qui fortiter & infatigabiliter dimicabant: si non equus, aut currus, secundum equos & currus pristinos, qui non cum tu vis, sed cum homines volunt, illos in cælum vehas,

1. Cor. 9.
19.

A parum ad hoc bellum gerendum proficies.

Vocatus itaque ad confessionem alicuius excipiendam, vel ad conscientiam illius per bonum consilium sedandam, vel ad aliquid simile, statim adis, ille, si moram facias, fortasse discedet, & vt fatua auicula salutarem laqueum à te ponendum declinabit. Hos enim salutis laqueos facile sæculares declinant, cum in laqueos mortis prout se lubentè que coniciant. Si autem aucupium fugiat, & ob tuam negligentiam discedat, vt seruus piger, & anceps, insipiens increpaberis. Ab eo, qui te ad animæ salutem vocat, nihil omnino petas, nec tibi, nec domui, aut cœnobio, in quo habitas. Nihil magis à ministris Euangelij homines auocat, quam si eos non animarum suarum, sed bonorum temporalium suorum cupidus experiantur. Audiant igitur te dicentem, & opere præstantem quod dixit Paulus: Non quero vestra, sed vos: nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Venientem, hilari vultu, serena facie, verbis blandis, & animam compassionis & charitatis affectu tactam ostendentibus excipe. Sicque licet in alio sensu eiusdem Pauli consilium implebis: Ego vos non grauavi, sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Sæctus quippe & iustus dolus est, ministrum Euangelij se facilem & humanum ostendere, vt peccator sine vilo metu vulnus aperiat. Verba ægroti tui, licet rudia, licet proluxa, licet ineptis plena, sine vlla molestia significatione audi. Vide quanta benignitate Deus tuus ineptias tuas & puerilitates audiat. Et ex eo, quomodo fratrem tuum auditurus es, disce. O tempus præterit! Non inde tristeris: tempus enim, in quo te abnegas, & fratris ruditate accommodas, & cum paruulo paruis efficeris, non est inuulter, sed fructuosè consumptum. Peccatorem iam tandem finientem non terreas, sed propofita hinc peccatorum sæditate, inde verò Christi Saluatoris benignitate, ita illum in spem erigas, vt simul peccatorum detestationem & propofitum emendationis extorqueas. Illud impense cura, non solum vt illum nunc ad iustitiam trahas, sed etiam ad perseuerantiam, & bonam vitam, & Sacramentorum frequentiam inducas. Necessitatibus temporalibus eorum, quos in spiritu prouides, aut nunquam, aut raro prouideas, neque eorum negotia temporalia agenda suscipias. Caue ne sint ex illis, quibus dixit Dominus: Amen, amen, dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducaſtis ex panibus, & saturati estis. Non te pro pane, sed propter Christum querant: quia si non salus animæ, sed promissio corporis illis in hoc negotio curæ sit, nihil eos in virtute promouebis, & tempus à cura spiritualium paulatim ad temporalia traduces. Ad saluandas animas oratione & corporis afflictione te para, humilitate ac patientia te muni, zelo diuini honoris affectum accende: & sic equali voluntate, quin & maiori seruire pauperibus quam diuitibus, pusillis quam magnis, intendes. Et quidem merito: nam magnis & diuitibus saluari volentibus nunquam minister Euangelij deerit, pusillis verò (quod sæpissime video) non semel Euangelicus operarius deficit. Si tempus vacet, nec ab aliquo voceris, iuxta illud Domini apud Isaiam: Inuentus sum à non querentibus me, palam apparui iis, qui me non interrogabant: fac tu seruus, vt à te non querentibus reperaris, & suæ salutis oblitis appareas: ita tamen illos quære, vt te ipsum non perdas: ita animabus te etade, vt tuæ salutis consulas, & tempus prudenter inter te & alios diuidas.

2. Cor. 11.
14.2. Cor. 12.
16.

C

D

E

Tempus præterit! Non inde tristeris: tempus enim, in quo te abnegas, & fratris ruditate accommodas, & cum paruulo paruis efficeris, non est inuulter, sed fructuosè consumptum. Peccatorem iam tandem finientem non terreas, sed propofita hinc peccatorum sæditate, inde verò Christi Saluatoris benignitate, ita illum in spem erigas, vt simul peccatorum detestationem & propofitum emendationis extorqueas. Illud impense cura, non solum vt illum nunc ad iustitiam trahas, sed etiam ad perseuerantiam, & bonam vitam, & Sacramentorum frequentiam inducas. Necessitatibus temporalibus eorum, quos in spiritu prouides, aut nunquam, aut raro prouideas, neque eorum negotia temporalia agenda suscipias. Caue ne sint ex illis, quibus dixit Dominus: Amen, amen, dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducaſtis ex panibus, & saturati estis. Non te pro pane, sed propter Christum querant: quia si non salus animæ, sed promissio corporis illis in hoc negotio curæ sit, nihil eos in virtute promouebis, & tempus à cura spiritualium paulatim ad temporalia traduces. Ad saluandas animas oratione & corporis afflictione te para, humilitate ac patientia te muni, zelo diuini honoris affectum accende: & sic equali voluntate, quin & maiori seruire pauperibus quam diuitibus, pusillis quam magnis, intendes. Et quidem merito: nam magnis & diuitibus saluari volentibus nunquam minister Euangelij deerit, pusillis verò (quod sæpissime video) non semel Euangelicus operarius deficit. Si tempus vacet, nec ab aliquo voceris, iuxta illud Domini apud Isaiam: Inuentus sum à non querentibus me, palam apparui iis, qui me non interrogabant: fac tu seruus, vt à te non querentibus reperaris, & suæ salutis oblitis appareas: ita tamen illos quære, vt te ipsum non perdas: ita animabus te etade, vt tuæ salutis consulas, & tempus prudenter inter te & alios diuidas.

Ioan. 6.
26.Rom. 10.
10.

Fæminis etiam es tuo talento profuturus: nam &

Christus

Christus illas redemit, & animas habent ad Dei imaginem creatas, & ad beatitudinem conditas: sed illis non sine magna cautela & circumspectione proderis. Necessaria audies, superflua & minus pertinentia abscondes, & breuiter te ab illis expedies. Visitaciones & consalutationes earum vix tolero, munusculorum oblationes aut acceptiones detestor, atque illud Basilij documentum ob grauissimas rationes ab ipso allatas omnimodis custodiendum existimo: Quocirca, inquit, fugienda in primis cum mulieribus nobis congressiones sunt, colloquutioneque, neque ad eas vnquam accedendum, nisi cum grauissima aliqua ad eas nos necessitas impellat, & aliter facere non possimus. Atque ipsa etiam vbi nos necessitas adegerit, ab ipsis non secus atque ab igne cauendum est, adeo vt quam citissimè nulla mora ab istis nos extricemus. Animaduerte enim quid de hac re Sapientia dicat: Abscondet quis ignem in sinu suo, & vestimenta sua non comburent? Aut ambulabit quispiam super carbonem ignis, & pedes non comburent? Quod si quis dicat ex assiduo se cum mulieribus colloquio, congressuque, & conuictu non admodum lædi, hic sine dubio, aut maris naturæ particeps non est, & portentum est quoddam insolentissimum, & præter omnium opinionem admirabile, & in vtriusque sexus (vtrita dicam) confiniis positum, cuiusmodi esse illos ferunt, qui nati eunuchi sunt: siquidem hoc illis velimus tribuere, quod nullo modo femininarum libidine afficiantur, aut moueantur: [Concupiscentia enim spadonis deuirginans iuenculam, inquit Sapiens: aut certe si expers non est, cum totus immersus libidinibus obruatur, ebrius, aut phrenetice correptis similem se esse non sentit, qui grauissimis affecti morbis morbum à se tamen abesse omnem existimant. Verum, quod ratio non dat, hoc demus nos in disputatione: posse videlicet aliquem existere, qui nullis libidinum aculeis pungatur, aut extrimuletur. Verum, & si hoc ipse non sentit, qui quæso, hoc ita esse cæteris item facile poterit persuadere? Porro quod quis nulla propolita vtilitatis spe multitudinem scandalizet, hoc ei arbitror non vacare periculo. Quamquam ad hanc alia etiam ratio spectanda est. Quod esto, vir nullam ipse in animo suo perniciosæ cogitationis noxam conceperit, de muliere certe, quod ea quoque idem faciat, nusquam nobiscum contouerteret, quod ipsa videlicet, nullis corporis libidinibus moueatur. Hæc omnia & alia præclare Basilij.] Scitè ergo dixit quidam senex apud Ioannem Euiratum: Filioli, sal ex aqua est, & si appropinquauerit aqua, continuo soluitur & deficit. Et monachus similiter ex muliere est: Itaque si appropinquat mulieri, soluitur & ipse, atque in id definit vbi iam monachus non sit.

In concionibus non teipsum, sed Christum & hunc crucifixum prædica, quia durissimum iudicium in vanos & loquaces prædicatores fiet. Teipsum prædicas, si laudes hominum aucupes, si honores & dignitates, & populi plausus exquiras. Si vana & profana prædices, si peccata non arguas, & quæ tacenda essent, qualia sunt curiosa & ad vtilitatem animarum non pertinentia, dicas, & quæ dicenda essent qualia sunt, quæ cor compungunt & mouent, sileas: Si ambitione tactus es, audi Bernardum eos senerisimè increpantem, qui ex verbo prædicationis laudes humanas venantur. Væ, inquit, qui bene de Deo & sentire, & loqui acceperunt, si quæstam æstiment pietatem, si conuertant ad inanem gloriam; quod ad lucra Dei acceperant erogandum, si alta sapientes, humilibus non consentiant. Paucant, quod in propheta legitur, dicente

A Domino: Dedi eis aurum meum, & argentum meum; ipsi autem de auro & argento meo operati sunt Baal.
 Si vana & profana prædices, similis eris illis, de quibus in libro Esdra scriptum est: Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducentes vxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas. Et filiorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè, & loquebantur iuxta linguam populi, & populi. [Ducis Azotidam, vel Ammonitidam, vel Moabitidam, cum fabulis, & poetis, & similibus studes. Filij tui, id est, sermones tui, partim loquuntur Azoticè, partim Iudaicè, cum nunc diuina nunc profana resonant, ita vt in vna eademque concione nunc concionator, nunc secularis orator, nunc vir spiritualis, nunc puer in classè Rhetoricæ declamans videaris. [Et obiurgauit eos, inquit, & maledixit, & cecidit eis viros, & calcauit eos.] digni sunt hac pœna, qui diuinis profana miscent, & verbum Dei adulterare non timent. Vnde datur intelligi, inquit Profper, Quod non se debeat Ecclesiæ doctor de accurate sermonis ostentatione iactare, ne videatur Ecclesiæ Dei non velle ædificare, sed magis se quantæ sit eruditionis ostendere. Non igitur in verborum splendore, sed in operum virtute totam prædicandi fiduciam ponat; non vocibus delectetur populi acclamantis sibi, sed flexibus; nec plausum à populo studeat expectare, sed gemitum.]
 Si denique peccata non arguas, & quæ dicenda essent, sileas: non tacebit Dominus, sed arguet te, per Ezechielem, dicens: Væ, quæ consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas populi mei: & cum caperint animæ populi mei, viuificabant animas eorum.] Non dicit qui, sed quæ, eos denotans, qui nihil virile habent in sermone, sed more femininarum mollia & delicata loquuntur. Hi consuunt puluillos & ponunt cervicalia sub cubitis & capitibus auditorum suorum, cum eis non quod prosit, non quod medeatur; sed quod deleat, proponunt; & ita res diuinas annunciant, ac si essent salutis authores, & ac si pro voluntate sua possent animas perdere, vel saluare. In te igitur quadrat hoc Væ, quia ita sacræ Scripturam, & sanctorum Patrum dicta vsurpas, vt eis robur suum auferas, & culpa tua nec mala destruas, nec bona in cordibus auditorum ædifices, sed magis dicendo Pax. Pax, cum non sit pax, eos in deceptione abducis.
 Christum autem prædicas, cum ad prædicationis munus non sola lectione, sed attenta meditatione & oratione te paras, cum filios spirituales fletu & lacrymis generas, cum non tuum honorem, sed Dei gloriam quæris, cum peccata increpas, cum viuites doces, cum ad bonum exhortaris, cum à malo retrahis, cum in omnibus te tractatorem Euangelij inconcusibilem exhibes. Christum prædicas, si ea habeas, quæ Gregorius à prædicatore veritatis exigit, quem profectò sic pulchre describit: Sanctæ vniuersalis Ecclesiæ spiritualis quisque prædicator, in cunctis quæ dicit, solerti cura se inspicit, ne in eo, quod recta prædicat, vitio se elationis extollat, ne vita à lingua discordet: ne pacem, quam in Ecclesia annunciat, in se ipso, dum benedicit, & malè viuunt, amittat. Sed studet summopere contra maledicos mores aduersantium, & defendere loquendo, quod viuunt, & ornare viuendo, quod dicit. Nec in his omnibus suam, sed authoris gloriam quærit; atque omnem sapientiæ gratiam, quam, vt loqueretur, accepit, non suis se æstimat meritis sed eorum intercessionibus pro quibus loquitur, accepisse. Sicque dum se infra deiecit, super est: quia suæ nimirum magis

Basil. const. mon. c. 4.

Prov. 6. 27.

Ecc. 20. 1.

Præter Spir. 2. 17.

Ber. in Cant. Serm. 4. 1.

2. Esdr. 13. n. 23. 24.

n. 25.

Prof. de vit. cons. temp. ca. 23. lib. 1.

Ecc. 13. 18.

Greg. 23. mor. ca. 1.

mercedi

mercedi proficit, eò quòd bona, quæ exercere prævalent, alienis meritis reddit. Indignum se omnibus iudicat, etiam cum indignius cunctis vivat. Scit enim quòd bona, quæ innotescunt hominibus, sine periculo esse vix possunt. Et quamvis sapientem se esse sentiat, velle tamen esse sapiens, non videri, acque hoc sibi omni modo, quod loquendo proditur, peritescit, & si liceat tacere, appetit, dum esse multo tutius silentium cernit; eòque se felicitiores putat, quos intra sanctam Ecclesiam locus inferior per silentium occultat: & tamen ut sanctam Ecclesiam defendat, quia ad loquendum vi charitatis impellitur, ex necessitate quidem officium locutionis suscipit. Sed ex magno desiderio otium taciturnitatis querit, hoc servat voto, illud exercet, nec ministerio.] Hæc ille. Magnum igitur Dei donum est, quempiam ad salutandas animas vocatum esse. Ingens verò malum est tanto dono abuti, & munus tanti momenti, aut negligenter, aut malè, aut ex præpostero fine tractare. Si hæc quæ dicta sunt, observaveris, nam alia in postremam huius operis partem reservamus, tuo muneri satisfacies, & innumeris virtutum actionibus cumulaberis.

De Diligentia in obsequiis aliorum fratrum.

CAPVT XIII.

Tom. I.
lib. 2. p. 3.

NON omnes ad ministeria spiritualia vocati sunt, sed aliqui ad obsequia temporalia in religionem adducti. Hos superius satis instruximus, cum de vita actiua scriberemus; nunc illis pauca, sed admodum necessaria dicamus. Tu ergo ad sortem Marthæ vocatus es, vocationem tuam tanquam à Deo profectam, tanquam securiorem, & fortè aptiorem ad perfectionem consequendam diligit. Non dubites te ad hanc sortem ab ipso Deo fuisse vocatum, qui cum velit corpus religionis perfectum facere, quosdam ad hæc ministeria spiritualia, quosdam ad illa temporalia vocat, ut tanquam ex variis & necessariis membris vnum integrum corpus constituat. Nec etiam dubites te securissimam vitæ rationem sectari, quæ eo ipso, quòd humilior, eo securior est, minus periculis cadendi subiecta, minus inanis gloriæ ventis exposita. Nec tandem ambigas, quia vitam habes ad assequendam perfectionem aptissimam; cuius instrumenta cum magis sint affectus voluntatis quam intellectus actiones, ille magis ad perfectionem disponitur, qui liberiori & ardentiori voluntatis affectu in Deum ordinatur. Voluntas autem in religiosi laicis ex ratione status liberior est ad amandum, quam subtilitatis intellectus non distrahit, & cura rerum magni momenti annexa Ecclesiasticis ministeriis, nec à iugi Christi meditatione, nec amore diuellit. Obsequia igitur temporalia tibi demandata, deuotè, amabiliter, & diligenter exequere: deuotè exequeris, si te in huiusmodi seruitiis ipsi Christo Saluatori tuo, cuius mēbra vna fones, famulari consideres. Nonne vox eius est? Amen dico vobis, quandiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Si tu minimis & humilibus propter Christum obsequeris, non dubium est, quin ipsi ad tuum magnum meritum obsequaris, Amicabiliter seruias, si religiosos esse fratres tuos, & summi Dei dilectissimos filios mediteris. Iucunda est corporalis fraternitas, sed spiritualis multò iucundior; quæ si tuo animo infederit, teque non aliorum seruum, sed fratrem (sicut te vera esse persuaserit, facile tibi erit ipsorum iucunditati consulere, & in omnibus irreprehensibiliter & suauiter ministrare, Tan-

Matth.
25. 40.

Adem diligenter famulaberis si præmium tibi paratum aspicias. Nam principum huius mundi famuli eo maiori diligentia & sollicitudine famulantur, quo maiori mercede sunt cumulandi. Tu verò non mercedem temporalem, sed æternam; non aurum aut argentum, sed Dei ipsius conspectum & possessionem expectas. Absurdum autem erit tam eximium præmiū ob operā negligenter facta, deposcere, & propter obsequia ex animo tristi, & iracundo, & querulo oblata sanctorum mercedem expectare. Christi munus, o frater, tibi demandatum est, qui de se dixit: Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat, & filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.] Non debes autem deignari seruire fratribus, quorum Dominus omnium se ministrum vocat, nec eius munus negligenter obire. Huius meditationis virtute tactus Sanctus Hermānus, alio nomine Ioseph dictus, tanta celeritate & voluntate fratribus seruebat, ac si rem honorificentissimam actione præstaret, de quo hæc scripta sunt: Tanti ergo Domini seruientis seruis suis formam se gerere humilis frater noster seruientis fratribus suis temper in corde gerebat, vnde tanta se sentit alacritate affici, ut quotiescumque tale fratribus ministerium exhiberet, non se ire, aut currere, sed potius voltare putaret, animi alacritate in corpus se effundente.] Hæc author vitæ eius: qui & statim sic in fratres superbe vel negligenter seruientes inuehitur. Magna distantia beati fratris huius à plerisque fratribus, qui vel superbia tumidi, vel acedia pressi, nec spirituali eriguntur lætitia, nec humilitate inclinantur, ut Deo ministrent in fratribus, & fratribus propter Deum. Dicant hoc exemplo non solum sine murmure, verum etiam humiliter & alacriter fratribus inservire, discant glorificare Deum & Dominum Iesum, cuius ministrantis formam corpore & animo repræsentant. Hæc igitur sit forma obsequij tui, Christus Iesus pro te, pro omnibusque ministrans: hoc exemplar laborum tuorum, ut quietus in tua vocatione viuas, & perfecte munus tuum expleas, & ut ex labore ad requiem, ex obsequio ad regnum, & ex humilitate ad gloriam peruenias.

Lucæ 22.
27.
Matth.
20. 28.

Sup. in
vita e.
ius, 10. 7.

De conscientie examine ante prandium.

CAPVT XIV.

APRIMO signo vsque ad secundum, quo ad consuetam refectionem pulsatur, quadans horæ elabitur ex consuetudine, in quo, (ut supra ex Bonauentura didicimus) conscientie examini vacandum est. Huius verò examinis tum necessitatem, tum utilitates multiplices, ac tandem illud faciendi rationem exponemus paulò post. cum de examine ante cubitum faciendo scribemus. Vtriusque enim eadem omnino ratio est, aut potius vnum atque idem examen est, bis in die ad maiorem conscientie puritatem acquirendam repetitum. Nam sicut linteam eo mundius est, quo frequentius eluitur: sic conscientia eo purior est, quo frequentius examinatione mundatur: est tamen magnum lintei conscientieque discrimen: linteolum namque quo magis lauat, magis deteritur: conscientia quo frequentius & melius aqua examinis compunctionisque mundatur, eò recentior & robustior efficitur. Merito ergo ait prædictus Doctor: Sæpiissime discute te ipsum, & considera statum mentis, & corporis, quid delit, quid proficiat, quid impediatur profectū, & quomodo

Bonauent.
in regim.
mor., 6. 5

Bonauent.
de in
form. as.
sur. p. 2.
c. 13.

illi

De Vita
Tom.

illi obuietur, declinando, vel resistendo, aut regendo, aut tolerando.]

Ne tamen alicui molesta videatur tam crebra examenum repetitio, addam sententia huius sancti Doctoris, aliorum Patrum documta de hac eadem re ab ipsis prolata, vt hanc repetitionem examenum semel ex professo summe necessariam sciamus, & aures ad id, quod infra sumus de examine nocturno dicturi, vt cumque paremus. Dorotheus rerum spiritualium magister peritissimus sic ait: Docuerunt enim saepe nos maiores nostri, quo pacto purgemus nos ipsos per singulos dies, vt scilicet ad vespem perscrutemur nobiscum, quomodo transactam diem exegerimus, & rursum mane quomodo noctem: & sic poenitentiam agamus apud Deum, vt par est, in quo peccasse nos deprehenderimus. Sande cum admodum delinquamus, peccemusque, obliuiscamurque delicta & peccata nostra: opus esset nobis in horas cura diligenti, & examinatione, quo pacto scilicet ambulemus id momenti & temporis, & in quo deliquissemus. Deberetque vnusquisque nostrum a seipso tanquam iudex rationem cuiuslibet facti extorquere, & dicere: Vt, quid loquutus sum infelix, quae fratrem meum morderent & carperent: Vt quid fratrem aliquid facientem iudicauit? Vt quid Deum contempsit? Vt quid murmurauit, & obloquutus de ipso sum? Cur coquum increpauit? Cur pudore illum affecit? Cur ego imprudentissimus in meipso obmurmurauit, quod cibaria non bene decoxisset, artificiosae curasset? Dixit mihi ceremoniarum princeps, vel quiuis alius fratrum verbum, nec ferre potui, aut statim aduersus illum loquutus sum verbum. Sic per singulos dies agendum nobis esset, discutiendum & cognoscendum, quo pacto ambulemus. Debet item quis a se exigere, vt noctem transierit, si videlicet & cum diligentia, & promptitudine ad vigilias surrexerit, si neglexit respondere excubitori, si contra ipsum in aliquo obmurmurauit.

Et Dionysius Richelius monachum instruens, sic ait: Mane inquirat, quemadmodum nocturnum tempus exegerit, qua alacritate diuina perfoluerit: & item qualiter instantem diem fructuose decurrit, sapienter instituat. Denique vespere contuendum, quomodo dies ipse defluxit, quid agendorum omisium, quid etiam omittendorum commissum, quid profecerit, quantumcumque proficere potuerit, sed neglexit: atque aduenienti se nocti praeparat. Hoc vtique modo Arsenium vixisse agnouimus. Et scimus, quia si quis ita se instituens ordinet, ibit continuo de virtute in virtutem, videbitque insuper Deum Deorum in Sion.

Bernardus tandem, si verba eius apte considerentur, rem hanc vehementius exaggerat: sic enim scribit: Scrutemur (iuxta Prophetam) vias nostras,] & studia nostra, & in eo se quisque iudicet profecisse, non cum inuenerit quod reprehendat, sed, cum quod non inuenit, reprehendet. Tunc te non frustra scrutatus es, si rursum opus esse scrutatio aduertisti, & toties non te fecellit inquisitio tua, quoties iterandam putaueris.] Ita igitur & nos cum istis Patribus sentiamus, & conscientiae examen mane & vespere non molestum, sed gratum, non superfluum, sed omnino necessarium putemus.

At examinis meridiani (de quo nunc loquimur) acerrimus hostis est externa occupatio, quae in illam horam, in qua saeculares nos adeunt, solet incidere. Tu, ne vilitate huius examinis careas, & praestantissimam exercitationem spirituales praetermittas, occupationem non necessariam, aut quae in aliud tempus differri possit, tunc incidentem constanter

A abscinde: necessariam vero, & a qua declinare non possis, ita suscipito, vt apud te statuas examen illud non omittere, sed proxima hora, aut cum primitum potueris, actitare.

De comestione, sive prandio.

CAPVT XV.

REFECTIONIS hora (viros spirituales alloquor) non paucis, nec leuibus periculis circumuallata est, in qua solemus cibi voluptate trahi, minus recta intentione delinquere, ventrem alimentis non necessariis onerare, & eo ipso mentem obtundere. Quare hoc opus si quod aliud, magna circumspectione eget, ne dum corpus ad animae salutem reficimus, animae decorem & honestatem amittamus. Colligam ergo breuiter quae de hac re viri spirituales tradunt, vt tu ea sedulo attentaeque custodiens, ita necessitati corporis satisfacias, vt simul animae virtutes ac merita promoueas. Dato signo, statim nulla interiecta mora ab examine surgas, & decenter ac sine festinatione ad triclinium commune procedas. Nunquam enim sano existenti, & absque manifesta necessitate soli, & extra commune refectorium, tibi comedendum est: sed pars sanctae congregationis effectus, non segregatus ab aliis, ac si tui iuris esses, sed simul cum illis, tibi appositis cibis vtaus. Semper, inquit Thomas a Campis, ad commune refectorium vadas, quia ibi maior animae fructus, & puriori inde conscientia cum gratiarum actione prandio facto resurges. Ibi cum debita mensura, cum maiori disciplina necessitas sumitur natura, & superflua refecantur. Ibi susurrata nullo tenus audiuntur, sed verbum Dei sine murmure, cum silentio pertractatur. Qui autem in priuato libenter comedunt, necessitate non cogente, aut disciplinam fugiunt, aut gula vincuntur.]

Dum igitur ad triclinium vadis, cogita an sis consueta refectio dignus, an aptus cum sanctis ad mensam accumbere, qui tot defectus & culpas in examine cognitas admisisti, qui tam tepide & negligenter vixisti, qui in tot rebus a perfectionis itinere deuiasti. Intentionem tuam ad Deum dirige, & constitue apud teipsum: quia non ad voluptatem, sed ad necessitatem, & vt voluntati Domini te subdas, qui voluit homines alimenti indigos facere, & pro eius amore, ac vt vires ad curandam perfectionem habeas, vtque proximis seruire possis, debes panem & alia apponenda manducare. Ac de hoc aliquam breuem preceationem interius fundes, qua a Domino gratiam postules, vt hac rectissima & sincerissima intentione manduces. Sicque illud Pauli mandatum implebis: Siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.] Vnde Augustinus: Si quod manducas & bibis, ad refectioem corporis sumis, reparationemque membrorum, gratias agens ei qui tibi praebuit mortali & fragili ista supplementorum solatia: & cibus tuus & potus tuus laudat Deum.] Quod si Deum laudat manducatio tua, in laudem ac gloriam Dei manifeste recidit.

Postquam ad locum refectioem paratum veneris, sta in loco tuo, non indecenter inclinatus, non mensa, aut parieti adhaerens, non ingrediens, aut venientes circumspiciens, sed demissis in terram luminibus, consuetam benedictionem expectans. Attente, deuote, & clara voce aut mensam benedices, si tibi in-

cumbat,

Dorotheo doct. 11.

Diom. Richel. li. 1. de vita solit. art. 24.

Bern. ser. 58. in Cant. Threnor. 63. 40.

Thom. a Camp. li. 2. de discipl. clau. str. 1. 6.

1. Cor. 10. 30.

Aug. ad Pjal. 146.

cumbat, aut benedicens respondebis, & nihil quod à te sit dicendum, omittes. Hanc enim fuisse fidelium consuetudinem ab initio nascentis Ecclesie (vt nunc tempora antiquiora taceam) vt mensa & cibi edendi benedicerentur, constat ex illa sententia Philonis, vitam Christianorum describens: Priusquam discumbant, inquit, stantes vna serie decenti, sublati; in cœlum manibus, atque oculis; his, quoniam didicerunt cœlestia, illis, vt pote incorruptis à muneribus, & à quæstu illicito, precantur vt placeat Deo id conuiuium.] Consuetudo autem tam antiqua non solum omittenda non est (quis enim eam omittat?) sed magna deuotione, ac mentis seruiore continuanda. Finita benedictione, sedebis in loco tibi constituto, & inter comedendum, hæc quæ subiiciemus, seruabis.

Philo. de vit. contemp.

Bern.

Antequam incipias, ea quæ apponuntur, gratis & veluti in eleemosynam tibi dari cognosce; & breuiter pro benefactoribus, ac pro his, qui tibi ministrant, precare. Oculos modestè demissos habeas, & nullum, neque etiam à latere, stantem aspicias, nisi fortè, vt, an aliquid ei desit, aduertas. Christum presentem habe, & coram illo comede, & ad sacram lectionem intonantem attende. Sic namque ait Bernardus, cum comedis, non totus comedas, sed attendas lectioni, si fuerit vbi legatur; si verò non legitur, ibidem cogita de Deo, vt vterque homo sit propria refectione refectus.] Nihil tibi omnino loquaris, & si quid alteri petendum sit (nam pro te nihil postulas) non tam verbo quàm signo patefacias.

Bona. reg. no. vit. c. 5.

Ex pane, quem coram te appositum inuenies, fragmentum primum comedes, & donec illud absumpseris, integrum panem ne quidem attinges. Si duo panes coram te sint, nunquam, vt Bonauentura ait, eligas meliorem, si sanus fueris, sed duriori aut deteriori te pascas, vt & in aliquo abneget te, & bono exemplo astates non fraudes. Cogere ad manducandum ex his, quæ omnibus in commune apponuntur, licet minus suauia, aut minus salubria tibi videantur, nec cibos singulares affectes, & multo minus tibi dari postules. In omnibus, sed in his præcipuè, noxia est singularitas, quæ faciliè in exemplum trahitur, & religiosa disciplina paulatim ab imperfectis eneruatur. Nihil tibi appositum spernas, sed grato animo suscipe, non indigneris, & multo minus conuerteris, si quidpiam malè paratum sit, aut si aliquid tibi desit. Puerorum, & vilissimorum hominum est, de cibis conuertere, & de eorum mala præparatione certare. Reputa te indignum beneficij Dei, & sat scio, quia nunquam de minimis defectibus tristaberis. Cogita etiam quòd multo meliores te (vt idem sanctus doctor ait) vilioribus & paucioribus cibis sunt contenti, qui illud quod abiicis, pro magnis deliciis reputarent. Nunquam totum, quod tibi appositum est, comedas, sed aliquid Christo relinuas. Reges enim semper habent quod comedant, & quod seruis dimittant. Et tu si Deo seruias, rex es, quia seruire Deo regnare est: quare debes hunc sanctum honorem habere, vt minus, quàm sit id quod offertur, tibi sufficiat. Ne deteriora, sed meliora Christo relinuas; ne ab eo reproberis, sicut munus Cain reiectum est, quia non de melioribus frugibus oblatum est. Ciborum suauitates, & esulentorum condimenta non queras, apposita dissimulenter prætereas, & sæcularibus ventri que indulgentibus relinuas.

Gen. 4. 5.

Amb. ser. 42.

His omnibus ritè seruatis, cum ex mensa surrexeris, ex toto corde tuo gratias Deo age, qui te indignum, tam abundanter & benigne refecit. Pulchre enim dixit Ambrosius: Vtique, tu Christiane, si es

A vilis, meminisse debes, cuius panem comedis, & ei laudem dicere. Dic mihi, num, si aliquid de tuo cuiquamque largiris, expectas, vt tibi gratias agat, vt benedicat domum, de qua ei humanitas sit tributa? qui si fortè gratias non agit, quem ad modum à te denotatur ingratus? Ita ergo & à nobis expectat, qui nos pascit Deus, vt pro præstitis ab eo escis, illi gratias referamus, & saturati donis ipsius, laudes ei dicamus. Hæc enim beneficiorum est retributio diuinorum, vt cum refecti fuerimus, bene nos confiteamur acceptos. Ceterum si accipientes diuina munera, taciti & immemores fuerimus: tanquam ingrati & indigni eorum subministracione fraudabimur, vt Deum quem beneficij non cognouimus, malis ingruentibus requiramus, & aduersis stimulemur ad rogandum, qui prosperis gratias non egimus ad fruendum. Sic ille. Actandem ad vniuersa hæc meminisse iuuabit illius piæ consideracionis, quam Thomas à Campis in hunc modum scribit: In mensa recordare Dominicæ cenæ, quid Christus Dominus egerit & dixerit discipulis suis. Sit prælatus tuus in medio fratrum tuorum, tanquam verus vicarius Christi, reliqui fratres conuocantes sicut veri Apostoli sancti. Ordo quippe tuæ professionis ex Apostolica vita sumpsit exordium.] Si hæc consideracione occupari mensæ accubuerimus, facile erit prædicta omnia seruare, & religiosorum more non ad luxum sed ad uecessitatem, & ad diuinam voluntatem explendam, indigentie corporis prouidere.

Thom. à Camp. li. 2. de disc. claus. c. 5.

C De Admittenda aliqua remissione post prandium.

CAPVT XVI.

P V S C V L A ista nõ pro fratribus tantum, nostri instituti cultoribus, sed pro omnibus religiosis scribimus, & ideo stylum, vt omnibus congruat, temperamus. Quod hoc loco dicendum est, vt res minima, in qua non nihil, licet non sine, tamen medio ab alijs dissentimus, ita tractetur, vt tam societatis nostræ vitis, quàm alijs religiosis apta documenta tradantur. Post consecratam ergo corporis refectionem, statim ad cellam vel oratorium ire, vbi talis consuetudo viget, & vtilibus rebus intendere laudabile est. Quis enim neget hoc bonum esse, vt refecto corpore religiosus silentium teneat, & ad commodum locum, vt sibi & Deo vacet, se recipiat? Ad quod hortatur Thomas à Campis præsentissimus religiosorum magister in hunc modum:

Thom. à Camp. li. 2. de disc. claus. c. 7.

Prandio facto, orti tuo frantum impone, quia tunc promptior est homo ad loquendum, & ridendum. Memor sis pauperis Lazari, ab Angelis in sinum Abraham deportati, quia hic in egestate magna, & doloribus vixit. Dives autem diuitijs & scurrilitatibus vacans, sepultus est in inferno, nunquam inde exiturus. Disce formam vitamque Iesu in omni humilitate & simplicitate cordis imitari. Tolle quotidie crucem tuam vincendo tuos defectus, ac tentationibus viriliter resistendo. Nam corpore refecto caro plus tenet, ideo laboribus & studijs est reueranda diuinis.

Ex his constat, quare sanctarum religionum fundatores post corporis refectionem silentium custodiendum esse censuerint, ne videlicet, roborato corpore appetitus insoleat, & spiritus distractione at-

tenaturus

De Bona Tom.

Exod.
32. 6.Greg. I.
moral. c.
5.Basil.
conf.
mona. c.
30.

tenuatus deficiat: ne etiam dum linguam soluimus, vanis sermonibus effluamus. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere: non quidem ludum bonum, & tolerabilem, sed illum, quo & Deo iniuriam, & sibi excidium attulerunt. Ita multi, si post cibum & potum linguam laxent, & animi remissionem excipiant, solent incaute non parum offendere, & distractionibus cordis immergi. Et optime dixit Gregorius: Pene semper epulas loquacitas sequitur. Cumque venter reficitur, lingua defraenatur. Post prandium ergo discedere, & aliorum declinare conspectum, & taciturnitatis fune cōstringi, bonum est.

At quod religiosi bini, vel terni, vel quaterni post prandium in cellam alicuius, vel ad angulos domus, vel ad hortum abeant, & seorsim ab aliis colloquantur, & remissionem assumant, periculosum est. Præferim si adolescentiores sint, quibus pro ratione ætatis non admodum est fidendum. Hi namque ex cibo ad letitiam laxati, & sine teste, quem reuerentur, sermocinationibus occupati, quid mirum si excedant, & quod toto mane sanctis operibus lucrati sunt, per contentionem, aut detractionem, aut ineptam confabulationem amittant? Est etiam hæc secessio singularitatis indicium, dum, qui ita in vnum ad fabellas coeunt, se amicitiam habere particularem ostendunt. Quam Basilus à ceteris religiosis, vt infestissimam pestem his verbis excludit: Ac charitatem quidem habere inter se murum fratres debent, non ita tamen vt duo trève seorsim à ceteris sodalitatem inter se coeant. Quandoquidem hoc non charitas est, sed secessio, & diuisio, & eorum, qui sic coeunt, improbitatis indicium: Si enim communis decus disciplinæ charum haberent, qui tales sunt, sine dubio communem æqualemque aduersus omnes charitatem tenerent. Si verò ipsi à reliquis sua sponte abscissi disunctique in cœtu cœtum efficiant, vitiosa huiusmodi amicitia conciliatio est, & diuersam quandam à communibus institutis rem esse oportet, quæ hos inter ipsos conciliet, atque hoc profectò nihil est aliud, quam contra veterem disciplinæ stabilitatem constantiamque innovatio. Nihil profectò aliud addendum est, vt hos priuatos conuenticulos excludamus, cum sanctissimi huius doctoris sententia sint sufficienter reprobati.

Quia ergo difficile est tantam religiosorum multitudinem continere, & post sumptum cibum ad cellas mittere, ad silentium adigere, & hos singulares conuentus paucorum ablegare, ideo Beatus pater noster Ignatius sapienter instituit, vt post consuetas corporum refectioes, omnes simul in locum publicum, à quo non sit absens Prælati, nos conferamus, & in eo sublati incommodis, quæ ex secessionibus aliquorum priuatis oriri solent, quietem aliquam, ac remissionem captemus. Tempus enim illud, quod sumptionem cibi subsequitur, ad serias occupationes est ineptissimum: quare meritò remissioni aliquantulæ (quam nullus negabit in vita laboriosa esse necessariam) concedendum fuit, & ex eo simul non parum commodi, ad promouendam spiritualem vitam eliciendum. Dum curas enim & labores parum remittimus, alacriores & robustiores ad eosdem labores, easdemque curas resumendas, euadimus. Augetur etiam hac mutua colloquutione siæterna charitas, & sanctus in Christo amor, qui sicut & mutuis beneficiis, ita & amabili conuersatione prouehitur. Eri-gunt deinde sese ad res cœlestes desideria, quia cum res spirituales illis colloquiis sæpe tractentur, non possunt non mentes nostras earundem rerum amore succendere. Nec timendum est (mea quidem sententia) quod post cibum & potum surgamus ludere,

A qui non immoderatis computationibus ac conuuiis institimus, sed sobriam satis, ac religiosam refectioem vitæ necessariam corporibus nostris concessimus. Et, si aliquis esset ita procax, vt aliquid minus religiosum præsumeret, adest Moses, id est, Prælati, vel qui vicem eius gerit, qui immodestum arguat, eiusque inuerecundiam compescat. Cum itaque ista remissionis hora prædictas utilitates afferat, & incommoda ex priuatis secessionibus emergentia præscindat, meritò à sanctis illis Patribus eremi cultoribus, qui vitæ rationem asperrimam sectabantur, admittita est. Quod ex Hieronymo ita scribente perspicuum est: Post hæc concilium soluitur, & vnaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensam, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est, nemo comedens loquitur, viuunt pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale solo conduntur. Vinum tantum senes accipiunt, quibus & paruulis sæpe fit prandium, vt aliorum festi sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens. De hinc consurgunt pariter, & hymno dicto ad præsepia redeunt, ibi vsque ad vesperam cum suis vniuersisque loquitur, & dicit: Vidistis illum & illum? Quanta in ipso sit gratia? Quantum silentiis? Quam moderatus incessus? Si infirmum viderint, consolantur. Si in Dei amore feruentem, cohortantur ad studium. Hæc ille. Seruant & nunc ex parte Carthusienses hanc consuetudinem, dum in diebus festis ad cenobiticam vitam magis quam ad anachoreticam declinant, vt clarè indicat Dionysius Richelius, de laude vitæ solitariae, scribens illis verbis: Diebus festiuis post sumptum in refectorio cibum, tenerent eis capitulum, & habent post nonam ad vespas vsque colloquium. Sed licet nullus fuisset in Ecclesia huius rei vsus, nos longa experientia docti sumus, hanc remissionis horam multum commodi ad pacem, & charitatem, & ad perferendos vitæ spiritualis labores, habere, & magnas incommoditates ex priuatis colloquiis emergentes impedire.

B Tu itaque, frater, qui hoc nostrum institutum sequeris, ne leges in hac remissione seruandas, à Patribus nostris custoditas, obliuiscaris. Facta post mensam debita gratiarum actione, manibusque sine vlla fractione silentij lotis, tacens, & te Domino offerens, ac rectam pro sequenti opere intentionem concipiens, ad locum destinatum ibis. Atque in hoc sensu illam Pachomij iussione intelliges: Si egressus fueris à cibo, ne loquaris in redeundo, donec ad locum tuum perueneris. Ibi modeste sedebis, non in altantes reclinatus, sed rectus, non parieti affixus scapulis, sed tætilium separatus, vt aliquid mortificationis sentias, aut certe si corporis imbecillitas non ferat, decenter applicitus; sedebis autem non socium quærens, quocum libentius loqueris, sed iuxta illum siue fenestram, siue iuuenem, siue literatum, aut laicum, quæ fors ingredientium, & prius sedentium obtulerit. Si socius è latere stans senior sit, aut dignitate maior, aut eum loqui incipientem expecta, aut tacentem, vt minor, interroga. Si æqualis sit, aut minor, poteris tu sine immodestia nota colloquium inchoare.

C Memineris quaedam in hac remissione esse omnino reticenda, quædam verò dicenda. Reticenda sunt, quæ statui religioso minime congruant, nec Dei altantis præsentia conueniunt. De nulla igitur re, aut persona detrahes, neminem verbo puges, de nulla re cum alio contendes, rumores & nouitates adificationem non afferentes, nequaquam narrabis, non indecenter ridebis, non, vociferando verba facies, & breuiter vniuersos linguæ defectus abscondes. Dicenda verò sunt, quæ minime spiritum lædant, & ali-

D

E

Hier. ep.
22. ad
Euthym.Diony-
sius lau-
de de
vit. solit.
art. 2.Pachomius in
reg. 14.

quantulum naturæ nostræ recreationi proficiant. Nimis ergo seria & graua tunc omittenda sunt, aut si aliquid serium se offerat (quod non semel se offert) amicabiliter iucundèque tractandum. Aliquid ex lectione mensæ, quod magis arrisit, commemorabis, exemplum ædificationis vel antiquum vel modernum in narrationem adduces, aliquis Scripturæ locus quomodo sit vernacula lingua vertendus, disputabis, virtutes nunc viuentium, vel Prælatorum, vel seniorum, si ipsi non audiant, laudabis, & quàm sint dignæ imitatione, propones, aliquid etiam interdum indifferens in colloquium admittes, atque omnia illa huic tempori apta sunt, quæ in prima huius operis tractatione collecta reperies. Ita tamen hæc, & alia huiusmodi in hac hora conferantur, vt nec quasi concio instituantur, nec quasi disputatio texatur, sed quidquid illud fuerit, quod in sermonem vocatum est, hilariter & festiuè tractetur. Ita enim nacta nostra oratione, & assidua præsentia Dei, & lectione frequenti, & ministeriorum pondere prægrauata, se exonerat, & vires ad resumendos labores recuperat.

Tom. 1.
lib. 5. p. e.
23.

Dato signo, sermonem etiam ceptum abscondes, & ori tuo silentij custodiam impones, & tacens simul cum aliis, ad Dominum in Ecclesia sub speciebus sacramentalibus præsentem ibis. Hæc enim remissionis hora spirituales viros, qui toto die à non necessariis tacuerunt, & strenuè laborauerunt, excipit. Si autem tu manè & vesperi verba inutilia proferas, & cor tuum in noxiis, aut superfluis effundas, indignum profus remissione te facies. Ibis ergo ad Ecclesiam tacens, & Dominum quanto potueris feruore conualutabis: si aliquid vel in sumendo cibo, vel in mutuo colloquio erratum fuerit, de eo dolebis, ac veniam humiliter postes, ac gratiam ad sanctè viuendum, & strenuè laborandum, in sequenti parte diei, quæ ab hac hora incipit, postulabis.

SECTIO II.

De his quæ vesperi fiunt.

De rebus post meridiem agendis.

CAPVT I.

A hac hora, quæ est prima post meridiem, incipit secunda diei pars, quam dilatato vocabulo vesperam appellamus, in qua occupationibus prædictis inuendimus. Nam & horas canonicas ad hoc tempus pertinentes recitamus, & literis studemus, & ministeria spiritualia & temporalia pro qualitate personarum obimus, & multi iterum ad noctem mentaliter oramus, & moderatam cœnam, aut refectiorem aliquam accipimus, & nonnullam quietem captamus, & omnes antequam cubitum eamus, conscientiam discutimus. Hæc ergo omnia, eodem modo ac dictum est, sunt in opus producenda, nisi quòd tanto purius & feruentius exequenda sunt, quanto magis mors appropinquat, ac tempus reddendæ rationis. Ita ergo actiones istæ vesperi fiant, vt errata similium actionum, quæ manè factæ sunt, suo feruore & diligentia suppleant. Præter ista autem opera sunt alia omnibus religiosis communia, quæ nos ordinariè post meridiem exequimur, de quibus nunc ad legendum eruditionem sigillatim tractabimus.

De lectione spirituali.

CAPVT II.

LECTIOMI spirituali quotidie instendum est, vt ea, tamquam instrumento præcipuo ad perfectionem obtinendam, noster spiritus prouocatur. Spiritualem autem lectionem vocamus, quæ mysticos libros, & spirituales tractatus enoluimus, in quibus non solam rerum spiritualium notitiam, sed multo magis earum gustum & affectum querimus. Hæc nobis ex regula, atque ex perpetua & inuolabili consuetudine iniuncta est, cui quotidie & communiter post meridiem intendimus: & non solum nobis, sed & omnibus religiosis, ex quibus nos eam didicimus, commendata. Nam & Benedictus in Regula, lectionem spiritualem præcipit in hæc verba: Omni tempore siue ieiunij, siue prædij, mox vt surrexerint à cœna, sedeant omnes in vnum, & legat vnus collationes, vel vitas Patrum, aut certe aliquid, quod ædificet audientes. Et paucis interpositis: Mox accedat ad lectionem collationum, & lectis quatuor aut quinque folijs, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis: si quis fortè in assignato sibi commissio fuerit occupatus, occurrat. Magnus quoque Doctor Bonauentura eam commendat suis fratribus, qui in speculo disciplinæ inter alia, sic scribit. De quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ dimitendum est, quod fidelius digeratur, & rursum reuocatum crebrius ruminetur, quod proposito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, vt aliena cogitare non libeat. Nullus verò erit in cœtibus religiosis (vt credo) qui hos Patres audiens, tempus ad libros spirituales legendos, de cætero non sibi præscribat.

B

C

D

E

Nec existimandum est hanc lectionem aut solis imperitis, aut solis imperfectis iniungi, immò sciendum, omnibus sapientissimis quoque & perfectissimis assumendam proponi. Literati ea indigent, si nõ vt noua fiant, at vt ad scita exequenda se moueant. Et multa sterili cognitione scimus, quæ lecta voluntatem afficiunt, & ex affectu ea non solum ad scientiã, sed ad actionem cognoscimus. Perfecti etiã lectione egent, quia nunquam adeo perfecti sunt, vt amplius perfici & promoueri non possint. Lectio verò maiora perfectionis amplioris desideria ingerit, & gradus eius altiores ostendit. Atque vtriusque tam doctis quàm perfectis Salomon lectionis vsum monstrat, dicens: Audiens sapiens, sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Quis sapiens, nisi scientia peritus? & quis intelligens, qui possit gubernacula possidere, id est gubernatoribus imperare, nisi perfectus? Sed ille ex lectione maiorem sapientiam, & iste ad docendos alios ampliores gustum sapientiæ percipiet. Certe Thomas Aquinas sapiens & perfectus erat, immò & sapientissimorum magister egregius, & mirabilissimum perfectionis exemplar, de quo tamen hæc scripta sunt: Est autem hoc quoque in sancto viro memorabile, quòd cum ei esset integrum, libenter solitus fuerit aliquid in Patrum collationibus lectione, ne ex rerum subtilium speculatione, affectus eius non nihil tepesceret, postetque se rursus facilius ad diuina contemplanda colligere & erigere. Sanctissimus autem vir non sine exemplo lectioni spirituali vacabat. Vnde ibidem subditur: Et in hoc quidem sanctum Dominicum sectatus est, quem eius libri lectione constat magnopere fuisse delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promotum. Quis nunc

Reg.
B. Ben-
dicti, c.
42.

Bona-
uent. 2.
c. 7.

Prov. 1.
5.

In vita
eius apud
Sur. in
Martio.

prætextu

prætextu scientiæ, aut adeptæ sanctitatis, à lectione spiritali se eximat, quam tam sapiens ac sanctus vir, sapientibus ac sanctis, suo exemplo vtilissimam esse commonstrat?

Tu ergo quotidie saltem per horam vel semihorari, lectioni librorum mysticorum & spiritualium intende. Illa enim vt magistra sensum sacrarum scripturarum reuelat: illa vt lucerna, aut sidus fulgentissimum, intellectum illuminat; illa vt nutrix spiritu infantulos loqui docet, & ad orationem & meditationem allicit: illa vt ignis, castos diuini amoris affectus accendit, illa demum vt pædagogus, cor nostrum colligit, & à distractionibus & cogitationibus ineptis auertit. Merito proinde Bonauentura te ad lectionem hortatur, dicens, lege Sanctorum vitam & doctrinam, vt in comparatione eorum semper humilioris, & instruaris, & accendaris ad deuotionem, & propoceras ad studium, vt informeris in intellectu scripturarum, & illumineris ad fidem: Et scias discernere verum à falso, bonum à malo, vitium à virtute, & remedia vitorum ac tentationum. Hæcille.

Ad lectionem autem vtiliter assumentam, id imprimis seruandum est, ne singulis diebus liber mutetur, sed aliquo longo tempore vnus author idemque legatur. Fortuita namque lectio, vt Bonauentura ait, & quasi casu reperta, non ædificat, sed reddit instabilem animum. Quomodo autem legedum sit, prius ex verbis Hieronymi, quam ex meis addisce. Ille enim sic ait: Ita scripturas sacras lege, vt semper memineris Dei illa verba esse, qui legem suam non solum sciri, sed etiam impleri iubet. Nihil enim prodest faciendâ didicisse, & non facere. Optimè vteris lectione diuina, si illam tibi adhibeas speculi vice, vt tibi velut ad imaginem suam anima respiciat, & vel sæda quæque corrigat, & vel pulchra plus ornet. Lectionem frequenter interrompat oratio, & animâ ingiter ad hærentem Deo, grata vicissitudo sancti operis accendat. Nunc te igitur ordo instruat cœlestis historiæ: Nunc sanctum David oblectet canticum: Nunc Salomonis erudiat sapientia: Nunc ad timorem Domini increpationes incitent Prophetarum: Nunc Euangelicâ & Apostolica perfectio te Christo in omnium sanctitate coniungat. Quæ paranda sunt, memoriæ penitus insere; eaque iugi meditatione conferua. Quæ maturanda sunt, frequenter reuolue, vt diuinum hoc studium, & cœlestis schola & mores simul Virginis ornet, & sensum, tradantque tibi cû sapientia sanctitate. Vnde Scriptura dicit: Qui querunt Deum, inueniunt sapientiam cum iustitia. Sic autem ipsa lectio temperata, cui finem consilium, nõ lassitudo imponat. Nam, vt immoderata ieiunia, & ardor abstinentiæ, & enormes immoderateque vigilia, intemperantiæ coarguntur, idque nimietate sui pariunt, vt hæc ipsa postea, nec mediocriter quidem fieri possint: ita studium lectionis in reprehensionem intemperans cadit, quodque laudabile est in tempore suo, fit de nimietate culpabile. Generaliter quidem, sed breuiter strictimque dicendum est, in bonis quoque rebus quidquid modum excesserit, vitium est.

Hæc vniuersa Hieronymus. Quibus nihil addendum ducimus, nisi vt pro rudioribus, eadem verbis crassioribus repetamus. Spiritualis ergo lectio quotidiana sit, ita vt sicut quotidie oramus & meditatur, ita quotidie aliquid pro excitando affectu legamus. Lectionem præcedat oratio breuis, qua gratiam ad intelligendum & fructum decerpendum postulemus. Sanctus Ephraem sic ante lectionem orandum esse dicit: Domine Iesu Christe aperire aures & oculos cordis mei, ad audiendum & intelligendum

A sermonem tuum, faciendamque voluntatem tuam, Domine: quoniam incola ego sum in terra. Non abscondas à me mandata tua, reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. In te enim spes mea Deus meus, vt tu mentem meam illumines. Lectionem interrompat oratio, qua illud, quod à Domino audimus, bonum esse vel malum, à nobis aut faciendum aut vitandum esse, quasi ipsi respondentes statuamus. Lectionem finiat oratio, qua & pro doctrina nobis oblata gratias agamus, & quod dictum est in illa, præstare desideremus. Non queratur in hæc lectione curiositas, sed vtilitas, non quod præriat auribus, sed quod affectum compungat ac moueat, legatur. Non ad solam noticiam, sed ad opus quod lectum erit, ordinetur. Tempore huius lectionis non multa legantur, plura cogitentur, plura delibentur, & quonam pacto ea fieri oporteat, apud se quisque meditetur. Si ea quæ legeris, fixa in memoria nõ hæserint, ne nimium sollicitus, sola lectio animum reficit, & nescio quomodo sine fixa recordatione spiritum promouet. Quod Dacrianus monachus apulissima similitudine docuit. Non turberis, inquit, si bona quæ legis, aut audis, vniuersa in memoria non retineas. Nam quemadmodum vas quod sæpius aqua perfunditur, purum permanet, etiam si aqua effusa statim effluat: Ita si mentem beneuolam doctrina spiritalis crebro pertransierit, quamuis tibi non persistat, ipsam tamen mentem nitidam, Deoque placentem reddit & conseruat. Vtilitas tua singularis nõ in hoc sita est, vt doctrinæ verba memoriæ commedes, sed vt doctrinæ verborumque effectus in te remaneat, id est, vt tu ex doctrina puritatem interiorè paratamque voluntatem adimplendi mandata diuina consequare. Si hæc ratione, quam exposuimus, spiritali lectioni per aliquod tempus quotidie te dederis, mens tua tanquam saluberrimis & suauissimis cibus refecta, & fortis ad operandum bona, & ad resistendum malis, euadet, & non semel defectus orationis minus feruida, & distracta supplebit.

B multa legantur, plura cogitentur, plura delibentur, & quonam pacto ea fieri oporteat, apud se quisque meditetur. Si ea quæ legeris, fixa in memoria nõ hæserint, ne nimium sollicitus, sola lectio animum reficit, & nescio quomodo sine fixa recordatione spiritum promouet. Quod Dacrianus monachus apulissima similitudine docuit. Non turberis, inquit, si bona quæ legis, aut audis, vniuersa in memoria non retineas. Nam quemadmodum vas quod sæpius aqua perfunditur, purum permanet, etiam si aqua effusa statim effluat: Ita si mentem beneuolam doctrina spiritalis crebro pertransierit, quamuis tibi non persistat, ipsam tamen mentem nitidam, Deoque placentem reddit & conseruat. Vtilitas tua singularis nõ in hoc sita est, vt doctrinæ verba memoriæ commedes, sed vt doctrinæ verborumque effectus in te remaneat, id est, vt tu ex doctrina puritatem interiorè paratamque voluntatem adimplendi mandata diuina consequare. Si hæc ratione, quam exposuimus, spiritali lectioni per aliquod tempus quotidie te dederis, mens tua tanquam saluberrimis & suauissimis cibus refecta, & fortis ad operandum bona, & ad resistendum malis, euadet, & non semel defectus orationis minus feruida, & distracta supplebit.

Dacrianus in speculo monachorum habetur to. 5. Bibliotheca.

De Psalterio Beate Virginis.

CAPVT III.

O TAM Ecclesiani, post cultum Dei cultui Beatissimæ Virginis Mariæ, & ipsius Dei matris esse dicatam, aut esse cultui Dei in Virgine consecratam, & additam, ille poterit ignorare, qui Ecclesiam ipsam ignorat. Hæc enim templorum non tam ornata, quam plena in memoriam Dei paræ dicatorum, solennitatibus frequentissimis eiusdem Virginis occupata, eius imaginibus cincta, & precibus ad eandem fuis intentata, de hoc cultu hyperdulæ (vt vocant) quo Beatam prosequitur Virginem, gloriatur, & se ignorari Virginis cultricem & amatricem minime patitur. Et id quidem merito, quoniam Dominam nostram (sicut re vera est) verbi Dei matrem prædicat, & suam Reginam potentissimam, suam Matrem piissimam, & suum fidelissimū præsidium, ac tutam agnoscit. Cui merito dicit eius amator Bernardus: Sileat misericordiam tuâ virgo Beata, si quis est, qui invocat eam in necessitatibus suis sibi meminerit deuisse; nos quidē seruuli tui ceteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in hac potius nobis ipsis. Laudamus virginitatē, humilitatē miramur, sed misericordia dulcius sapit, misericordiâ amplectimur charius, recordamur sæpius, crebrius inuocamus. Hæc est

Bern. hom. 4. super per. Miss. est.

Bona. tract. de infor. no. uis. c. 14.

Bona. in spec. c. 7.

Hier. epistola 1. ad Demetrium. 19. 9.

Ephr. de patient. tom. 1.

enim, quæ totius mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetravit. Per te ô genitrix beata cælum repletum, infernus euacuatus est, instaurata ruina cælestis Hierusalem, expectantibus miseris vita perdata, data. Sic potentissima & piissima charitas, & affectu compatiendi, & subueniendi abundat effectus, æquè locuples in vitro que.] Sic ille. Si tanta, & tam eximia bona de manu piissimæ ac sanctissimæ matris singulis momentis suscipimus, quid magnum, si omnes fideles eam ex totis præcordiis honoremus?

Inter alias autem preces, quæ pro Virginis, ac Matris nostræ honore funduntur, illa præcatio solemnissimæ est, & nescio, an ab aliquo etiam perditissimo fidelium omissa, quæ Virginis Rosarium, aut sertum, aut psalterium nuncupatur. Rosarium quidem, quoniam ex pluribus angelicis salutationibus, tanquæ ex sua eolentibus rolis componitur: sertum, quia Virgini ex ardentissimo animarum erga eam amore velut diadema regium offertur; psalterium tandem, quia sicut psalterium Davidis centum & quinquaginta psalmis constat, ita & ista præcatio ex eodem salutationum Angelicarum numero, in quindecim denarios, per quindecim orationes Dominicas distinctos concinnatur. Quoniam autem commune est apud omnes hanc præcationem memoriter recitare, vltus inter fideles inoleuit, globulos siue orbiculos præcatorios filo inserto gestaadi, qui memoriæ fragilitati deseruiant. Quorum inuentor dignus sanè laude dicitur, quidam Petrus Eremita homo Gallus: sic enim scribit Polydorus Virgilius ciuis Ambianensis, qui circiter annum millesimum nonagesimum virtute floruit; & cum Urbano Secundo Pontifice Maximo egit, vt nostri suscepto bello Asiatico Hierosolymas recuperarent. A tempore autem Dominici, sanctissimi ordinis Prædicatorum parentis, vltus Rosariorum (sic enim orbiculi illi filo inclusi vocantur) in tantum inualuit, vt nemo pene sit fidelium, aut sapiens, aut idiota, aut magnus, vel paruus, aut vir, aut mulier, qui Rosarium secum non gestet, & congruo tempore hanc præcationem non recitet.

Quod si vniuersorum fidelium mos est, beatam Virginem hac pietatis & dulcedinis referta præcatione innocare, quanto inuolabilius, feruentius, & deuotius Religiosi eam fundent, qui Mariam omnium religionum matrem sanctissimam esse fatentur, & eius venerationi additi sunt? Sat ergo scio, ô serue Dei, te quotidie hac præcatione vti, tæque innumeros pene modos, à sanctis viris adinuentos, recitandi psalterium hoc, non ignorare. Sed vt ego desiderio meo non desim, sanctam Virginem honorandi, à qua sine villo dubio vires ad scribendum accipio: & vt integritati huius opusculi satisfaciam, in quo de quotidianis operibus religiosi dissero, communiorum modum recitandi psalterium, quo semper vtor, nonnulla ei adiciendo, conferibam.

Psalterium istud in tres quinquagenas salutationum Angelicarum, quarum qualibet per quinque denarios, quinque orationibus Dominicis distinctos, distributa est, diuiditur. Et quia quotidie vna tantum quinquagena ab occupatis recitatur, duobus psalteriis per hebdomadam à feria secunda vsque ad sabbatum (nam de die Dominica postea dicam) tota hæc præcatio ritè conficitur. Hæc autem (vt manifestum est) quindecim denariis constat, qui in honore quindecim mysteriorum vitæ, & passionis, & resurrectionis Iesu Christi Saluatoris nostri dicendi, & eorum mysteriorum meditationi adiungendi sunt. Horum quinque ad gaudia Virginis ineffabilia, quinque ad dolores eius acerbissimos, & quinque ad

gloriam ipsius incomprehensibilem pertinent. Ad ista mytheria in fine cuiusque denarij meditando, illos exhortamur, qui prolixius ad meditandum tempus destinatum non habent. Sed tibi, qui longa in contemplatione diuinorum mytheriorum in sumis horarum spatia, hoc onus non imponimus, sed tantum ad faciendam in fine singulorum denariorum mytherij correspondens memoriam, & ad aliquem sanctum affectum concipiendum, aliquidque postulandum mouemus. Et iuxta hæc sic potens psalterium Virginis recitare.

Ab illo versu Psalmi quinquagesimi, quo Ecclesia Horas canonicas incipit, tuum psalterium inchoabis, dicēsque: Domine, labia mea aperies, & os meum annunciatum laudem tuam.] Labia namque nostra ad proferendas Virginis laudes solus Deus aperit, & ex ore nostro laudem suam: quem, Virginem laudando, laudamus: ipse est qui perficit. Deinde huic versiculo alium pro Ecclesiæ etiam more ex Psalmo sexagesimo nono, Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina:] sumptum adiunges. Item per alium versum ab Angelis decantatum: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, & cætera, Sanctam Trinitatem glorificabis. Ac tandem per Hymnum: Memento salutis auctor: cum illis versiculis, Dignare me, laudare te; Virgo sacra: Da mihi virtutem contra hostes tuos. Et per vocem, Kyrie eleison, ter repetitam, hoc præambulum psalterij concludes.

Facto hoc præludio, orationem Dominicam semel recitabis. Ab ea enim, quæ ore Domini pronuntiata est, & omnibus orationibus maior & præstantior est, debes Rosarium ordiri. Post illam verò decem salutationes Angelicas dices, quibus finitis, versum illum, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, iterum repetes, & eodem ordine reliquos denarios, aut vnus quinquagenæ, si solam illam recites, aut totius psalterij, perficies. Vt autem scias quomodo mytheria vitæ Domini commemoranda sunt, prius ea percurramus. Quinque prima mytheria sunt lætitiæ, quæ quinque denariis primæ quinquagenæ, coaptantur. Sunt autem, Annunciatio incarnationis, atque ipsa incarnatio Filij Dei: Visitatio Elizabethæ, & sanctificatio Ioannis Baptistæ: Natiuitas Saluatoris, Adoratio Magorum, & Inuentio pueri Iesu duodennis in templo. Quinque media mytheria sunt tristitiæ, quæ accommodantur quinque denariis secundæ quinquagenæ: sunt verò hæc: Christi oratio, & sudor sanguinis in hortu: eius flagellatio, coronæ spinæ susceptio, crucis baiulatio, & patibulo crucis affixio. Quinque postrema mytheria sunt gloriæ, quæ denariis quinque tertiæ quinquagenæ respondent. Sunt autem hæc: Christi Saluatoris Resurrectio, eiusdem in cælos Ascensio, Spiritus sancti ad Discipulos missio, Virginis nostræ in æternas sedes assumptio, ac tandem ipsi Reginæ omnium Angelorum & hominum facta incorruptibilis ac reginæ coronæ donatio. Cùm ergo orationes Dominicas recitaueris, Christum Iesum, seruatopredicto ordine, mytheria ista parantem oculis mentis aspicias. Vt in prima quinquagena eum carne velatum, Ioannis sanctificationem operantem, recens natum à Regibus adoratum, & in Templo disputantem meditaberis. In secunda, ipsum Dominum orantem, flagellis liuidum, & ad columnam ligatum, spinis coronatum, cruce oneratum, & eidem affixum contemplaberis. In tertia resurgentem, in cælum ascendentem, Spiritum suum mittentem, matrem in æternis sedibus excipientem, eandemque coronantem intueberis. Domino itaque

Polyd.
Virg. lib.
5. de in-
uen. re-
rum. c.
10.

Psal. 50.
17.

Psal. 119.

sic con

lic considerato, verba Dominice orationis sic dicet, vt affectus voci respondeant, & quod vox petit, cor quoque & desiderium exponat. Similiter eam salutationes Angelicas protuleris, Virginem eisdem mysteriis assistentem, aut eadem considerantem, aut ipsis cooperantem aspicias: verbaque illa non sine mentis affectu pronuntiabis, immo primis illis verbis, (Aue Maria,) illam reuerenter & deuote salutabis: sequentibus, (Gratia plena, Dominus tecum,) ipsam ex toto corde laudabis: his vero, quae statim ponuntur, (Et benedictus fructus ventris tui Iesus,) te in tui Saluatoris amorem accendes: postremis tandem, (Sancta Maria, mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostrae, Amen:) suarum potentissimarum orationum suffragia & facilem ex hac vita discessum petes.

Nunc ad finem cuiusque denarii redeamus, in quo aliqua breuis precatio mente saltem, aut etiam ore formanda est, quae affectum aliquem gaudij, vel doloris, vel exultationis, iuxta qualitatem mysterij, contineat, quae aliquid consonum mysterio petat, & quae beatam Virginem aliquo nomine ad laudem eius pertinente, compellet. In primo igitur denario vocabis eam felicissimam: nam verè felix admodum fuit, quae in matrem Dei electa fuit: vtque remissionem peccatorum impetres, quae filius Dei efficiaris, petes. In secundo, vocabis eam benignissimam: nam verè bonorum feracissima fuit, quae Ioannem peccato originali sordentem, vt Verbi instrumentum emundauit, & domum illam Zachariae innumeris bonis repleuit, & ab ea spiritum mortificationis, quo disponaris ad Dei visitationes suscipiendas, postulabis. In tertio, vocabis eam purissimam: nam verè purior fuit Sole, quae Filium Dei sine vilo integritatis suae detrimento, & sine vilo carnis, aut mentis inquinamento peperit, & tranquillitatem animae tuae, contemptumque fastus saeculi, à Christo nato demonstratum exposces. In quarto, vocabis eam Altissimam: nam verè caelo fuit excellior, quae, vt Dei thronus, Christum Regem à gentibus adoratum brachiis sustinuit, & gratiam ad adorandum Dominum externis & internis in spiritu & veritate efflagitabis. In quinto, vocabis eam sollicitissimam: nam verè sollicitior fuit Martha, quae puerum absentem tantis lacrymis, ac feruore quaesivit, donec illum inuenit: & donum feruoris, tibi immitti rogas.

Si haec non tibi sufficiunt, ecce ipsas preculas, quibus, dum commodiores non suppetunt, vti poteris.

Post primum denarium sic dicet:

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina, & mater mea felicissima: quia à Patre in sponsam electa, à Filio in matrem assumpta, quia à Spiritu Sancto in totius Deitatis habitaculum preparata, & ab Angelo salutata & laudata es. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per mysterium ineffabilis incarnationis eius, quo ex te carnem nostram induit, & te suam matrem effecit, vt impetres mihi remissionem peccatorum meorum, & per gratiam ipsius filij efficiar. Amen.

Post secundum denarium sic precaberis.

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina mea, & mater mea benignissima: quia spiritu charitatis acta ad domum cognatam properasti, precursori sanctitatem attulisti, & domum illam caelestibus donis replesti. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per opus illud eximiae charitatis, quo cognatam tuam visitasti, & Ioannem ad tantum bonum prouocasti, vt impetres mihi à Filio tuo, mortificationis donum, quo conuenienter paratus, eius afflatus & inspirationes excipiam. Amen.

Post tertium denarium sic orabis:

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina, & mater mea purissima: quia Verbum Patris carne tua rectè peperisti, pannis inuoluisti, in praesepio reclinaisti, & post partum inuolata permansisti. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per sanctissimum mysterium natiuitatis suae, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo quietam mentem, & fastum saeculi aspernantem, vt me paruulum factum suum sectatorem agnoscat. Amen.

Post quartum denarium sic petes:

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina mea, & mater mea altissima: quia sedes Saluatoris effecta, eum sustentasti, vt à tribus Regibus adoraretur, & munera, aurum, thus, & myrrham, in signum suae dignitatis, & Deitatis, & mortalitatis acciperet. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, per mysterium manifestationis eius, qua mando & gentibus sui notitiam praebuit, vt impetres mihi ab eodem filio tuo spiritum rectè adorandi eum interius & exterius, quo ei me totum in holocaustum offeram. Amen.

Post quintum denarium sic postulabis.

Gaudeo & congratulor tibi, o Virgo Maria, Domina mea, & mater mea sollicitissima, quia filium tuum duodennem in Templo remanentem sollicitè quaesisti, sollicitè inuenisti, & de mysterio disputationis eius cum doctoribus, exultasti. Oro te Domina mea & mater Filij Dei, per gaudium inuentionis eius, vt impetres mihi ab eodem filio tuo, donum feruoris & sollicitudinis, quo cum quotidie amplius & amplius quaeram. Amen.

In secunda quinquagena eodem modo procedes, nisi quod sicut mysteria distincta sunt, ita etiam scitulos Virginis, & virtutes postulandas mutabis. In primo igitur huius secunda quinquagene denario, vocabis eam fidelissimam, quia verè fidelissima fuit erga Deum, quae filium ab eo dono susceptum, Patri repenti ad passionem obtulit, & aqua mirer tali acerrimo filio orbata permansit, petesque ab ea spiritum resignationis, quo in omnibus tui prospertum aduersis, diuinae voluntati subiicaris.

In secundo denario vocabis eam misericordissimam, verè enim misericors fuit erga homines, quae vt homines à miseria peccati & mortis liberatos videret, eorum merita ab ipsis flagella, dorsum dilecti filij sui dilacerare sustinuit, petesque ab ea spiritum paupertatis, quo omnia saeculi huius bona contemnas.

In tertio denario vocabis eam prudentissimam: nam verè prudentissima fuit, quae in tantis afflictionibus filij tibi absque dubio notis silere didicit, & usque ad congruum tempus domi abscondita se continuit, postulabisque ab ea spiritum castitatis, quo mente & corpore mundus existas.

In quarto denario vocabis eam feruentissimam: nam verè feruentissima fuit, quae praestituto à Deo tempore quietem deseruit, & filium ad crucem properantem comitatura quaesivit, petesque ab ea spiritum obedientiae, quo in omnibus non tuam sed Dei voluntatem adimpleas.

In quinto denario vocabis eam perseuerantissimam: verè enim perseuerantia plena fuit, quae filium neque in passione, neque in ipsa morte reliquit, petesque, vt impetret tibi spiritum humilitatis, quo te omni humanae creaturae submittas, iam ipsas preculas excipe.

Post primum huius secunda quinquagene denarium,

orabis sic:

Laudo, & condoleo tibi, o Virgo Maria Domina, mea, & mater mea fidelissima, ob eximium dolorem à te conceptum ex angustiis in horto, & su-

dore sanguineo vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater filij Dei, ob promptissimam eius voluntatem, qua se ad mortem pro nobis obtulit, vt impetres mihi spiritum resignationis, & verissimam cum diuina voluntate concordiam, vt in omnibus creatori meo subiciar. Amen.

Post secundum denarium, sic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea misericordissima ob maximum dolorem à te conceptum, in nuditate, & flagellis, & liuoribus, & plagis vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob nuditatem eius, qua nudus, & ligatus ad columnam sterit, vt impetres mihi spiritum paupertatis, quo omnes mundi diuitias, vniuersaque commoda pro nihilo ducam. Amen.

Post tertium denarium, sic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea prudentissima, ob maximum dolorem à te conceptum ex ferro illo spinarum acerbissimo, & alapis, & sputis, & aliis irrisionibus vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea & mater filij Dei, per opprobria, & ignominias ab ipso susceptas, vt impetres mihi spiritum castitatis, quo mundus corde & corpore, ab ignominia corporis mei liberer. Amen.

Post quartum denarium, sic:

Laudo, & condoleo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea feruentissima, ob dolorem à te conceptum in baiulatione crucis, & lassitudine, & doloribus vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob pondus crucis eius, & irrisam innocentiam eius, vt impetres mihi spiritum obedientie, quo crucem amabilem status mei libenter post ipsum portem. Amen.

Post quintum denarium, sic:

Laudo, & condoleo tibi, ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea perseverantissima, ob maximum dolorem à te conceptum in crucifixione, & lassitudine, & in septem verbis vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater filij Dei, ob tam eximium ab ipso datum in cruce humilitatis exemplum, vt impetres mihi spiritum humilitatis, quo ex corde me deiiciens, eius discipulum fiam. Amen.

Similiter in tertia quinquagena procedendum est, nisi quod mysteria vitæ Domini, & tituli Virginis mutandi sunt.

In primo denario vocabis eam lætissimam: verè enim lætissima fuit, quæ in resurrectione filij supra omne quod dici aut cogitari potest, læta fuit, petesque, vt impetrando in mente tua fidem adaugeat, quo firmius & efficacius mysteria reuelata cognoscas.

In secundo denario vocabis eam piissimam; verè namque pietate excellit, quæ abscedente per ascensionem filio, in matrem Ecclesiæ & omnium fidelium protectricem data est: postulabisque ab ea virtutem spei, qua beatitudinem, & omnia media ad eam consequendam, expectes.

In tertio denario vocabis eam ditissimam: nam verè diuitiis abundauit, quæ in immensum supra omnes Apostolos & discipulos gratiam, & Spiritus sancti dona suscepit, petesque ab ea virtutem charitatis, & septem Spiritus sancti dona, quibus pauper mundo, diues cælo, & cælestibus fias.

In quarto denario vocabis eam sublimissimam: nam verè supra omnem cogitationem nostram sublimis est, quæ super omnes Seraphicos spiritus, & super omnem creaturam exaltata est, postulabisque ab ea virtutem orationis, qua intellectu & affectu cor-

ruptibilia transcendens, te cælestibus ingeras.

In quinto denario vocabis eam potentissimam: verè namque potentissima est, quæ diademate Reginæ cæli & terræ cumulata, quicquid cupit, aut vult, à Deo statim obtinet, petesque ab ea sanctam & felicem mortem, qua à mortalitatis vinculis absolutus, diuino aspectu perfruaris. Ex his facile poteris tuas preculas efformare, quas laboris leuandi gratia hoc loco subiicio.

Post primum denarium huius tertia quinquagena, orabis sic:

Laudibus effero, & adgaudeo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea latissima, ob gloriosum gaudium à te susceptum in resurrectione, & impassibilitate, & claritate, & omni gloria vnigeniti filij tui. Oro te ô Domina mea, & mater filij Dei, ob immensam claritatem eiusdem Christi Domini & Saluatoris mei, vt impetres mihi spiritum fidei, & perfectionem eius, vt intimius & efficacius cælestia cognoscam. Amen.

Post secundum denarium, sic:

Laudibus effero, & adgaudeo tibi ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea piissima, ob ineffabilem exultationem à te susceptam in admirabili ascensione, & solenni pompa ac ineffabili maiestate vnigeniti filij tui. Oro te Domina mea, & mater filij Dei, ob gloriam eius, qua in cælum ascendit dona hominibus daturus, vt impetres mihi spiritum spei & augmentum eius, quo felicitatem, & media ad eam consequendam sperare, & ad laborandum pro ea, incitari valeam. Amen.

Post tertium denarium, sic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi, ô Virgo Maria Domina mea & mater mea ditissima, ob incredibilem lætitiã à te susceptam in aduentu Spiritus sancti, quando in te & Apostolos effusus est. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob immensam charitatem eius, vt impetres mihi virtutem charitatis, & septem dona Spiritus sancti, quibus & ipsum super omnia diligam, & proximos sicut me ipsum diligam, & ab ipsius Dei mei ductu moueri me sinam. Amen.

Post quartum denarium, sic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi, ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea sublimissima, ob maximum gaudium à te susceptum in assumptione tua, quum corpore & anima supra omnes cælestes spiritus euectã, & ad dexteram filij collocata es. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob celsitudinem habitationis tuæ, vt impetres mihi à filio tuo spiritum orationis, quo mente, terrena deseram, & ad cælestia conscendam. Amen.

Post quintum denarium, sic:

Laudibus effero & adgaudeo tibi, ô Virgo Maria Domina mea & mater mea potentissima, ob incomprehensibilem lætitiã cordis tui, quando Regina cæli coronata es, & aduocata totius Ecclesiæ facta. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob dignitatem tuam qua miserias nostras scis, & eis subuenire vis & potes, vt impetres mihi bonam & sanctam mortem, qua ab hoc sæculo nequam discedens, conspectu Domini cum sanctis omnibus perfruar. Amen.

Hoc modo vel alio simili, quem vnctio Spiritus sancti, vel alij libelli spirituales docuerint, poteris psalterium Virginis quotidie recitare, cuius quanta sit vtilitas, quàmque copiosus fructus, ex insigni reuelatione cuidam patri ordinis Carthusiensis facta, perspicue cognoscas; Quam Ioannes Lanspergius vir deuotus & planè Deo deditus, his verbis enarrat: Cùm Prior quidam Carthusiæ Treuerensis, multis

Lansp. 27.
lib. miso.
oper. in
prefat.

annis hoc exercitium quotidie coluisset, suffragante illi gloriosa Virgine, sapius per diem, præsertim ad horas septem canonicas, in cælum te vera rapiebatur, ubi inter cætera clarissime vidit & audiuit cælestes ciues, Iesum & Mariam super huiuscemodi articulis ineffabili lætitia & deuotione benedicentes, & dulcissimis nominibus, Iesu & Maria, reuerentiam modo supra dicto exhibentes, necnon pro omnibus in eiusmodi exercitio sese ipsis cæli ciuibus conformantibus in terris, Deum obsecrantes. Ad hæc, pro singulis id genus fertis rosariis singulas coronas mirabili fulgore coruscantes, & immarcescibiles illis in cælestibus reponi. Plenam insuper peccatorum remissionem, singularem quoque gratiam, & benedictionem in præsentem, gloriamque in futura vita pro qualibet corona rosacea, vel Rosario illis à Domino Iesu per preces beatissimæ matris eius diuina auctoritate promitti & conferri. Denique maiorem Dei gratiam, & salutis thesaurum in eodem latere exercitio, quam quispiam mortalium possit comprehendere, primæ Veritatis testimonio illustratus cognouit, nobisque hæc post obitum suum in scriptis reliquit. Hæc ille. Ex quibus constat, precationem istam Christo Domino, ac Virgini matri esse gratissimam, quam proinde debemus, viros spirituales imitantes, deuotè ac piè frequentare.

De Corona Beate Virginis.

CAPVT IV.

SALTERIUM Virginis matris, à feria secunda vsque ad sabbatum, singulis hebdomadis bis recitatur, & qualibet ex prædictis diebus (vt explicatum est) tertia eius pars dicitur. Hinc autem constat Dominicam diem parte psalterij huius esse vacuam, quam eiusdem Virginis corona replebit. Est autem corona, precatio in honorem eiusdem Virginis matris, ex tot salutationibus Angelicis compacta, quot fuerunt anni vitæ eius. At vita Deiparæ, secundum opinionem quam nunc verissimilem putamus, sexaginta tribus annis conclusa fuit: vnde & hæc precatio totidem salutationes Angelicas continet, septem orationibus Dominicis per denarios distinctas, excepta sectione vltima, quæ tribus tantum salutationibus continetur. Meritò verò precatio ista corona vocatur, quoniam regium diadema Virginis ex ineffabilibus meritis vitæ eius fabricatum est, quoniam obsequium hoc nostrum ab eius benignitate, coronæ vice admissum est; quoniam cuiusque hanc coronam recitanti, si per ipsum non steterit, sertum immortalitatis præparatum est.

Hanc verò coronam non iam ex mysteriis vitæ Saluatoris, (quod fieri posset) nec ex virtutibus Virginis, (quod vtilissimum esset) sed ex immensa, ac multiplici dignitate eius per coronam signata, concinnare libet. Ac si iuxta septem denarios huius precationis, sex integros, & vnum inceprum, septem coronas ad illos applicandas beatæ Virginis inueniremus, aliquod fortassis illi vel exiguum obsequium offerremus. Sanctæ Deiparæ caput vna corona cinctum esse ex duodecim stellis compacta nullus ambiget, qui Ioannem in Apocalypsi dicentem legerit: Signum magnum apparuit in cælo, Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Quem locum non solum de Ecclesia, sed & de Maria totius Ecclesiæ matre accipiendum esse docent Augustinus, Bernar-

Apoc. 12.
1.
Aug. 4. de
symbolo
ad catho-
chif. c. 1.

A dus, & Epiphanius, & plerique alij, quos non oportet recensere. Ipsa enim est signum magnum, quod oriens mundo vt aurora purissima, aduentum magni Saluatoris, ac Solis iustitiæ mundo præmonstrauit. Ipsa in cælo apparuit, quoniam super omne terrenum se extulit, & vitam supra cælestem, & Angelicis spiritibus admirabilem, sectata est. Circumdatur Sole est, quoniam, vt Verbum conciperet: eam Deus vnde quaque protexit, Pater obumbravit, Filius clarificauit, Spiritus sanctus secunda effecit. Lunam calcatur, quia extricam vitam faciens, & mutabilitates nostras non sentiens, omnes successus mundi huius proterit atque conculcat. Corona autem duodecim stellis, quasi duodecim gemmis ornata, eius regni dignitatem significat, quam mirabile facit duodecim illæ prærogatiuæ, quas Bern. pulchrè descripsit: Quis, inquit, stellas nominet, quibus Mariæ regium diadema compactum sit? Supra hominem est coronæ huius rationem exponere, iudicare compositionem. Nos tamen pro modulo nostræ exiguitatis abstinentes à periculoso scrutinio secretorum, nõ incongruè forsitan duodecim stellas istas, duodecim prærogatiuas gratiarum intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidem iauenire est in Maria prærogatiuas cæli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis: & si fuerit ternarius iste per quaternarium multiplicatus, habemus fortè stellas duodecim, quibus Reginæ nostræ diadema præfulget vniuersis. Mihi sanè singularis rutilat fulgor: Primò quidem, in Mariæ generatione: Secundo, in Angelica visitatione: Tertio, in Spiritus superuentione: Quarto, in Filij Dei inenarrabili conceptione. Sic & in his quoque siderum planè irradiat decus: quod virginitatis primiceria, quod sine corruptione fecunda, quod sine grauiamine grauida, quod sine dolore puerpera. Nihilominus etiam speciali quodam splendore in Maria coruscant mansuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis.

C Hoc loco vnam tantum Virginis coronam habemus, & si prærogatiuas numeramus, non septem, sed duodecim legimus: nos autem aut septem coronas, aut septem prærogatiuas inuenire gestimus. Forsitan ad eas inuelligandas aditum ipse liber Apocalypsis aperiet, si consideremus, quod Rex & Regina sumili confueverunt corona exornari, & eadem dignitate fulgere. De Christo verò Rege scriptum est: Et in capite eius diademata multa. Quod si aduersarius eius habuit diademata septem: nam alio loco Ioannes dicit: Et visum est aliud signum in cælo, & ecce Draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem, & in capitibus eius diademata septem. Vide an congruè illa diademata multa Christi, septem dicenda sint. Omisiss autem septem coronis draconis, quæ ad nos non pertinent, Christi regium caput septem diadematis, seu coronis cingitur: quia septem opulentissimis regnis imperitat. Primum est regnum Angelorum clarissimum, cui semper suam faciem ostendit. Secundum, regnum Apostolorum, & Patriarcharum, & Prophetarum potentissimum, quo mundum sibi subiicit. Tertium, regnum Martyrum fortissimum, quo potestibus aduersariis resistit. Quartum, regnum Pontificum diligentissimum, quo Ecclesiam suam regit. Quintum, regnum Doctorum sapientissimum, quo ignorantie tenebras pellit. Sextum, regnum Confessorum, Monachorum, & Anachoretarum obseruantissimum, quo campos virtutum ad ferendos vitæ æternæ fructus exercet. Septimum, regnum Virginum, Viduarum, & aliarum sanctarum mundissimum,

Bern. ser. in eundem locum Epiph. ser. de laudibus B. Mariæ.

Bern. supra.

Apoc. 19
12.
Apoc. 12.
3.

quo in terra vitam celestem instituit.

Si ergo Christus Rex propter septem hæc regna, quibus præfider, septem habet diademata, quæ sunt suæ regni dignitatis insignia: Maria Regina eisdem coronis coronabitur, vt beneficio Regis Christi, omnibus regnis eius præficiatur. Si enim Assuerus Rex, cum adamauit Esther, [posuit diadema regni in capite eius,] nempe totius regni sui: quanto magis Christus posuit diademata sua in capite Mariæ matris suæ, quam præ omnibus adamauit, & super omnes res creatas exaltare decreuit? Tu ergo coronam Virginis in honorem huius coronæ multiplicis die Dominico recitabis, & eodem modo ac plateariam supra dictam, eam inchoabis.

In primo ergo denario coronæ vocabis beatam Virginem Reginam clarissimam: quia verè clarissima est, quæ tantæ luci eminet, & pro vita cælesti in hac mortalitate instituenda, præcaberis.

In secundo, vocabis eam potentissimam: quia verè potentissima est, quæ hæreses & infidelitates interimit: & postulabis ab ea, vt verbo & exemplo Ecclesiæ proficiat.

In tertio, vocabis eam fortissimam: quia plusquam Martyres vniuersi sustinuit: orabisque eam, vt patienter pro Christo aduersa perferat.

In quarto, vocabis eam felicissimam: quia cunctarum Ecclesiarum gubernationi intendit: petesque ab illa, vt sollicitè in munus tibi demandatum incumbas.

In quinto, vocabis eam sapientissimam: quoniam omnes Ecclesiæ Doctores erudiuit: petesque, vt spiritui orationis & contemplationis instat.

In sexto, vocabis eam obseruantissimam: quia has luteas sedes incolens, in omni se virtutum genere diligenter exerceat: potesque ab ea, vt castigatione tui corporis fulgeas.

In septimo, vocabis eam mundissimam: quia omnem virginū puritatem post se reliquit: orabisque, vt munditiam etiam desideriorum & cogitationum obtineas. Ex his facile erit septem precationes conficere in hunc modum.

Post primum denarium corona sic præcaberis:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Angelorum clarissima: congratulor tibi ex totis præcordiis meis, ob diadema regium, quo spiritibus cælestibus vniuersis præemines. Oro te, Domina mea, & mater Filij Dei, ob coronam Reginæ Angelorum, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo vitam puram, cælestem, & à terrenis desiderijs elongatam, vt illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post secundum denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Apostolorum, Patriarcharum, & Prophetarum potentissima: congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus Apostolis, Patriarchis, & Prophetis præemines. Oro te, ô Domina mea, & mater Filij Dei, ob coronam Reginæ Apostolorum, & Patrum antiquorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo gratiam abundantem, vt Ecclesiæ verbo & exemplo proficiens, illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post tertium denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, regina Martyrum fortissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo martyribus vniuersis præemines. Oro te Domina mea, & mater filij Dei, ob coronam reginæ Martyrum, qua ornata es, vt impetres mihi

ab eodem filio tuo donum patientiæ, vt pro eius amore aduersa perferens, illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post quartum denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, Regina Pontificum sollicitissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus Pontificibus superemines. Oro te Domina mea, & mater Filij Dei, ob coronam reginæ Pontificum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo piam sollicitudinem in bonis operibus, vt diligenter in res mihi demandatas incumbens, illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post quintum denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, regina doctorum sapientissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis, ob diadema regium, quo omnibus doctoribus præemines. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob coronam reginæ doctorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo orationis & contemplationis donum, quo cælestibus mysterijs superintentus, illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post sextum denarium, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria mater mea, & Domina mea, regina confessorum, monachorum, & anachoretarum obseruantissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis ob diadema regium, quo omnibus confessoribus, monachis, & anachoretis præemines. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob diadema regium Reginæ confessorum, & aliorum sanctissimorum virorum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo donum castigandi, & continendi corpus meum, vt illi in omnibus meis actibus placere possim. Amen.

Post tres saluationes septimi denarij, sic:

Saluto, laudo, & glorifico te, ô Virgo Maria Domina mea, & mater mea, regina Virginum, viduarum, & omnium sanctarum mundissima. Congratulor tibi ex totis præcordiis meis, ob diadema regium, quo cunctis Virginibus, viduis, & aliis sanctis faminis præemines. Oro te Domina mea & mater filij Dei, ob coronam Reginæ Virginum & omnium Sanctarum, qua ornata es, vt impetres mihi ab eodem filio tuo munditiam operum, desideriorum, & cogitationum, vt mundus existens illi in omnibus placere possim. Amen.

Sic poteris die Dominica coronam Beatæ Virginis recitare, aut alio modo simili, quo vinctio te docebit, & pro certo scias, quia benignissima Mater omnium fidelium nullo modo hoc vel exile donum contemnet, sed te pro eo magnis beneficiis ac donis afficiet.

De speciali inuocatione Beatæ Virginis.

CAPVT V.

E VOTIDIE etiam non solum per orationem vocalem, sed etiam per aliquod exercitium orationis mentalis cum Beata Virgine agendum est. Cui consecutivas certa aliqua diei hora nostras miserias patefacere, & necessitates aperire, vt per hanc orationem desideria nostra accendentes, & affectum mouentes, ad dona cælestia promerenda disponamur. Beatam Virginem, & omnes Angelos, & Sanctos beatos nostras orationes, etiam sola mente ad

eos fufas, audire, & noſtra defideria ad eorum auxilium implorandum directa cognoscere, conſtans omnium Catholicorum ſententia eſt. Siue illa, eadem viſione qua Deū intuentur, videant, quod verifimilius eſt, & dictis Patrum conformius, ſiue particularibus reuelationibus ſibi à Deo factis cognoscant, quod ab hac ſimplici tractatione alienum eſt. Certè Bernardus ſic ait: Et verè quid opus eſt ſcalis tenentiam ſolum? Creatura cœli illa eſt, præſtò habens per quod potiùs iſta intueatur. Vider Verbum, & in Verbo facta per Verbum: nec opus habet ex his, quæ facta ſunt, factoris notitiam mendicare. Neque enim vt vel ipſa nouerit, ad ipſa deſcendit, quæ ibi illa vider, vbi longè meliora ſunt quàm in ſeipſis. Et Gregorius quodam loco de Angelis, & alio loco de ſanctis beatis ait:

Quia illic omnes communi claritate Deum conſpiciunt, quid eſt quod ibi nesciant, vbi ſcientem omnia ſciunt? Et Auguſtinus, Multum intereſt inter cognitionem rei cuiuſque in verbo Dei, & cognitionem in natura eius, vt illud meritò ad diem peccineat, id eſt ad notitiam, qua res in Deo videtur; hoc ad veſperam. Hæc illi Patres. Quod & ex ipſa natura ſtatus beatorum colligitur. Illis namque nihil de eſſe poſſe eorum quæ ad ſœlicem fortem ipſorum neceſſaria, à ſapiente iudicabitur: aliquid profeſſò deſiceret, ſi iuxta regem poſiti, preces ipſas orantium ignorarent, vota nescirent, & eiſdem impetrando & ſupplicando pro eis nullum remedium afferrent.

Virgo igitur Beata (vt nunc de illa loquamur) noſtras preces audit, noſtras lacrymas vider, noſtra vota & defideria cognoscit. Quis ergo non genuſclectat ante illam, & quanta poterit reuerentia illam veneretur, ab eaque non tam verbis quàm affectibus & defideriis poſtulet ſuarum miſeriarum remedia, ſuarum tentationum victoriam? Tu igitur qui ſanctæ Virginis amore teneris, & erga eam grati diuis affectu tangeris, in aliqua hora veſperæ aut noctis intra cubiculum mentis tuæ, & clauiſto oſtio omnibus terrenis & curis & cogitationibus, ora matrem tuam, & ipſa quæ vider in abſcondito, reddet tibi.

Sic autem eam inuocabis. Primò, ipſam Bearam Virginem, vt decet, magnificis titulis exalta. Voca eam Mariam ſanctiſſimam, puriſſimam, prudentiſſimam. Voca eam Reginam Angelorum, Imperatricem hominum, Dominam omnium creaturarum, Matrem Dei veriſſimam, Matrem peccatorum miſericordiſſimam, & aliis ſimilibus titulis eam inuocando tuorum deſideriorum exauditionem poſtulaſ. Deinde tuas illi miſerias, tuam paupertatem, nuditatem, infirmitatem, puſillanimitatem, vulnera, & plagas aperies, & vt ea ad miſerationem aſpiciat, impensè depoſces. Poſtea de ipſius Virginis bonis gaudebis, quòd ſcilicet fuerit in Dei Matrem electa, ab omni peccato etiam originali præſeruata, tot virtutibus, tot donis, & prærogatiuis, tot diuinis reuelationibus, & conſolationibus affecta, & ſuper choros Angelorum exaltata. Tandem ab hac miſericordiæ Matre hæc ſuo ordine petes.

Petes inquam primò, vt impetret tibi à filio ſuo ſingularem affectum deuotionis erga eandem Virginem; vt eam in Dominam & Matrem habeas, vt ipſa te in ſeruum & filium agnoſcat.

Secundò, vt impetret tibi plenam remiſſionem omnium peccatorum, veriſſimam deſtationem eorum, & dignos in hac vita pœnitentiæ fructus, & vt poſſis dignè ſatiſfacere pro eis.

Tertiò, magnum ſpiritum mortificationis, iudicij, & voluntatis, leniſſimum, & paſſionum, elongationem intellectu & affectu ab omnibus creaturis, & victo-

riam tentationum, à mundo, à diabolo, & à carne prouenientium.

Quartò, augmentum fidei, certam ſpem, perfectam charitatem, veram in Dei voluntate religionem, mentis ſerenitatem, & pro receptis à Deo beneficiis gratitudinem.

Quintò, Feruorem in diuinis obſequiis, rectitudinem intentionis, & in omnibus circumſpectionem.

Sextò, Donum orationis, donum habendæ ſemper præſentiæ diuinæ, obedientiam ad ſuperiores, affabilitatem & manſuetudinem ad fratres.

Septimò, Magnanimitatem, patientiam in aduerſis, manſuetudinem in iniuriis, conſtantiam in bonis propoſitis adimplendis.

Octauò, Paupertatem, caſtitem, humilitatem, atque eius comites inſeparabiles, modeſtiam & ſilentium.

Nonò, Vt talentis tibi à Domino prærogatis, qualia ſunt literæ, ingenium, & cætera huiusmodi, Domino famuleris, cedantque ſemper in gloriam Dei proximorumque ſalutem.

Decimò, vt reuerenter, deuotè, & fructuoſè ſacrum Miſſæ ſacrificium celebres, vel ad ſacram communionem accedas, vt eo miniſterio occuperis, in quo Domino acceptior ſis futurus, & vt auxilium efficaciſ conſequaris ad bene ſatiſfaciendum huic muneris, in quo nunc occuparis.

Vndecimò, Tandem petes perfeuerantiæ donum, ſœlicem & ſanctam mortem, & auxilium in tremendo iudicio.

Ex his ergo punctis, aut ex aliis ſimilibus poteris formare orationem tuam ad Virginem, ita vt coram ea ſaltem per aliquam breuem morulam (nam hæc pro ratione affectus, & contrahi & protrahi poterunt) cor tuum effundas, & dona ad ſanctè viuendum neceſſaria, tibi dari depoſcas. Crede mihi, frater, in hoc exercitio magna eſt utilitas, & ſub hac ſimplicitate verborum ingens latet fructus. Nam benigna mater noſtra occaſiones quærit dicandi nos, & ad magnam virtutem prouehendi. Eſt autem illi magna exercendæ liberalitatis occaſio, ſi quotidie, vt pauperes & egeni, in conſpectu eius appareamus, & miſerias noſtras aperientes, dona fiducialiter poſtulemus.

De inuocatione Angeli cuſtodis, & Sanctorum.

CAPVT VI.

BEATA Virgo Maria Mater noſtra eſt ſic enim eam audacter appellamus, quia Dominum cruci affixum dicentem Ioanni, Ecce Mater tua,] & in eo omnibus nobis eadem verba proferentem, audiuiſimus. Angeli autem & ſancti ſunt aduocati noſtri, quorum eſt apud Deum noſtra negotia agere, & noſtram deſenſionem patrociniumque ſuſcipere. Sed inter Angelos, cuſtodis Angeli præcipuè eſt interuenire pro nobis, & inſtar pædagogi nos noſtræque curare. Qui ex dilectione quam erga nos habet, de omnibus nos ipſos docet, à malo retrahit, ad bonum inducit, in proſperitate moderatè deprimit, ne ſuperbiamus, in aduerſitate iuuat, ne deſperemus, viuentes comitatur, morientes tuetur, & ducem ſe ad Deum properantibus præbet. Inter Sanctos verdè illi præcipuè nobis opem ferunt, quorum dies feſtos celebramus, quorum auxilium

ſpeciali

Bern., ſer.
de conſi-
derat.

Greg. 2.
mor. c. 2.
& 4. dia-
lo. c. 33.
Aug. 4.
de gen. ad
lit. c. 23.

specialiter imploramus, & quos ex peculiaribus obsequiis apud Dominum patronos habemus.

Singulis ergo diebus, Angelus custos, & Sancti; quorum eo die Ecclesia natalitia commemorat, & alij patroni à nobis electi, vel simul, vel separatim inuocandi sunt, vt eorum patrocinis adiuti, felicitus & breuius ad perfectionem properemus. Et per hebdomadam tota curia cœlestis compellanda est, & quasi per gradus ad nostrum auxiliũ inuitanda, vt auxilio vniuersorũ beatorũ indigi, eos omnes assiduus precibus nobis propitios faciamus. Dominica ergo die, nouem Angelorũ choros: feria secunda, Apostolorum, Patriarcharum, & Prophetarum cœtus: feria tertia, Martyrum acies: feria quarta, Pontifices: feria quinta, Doctores: feria sexta, Confessores & Anachoretas: sabbato, Virgines, & Sanctas omnes inuocabis, eisque ad auxilia suã impetrationis promerenda, obsequium tuã precationis, & tuorum desideriorum manifestationem offeres. Ad quod te hortatur Bernardus, qui explicans illud: Columba mea, in foraminibus petra, in cauerna maceria. Jita ait: Cedit nempe in modum maceria mollioris pia maceries desiderio animã, cedit pura contemplationi, cedit crebra orationi. Denique oratio iusti penetrat cœlos. Non vtrique aëris huius corporei spariosas altitudines veluti quodam remigio alarum suarum, instar volucris volantis scindet, aut quasi gladius acutus ipsius firmamenti solidum celsumque verticem perforabit: sed sunt cœli sancti, viui, rationales, qui enarrant gloriam Dei, qui fauorabili quadam pietate nostris se votis libenter inclinant, & sinuatis ad tactum nostræ deuotionis affectibus, in sua nos recipiunt viscera, quoties digna ad eos intentione pulsamus. Pulsantem enim aperietur. Licebit itaque vnicuique nostrũ etiam hoc tempore mortalitatis cauare sibi, quacumque parte voler, cauernam superne maceria, nunc quidem Patriarchas reuifere, nunc verò salutare Prophetas, nunc inserui spariosi Apostolorum, nunc Martyrum inserui choris, sed & beatorũ virtutum status & mansiones à minimo Angelo, vsque ad Cherubim & Seraphim tota mentis alacritate percurtendo lustrare, prout quemque sua deuotio feret. Apud quos magis efficietur, immittente sibi spiritu prout vult, si steterit, & pulsauerit, confesum aperietur ei, & facta quasi cauerna in montibus, vel potius mentibus sancti, dum se vitro inspecunt ad pietatem, requiescet vel paululum apud illos.

Sj autem quæras, quomodo Angeli & Sancti inuocandi sunt: breuiter dico & oratione aliqua vocali ad hoc instituta, vt vox, & corpus nostrum illis se subdat, & oratione mentali, vt eisdem spiritus nostre se subiiciat. Hæc autem oratio eadem erit, quam paulò antè ad Virginem dirigendam esse protulimus. Nisi quòd, & Sanctorum titulos mutabis, quos Dei amicos, cœlestis curiæ Principes, Ecclesiæ columnas, fidelium patres, & aliis similibus nominibus poteris appellare: quæ te ad reuerentiam, ad attentionem, & ad deprecandi feruorem alliciant. Postquam verò illos laudaueris, & illis pro sanctissima vita & felici morte gratulatus fueris; supra explicatas virtutes & dona posces, quæ ideo summam præstricte sunt: quia non orationes, quæ ex libro legantur, componimus, sed aditum ad mente surgendum in Deum, & ad affectus excitandos, aperimus.

Cam. 2.
Bern. ser. 63. in Caus.

De salutando frequenter Domino, in Sacramento Eucharistia latente.

CAPVT VII.

Vt Sanctos pro ratione status sui, quo ad sanctitatem properant, & ad contortium Sanctorum festinant, quotidie inuocare assuescunt, quanta potiori ratione ipsum Dominum Sanctorum, non iam solum in cœlo manentem, sed in terris, & in domo eorum commorantem salutabunt? Certè mirabilis est dignatio Saluatoris, qua voluit sub Eucharistia Sacramento, in templis nostris habitare, & non aliter quam pater familiã in præcipua cella domus, nempe in Ecclesia, quæ quasi cella magna est, quia Prelatus magnus & summus rerum moderator in ea manet, ad nostrum tutamen, & regimen, & consolationem assistere. Fidelis est ille, qui opere complet, quod dixit: Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Est enim nobiscum protectione sua, cum nos à malis & periculis defendit: est & presentia sua, dum apud nos sub specie panis & vini manet, & se huius vitæ comitem exhibet. Et, si ex eo, quòd Ioseph Patriarcham Dominus è carcere eripuit, dictum est: Descenditque cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit illum: quanto mirabilius nobiscum in foueam descendit, qui non tantum nos sua prouidentia protegit, sed & secundum corpus assumptum, in foueis nostris, & in luteis templis à nobis edificatis nobiscum habitare constituit.

Hæc sanè ineditatio tanti ponderis fuit in cordibus multorum Sanctorum, vt Ecclesias, in quibus Eucharistia Sacramento asseruatur, deuotissimè frequentarent, & eas cellas proprias ad iugiter manendum efficerent. Beatus Dominicus sanctissimi ordinis Predicatorum pater, nullam ferè aliam cellam nisi Ecclesiam habebat. Qui postquam copiosis lucris animarum insisteret, in Ecclesiam se recipiebat, & ibi lectioni, orationi, gemitibus, & suspiriis se dabat. Eum ex parte multũ alij ex viris spiritibus imitari sunt, qui vt fideles serui, cum per alias occupationes licet, ad Ecclesiam, vt ad conclaue Domini sui, tota deuotione confugiunt, & ei genuflexi, aut stantes, aut si aliter non possunt, in humili scabellò sedentes assunt. Putant namque (& non decipiuntur) in templis sanctæ Ecclesiæ illud etiam Danielis impleri: Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Et ideo presentia miscet se Angelis, vt quorum vitam imitari gestiunt, etiam societate latentur.

Ergo & tu, qui hoc beneficio presentia Domini fruens, qui eum tuæ propriæ domus habitorem agnoscis, in signum gratitudinis aliqua tempora quotidie signata habeas, in quibus ad Ecclesiam te conferas, & ad eum salutandum accurras. Et vt aliquid tibi speciale proponam, poteris Beatum Franciscum Borgiam imitari, prius Ducem Gandensem & Magnatem Hispaniæ, postea seruum Iesu Christi, & tertium nostræ Societatis Generalem, qui (vt nouitius audiui) septies quotidie se in Ecclesia Domino presentabat, & pro septem donis Spiritus sancti, hanc, quam subiungam, orationem fundebat.

- 1. In honorem sanguinis effusi in Circumcisione, & petebat donum sapientiæ, & virtutem castitatis.
- 2. In honorem sanguinis effusi

in orto,

Math. vii. 10.

Sanp. 10. 13. 14.

Lib. 3. vii 14. c. 12.

Daniel. 7. 10.

De Eucharistia
Tom. 1.

in horto, & petebat donum intellectus, & virtutem abstinentie.

3. In honorem sanguinis effusi in columna, & petebat donum scientie & virtutem charitatis.

4. In honorem sanguinis effusi in coronatione spinarum, & petebat donum timoris & virtutem humilitatis.

5. In honorem sanguinis effusi in fixura manuum, & petebat donum consilij & virtutem misericordie.

6. In honorem sanguinis effusi in fixura pedum, & petebat donum fortitudinis & virtutem perseverantiae.

7. In honorem sanguinis effusi ex vulnere lateris, & petebat donum pietatis, & virtutem patientiae.

Non erit autem molestum, nec custodiae cellae contrarium septies quotidie in Ecclesiam venire, si scias has Domini visitationes prudenter disponere, & in apta totius diei tempora distribuere. Nam mane cum primum surgis & lecto, cum ad celebrandum aut audiendum sacrum accedis, cum mane & vespertinae aliquod ministerium vel negotium egredieris, cum & prandio vel coena ad cellam redis, facile est opportuna tempora ad visitandum Dominum reperire. Et si hoc primum exercitium siue aliud assumas, nunquam praetermittas ad tuum Salvatorem accurere, & te coram illo in Sacramento abscondito praesentare. Rex namque est infinitè benignus, & miserationum Dominus, qui se honorantes exultat, quarentes admittit, & bona postulantes à se vacuos abire non sinit.

De conscientiae examine ante cubitum, & primò de eius necessitate.

CAPVT VIII.

IN his, aut aliis similibus diuini cultus ex recitationibus, & in consuetis literarum studiis, aut animarum ministeriis, vespere infumenda est: ad noctem verò diuinum officium persolendum, orationi mentali incumbendum, & post moderatissimam cenam, & pausationem aliquam, conscientiae discussio, antequam ad somnum nos componamus, diligenter iteranda. Et quia hoc opus (quod supra in hunc locum reieciimus) ad vitam spirituales summi momenti est, ideo paulo latius eius necessitatem, multiplices utilitates, & qualiter faciendum sit, explicabimus. Est igitur examinatio conscientiae, subtilis exquisitaque discussio, qua cogitationes, desideria, verba, & actiones nostras expendimus, & mala ac bona à nobis gesta retrahimus. Haec autem discussio admodum necessaria est, vt Deo, cui placere cupimus, iniuri non simus. Ipse enim omnium hominum, sed praecipue iustorum gesta & cogitata considerat, eorum bona approbat, & mala condemnat. His tamen malis, scilicet clementer ignoscit, si ea à nobis per examen cognita, & fletu ac compunctione lora esse deprehendit. Quid est homo, inquit Sanctus Iob, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, & subito probas illum. Quid rogo est, hominem à Deo magnificari ac visitari, nisi donis ac muneribus impleri: sed quid est Deum erga hominem cor suum apponere, eumque probare,

nisi an bene suis donis vtatur animaduertere, & eius opera morèque discutere? Vnde Gregorius hunc eundem sensum attingens, sic ait: Hominem Deus magnificat, quia largitate rationis dicitur, infusione gratiae visitat, honore collatae virtutis exultat. Cumque per semetipsum nihil sit, esse tamen eum cognitionis suae participem, benignitatis munere concedit. Sed erga eundem magnificatum hominem cor suum Dominus apponit; quia post dona iudicium exerit, merita subtiliter pensat, vitæ pondera vehementer examinat, & tanto ab eo post districtius poenas exigit; quanto hunc impenso munere largitus praetulerit. Haec autem mala, quae Dominus in nobis aduertit, eum ad iram prouocant, nisi per compunctionem, & emendationis desiderium, atque propositum à nobis abscedant. Tunc verò de male factis compungimur, tunc ea vitare cupimus, atque proponimus, cum in conscientiae discussione ipsa mala esse, & Deo displicuisse deprehendimus. Nam quae per ignorantiam, aut infirmitatem, aut etiam malitiam commisimus, haec discussio hocce examen detegit, & ante oculos mentis vt luceantur & deleantur, statuit. Hunc autem esse fructum examinis Ricardus Victorinus in hunc ferè modum exponit. Multa enim tempore compunctionis, & orationis, mala & iniusta esse inuenit, quae prius ex animi impetu, & quasi praecipitanter desinuit, quae tamen iniusta esse, tunc temporis aduertit, & multa saepe ex eodem spiritus sui impetu homo contra conscientiam suam dicitur, & tamen eandem animi sui praecipitationem postmodum sub orationis & deuotionis suae tempore temperat, & ad saniorum sententiam reformat. Debemus itaque ea quae praecipitanter magis quam prudenter statuimus, & mala esse pertimescimus, postmodum diligenter discutere, & vtum iusta an iniusta, vtilia an inutilia sint, sagaci tractatione perquirere.

Hinc autem manifestè colligitur, quòd qui non se frequenter examinât, vitam rectam atque perfectam habere vix possunt. Sicut enim linea nequaquam à rectitudine exorbitare creditur, quando absque adminiculo regulae videtur: at statim eius obliquitas detegitur, si norma aut regula dirigatur; ita & operum nostrorum defectus, cognitionem nostram praetereunt, quandiu examinis regula, ipsa opera non expendant. Nam & haec conscientiae propriae discussio regula est, quae profectò actiones nostras dirigit, & quid in eis flexuosum, quid rectum, quid Deo iniustum, quid gratum, ostendit. Si ergo artificibus regula necessaria est, vt opera sua iuxta praescriptum artis faciant, & viris spiritualibus examinatio operum & cogitationum necessaria est, vt rectè viuant, & iuxta virtutis praescriptum suam vitam instituunt. Certè cum cellam nostram mundare disponimus, prius sordes & immunditias in vnum cumulum congerimus, vt postea extra cellam reiciamus. Sic & conscientiae cubiculum mundandum est, & sicut poenitentia delicta foras eiecit; ita & examinatio in vnum locum congerit. At si per hoc exercitium delicta & defectus nostros non videamus, & in memoriae receptaculum ad compunctionem, ad lacrymas, & ad confessionem non congregate, quomodo foras reiciemus? Apud profectò quidam conscientiae examen humorum commotioni comparauit: vt quemadmodum medicinae ars prius beneficio alicuius pharmaci humores commouet, & postea per sequentem portionem pellit: ita & ars sanctae spiritualitèque viuendi, primò per examen peccata mouet, & quasi à sua sede extrahit, & postmodum per contritionem & confessionem foras eiecit. Hunc esse fructum examinis le-

Greg. 8.
mor. c. 16

Ricard.
Vit. li. 1.
de erud.
inter
hom.

Threnor.
4.40.

Psal. 6. 7.

v. 4.

Judicium
6. n. 12.
11.

Gregor. 3.
mor. 6. 17.

1. Cor. 4.
5.

Psal. 49.
21.

remias expressisse videtur, cum ait: Scrutemur vias nostras, & quaramus, & reuertamur ad Dominum.] Quid enim aliud est, vias nostras scrutari, nisi mores, affectus, opera, verba, & cogitationes discutere? Quid est hæc querere, nisi eadem qualia sunt, an bona an mala, an perfecta an imperfecta, an Deo grata an iniusta, per examen exquirere? Inde autem quid sequitur? Certè, vt reuertamur ad Dominum, vt scilicet per veram pœnitentiam eius indignationem pellamus, ipsiusque amicitiam & gratiam impetremus. Discussio ergo conscientie ad hoc valet, vt peccata nostra detestemur, & malè admissa lugeamus. Sicque sanctus David se ad delictorum suorum destructionem incitabat: Laboravi, inquit, in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: Lacrymis meis stratum meum rigabo.] Dixerat prius: Conuertere Domine, eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam.] quibus verbis Dominum deprecatur, vt sibi pristinas iniquitates, ignoscat. Vt autem veniam consequatur, ait, gemitibus & suspiriis fatigabo me ipsum, in loco quietis meæ delicta mea recogitabo, & præcordia mea dolore & desolatione complebo. Hæc namque via est, ô Domine, vt tuam misericordiam flectam, & ad parcendum & miserandum, tuum benignum pectus alliciam.

Iam verò breuiter huius frequentis discussionis necessitates colligamus. Prima est quòd peccata detegit, & lucem ad ea cognoscenda ac sapientiam impertit. Dum enim nos ipsos inspicere, & mala à bonis separare assuescimus, à Domino, qui fidelis est, de malis vitandis, & bonis agendis, erudimur. In cuius signum Gedcon [cum excuteret atque purgaret frumenta in torculari, vt fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini,] qui eum Domini voluntatem docuit, & duce[m] ad Madianitas vincendos & profligandos constituit. Tunc quidem, ô iuste, ad fugiendum Madian frumenta purgas, cum ad vitandis diaboli laqueos, solerti consideratione vitam tuam & mores examinas. Hanc autem operi intentus nunciium Domini aspicias, & ab eo dux aduersus hostes constitueris, cum lucem cœlitus immisissam ad mala tua cognoscenda sentis, & ex inspectione eorum ad fletum & ad compunctionem, quibus peccata destruuntur, incitaris. Quid est frumentum virga cædere, inquit Gregorius, nisi rectitudine iudicij à vitiorum paleis, virtutum grana separare? Qui ergo iudicio & examine bona sua opera à prauis vel operibus, vel affectibus, vel adiacentibus separant, se ad diuinæ lucis irradiationem præparant. Dominus in extremo die homines iudicaturus, prius eorum conscientias discutiet, & examine manifestabit, vt postea bonis præmia cumulatißima, malis autem acerbissimas pœnas exoluat. Quare & Paulus ait; Nolite ante tempus iudicare, quoad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo.] Tenebrarum, id est, peccatorum, detestatio, & consiliorum cordis manifestatio, laudem à Deo decernendam, vel vituperationem præcedit, quia ipsa natura dictante nullus ante cognitam à iudice causam iudicandus est, nec bonus aut malus proclamandus. Et Dominus per os Davidis ita peccatorem alloquitur: Existimasti inique, quòd ero tui similis, arguam te, & statuam contra faciem tuam.] Multa, inquam, mala & flagitiosa perpetrasti, & ego ad tempus taci, & dissimulaui, & te impunitum dimisi. At non in perpetuum tacebo, sed me contra id quod tu existimabas, admodum tui dissimilem ostendabo, cum flagitia tua puniens, me peccatis tuis non

A] oblectari, sed indignari, patefaciam. Vt verò debitis te pœnis afficiam, prius peccata tua tuis oculis consideranda proponam, prius vitam tuam fordidißimam penicillo sapientie meæ ante te depingam, vt te ipsum intelligas, & me iudicem iuste punientem agnoscas. Idem igitur ordo, si errare nolumus, in iudicio à nobis, faciendo tenendus est, vt scilicet antequam nos, vel vt reos ligemus, vel vt innocentes absolua[m]us, gesta & cogitata nostra solerti examinatione iudicemus. Optimè profectò Ricardus ait: Diuinitus arguitur, cui diuina inspiratione tactus animus, conscientie propria accusatione confunditur. Et quasi contra faciem propriam præuicacitrix anima statuitur, quando in fœditatis suæ consideratione, contra semetipsam per increpationem seuire videtur. Assuetudo itaque inspiciendi nos ipsos, & quasi in obscuro cordis nostri manendi, causa est, vt occulta patefiant, & quæ prius abscondebantur, appareant. Colligat ergo se intra se ipsum perfectionis amator, enitatur seipsum agnoscere, & suarum cogitationum & actionum intentionem & qualitates deprehendere, & sibi lucem affuturam ad hanc vtilissimam sui cognitionem, de diuina bonitate confidat. Cuius ope se esse quod re vera est, iudicabit, & quantumuis perfectus, verissima humilitate despiciet, quia nunquam in humano corde deiecit, dum hic viuimus, quod nos ad humilitatem & sanctam compunctionem prouocet, nisi forte vita nostra se sub velo proprij amoris occultet.

C Secunda necessitas discussionis est, quòd sine illa nemo (vt par est) suorum errorum detestationem concipit. Nam quis rogo, suam paupertatem, quam non nouit, vnquam auersatus est? quis, inquam, ob infamiam, quam penitus nescit, est dolore commotus? Similis autem huic est, qui penitus suos defectus & miseras ignorat, qui profectò nunquam eas lugebit, nec censura emendationis abiiciet. Quomodo autem non ignorabit defectus suos, qui sua interiora non respicit; qui se non examinat, se non discutit, & qui nunquam quod in corde, & quod in manibus gestat, aduertit? Discussio ergo conscientie, initium salutatis doloris est, & sanctæ compunctionis exordium, qua cum casus nostros aspiciamus, ad tristitiam & detestationem peccatorum incitamur. Postquam enim conuertisti me, ait Propheta, egi pœnitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussisti femur meum.] Nam licet nos Deus ad bonam frugem conuerterat, & opus hoc conuersionis nostræ ei ascribendum sit, tanquam bonorum vniuersorum authori, tamen cum huius operis cooperatores nos esse velit, ipse incipiens nostra opera non excludit. Quo autem ordine conuertamur, indicat, dicens: Postquam ostendisti mihi, percussisti femur meum,] quia prius est, culpas nostras attenda discussionem deprehendere, & posteriori debita pœna castigare. Denique, confusus sum, & erubui: quoniam sustinui opprobrium adolescentie meæ.] Ac si diceret: Ostendisti mihi, Domine, peccata mea, dum scrutabar illa, & ipsorum cognitione tactum puduit me talia patrasse, & probrois adolescentie meæ affectibus feruisse. Vide, quomodo peccatorum cognitio, quæ discussionem obtinetur, cornu nostrum ad compunctionem & dolorem impellat. Non videbat se pariens Iob, & ideo non erubescibat, immò quasi penitus innocens de sua se innocentia iactabat, & de tantis miseris sibi à Domino illatis conquerebatur. At postquam se ipsum noua quadam & magis intima reuelatione confpexit, & suam vilitatem agnouit, querimonias ponit, & vulum pœnitentis assumit. Audit, inquit, auris audiuit te, & quasi à longè cognoui, nunc autem occu-

Ricard. de somnio Nabuch. c. 22.

Ier. 31. 19.

Ier. 31. 19.

Iob. 41.

lus meus

De Vita
Tom. 2

lus meus videt.] Id est, tuam sapientiam, & causas meae percussiois & plagarum percepi. Idcirco ipse me reprehendo, quod tam audaciter me innocētem dixi, me sine causa pati pronunciaui, & ago poenitentiam in fauilla & cinere. Eodem quidem modo cum propriam conscientiam non videmus, nos iustos & alios meliores dicimus: cum verò eam per examen discutimus, tunc miseros & peccatores iudicamus. Et quanto se quis minus videt, inquit Gregorius, tanto sibi minus displicet: & quanto maioris gratiae lumen percepit, tanto amplius reprehensibilem se esse cognoscit. Cum enim intrinsecus subleatur per omne quod est, ad eam, quam super se conspicit, regulam congruere nititur. Et quia adhuc humana infirmitas praepedit, cernit quia ei ex minima parte dissentit. Totumque illi onerosum est, quod internae regulae conueniens non est.] Sic ille.

Hanc etiam esse consuetudinem Dei, ut nos per cognitionem peccatorum ad compunctionem & poenitentiam trahat, regius Propheta non tacuit: Commouisti, inquit, terram, & conturbasti eam; sana contritiones eius, quia commota est. Interrogat eo loco Augustinus, quomodo conturbata est terra? Respondet autem sibi ipse: Conscientia peccatorum. Sapiens quidem & vera responsio. Cum enim homo in corde suo delicta & peccata inuenit, quae antea ignorabat, tunc dolore compungitur, tristitia commouetur, timore turbatur, ut à Domino gratia sanetur. Ipse enim pungit, ut mulceat; mouet, ut quietet; turbat, ut turbatum praecompuentione animam à malis, quorum causa turbatur, eripiat. Denique, [ostendisti populo tuo dura, potasti nos vino compunctionis, dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus.] Quia dum nobis, Domine, duritiam nostram & proteruitatem ostendis, vino compunctionis reple; & dum compunctione commoues, iudicium tribuis, quod nos à facie arcus, id est, à poenis, quibus sumus digni, liberabis. Si autem nos non discutere, nec peccata nostra videremus, nec contritione commoueremur, sine qua nunquam errorum veniam impetramus. Spiritus, ait Ezechiel, leuauit me, & assumpsit me, & abij amarus in indignatione spiritus mei. In quoniam locum Spiritus Dei iustum effert? Puto, quia in locum quietis & pacis, ubi & Dei bonitatem, & suam imbecillitatem multiplicemque defectus agnoscat. Et videntiam eum assumpsit? Existimo, quia à curis terrenis, & à saeculi sollicitudinibus, ut vna sit ei cura, vna sollicitudo seipsum noscere, seipsum à malis purgare. Ibi amaritudine repletur, dum se minus purgatum, minus feruidum inuenit. Ibi aduersus semetipsum indignatur, & ex cognitione sui ad indignationem iustam transit aduersum se, & ex dolore & indignatione ad spem diuinae miserationis, ad tranquillitatem mentis, & ad percipiendam caelestem consolationem ascendit. Nam & statim Propheta subdit: Et manus Domini erat mecum, confortans me.] Eos enim manus Domini recreat, & reficit, quos ex cognitione quotidianorum defectuum compunctos & desolatos reperit.

Maneat igitur, conscientiae discussionem esse compunctionis originem, & sancti mæroris matrem, quo ad consolationem paramur, & veniam errorum promeremur. Hanc utilitatem examinis non siluit Chrysostratus, qui ad illud faciendum fideles exhortans, sic ait: Ecce habes codicem, ubi scribas quotidianum expensum. Habeto codicem, conscientiam tuam, & scribe quotidiana peccata. Quando accubueris super stratum tuum, & neminem infestum pateris, antequam veniat tibi somnus, profer in medium conscientiam tuam, & reminiscere peccata tua,

si quid in verbo, seu in facto, vel cogitatione peccasti. Hoc enim dicit Propheta: Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Per diem non habuisti tepus, sed obseruisti iudici tuo; & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domestica necessitas, & filiorum cura, & uxoris sollicitudo, & militiae timor, & carerarum te mille rerum circumdederunt causa: Quando in lectulum tuum veneris, ut sopori membra concedas, ad tranquillum portum nemo tibi molestus est, nemo pulsat: Dico in corde tuo & anima tua: Expendimus diem, o anitra, quid boni fecimus, & quid mali operati sumus? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cætero ne facias. Et reminiscens peccatorum tuorum, effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo positus ea delere. Roga Deum tuum, & sic permittit animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibi metipsum rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum est positum, in lecto quotidiana delere peccata? Cum reputare tibi ceperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennae, superducito ei secluræ iudicium non habentem dolorem. Iudicium facito tibi metipsum terribile, leuiorem prepara confessionem cogitationum tuorum, ut non in futura die ignauior sis ad perscrutanda peccata.] Haec tenet ille. Vide igitur, quomodo examinatio conscientiae compunctionem excitat, & animus compunctus antea culpatum stimulis perturbatus, serenitatem & letitiam inueniat.

Hinc autem oritur tertiae discussionis necessitas, quod sine illa communiter culpatum nostrarum remissionem nequaquam consequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiusdam oblitus, illius veniam assequitur, dum de aliis dolet, & poenitentiae Sacramento se subiicit: & si illius peccati oblitus meminisset, etiam illud detestaretur. At si legem à Deo latam inspiciamus, illud peccatum siue graue, siue leue, nobis remittitur, quod vera detestatione & odio prosequimur: illud verò detestamur, quod à nobis patratum esse cognoscimus, quod in recessu mentis nostrae, attenta conscientiae discussione deprehendimus: Maria Magdalena prius sui cordis foeditatem aspexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & suas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa, [dulciora super mel & fauum,] dimittuntur tibi peccata tua,] ex ore Domini misericordis audiuit. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit. Si autem maculas suas non aspexisset, absque dubio ad balneum miserationum Domini, quo mundata est, non venisset. Si ergo, o in iste, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem detestare; si detestari vis, eos prius per examē cognosce: quia sicut nemo bonum, quod nescit, diligit; ita malum, quod ignorat, odio habet. Moses misit manum in sinum, & protulit eam leprosam: sic dum manum in sinum mittimus, & conscientiam propriam discutimus, lepram nostrarum culpatum in lucē proferimus. Retraxit iterum in sinum, & protulit, & iam non lepra candentem, sed mundam aspexit: quia dum nos in assidua examinatione defectuum exercemus, tandem ab eorum sordibus mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit, manum in sinum mittit, quando in corde operationes suas discutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, sed in inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.]

si quid in verbo, seu in facto, vel cogitatione peccasti. Hoc enim dicit Propheta: Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Per diem non habuisti tepus, sed obseruisti iudici tuo; & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domestica necessitas, & filiorum cura, & uxoris sollicitudo, & militiae timor, & carerarum te mille rerum circumdederunt causa: Quando in lectulum tuum veneris, ut sopori membra concedas, ad tranquillum portum nemo tibi molestus est, nemo pulsat: Dico in corde tuo & anima tua: Expendimus diem, o anitra, quid boni fecimus, & quid mali operati sumus? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cætero ne facias. Et reminiscens peccatorum tuorum, effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo positus ea delere. Roga Deum tuum, & sic permittit animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibi metipsum rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum est positum, in lecto quotidiana delere peccata? Cum reputare tibi ceperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennae, superducito ei secluræ iudicium non habentem dolorem. Iudicium facito tibi metipsum terribile, leuiorem prepara confessionem cogitationum tuorum, ut non in futura die ignauior sis ad perscrutanda peccata.] Haec tenet ille. Vide igitur, quomodo examinatio conscientiae compunctionem excitat, & animus compunctus antea culpatum stimulis perturbatus, serenitatem & letitiam inueniat.

A si quid in verbo, seu in facto, vel cogitatione peccasti. Hoc enim dicit Propheta: Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Per diem non habuisti tepus, sed obseruisti iudici tuo; & iniunctum negotium, & confabulatio amicorum, & domestica necessitas, & filiorum cura, & uxoris sollicitudo, & militiae timor, & carerarum te mille rerum circumdederunt causa: Quando in lectulum tuum veneris, ut sopori membra concedas, ad tranquillum portum nemo tibi molestus est, nemo pulsat: Dico in corde tuo & anima tua: Expendimus diem, o anitra, quid boni fecimus, & quid mali operati sumus? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo: si quid mali, de cætero ne facias. Et reminiscens peccatorum tuorum, effunde lacrymas, & poteris in lectulo tuo positus ea delere. Roga Deum tuum, & sic permittit animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibi metipsum rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum est positum, in lecto quotidiana delere peccata? Cum reputare tibi ceperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennae, superducito ei secluræ iudicium non habentem dolorem. Iudicium facito tibi metipsum terribile, leuiorem prepara confessionem cogitationum tuorum, ut non in futura die ignauior sis ad perscrutanda peccata.] Haec tenet ille. Vide igitur, quomodo examinatio conscientiae compunctionem excitat, & animus compunctus antea culpatum stimulis perturbatus, serenitatem & letitiam inueniat.

B poteris in lectulo tuo positus ea delere. Roga Deum tuum, & sic permittit animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibi metipsum rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum est positum, in lecto quotidiana delere peccata? Cum reputare tibi ceperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Domini radito eas. Propone tibi timorem gehennae, superducito ei secluræ iudicium non habentem dolorem. Iudicium facito tibi metipsum terribile, leuiorem prepara confessionem cogitationum tuorum, ut non in futura die ignauior sis ad perscrutanda peccata.] Haec tenet ille. Vide igitur, quomodo examinatio conscientiae compunctionem excitat, & animus compunctus antea culpatum stimulis perturbatus, serenitatem & letitiam inueniat.

C Hinc autem oritur tertiae discussionis necessitas, quod sine illa communiter culpatum nostrarum remissionem nequaquam consequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiusdam oblitus, illius veniam assequitur, dum de aliis dolet, & poenitentiae Sacramento se subiicit: & si illius peccati oblitus meminisset, etiam illud detestaretur. At si legem à Deo latam inspiciamus, illud peccatum siue graue, siue leue, nobis remittitur, quod vera detestatione & odio prosequimur: illud verò detestamur, quod à nobis patratum esse cognoscimus, quod in recessu mentis nostrae, attenta conscientiae discussione deprehendimus: Maria Magdalena prius sui cordis foeditatem aspexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & suas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa, [dulciora super mel & fauum,] dimittuntur tibi peccata tua,] ex ore Domini misericordis audiuit. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit. Si autem maculas suas non aspexisset, absque dubio ad balneum miserationum Domini, quo mundata est, non venisset. Si ergo, o in iste, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem detestare; si detestari vis, eos prius per examē cognosce: quia sicut nemo bonum, quod nescit, diligit; ita malum, quod ignorat, odio habet. Moses misit manum in sinum, & protulit eam leprosam: sic dum manum in sinum mittimus, & conscientiam propriam discutimus, lepram nostrarum culpatum in lucē proferimus. Retraxit iterum in sinum, & protulit, & iam non lepra candentem, sed mundam aspexit: quia dum nos in assidua examinatione defectuum exercemus, tandem ab eorum sordibus mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit, manum in sinum mittit, quando in corde operationes suas discutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, sed in inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.]

D Hinc autem oritur tertiae discussionis necessitas, quod sine illa communiter culpatum nostrarum remissionem nequaquam consequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiusdam oblitus, illius veniam assequitur, dum de aliis dolet, & poenitentiae Sacramento se subiicit: & si illius peccati oblitus meminisset, etiam illud detestaretur. At si legem à Deo latam inspiciamus, illud peccatum siue graue, siue leue, nobis remittitur, quod vera detestatione & odio prosequimur: illud verò detestamur, quod à nobis patratum esse cognoscimus, quod in recessu mentis nostrae, attenta conscientiae discussione deprehendimus: Maria Magdalena prius sui cordis foeditatem aspexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & suas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa, [dulciora super mel & fauum,] dimittuntur tibi peccata tua,] ex ore Domini misericordis audiuit. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit. Si autem maculas suas non aspexisset, absque dubio ad balneum miserationum Domini, quo mundata est, non venisset. Si ergo, o in iste, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem detestare; si detestari vis, eos prius per examē cognosce: quia sicut nemo bonum, quod nescit, diligit; ita malum, quod ignorat, odio habet. Moses misit manum in sinum, & protulit eam leprosam: sic dum manum in sinum mittimus, & conscientiam propriam discutimus, lepram nostrarum culpatum in lucē proferimus. Retraxit iterum in sinum, & protulit, & iam non lepra candentem, sed mundam aspexit: quia dum nos in assidua examinatione defectuum exercemus, tandem ab eorum sordibus mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit, manum in sinum mittit, quando in corde operationes suas discutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, sed in inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.]

E Hinc autem oritur tertiae discussionis necessitas, quod sine illa communiter culpatum nostrarum remissionem nequaquam consequimur. Dixi, communiter: quia aliquando homo peccati cuiusdam oblitus, illius veniam assequitur, dum de aliis dolet, & poenitentiae Sacramento se subiicit: & si illius peccati oblitus meminisset, etiam illud detestaretur. At si legem à Deo latam inspiciamus, illud peccatum siue graue, siue leue, nobis remittitur, quod vera detestatione & odio prosequimur: illud verò detestamur, quod à nobis patratum esse cognoscimus, quod in recessu mentis nostrae, attenta conscientiae discussione deprehendimus: Maria Magdalena prius sui cordis foeditatem aspexit, deinde ad pedes Domini fleuit, & suas iniquitates doluit, & tandem veniam impetrauit: & verba illa, [dulciora super mel & fauum,] dimittuntur tibi peccata tua,] ex ore Domini misericordis audiuit. De qua Gregorius ait: Quia turpitudinis suae maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordiae cucurrit. Si autem maculas suas non aspexisset, absque dubio ad balneum miserationum Domini, quo mundata est, non venisset. Si ergo, o in iste, à quotidianis defectibus mundari cupis, eos per compunctionem detestare; si detestari vis, eos prius per examē cognosce: quia sicut nemo bonum, quod nescit, diligit; ita malum, quod ignorat, odio habet. Moses misit manum in sinum, & protulit eam leprosam: sic dum manum in sinum mittimus, & conscientiam propriam discutimus, lepram nostrarum culpatum in lucē proferimus. Retraxit iterum in sinum, & protulit, & iam non lepra candentem, sed mundam aspexit: quia dum nos in assidua examinatione defectuum exercemus, tandem ab eorum sordibus mundamur. Ille enim, (inquit Humbertus) quem de mari mundi Dominus ad religionem assumpsit, manum in sinum mittit, quando in corde operationes suas discutit, in quibus in principio lepram peccati deprehendit, sed in inspectionem istam frequentando, tandem ad puritatem operum peruenit.]

Psal. 4. 5.

Psal. 18. 11. Luc. 7. Gregor. hom. 33. in Euag.

Exod. 4. 6.

Hübert. lib. 2. de erud. re ligios. p. 2. c. 3.

Greg. lib. 31. mor. 6. 5.

Pf. 59. 4.

Aug. lib.

Pf. 59. 5. 6.

Ezech. 3. 14.

Merito ergo conscientia discussionem balneo simile esse dixerim, qua cum maculas nostras cognoscimus, & plangimus, Domini misericordie mundamur. Iam nemo non videt conscientia examen ad mentis puritatem necessarium esse: quod & peccata nostra pandit, & ea iam cognita plangit, & dum fletu purgata sunt, Dominus qui emundationem nostram impensè vult, benignè remissionem impendit.

De examinis multiplicitate.

CAPVT IX.

QUAE ad vitam sunt admodum necessaria, esse etiam solent multiplicitate referri, ut haec multiplex utilitas ad illorum assiduum vsum impellat. Vnde cum haec conscientia examinatio, atque discussio, tam necessaria sit ad vitam spiritualem prouehendam, non potest non plurimis fructibus abundare, quos ex ea spirituales viri tanquam ex bona arbore quotidie decerpunt. Dum autem hanc rem meditabar, videbatur quidè mihi huius discussionis necessitas magna, & utilitas manifesta. Necessitas eius eximia est, liquidem, si ad peccata grauia referatur, initium est remissionis eorum. Nam & peccatores hortamur, ut peccata sua serio recogitent, & conscientias suas diligenter examinent, quo possint iniquitatum suarum grauitate perspecta, verè illas detestari, & Sacerdoti, ut ab eo remittantur, per confessionem exponere. Si autem ad peccata leuia, & defectus applicetur, etiam est remissionis eorum exordium, & praestantissimum ad emendationem remedium. Quia non detestamur, nec à nobis repellere curamus, nisi quae mala, & perfectioni, quam cupimus, aduersantia esse deprehendimus. Utilitas verò manifestissima est, quam non solum viri sancti, non solum Christiani homines, sed & gentiles Philosophi ductu ipso naturae instructi prauiderunt. Et, ut nunc Senecam & Plutarchum omittam, certè Pythagoras carminibus elegantissimis hanc discussionem conscientiae descripsit. Quorum sensus est, Quemque priusquam ad somnum se componat, debere diurnas actiones discutere, & in eis tria, nimirum in quo transgressus sit, quid fecerit, & quid minus perfectum reliquerit, obleruare. Sed ingratum non erit hos versus à Poeta Latino Latine redditos, & legere, & admitari. Ille sic ait:

*Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quam longi reputauerit acta diei:
Quà praetergressus, quid gestum in tempore, quid non?
Cur isti facti decus absuit, aut ratio illi?
Quid mihi praeeritum? cur haec sententia sedis?
Quam melius mutare fuit miseratus egentem,
Cur aliquem frustra per se nisi mente dolorem?
Quid volui, quod nolle bonum foret: Vtile honesto
Cur malus antea uolui, num dico, aut denique vultu
Perstrictus quisquam? Cur me natura magis quam
Disciplina trahit? sic dicta est facta per omnia
Ingrediens, ortuque à vespere cuncta reuoluens,
Offensus prauis, dat palmam & pramia rectis.*

Quis iam neget utilitatem huius discussionis esse manifestissimam, quam vel caeci viderunt, id est, Ethnici sola ratione naturali decorati, tam subtiliter explicarunt? Praeter ea igitur quae dicta sunt, alias huius exercitij utilitates, & alios suauissimos fructus aperiamus.

Utilis est conscientiae quotidiana discussio ad vitia destruenda; quia dum mens inspiciendo seipsam,

A sibi vitia inesse cognoscit, dum ea luget & detestatur, se ad pugnam accendit, & pugnando eadem, quibus subdebatur, vitia profernit. Nescio an hunc discussionis fructum aptè ex regio vate collegerim, Disciplina tua, inquit, corripit me in finem: & disciplina tua ipsa me docebit. Quanam est disciplina atque eruditio Dei? Nonne illa, qua docet animam seipsam agnoscere, & bona sua ac mala discernere? Haec, inquam, docet me, Domine, quomodo in omnibus me gerere debeam, quomodo potero rectè conuersari inter homines, & me vsq; ad finem vitae impollutè custodire. Hac autem disciplina eruditus, feruenter ad metam perfectionis progredior, quia dilatati, latèsq; fecisti gressus meos subtus me, & non sunt infirmata vestigia mea. Quomodo enim infirmi & imbecilles erunt pedes mei, quos tu ad currendas vias tuas auxilio tuo roboras, & necessitatis currendi notione confortas? Sic ergo notione vitiorum ac hostium meorum, quibus subdor, indignatus, & auxilio tuo roboratus, Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant. Confingam illos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Si autem prius eos per disciplinam non cognouissem, utiq; neque aduersus illos pugnassem, neq; vsq; ad discussionem eorum, eos fuisset persequutus. Nec mirum quod nostrorum actum cogitationumq; discussio, ad euerenda vitia valeat, siquidè vel solum initium eius appetitus inordinatos compiimit, & vitia ipsa infirma reddit & imbecilla. Quod Ricardus Victorinus signatum putat in illa mirabili auersione Iordanis, ut filij Israhel eius alueum sicco vestigio transirent. Ingressis namque Sacerdotibus Iordanem, & pedibus eorum in parte aquae tinctis, steterunt aquae descendentes, in loco vno, & ad instar montis intumescens apparebant. Quid est, Sacerdotes Iordanem ingredi, nisi inuestigationes nostras, cordis nostri profundum intrare? Quid est, pedes aquis tingi, nisi ex praecedenti cognitione seu inuestigatione affici? Et quid erit, aquas regredi, & alueum sicco relinquere, nisi prauas consuetudines nostras fugere, & robur quo nos infestabant, amittere? Sed iam ipsum doctorem venerabilem audiamus. Debemus, inquit, cordis intima perscrutando eoque saltem in aquas descendere, & animum nostram super erroris nostri considerationem in admirationem & stuporem coartare. Nam hoc ipsum, quod comprehendere possumus de stultitiis & erroribus nostris, puto posse sufficere nobis in tantum, ut Iordanis curfus seu impetum vitio cohibeat, & nunc spontaneo in posteriora recurrat, pristinae consuetudinis deuia damnans atque detestans, motum suorum lapsum sponte coartans, & in contraria dirigens. Puto quia tunc temporis Propheta super aquas Iordanis intelligentiae suae arcam leuauerat, cum generalem, nec de suo tantum, sed de quolibet corde humano sententiam proferebat: Vniuersa vanitas omnis homo viuens. Videbat quorsum Iordanis fluens currens, cum per increpationem exclamaret: [Vsq; quod diligitis vanitatem, & quaritis mendacium?] Videbat ubi cursum suum terminaret, & quod in mare deficeret, cum diceret; In imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur. Profundè pedes in aqua tinxerat, cum in hanc admirationis vocem erumperet: Quid enim mihi est in caelo, & à te quid volui super terram? Puto quod ad hanc pedum intinctionem, considerationisque admirationem, Iordanis desideriorum deserens, in superiora redeat, fontemque repetat, in tantum ut dicat: Renuit consolati anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum. Haec Ricardus. His mysticis similitudinibus intelligimus quantum valeat diligens sui, &

De Vita
Tom. 1

Pythag.

Pf. 17. 36.

Pf. 34. 39.

10/3. 14.

Ricard. de extirpatione mal. p. 2. c. 4.

Pf. 38. 6.

Pf. 43.

Pf. 38. 7.

Pf. 72. 25.

attenta

attenta discussio, quæ dum nostra mala detegit, & ad odium eorum mentem transfert, & vitia ipsa, quæ nostri dominabantur, vincit, atque prosternit.

Vtilis est etiam hæc conscientia discussio ad virtutes inferendas. Nam sicut studiosus alicuius artis frequenti inspectione operis sui seipsum emendat, & ex principiis satis exilibus ad magnam tandem perfectionem illius artis pervenit; sic dum virtutis cultor actiones suas quotidie examinat, & hanc ut pravam despicit, hanc ut minus perfectam expolit, hanc ut non convenienti tempore præstitam in aliud tempus reicit, non multis mensibus in magna se virtutum perfectione constituit. Istud autem esse præstantissimum medium acquiendarum virtutum, Bonaventura manifestè docet, cuius hæc sunt verba: Scientiam, quæ ad institutionem rectè & honestè vivendi pertinet, multis modis hominem colligere & comparare sibi oportet, partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione sanctarum Scripturarum, partim assidua inspectione operum & morum suorum. Hoc novissimum maxime fortassis præ cæteris necessarium, ut sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit circumspexus & providus, ut quotidiana discussione cogitationes, loquutiones pariter, & facta sua apud semetipsum examinet. Sapientes semper quippe agendo discunt, & per exercitium bonorum operum quotidianis prolectibus in maiorem virtutis agnitionem excreverunt. Per experientiam namque eorum, quæ faciunt, ad ea, quæ postea agenda fuerint, cautiore sunt. Ad hoc ergo à Domino ad quotidianam discussionem monemur, ut virtutes in nobis prouehi sentiamus. Vox sponsi est: Descendi in hortum nucum, ut viderem poma conuallium, & inspicerem, si floruisset vinea, & germinalissent mala punica. Descendit ille cum nos descendere facit; descendimus autem in hortum nucum, cum ingimur nostri cordis ingrediuntur, in quo ad similitudinem nucum, virtutum fructus dolore & abnegatione tanquam cortice protectos possidemus. Ibi poma, & botros vix, & omnium arborum fructus inspicimus, ut arbores excellentes in ipsorum fructuum perfectione crescamus. Virtus ergo nostri cordis inspectione crescit, & dum superflua putamus & abscindimus, mens nostra omnia conuatum in bonis promouendis impendit.

Vtilis est deinde conscientia discussio ad quietem animi comparandam, quia ille dum mala luget, & nihil quod mordeat aut periret, in conscientia sua relinquit, necessariò pacem & tranquillitatem inducit. Iob pacem cordis sui habere arbitrabatur, quâ: do dicebat: Iustificationem meam, quam cepi tenere, non deseram, neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Quia inquam à corde meo non reprehendor, quod diligenter excussi & emundavi, ideo iustitiam & sanctitatem, & ex ea prouenientem animi tranquillitatem nunquam deseram, ne mentem pacatam dubitarem. In hoc eodem sensu interpretatur Gregorius illud eiusdem Iob. Et defossus securus dormies, quia qui cor suum discussione effodiunt, ut illicita à se per derelictionem abiciant, pacatum somnum, id est securitatem, acquirunt. Verba sancti doctoris sunt: Unde sancti viri animorum suorum latebras perscrutari non desinunt, seseque subtiliter indagantes, terrenarum rerum curas abiciunt, & effossis planè cogitationibus, cum nullo se reatu criminis morderi deprehendunt, velut in litato cordis apud se securi requiescunt. Latere quoque ab huius mundi actibus appetunt, semper sua considerant, & cum loro regimini minimè con-

A stringuntur, iudicare, quæ aliena sunt, recusant. Defossi ergo securi dormiunt, quia dum sua intima vigilanter penetrant, à laboriosis se huius mundi oneribus sub quietis orio occultant. Profecto hi, qui se diligenter discutiunt, & sua interiora inuestigant, securi quiescunt: quoniam nihil, quod securitatem tollat, intus in corde manere permittunt. Sicut enim, qui domum suam ante somnum scrutati sunt, & nec furem nec hostem absconditum inuenierunt, aut si inuenierunt, in malam rem abire fecerunt; quietè dormiunt: ita qui antequam membra sua ad quietem componant, latebras sui cordis scrutantur, & quidquid in eis vitiosum aut imperfectum inueniunt, lacrymis & compunctione expellere curant, tranquillam noctem, inidè & quietam vitam sibi adquireunt. At è contrâ, non finitur homo quiescere ingruente bello: quia dum hostes non vincimus & repellimus, necessariò eorum impugnatione turbamur.

B Præterea utilis est conscientia discussio ad prudentiam adquirendam. Nam qui seipsum inuestigat, & suorum operum tum initia, tum fines, tum circumstantias scrutatur, sic discit, quomodo sibi deinde viuendum sit, quæ agenda sint, & quæ vitanda. Via stulti, inquit Sapiens, recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Quare stultus: quia consilia non suscipit, quia suæ conscientia monitiones non audit, sola externa virtutis facie contentus, Sapiens verò non tantum consiliis amicorum aurem præbet, sed etiam à seipso quasi consilium requirit, dum à propria conscientia approbationem suarum actionum exposcit, & ideo sapiens nominatur. Laurentius sanè Iustinianus hæc esse viam assequendæ prudentiæ his verbis exposuit: Redi igitur per considerationem ad cor tuum, quisquis es, qui sapientiam & prudentiam cupis adipisci. Discute assidue teipsum, considera unde venis, quò vadis, quomodo viuis, quantum quotidie proficis, quantum deficis, quibus cogitationibus incurfaris, qualibus affectibus frequentius tangeris, vel quibus tentationum machinis à maligno spiritu magis impugnaris. Quia eo certius & citius ad culmen prudentiæ proficies, quo statum interioris hominis considerando plenius cognosces. Hæc verissima sunt. Nam prudentia in agendis, agendorum consideratione, & disquisitione gignitur, unde & prudentia in rebus spiritualibus spiritus nostri, & rerum spiritualium inspectione & discussione retinetur. Hanc autem præstat conscientia examen, quo mentem nostram assidue reuoluimus, quid in ea lateat inspicimus, quæ profectus augmenta fecerimus, vel quæ detrimenta sustinuerimus, aduertimus. His prudentia spiritus crescit, & quisque seipsum, & alios dirigere, & gubernare discit. Habemus ex his, conscientia discussionem esse omnium peccatorum & imperfectionum hostem, & omnium virtutum, & bonorum spiritualium originem: quare, qui in animo habet ad culmen perfectionis ascendere, assidue debet seipsum hac spirituali exercitatione purgare.

C

Quæ sunt adducenda ad examen

CAPVT X.

PROPOSITA discussionis conscientia tum necessitate, tum vtilitate, sequitur ut eius materiam, circa quam versetur, exponamus.

Bona. in specul. p. 2. c. 1.

Cant. 6. 10.

Iob 27. 6. Greg. lib. 10. mor. c. 11.

Ecc. 8. 8.

Prov. 12. 15.

Iustinia. in legno v. c. 1. de prudentia. c. 6.

mus: quæ scilicet, discutienda ac examinanda sunt, & censura huius spiritualis iudicij corrigenda. Id autem ut notum fiat, visum est hoc conscientie examen, sagena missa in mari, ex omni genere piscium congreganti, comparare. Mare sit vita nostra & conuersatio nostra: mare amarum doloribus, angoribus, tristitiis, peccatis: mare profundum, & inscrutabile intentionum & affectionum obscuritate, ad eum ut dicat Ieremias: Præuam est cor hominis, & inscrutabile.] Mare tandem inquietum cogitationum & curarum multitudine. Pisces huius maris magni & spatiosi, sunt actiones nostræ, tum quæ interiorius cogitando, & desiderando elicimus, tum quæ exteriorius loquendo, vel faciendo aliquid, operamur. Pisces boni, quos eligimus, actiones bonæ: pisces mali, quos foras mittimus, actiones malæ. Sagena autem (ut cepimus dicere) examen, siue discussio conscientie, est, qua actiones nostras colligimus, & quasi libere per mare vagantes, in nostram potestatem, ut seruemus, vel proiciamus, adducimus. Examini ergo nostro omnia nostra subiicienda sunt bona & mala: bona, ut approbentur; mala autem, ut emendentur & corrigantur.

Iere. 17.
9.

Est enim examen velut spirituale capitulum, quo anima, vel ratio eius, omnes habitatores domus suæ, id est, omnes actiones suas conuocat, ut peiperam admissa corrigat. Sicut autem in materiali capitulo omnes religiosi, non solum adolescentiores & imperfectiores, sed etiam senes, & grandæui, & perfecti conueniunt: ita ad hoc spirituale capitulum omnes actiones nostræ, tum imperfectæ, tum perfectæ adueniant necesse est, ut vel increpationem vel maiorem saltem perfectionem accipiant. Hanc similitudinem, & quomodo mala & bona in examen vocanda sint, Hugo de sancto Victore eleganter profequitur. Sic ut scaturum multitudinem, inquit, ut errata corrigat, statutus horis ad capitulum confluunt: sic mentis ratio cogitationes diuersas ad secretum quandoque conuocat, ut incorrigibiles eiiciat, corripiat inquietas, negligentes emendet, erudiat simpliciores, mitiget iracundas, voluptuosas restringat, pigras excitet, consoletur pusillanimes, doceat indiscretas. In hoc spirituali capitulo, Abbatis locum ratio possidet, conscientia culpas accusat, peruersitas excusat, superbia reatum defendit, innocentia confitetur, humilitas seipsam iudicat, arrogantia verò alienos. More peruersorum fratrum vitia præceptis contradicunt: more verò simplicium, virtutes obediunt, seipsas tamen quandoque virtutes inuicem accusant. Accusat enim misericordia iustitiam, iustitia misericordiam, honestas humilitatem, humilitas honestatem. Accusat misericordia iustitiam, quod manus vsque ad crudelitatem extenderit, quod iracundie verba protulerit, quod mansuetudinis vultum mutauerit. Iustitia verò misericordiam accusat, quod severitatis vultum non induerit, quod peccatum impunitum dimiserit, quod delinquentem, saltem verbis non increpauerit. Accusat humilitas honestatem, quod excedat mediocritatem, quod sequatur superfluitatem, quod non tantum utatur honestis, sed etiam voluptuosis. Honestas verò accusat humilitatem, quod nimiam diligit paupertatem, quod non impendat corpori necessitatem, sed amet nuditatem, pannositatem, & egestatem. Agit enim quandoque misericordia remissius, iustitia crudelius, humilitas parcius, honestas abundantius. Nec tamen desinant esse virtutes, licet imperfectæ sint. Dum enim accusant, quasi ad suscipiendum disciplinam, denudantur. Sed quomodo denudantur? Quando per confessionem vitiorum occulta declarantur.

Hugo 3.
de claus.
anim. c. 6

Multa autem sunt, quæ bonarum actionum examen exposcunt: sæpe enim proprio amore id faciente decipimur: & quod malum est, bonum cogitamus. Accedat ergo iudicium examinis, ut nos à deceptione vindicet, & an opus nostrum bonum fuerit, an verò malum vel imperfectum, declaret. Qui negligens est in discutiendis bonis suis operibus ac cogitationibus, manifestè periculo casus, & peccati expostus est, dum pro vtili cogitatione inuilem, & pro bono opere malum admittit. Occisus est ab hostibus Isboeth, quia non ostiarium, id est, virum fortem & strenuum, sed ostiarium, nempe feminam negligentem & dormituriem, suæ custodiæ deputauit. Ex quo intelligimus, secundum Gregorium, menti adhibendum esse custodem sollicitum, scilicet magnam sollicitudinem, quæ introeuntia circumspiciat. & ne decipiamur, & pericitemur vita, inter bona & mala discernat. Meritoque ille, qui in custodia ostiarie confidit, Isboeth, id est, vir confusiois, dictus est, quia, ut idem sanctus Doctor ait: Vir confusiois est, qui forti mentis custodia munitus non est: quia dum virtutes se agere æstimat, subintrantia vitia nescientem necant. Custodiat ergo mentem nostram, non tantum frequens, sed & diligens sollicitaque discussio, quæ opera virtutis colore tecta examinet, & an talia sint, qualia apparent, aut existimantur, sapienter diiudicet.

2. Regum
4.

Greg. 1.
moral. c.
19.

Actiones etiam bonæ à Domino iudicandæ, & examinandæ sunt: expedit ergo, ut prius homo illas examinet & corrigat, ne oblationes suas bonas putatas, æquus iudex ut indignas suo conspectu despiciat. Cùm accipero tempus, inquit, ego iustitias iudicabo.] Quem locum exponens Bernardus, iustitiarum nomine non iustos ipsos, qui à Domino iudicandi sunt, sed actiones iustas ipsorum intelligit. Quid faciet, inquit, Deus de inuitis iudicis, qui ipsas quoque iustitias iudicabit? Et in eodem sensu potest accipi illud eiusdem Prophete: Sedisti super thronum, qui iudicas iustitiam.] Si iustitiam ipsam bonorum operum iudicaturus est Dominus, quis erit tam audax, qui prius opera sua etiam iusta non iudicet? Artis pictoriæ discipulus opus à se factum non semel, sed multoties inspicit, & emendat, ut quantum potuerit, expolitum & emendatum magistro emendandum offerat. Et nos audebimus, opera bona à Deo examinanda, non emendare, & minus inspecta & limata committere? O quam multi discussionis extremæ tempore illud lsaia sunt audituri: Argentum verum est in scoria, vinum tuum mistum est aqua.] Argentum eloquia sancta significat. Nam [eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum.] Vinum verò virtutes signat. Dabo enim tibi poculum ex vino condito,] ait sponsa ad sponsum charitatis, scilicet potum omnium virtutum condimentis edulcatum. Dicitur ergo illis: Verba vestra, quibus res cælestes annunciabitis, scoria sunt: quoniam ex non recta intentione prolata sunt. Virtutes vestra imperfectæ & adulteratæ sunt: quoniam innumeris culpis, & defectibus earum actiones mistæ sunt.

psal. 74.
3.
Bern.
epist. 1.
ad Rom.
bern.

psal. 95.

Isaia 1.
22.

psal. 11.
17.
Cant. 8.2

Et hæc est alia causa, ob quam ad bona opera nostra discutienda constringimur: quod si sæpe ea imperfectionibus fordida elicimus, æquum est ut sæpe conscientie examinatione poliamus. Verè enim, ut ait lsaia, [facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatus vniuersæ iustitiæ nostræ.] Non quidem quia omnia iustorum opera peccata sunt: qui hoc nisi insanissimi hæretici blaterent? qui ex semetipsis alios metientes, cùm semper iniustitia, & delinquis fœteant, omnes peccatis in quocumque opere fordere existimant: Sed quoniã sæpe bona opera

Isaia 64.
6.

nostra

nostra, aut minus recta intentione, aut segnitie, aut aliis circumstantiis infirmis. Sapientissimum ergo erit ea assidue inspicere, ut per continuam discussionem nunc hanc actionem, quæ occurrit, & postea similem aliam expolientes, & sic de aliis, tandem aliquam mundam & pulchram ex omnilaterè præstare discamus. Hoc sanctorum studium est, ut apparet in Iob, cuius hæc est vox: Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceret delinquenti. Quia, inquam, scio Domine non solum te opera mala castigare, sed & imperfectiones, ac culpas bonis actionibus adherentes punire, ideo & omnia opera mea, etiam bona, discuto, ut dum imperfectiones in eis fugio, punitionem etiam euadam. In hunc sensum Gregorius hæc scribit: Quid ergo est quòd mira opera faciens, hæc ipsa etiam veretur patens? cum dicit: Verebar omnia opera mea, nisi quòd in sancti viri actibus verbisque colligimus, ut si placere Deo veraciter cupimus, postquam perversa subigimus, ipsa in nobis etiam bene gesta timeamus; & postquam exposuit quomodo desidia & fraus se operibus studiosis immisceant; subdit: Ipsa igitur bona nostra quia insidiantis culpæ euadere gladium nequeunt, nisi sollicito quotidie timore muniantur, per sanctum vitum nunc certè dicitur, Verebar omnia opera mea: ac si humili confessione diceretur, quæ aperte egerim, video, sed quid in his latenter pertulerim, ignoro; sæpe enim bona nostra latrocinantia fraude percunt, quia re ætis se nostris actibus concupiscentiæ terrenæ subiungunt. Sæpe desidia interueniente deficiunt, quia à feruore, quo cœpta sunt, frigescente amore tabescunt. Quia ergo culpæ surreptio vel in ipso virtutis actu vix vincitur, quid ad securitatem superest, nisi ut studiosè semper & in virtute timeatur?

Iob. 9. 23.

Greg. 9. mor. 17.

Exod. 30. 36.

Opera autem bona sic examinata atque discussa merentur pro nostra possibilitate ante oculos Domini apparere, & eius conspectui præsentari. Quia postquam ab eis per stertum, & compunctionem, & emendationis propositum maculas negligentiarum absterisimus, qui superest, nisi ut illi ea, cuius gratia facta sunt, offeramus? Id profectò signatù existimat idem sanctus Pater Gregorius in compositione thymiamatis, de quo in Exodo legimus: Cumque in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis (ex quibus nempe conficitur) pones ex eo coram tabernaculo testimonij. In quo loco apparebo tibi. Hunc namque locum exponens, sic ait: Curandum itaque est, ne bona nostra pauca sint, curandum ne indiscussa; ne aut pauca agentes, inueniamur steriles; aut indiscussa relinquentes, vœcordes. Nec enim vnaquæque verè virtus est, si mixta aliis virtutibus non est. Et post pauca: In tenuissimum puluerem aromata vniuersa conterimus, cum bona nostra quasi in pilo cordis occulta discussione iundimus, & si veraciter bona sint, subtiliter tractamus. Aromata ergo in puluerem redigere, est, virtutes recogitando terere, & vti que ad subtilitatem occulti examinis reuocare. Et notandum quod de eodem puluere dicitur, Pones ex eo coram testimonij tabernaculo. Quia tunc nimirum bona nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cum hæc mens subtilius recogitando conterit, & quasi de aromatibus puluerem reddit, ne grossum diuini; sit bonum, quod agitur, ne si hoc acta retractionis manus non comminuat, odorem de se subtilius non aspergat. Cum ergo tantæ utilitates in discussione bonarum actionum emergant, profectò discutere quotidie, & examinare debemus, ne oleum & operam in earum exercitatione perdamus. Quis enim dubitet se magnam bonorum iam

A curam facere, si bona opera, quibus multa præmia lucrari debuerat, ita proferat, ut non præmium, sed pœnam sibi conquirat? Certum est autem in hanc incurere, qui ex eo quod se non discutit, malum sæpe pro bono, aut imperfectum pro perfecto sumit.

Si autem bona opera discutienda sunt, multo potiori ratione, mala sunt omnino limæ examinis subiucienda, ut nimirum per conscientia discussionem, non solum culpas & defectus nostros videamus, sed etiam qualitatem & magnitudinem mali quod commisimus, expectemus. Illud enim probè cognitum ad compunctionem (ut diximus) mouet, & vera cordis contritio ex auxilio gratia procedens, diuinam misericordiam fleuit, & remissionem adducit. Sanctus Ezechias, ut Dominum propitium haberet, quid dicit: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Per omnes annos vitæ meæ, inquit, rememorabor mala mea, & peccata, quæ feci: & hanc memoriam tristitia magna & mœrore condiam, & quia tuam maiestatem offendi, me dolore & afflictione conficiam. Dicam sanè: Domine si sic viuatur, si sic vitam insumpturnus eram, si in talibus, tam fœdis, tam homine indignis perditurus eram vitam spiritus & animæ meæ, ut quid me oportuit viuere? dum hæc dico, & me dolore conficio, & tuam in corde meo reprehensionem sentio, ad vitam ex tua misericordia mihi prærogatam adducor. Video profectò quia in illa pace simulata, & noxia, quæ cum meis vitis & peccatis habui, erat abscondita amaritudo mea amarissima. Dum verò hoc video, & pro aduersis doleo, tu Domine, qui non vis mortem peccatoris, sed ut conuertatur ad te, eripuit animam meam ab statu illo miserimo peccati, ut non periret, & proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Hos omnes fructus ex recogitatione peccatorum suorum collegit Ezechias: & nos eosdem colligimus, quotiescumque cum vera tristitia & dolore nostra peccata discutimus & recogitamus. Dilcito igitur, o frater, tibi præsse, ut iam Bernardus te doceat, & vitam ordinare, mores componere, temetipsum iudicare, & temetipsum apud temetipsum accusare, sæpe etiam condemnare, nec impunitum dimittere. Sedit iudicans, iustitia stetera, & temetipsum accusans conscientia, nemo te plus diligit, nemo fidelius iudicabit. Manè præteritæ noctis fac à temetipso exactionem, & venturæ diei tu tibi indicito canonem. Vespere præteritæ diei rationem exige, & superuenientis noctis fac indicationem, sic distracto nunquam aliunde lasciuire vacabit. Sic ille. Cum ergo omnia, quæ agimus, ex Bernardi sententia discutenda sint, & illorum ex misericordia Dei multa sint bona, & ex fragilitate nostra non pauca sint mala, sequitur ut vniuersa tam bona quam mala coram conscientia apparere debeant, ut nimirum bona ex misericordia Dei facta, ab eo quod imperfectionis ex miseria humana contraxerunt, purgentur, & mala ex fragilitate nostra pattata, per contritionem & debitam pœnam deleantur.

Isai. 38. 15.

Bern. ad fratres de monte Dei.

7. 105. 3

Aug. 11.

B E A T I, inquit Sanctus David, qui custodiunt iudicium; & faciunt iustitiam in omni tempore. Quo loco Augustinus iudicij nomine aliud quid quam iustitia

Quanam ratione fieri debeat examen.

CAPVT XI.

E A T I, inquit Sanctus David, qui custodiunt iudicium; & faciunt iustitiam in omni tempore. Quo loco Augustinus iudicij nomine aliud quid quam iustitia

voce intelligi permittit. At enim, si iudicium & iustitia proprie dicantur, aliquid interesse non dubito, ut iudicium custodire dicatur, qui recte iudicat, iustitiam vero facere qui recte agit. Nec absurdè existimo intelligi secundum illud: Quoad usque iustitia conuertatur in iudicium. Iustitia igitur significet virtutis opera, quibus recte viuimus, & iudicium, operum nostrorum discussionem, qua gesta nostra iudicamus. Quare beati erunt illi, qui non solum iustitiam, & sancta opera curant facere, sed etiam dum seipos discutunt, & Deo bona, sibi que ipsi mala tribuunt, iudicium nituntur custodire. Beata ciuitas illa ubi iudex non diligit munera, nec sequitur retributione, sed iuste iudicat; & beata anima illa in qua ratio à Deo illuminata, vniuersa gesta examinat, & nihil malum aut imperfectum impunitum dissimulat. Si autem examen est, quoddam spirituale iudicium, forma iudicij in eo seruanda est, ut rectè & vtiliter à nobis fiat. In iudicio vero, in quo quis non tantum alicuius criminis, verum etiam & ingratitude accusatur, erga eum quem crimine suo læsit, primo loco fit commemoratio beneficij, deinde inquisitio & probatio criminis, & postremo sententia iudicis, qua reum damnat, & debita pœna castigat. Huius generis videretur nobis conscientie examen, in quo nos non solum culpam & defectum, verum ingratitude erga Dominum accusare debemus, & condigna afflictione punire. Sicut enim nigrum iuxta album magis elucet & tetrius apparet, ita culpa nostre iuxta diuina beneficia posita, clarius se & euidentius ostendunt. Ad hunc autem discussionis modum prouocat nos Dominus per Micheam, dicens: Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi: Vt commemoratis beneficiis popululum suum ad cognitionem ingratitude & criminum suorum trahat, & ad desideria conuersionis inducat. Nos, inquit Hieronymus, qui cepimus reuelata facie gloriam Domini contemplari, & verè habemus Patrem Abraham, audiamus cum peccauerimus, aduersum nos disputantem Deum, & nos in beneficiorum suorum magnitudine arguentem. Id quidem, ut scientes peccata nostra non velimus cum ipso contendere, sed illum precibus exorare.

Cum hæc ita sint, tempus accommodatum ad examen accipiendum est, & ille quadrans ante cubitum, est aptissimus, quando iam à labore cessamus, & nos ad pauandum propter Dominum, & quiescendum componimus. Vnde Richardus: Aliud est tempus inuestigandi, quæ sunt supra se, atque aliud est tempus discutiendi, quæ sunt intra se. Omnia enim tempus habent. Tempus itaque est contemplandi magnalia diuina, & est tempus considerandi infirma nostra. Istud est tempus flendi, illud est tempus ridendi. Nam [& ad vespere demorabitur fletus, & ad matutinum letitia.] Cur non sit tempus ridendi in matutino diuinæ contemplationis, in contemplatione æterni luminis? Cur non sit tempus flendi in vespertino horrendæ visionis, in considerandis humanæ conscientie tenebris? In hoc igitur tempore flendi, & considerandi tenebras nostras, quinque faciendæ sunt, quæ concurrunt ad formam siue modum examinis. Primum, commemoratio beneficiorum Dei, & humilis ac seruida gratiarum actio. Secundò, postulatio gratiæ, ut valeamus culpas nostras defectusque cognoscere & inuestigare. Tertio, inquisitio & discussio conscientie, qua defectus & culpas omissionis & commissionis agnoscamus. Quarto, dolor & derestatio peccatorum admissorum, ac emendationis propositum. Quintò, debita pœnæ & castigationis assumptio.

Pf. 93. 15

Micb. 6. 3.

Hier. ib.

Rich. de condit. in ter. hominis c. 35. Cant. 3. 1

Pf. 29. 6.

Primò ergo examen incipies ab actione gratiarum pro iramensis beneficiis, & donis à liberalitate diuina susceptis. Hæc enim grata beneficiorum commemoratio, & humilis peccatorum confessio, & accusatio coram Domino facta, vehementius ad dolorem & compunctionem impellet, & facilius misericordiam impetrabit. Basilus quidem omnem orationem nostram à gratiarum actione inchoandam esse manifestè ait. Eius verba sunt: Quapropter quando cumque instituis orare, coniugem, liberos, te que ad eò ipsum relinquito, à terraque procul abscedito, cœlumque superato, & naturas omnes, tam quæ cerni quam quæ cerni non possunt, relinquito, & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia condidit. Et post pauca, Dic: Gratias ago tibi, Domine, propter incedibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam, qui peccantem me quotidie patientia tua sustines, & ad respiciendum omnibus nobis potestatem facis. Propter hoc enim taces, & nos sustines, Domine, ut tibi gratias agamus, qui salutem generis nostri modò terrendo, modò leniter exhortando, moderaris, qui; per Prophetas primò, postremò per aduentum Christi tui nos visitaueris. Tu enim finxisti nos, non autem ipsi nos. Tu es Deus noster.

Si autem omnis oratio à gratiarum actione debet incipere, maxime ista, in qua volumus, & lucem ad nostri cognitionem petere, & errorum veniam ac remissionem impetrare. Gratiarum autem actio generalis, & sub vno nomine omnia beneficia diuina complectens, non est multum utilis: specialis vero, quæ omnia beneficia sigillatim recenset, est impossibilis. Quis enim vniuersa Dei beneficia, quæ nullo numero comprehenduntur, numerando recenset? Media ergo via tenenda est, & beneficia generalia, & aliqua illius diei particularia in gratiarum actionem aduocanda: cuius recordatio nos ad compunctionem habendam disponat. Et quia breuis est hæc gratiarum actio, tempus ad examen destinatum nequaquam præcipiet. Dices ergo sic:

Basil. c. 1. mon. c. 2.

1. Quia ex æternitate vidisti & dilexisti me, & (ut de tua infinita misericordia spero) me ad gloriam tuam efficaciter elegisti, & per conuenientia media ad eam prædestinasti.
2. Quia per creationem me ex nihilo condidisti, ad tuam imaginem & similitudinem fecisti, & innumetis donis in anima, & corpore dotasti.
3. Quia me, & omnia propter me tam longa duratione conseruas, sine cuius actuali cõkursu statim in nihilum issemus, nec possemus vno momento subsistere.
4. Quia me, & omnia propter me gubernas & regis, & quæ ad me pertinent, efficacissima & suauissima prouidentia disponis.
5. Quia me pretioso vulnerum tuorum sanguine redemisti, & per merita, & passiones tuas à seruitute diaboli liberaisti.
6. Quia te mihi in Doctorem, in Medicum, in Patrem, ac in exemplum sanctæ vitæ dedisti.
7. Quia me cum paucis, respectu multorum, ad Ecclesiam tuam, & ad veræ legis Euangelicæ professionem, & ad tui cognitionem, & obsequium vocasti.
8. Quia cum paucissimis ad statum

Domine Deus meus,

religio

Deus
Tom. I

immenfas gratias tibi ago:

religiosum, & ad hunc amabilissimum quem profiteor, misericorditer adduxisti.

9. Quia Sacramentis, inspirationibus, Sanctorum exemplis, spiritualibus libris, & aliis plurimis mediis ad bonam vitam adiuuisti, & adiuuare non cessas.

10. Quia ex misero statu inimici (vt de tua benignitate confido) ad dignitatem amici prouexisti, & per gratiam gratum facientem iustificasti.

11. Quia me ab innumerabilibus periculis perdendi gratiam, liberaisti, & liberare non desinis.

12. Quia plurimis donis tum internis, tum externis, tum naturæ, tum gratiæ ditasti.

13. Quia mihi (vt spero) ab æterno, certum secundum tuam prædestinationem gradum gloriæ efficaciter præparasti.

14. Quia me hodie ad orationem, & tui alloquium admisiisti, cibo, & potu corporis & sanguinis tui cibasti, & in tuo obsequio continuisti.

15. Quia me aliis infinitis beneficiis es prosequutus, & efficere non cessas, & per totam vitam, ac postea per totam æternitatem afficies.

Sic facta beneficiorum commemoratio & gratiarum actio, auxilium gratiæ ad te cognoscendum, inspiciendum, & discutiendum petes. Prauum enim est cor hominis & inscrutabile. Quis cognoscat illud?] Et cum huic interrogationi respondeatur: Ego Dominus scrutans corda & probans renes.] Ab eo utique, qui potest, petendum est, vt cor nostrum apud nos statuat, dolos eius & simulationes pandat, & venam nostræ propriæ cognitionis aperiat. Hæc autem petitio breuis quoque sit, vt aliis punctis examinis tempus non desit. Sic ergo etiam mente & affectu dices: Et tu, ô Domine liberalissime, his omnibus beneficiis, nunc (quæso) aliud adiuge, vt lucem è tua sede ad me mitras, & abundantem gratiam tribuas, qua possim mea peccata cognoscere, & eorum, quæ aduersum tuam maiestatem commisi, ad sterum, & debitam penitentiam, recordari.

Post hæc duo, quæ sunt velut præludia, ad ipsum conscientiæ examen veniendū est, & examinanda atque inuestiganda sunt omnia nostra, quæ claritatis gratia distribuenda sunt in cogitationes, affectus, sermones, & opera. Quid in tribus istorum, nimirum in affectibus, cogitationibus, & operibus discutiendum sit, Hugo Victorinus in hunc modum edocuit. In affectibus considerandum est, vt sint recti, sinceri, hoc est, ad id ad quod debent esse, & quomodo debent esse. Diligere enim quod non oportet, malum est: similiter, diligere verò quomodo non oportet, malum est. Itaque bonus affectus est, quando est ad id ad quod debet, & quomodo debet. Ammon sororem dilexit, & erat affectus ad quod debuit: sed quia malè dilexit, non quomodo debuit, igitur affectus esse potest ad id ad quod debet, & non quomodo debet. Nunquam autem esse potest quomodo debet, nisi ad id quod debet. In eo ad quod debet, rectus & quomodo debet sincerus. In cogitationibus considerandum, vt sint mundæ & ordinatæ. Mundæ sunt, quando neque de malis affectionibus generantur, neque malas generant affectiones. Ordinatæ sunt, quando rationaliter, hoc est, tempore suo, adueniunt tempore enim non suo,

A etiam bona cogitare sine vitio non est, vt in lectione, de oratione, & in oratione, de lectione. In operibus considerandū est primū, vt bona intentione fiant. Bona intentio est, quæ simplex est & recta. Simplex sine malitia, recta sine ignorantia. Quæ enim sine malitia est, zelum habet: sed quæ cum ignorantia est, secundum scientiam zelum non habet. Itaque intentionem oportet esse & rectam per discretionem, & simplicem per benignitatem. Secundò, in operibus considerandum est, vt ex recta intentione inchoata, cum perseveranti feruore ad finem perducantur, vt nec perseverantia torpeat, nec amor tepescat.] De verbis nihil dixit, sed in eis considerandum est, vt vera sint, vt nemini noxia, vt ad aliquid necessaria, vt conuenienti tempore & loco prolata, vt debito modo dicta. Si in aliquo istorum erratum sit, circa cogitationes: quia minus mundæ fuerunt, vel minus ordinatæ: circa affectus, quia minus recti, vel minus sinceri: circa sermones, quia vel minus veri, vel minus necessarij: circa opera, quia minus bona, vel non recta intentione facta: memoria notandum est, vt circa illud dolorem concipiamus, & emendationis propositum procuremus.

B Operum verò illa præcipuè examinanda sunt & discutienda, quæ secundum status religiosi ordinem quotidie occupatos nos tenent, in quibus innumerabiles solemus imperfectiones admittere. Quas pulchre quidem Thomas à Campis quodam loco detexit, ita vt non sit necessarium, nisi eius verba his nostris scriptis inferere. Sic ait examinis formam præscribens: Ad cauendum ergo derestabilem negligentiam in examinatione propriæ conscientiæ, de omni verbo & opere iudicium tibi hora congruenti statue, & rationem villicationis tuæ a te ipso exige strictè. Serue male & piger, dic qualiter hunc diem expendisti. Ecce notavi quòd hodie suscitatus, non alacriter surrexisti, pigritasti in lecto, vix ad vltimum signum te erexisti, & post alios tardior venisti. Non cantasti fortiter, nec attendisti diligenter, vana retractasti, & præ inopia deuotionis etiam dormitasti. Accelerasti ad finem & ad lectum, & hoc mihi valde est suspectum, quia sicut im præparatus chorum intrastisti, sic indeuotus exiisti. Verba multa prompsisti, paruum fructum retulisti, tardè etiam ad opus accessisti, accidiosè laborasti: Loquutus es inutilia, interrogasti curiosè, iudicasti suspiciosè, retulisti sæpe dissolutè, detraxisti, commotus fuisti corde, & oculis euagatus in choro, in mensa: & modicum ad lecta attendisti. Sæcularia incautè auscultasti, verba Christi & Sanctorum dicta malè recitasti. De cibo & potu cogitasti, & auidè comedisti. Gaudius es de melioribus ferculis, desiderasti amplius, de vilioribus murmurasti. Non fuisti patiens in modico defectu, nec continens à meliori, sed magis tibi, quàm fratri tibi assidenti, id optasti. Quæsiuisti te in paruis, & maiora, scilicet fidelitatem & charitatem, amisti. Negligenter horas legisti, sine deuotione, sine debita attentione, & sine distincta prolatione verborum. Vide vbi corruisti; & desine superbiere & gloriari de bonis à Deo perceptis. Semper deplora interioris hominis statum multis passionibus implicatum. Scrutare abscondita cordis tui, si ira, si inuidia, si concupiscentia, si auaritia, si impatientia; aut tristitia te mouit, aut superauit. Nec solum de malis peractis inuestigandum est, sed etiam de bonis neglectis perquirendum. Si beneficia Dei cum gratiarum actione accepisti; si pro amicis & aduersariis orasti; si reuerentiam Prælato, & minoribus fratribus dulcedinem charitatis exhibuisti: si infirmis & tentatis compatius fu-

Thomas à Camp. lib. 2. de discipl. claustr. cap. 10.

Hugo lib. de mediet. ante mediet.

2. Reg. 11.

si: si petentibus auxilium, si morientibus solacium impendisti: si denique honorem Dei simpliciter & pure quaesivisti: si humanam laudem strenue vitasti; si propriam voluntatem prompte abnegasti; si te nulli praetulisti: si patienter correctiones accepisti: si poenitentiam iniunctam, humiliter impleristi: si nemini molestus fuisti; si laesus clementer indulgisti: si ab iniuriato veniam postulasti; si deuote celebrasti: si attentè cantasti: si pertinax non fuisti: si ad humilia opera festinasti: si contemptus non contradixisti: si malum pro malo reddere non cogitasti, sed in bono malum vincere studuisti.] Haecenus ille. Quibus sanè verbis conuersationem nostram ante oculos mentis ita constituit, vt ex ea satis nobis erubescendum sit, qui bona opera, quibus in dies sanctiores essemus futuri, ita scēdemus, vt ex eis non tam merita, quam imperfectiones, non tam causam laetitiae, quam meroris conquiramus.

Ex his fasciculū quotidianarum imperfectionum & culparum tuarum, & aceruum merorum & tristiciarum tibi colliges. Has culpas tuas iuxta Dei beneficia supra commemorata statue; vide quomodo Deo tibi bene facienti respondeas, quomodo eius dona compenses; quam vilis & ingratus sis, qui pro beneficiis offensas; pro donis culpas, pro amore obliuionem negligentiamque retribuas. Luge frater, & lacrymas funde, satis enim magnam habes causam lugendi, quia nunquam ad examen venis, in quo non culpas, & ingratitude, & obliuionem tui Domini & Creatoris inuenias. Has offensas, licet oculis carnis exiguae videantur, quanto potueris feruore propter Dei amorem detestare, & odio habe, quia fidelis anima Dei bonitatem erga se & suam ingratitudinem videns, nihil exiguum putat, si lucem caelestem habeat, quod tantam maiestatem offendat. Ex hac autem collatione beneficiorum Dei, & tuarum imperfectionum, ita dolorem & detestationem peccatorum procreas, vt imminutioni fiducia nullum penitus locum relinquant. Immo ex eo ipso quod tot imperfectionibus tuam animam sordere conspicias, & benignissimum Dominum per tot annos tecum dissimulasse, & tibi plusquam septuagies: septies, quin & plus quam millies ignouisse cognoscis, in spem erigere, quod nunquam te abiiciet, sed quotiescumque ad eum veneris, & veniam postulaueris, non aliter quam pater amantissimus te benigne recipiet. Dilige illum, quem tam suauem, tam dulcem, tam propitium experiris. Gaude quod in tanta patientia, & tam longanimitate sustinentia, qua tuam emendationem expectat, suam infinitam bonitatem testatam faciat, & naturalem mansuetudinem ac lenitatem omnibus creaturis ostendat.

Hi autem omnes affectus proposito firmo emendationis deseruiant, (hic enim est fructus examinis, vt & nos ipsos emendemus) & nunc vnā imperfectionem, nunc aliam procul à nobis abiciamus. Quod manifestè docet Gregorius, exponens illud Iob: Vestiu me sicut vestimento & diademate, iudicio meo.] Iustorum iudicia, inquit, rectè diademate comparantur: quia per magni operis gloriam ad retributionis ducuntur coronam. Quae nimirum iudicia secum quotidie introrsus agunt: Quid Deo, quid proximo debeant, solerter aspiciunt, atque ad agenda bonae districtè redarguunt. Vnde bene quoque per Salomonem dicitur: Cogitationes iustorum iudicia. Iusti quippe ab omni strepitu seculari ad corda sua redeunt, ibique ascendunt tribunal mentis, atque ante oculos se & proximum statuunt, deducunt ad medium regulam te-

Iob. 29.
14.Prov. 12.
5.

A flamenti, qua dicitur: Quae vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis.] Transferunt in se personam proximi, & sollicitè attendunt, quid sibi, si ita essent, fieri, vel non fieri iuste voluissent; sicque districto iure atque iudicio causam suam, & proximi; iuxta tabulas diuinæ legis in foro cordis examināt. Bene ergo dicitur: Cogitationes iustorum iudicia.] Quia ipse eorum intimus motus cordis quasi quaedam libra est iudicariæ potestatis. Quibus peractis quia retributionem inferni non requirunt, rectè eorum iudicia diademate comparantur. Diadema quippe in superiori parte corporis ponitur. Iustorum ergo iudicium diadema dicitur, qui per hoc non in terrenis & infimis, sed sursum remunerari concupiscunt.] Haec ille.

B Tandem pro quotidianis defectibus aliquam tibi, quam statim exoluas, poenitentiam iniunges, vt si aliquem tibi dolorem infligeres, aut aliquam preculam recitares. Quando autem culpa aut defectus grauior fuit, non sufficeret eum cōmuni pœna mulctare, sed necesse erit extraordinaria reprehensione, & condigna castigatione punire. Hæc est formula in conscientia discussione seruanda, quam si teneris, non lentis passibus in mentis profectum festinabis.

Summa doctrina examinis.

CAPVT XII.

C **Q**UINQVIES (si bene memini) in hoc eodem libro, examinis mentionem feci. Nam dixi, orationem ipsam mentalem spiritali discussione examinandam esse, & illam curam particularem eradicandi aliquid vitium, vel aliquam virtutem inferendi, bis quotidie esse in examen vocandam; & totam vitam ac cōuersationem nostram; bis etiam singulis diebus ante prandium, & ante cubitum esse similiter discutiendam. At molestum admodum videtur, viros spirituales ad tam crebras suæ conscientia discussiones adigere, quibus necesse erit præstantiores virtutis actiones impediri. Sed imprimis frequens conscientia propria mundatio ac purificatio, nemini onerosa esse debet, cum sciat, quo frequentius & exquisitius suam animam mundauerit, se in conspectu Domini puriorem appariturum; maioremque gratiam promeriturum. Cum sciat etiam perfectos viros in hoc exercitationis genere fuisse nimios (si ita dici possit) & nō quinquies, aut sexies, sed multo frequentius seipos diebus singulis inspexisse, & examinatione mundasse. Si tamen quæ hæcenus dicta sunt, intelligantur, videbimus hanc molestiam penitus esse sublatam: cum duo tantum tempora examini ante prandium, & ante cubitum sint assignata. Nam illud orationis examen, post illud vitæ spiritalis tyrocinium, diximus in horam meridiana examinis posse reici, aut ita breuiter debere fieri, vt nullum ferè tempus vsurpet. Duo verò curæ particularis examina in tempora horum duorum, quæ sunt ante communem refectionem & ante dormitionem, similiter reicienda sunt. Postquā enim cogitationes, affectus, verba, & actiones inspexeris, mentis oculos ad illud vitium, quod impugnas, vel ad illam virtutem, quam particulariter exerces, conuerteris, & in quo defecisti, aut bene processisti, diligenter inspicies. Atque ad eod sine vlla molestia bis in die in hanc exercitationem tam vilem, discutendi te ipsum, incubes. Atque vt hanc rem ita finiam, ex

Math. 7.
12.

hac

hac conscientia discussione duos colliges fructus. Alterum, ut teipsum ab erratis tuis per veram compunctionem purges, & ad desiderium emendationis prouoces. Alterum, ut teipsum intus & in cute cognoscas. Nam si non tantum ramos, sed radicem, scruteris, id est, si non tantum imperfectiones tuas sed origines earum inspicias, apertè videbis te multis vitiis sordere, multisque carete virtutibus, & teipsum non magni reputabis, sed potius ex corde despicias.

De Dormitione, ac nocturna quiete.

CAPVT XIII.

HORA quiescendi, quæ conscientia discussione subsequitur, te ad somnum honestum, quietum, & religiosum parabis. Ita ut possis dicere cum Propheta, In pace in idipsum] id est, cum illis ipsis, qui à fructu spiritualis frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt, [dormiam & requiescam.] In hoc igitur opere, ut studiosè & meritorie fiat, hæc obseruanda sunt: Pura ac simplici intentione ad somnum ibis, ut scilicet ita statuente, & ut vires ad ei feruendum, & pro gloria eius laborandum resumas. Specialibus orationibus beatissimam Virginem Mariam, custodem Angelum, & Sanctum illius mens patronum (de quo postea) inuocabis, ut te ab omnibus periculis, tum animæ, tum corporis, liberent, & illibatum atque ab omni Dæmonis illusionem purum custodiant, ut sequenti die absque vilo impedimento celebrare, aut communicare valeas, aut spiritualibus obsequiis tempus impendere. Quid manè meditandum sit, aut leges, nisi probè memoriter teneas, aut saltem attentam recordatione præuenies. More solito omnium Christianorum frontem, os & pectus cruce deuorè signabis, & te in lecto ad quiescendum honestè compones. Hanc autem honestatem Bonauentura sic explicat, Honestè & compositè iaceas in dextro vel sinistro latere, nunquam tamen supinus vel aliter inhonestus. Nunquam dormias cum manibus in sinu positis, nec cruribus eleuatis, vel discooperitis, sed semper teneas tunicam vel indusium inter crura, ut nullus intueniat te inhonestè iacentem. Addit Thomas à Campis: Nec crebrò te veritas, sed quietè & pacificè iaceas, memor Christi in cruce pendens, qui in patibulo, non in molli lecto dormiens, obdormiuit.

Postquam in lecto cubaueris, Psalmos, vel orationem aliquam recita, vel quid sanctum meditare, & quanti momenti sit gratia & amicitia Dei, tecum ipse considera, quousque somno occupatus quiescas. Sic te aptum & robustum ad repellendas tentationes inuenies, & in ipso somno Diabolo tentanti resistes, & ex ipsa consuetudine bene agendi ad orationem, & sancta desideria incitari te senties. De hoc sic scribit Bernardus: Iturus ergo ad somnum, semper aliquid defer tecum in memoria vel cogitatione, in quo placidè obdormias, quod nonnunquam etiam somniare iuuet, quod etiam euigilantem te excipiens, in statum hesternæ intentionis restituat. Sic tibi nox sicut dies illuminabitur, & nox illuminatio tua erit in deliciis. Placidè obdormies, in pace quiesces, facillè euigilabis, & surgens, facilis, & agilis eris ad redeundum in id vnde non totus discessisti.

At si aliqua tentatio, priusquam dormias, aduersus tuam puritatem insurgat, eo remedio, quod pius

A & deuotus pater, Thomas à Campis, offert, tentationi te oppones: Si caro titillat, inquit, si tetra imago incidit, si quæuis alia passio mouet, nec quiescere te finit, ad orationem conuertere, signum crucis tibi imprime, flagellum, coronam spineam, lanceam, ac totam armaturam Crucifixi oppone, ante cuius virtutem non potest hostis stare malignus, nec tentationis illusio perdurare. Adhibe quoque ignem æternum, supplicia sanctorum Martyrum, Confessorum constantiam, & Virginum fortia trophæa. Attende lapides Stephani, craticulam Laurentij, fustes Marcelli, vngulas Vincentij, vepres & vrtices Benedicti, flammam sanctæ Agnetis, rotam Catharinæ, acutissimas testulas Agathæ, bullientes aquas Cæciliæ, lacrymas, amorem, contritionem, & penitentiam Mariæ Magdalenæ, dentes bestiarum, horridos carceres, necnon dura vincula pedum Sanctorum. Sic Deo iuuante, & ista te cogitante, ignem igne superabis, Diabolum confundes, Sanctos honorabis, in pace Christi dormies & requiesces.

B Si hanc fidelitatem erga Dominum seruans obdormieris, non solum in vigilia, sed in somno quoque tentatori resistes. Quod experiebatur Augustinus, cuius hæc sunt verba: Domine, memores mandatorum tuorum etiam in somniis resistimus. Ad idque exhortatur Paulus, dicens: Siue vigilemus, siue dormiamus, simul cum illo viuamus. Cum Domino enim in dormitione viuere, est etiam, cum per somnum nostri compotes non sumus, ex præcedenti habitu in vigilia acquisito honestè formari, & ei fideles existere. Nec solum tentationibus resistes, sed & dormiens orabis, & in studiosas actiones te incumbere cogitabis, ut de sancto Honorato Episcopo scribit Hilarius Arelatenfis. Sic enim ad ipsum loquens, ait: Tuis in tantum medullis Christus inferderat, ut interdum, quod expertus loquor, membris tuis placido sopore deuinctis, illū etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Sæpe dormies sanificæ exhortationis, sæpe orationis affectu officiosissimo verba fudisti. Agebatur quippe lectulo corporis requies, mentis in Christo. Et quidem prout quique affuimus, experti sumus. Tu verò vnica semper omnium requies, quam alacer sæpe referebas somnia, non aliquid prælagentia, neque aliqua in futurum anxietate sollicita, sed in quietis animæ desiderijs excitata, Martyrum scilicet, quos semper meditatione gestabas, credo, interdum alludente & prouocante cupiditatem tuam Domino, tanquam excitata in fidem tuam persequutione peragebas. Hæc ille. Enitere ergo, ut talis sit somnus tuus, somnus planè iustorum, ex quo facillè possis ad orationem assurgere, & ad vitæ spiritualis exercitia repedare.

C In vita omnia, c. 20. Summus, c. 7.

D In vita omnia, c. 20. Summus, c. 7.

SECTIO III.

De his, quæ singulis hebdomadis fiunt.

De confessione in hebdomada, facienda.

CAPVT I.

MENTA, quæ hactenus dicta sunt, ad disciplinam religiosam vnus eiusdemque dici pertinent, quæ quam facillè & iucundè & sine vlla angustia à viro spirituali præstentur, illi experti sunt, qui in cœnobio bene instituto, & iuxta regulam gubernato, vitam

spiritualem

vbi supr.

In ad Thess. 5. 10.

In vita omnia, c. 20. Summus, c. 7.

Psal. 4. 9.

Bonauent. in regim. nouit. c. 7.

Thomas à Camp. lib. 2. de discip. claus. c. 11.

Bern. ad fratres de monte Dei.

spiritualem colunt. Sicut enim natura tam mirabili ordine interiora hominis, ut cor, iecur, lien, viscera, intestina, & alia ad hoc genus spectantia, disposuit, ut exiguo spatio comprehendantur, ex quo tamen educta, testimonio Medicorum, vix duplo loco continentur: ita gratia tot ac tam varia opera, ac multo plura sic in vno die religiosè transacto ordinat, ut sine vlla pressura, aut afflictione cordis, spiritualis animus illis intendat. Aliæ verò actiones studiosæ sunt (ut supra tetigimus) quæ non per diem, sed per hebdomadam fiunt, de quibus nunc est breuiter differendum. Ex religiosis ergo qui Sacerdotes non sunt, & nec quotidie, nec tertio quoque die ad Sacramentum confessionis accedunt, singulis hebdomadis ex præscripto confitentur. His autem duas fortes confitentium proponimus ante oculos. Alteram, eorum non dico iam, qui sic se confitentur, & sine debita claritate, & aliis requisitis, hoc Sacramentum suscipiunt: (nam quis hoc de hominibus Deo dicatis credat?) sed qui ex quadam arida consuetudine ad confessionem veniunt. Alteram, eorum qui ex amore Dei, ex vero dolore peccatorum, & ex feruente desiderio emendationis, huic Sacramentum se subiiciunt. Prioribus illis dicemus, quod de populo Iudæorum in Psalmis scriptum est: *Destruxisti eum ab emundatione, & sedem eius in terra collisisti.* Lauacro enim illo purissimo sanguinis Christi, quo emundari debuerant, propter malum aut ineptum vsum magis sordantur: & vnde quies animæ nasci solet, quia non ut oportet, peccata sua pandunt, inde inquietudinis tribulos & spinas nanciscuntur. Posterioribus verò competit quod in alio Psalmo dicitur: *Adiuuit pauperem de inopia, & posuit sicut oues, familias.* Quis nam que pauper est, nisi peccator? & quæ eius inopia, nisi delictum? Dum autem hanc inopiam animo humili & compuncto confiteretur, mirum in modum ut discescat meritis, adiuuatur. Horum pauperum, qui ex corde inopiam suam detestantur, familias ponit Dominus, sicut greges ouium, quia eos custodit ut gregem suum, & honorum operum prole fecundat.

Pf. 88. 45

Pf. 106. 41.

Dorothei
doct. 3. in
supra.Lib. 1. hu
ius tom.
p. 1.

Si verò vis numero istorum aggregari, hæc in confessionis vtu seruabis: die & hora consueta tuam conscientiam diligenter examina, & eo modo, quo supra dictum est, per cogitationes, desideria, verba, & opera, quid malè egisti, & in quo à lege vel regula exorbitasti, solerti meditatione considera. Ante iudicium interroga temetipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem. Illa autem præcipue ad confessionem ex venialibus collige, (nam de confessione venialium loquor) quæ aliquo modo tuam conscientiam inquietant, & aliquam erubesceniam ingenerant. Dorotheus autem ait: *Admonuere autem crebro maiores nostri, non debere pati monachum remorderi se aliquando à conscientia sua, ne vna quidem te minima.* Facto autem examine, culpique cognitis, dolor sanctis considerationibus querendus est, & emendationis propositum concipiendum, de quo supra, quod satis est, diximus: & ideo omitimus, ne eadem repetamus.

Postquam huic parti penitentia satisfeceris, ad cellam spiritualis patris, vel ad locum vbi confessiones excepturus es, ibis. Si alij fratres, licet minores, aut arate, aut studijs, aut religionis annis te præuenierint, & prius accesserint, donec illi confiteantur, expectabis. Hoc autem tempore stans, aut humiliter sedens, in libello spirituali leges, vel aliquam precationem recitabis, aut mentaliter orabis, vel (quod melius videtur) te amplius ad confessionem præparabis, & doloris affectu compunges. Data tibi opportuni-

tate ingrediendi ad lacus spiritualis patris, genuflectes, & inclinato aliquantulum capite, per, iube Domine benedicere, facultatem inchoandi confessionem accipies. Statim generalem confessionem facies ab Ecclesia receptam, vsque ad illa verba: *Quia peccavi nimis cogitatione, verbo, & opere.* & tunc peccata tua, tum interiora, tum exteriora, breuiter, sed clarè, distinctè, sine ambagibus, sine obliuionibus, sine excusationibus, ut ea cognoscis, apud illum dicet, & tandem per verba sequentia, mea culpa, & cetera, confessionem concludes. Admonitionem, aut increpationem iudicis tui humiliter audies, non aliter ac si Christum filium Dei te monentem, aut increpantem audires, illi enim peccata tua pandis, illi te subiicis, ab illo monita salutis tribuere dicis: siquidem Sacerdos vicem eius gerit, & ab eo remittendi peccata potestatem accepit. Satisfactionem demum tibi impositam libenter admittes, & si commodè volueris, statim exolues, & quanta potueris mentis deuotione complebis.

Hæc confessio ritè facta remissionem peccatorum accipit, & pro admissis delictis Deo nobis offensio satisfacit. Sic enim dixit Thomas à Campis, Debitor es omnium, & ad soluenda debita peccatorum vix habes vnum integrum nummum. Quis est iste nummus: Confessio oris ex vera contritione cordis. Hæc est illa confessio, quam Laurentius Iustinianus pulchre describens, mirabiles effectus habere, & magna ac pretiosa bona nobis tribuere dicit. Ille quidem sic ait: *Verus quippe penitens, ex cognitione atque peccati odio conteritur in se, erubescit pro seelere, se coram Deo humiliando accusat, Sacerdotis genibus se prosternit, facinora perpetrata promit, modum exprimit, cordis intentionem detegit, tempus consummati delicti, & numerum confiterur, atque peccatorum suorum turpitudinem non abscondit. Quis enim non homini, sed Deo, cuius personam gerit Sacerdos, stare se credit, nihil valere occultare, quod fecit, sciens pro certo quod nullatenus dignus est venia, si non deiecto pudore palam, & pro vt deliquit, peccata sua euomuerit. Clamat profecto intus ratio, conscientia vrget, impellit compunctio, per custodem Angelum hortatur gratia, vt pure, simpliciter, integrè, aperitè, & distinctè confiteatur, vt non superuacue labore, currat inaniter, & absque delictorum remissione tristis abscedat. Nam quemadmodum sicca, & seicenter celato seelere imperfecta oris confessio patit in corde mortuam, aufert indulgentiam spem, & confusionem immittit, ita è contrario humilis, integra, verecunda, & compunctione referta animus replet gaudio, agilitate quadam latificat conscientiam, de Dei bonitate fiduciam præbet, vterius non peccandi desiderium gignit, orandi accendit affectum, gratiarum ad Deum ingeminar actiones, satisfaciendi subministrat vires, & ad Eucharistia sacra sumptionem acuit gustum. Hæc tandem est illa confessio, quam qui fecit, dum verba Sacerdotis absoluentis audit, artham diuine misericordie ideit, firmam spem remissionis peccatorum suscipit. Hanc tu frater ita exercere cuita, vt ob negligentiam tuam eius fructu non cateas, & quotidie magis circumspicuas & mundus eam frequentando apud Dominum te sanguine suo lauantes, existas.*

Thom. à
Camp. 21
de doct.
et iust. 1. 3Iustin. de
grad. per
1. 1. 3.

De communiōe suæ sumptione Eucharistie.
CAPVT II

SACRAMENTALIS confessio ad Eucharistia sumptionem omnes fideles parat, quam religioſi assidue suscipiunt, ad eamque

ex pra.

ex præscripto, octavo quoque die nostri fratres accedunt: Huius sanctissimi sacramenti usus (in quo Christus redemptor noster verè præsens adest) tanti momenti est, ut qui ipsum non ex consuetudine, sed ex amore & ex deuotione recipit, maximum habeat vniuersæ virtutis & perfectionis adiumentum. Sol enim iustitiæ in corde susceptus quid faciat nisi illuminare? Fons amoris in mente admissus, quid faciat, nisi illum accendere? Vita verò in præcordiis immissa, quid efficiet nisi vitam animæ augere, & ad omnem eam perfectionem adducere? Homo negotiando & mercimoniis insistendo multum lucratur, sed si ut hospitem in domo sua regem excipiat, & eius oculis placeat, sine vlla comparatione ditior efficitur. Potest namque illum subito ex abiecta occupatione educere, & inter equites aut etiam inter magnates collocare. Sic prorsus, iustus non parum iustitiam auget, dum diuersarum virtutum studiis inhaeret: at si feruentissimo amore se Christo Regi regum in hospitium exhibeat, ita potest placere ei, ut repente ad quandam magnam sanctitatem euehat, & intæ familiaritatis suæ cum participem faciat. Hinc animæ sanctæ licet in oratione indicibilibus muneribus decorentur, maioribus tamen in Eucharistiæ sumptione donantur, quia in oratione, ex rituulo; in Eucharistia verò, ex fonte bibunt.

Magni tamen refert hoc sacramento sanctissimo rectè vitam qui eo malè vitur, & graui peccato sedatus accedit, [iudicium, inquit Paulus, sibi manducat, & bibit:] qui verò eo tepidè, & ut seruiat consuetudini, vitur, modicum quid fructus capit: at qui ex magna deuotione hoc sacramentum accipit, mirabiles in se effectus, & manifestam in melius, suæ vitæ mutationem aduertit. Sed quia nostri instituti tantum est modum debite communionis aperire, plurima, quæ hoc loco dici poterant, prætermisimus, & id tantum, quod huius muneris est, exponere aggredimur.

Duo ergo sunt in viris iustis & religiosis circa communionem extrema vitanda. Alterum, illorum qui nolent tam frequenter ad Eucharistiam accedere, Accedunt tamen ne canonem prætereant, ne ab aliis fratribus notentur, & ne à Prælati puniantur. Alterum verò illorum, qui velent solito frequentius communicare, & bis, immò & ter in hebdomada, & quotidie si possent, sacramentum accipere. Horum primi aut ignauia, aut ignorantia laborant, quia aut se debite ad frequentem usum Eucharistiæ non præparant, aut bene paratos, ex seruilis quodam timore se minus dignos existimant. Si huius modici appetitus ignauia & tepiditas causa est, rebus quæ feruorem accendant, de quibus superius multa dicta sunt, & considerationibus magnitudinis mysterij huius, & fructuum eius, est à tepido & ignauo curanda. Quis bonus filius ad benignissimum patrem venire nolit? quis frater ad primogenitum fratrem, ex quo totus pender, refugiat accedere? Quæ sponsa, sponsi sui pulcherrimi libenter non recipiat amplexus? Sed quare iustus iustificatorem fugiat, & sanctitatis auctorem, & remissionis peccatorum & vniuersarum datorem virtutum, hospitari renuat? In hoc conuiuio omnis dulcedo animæ, omnis virtutum fructus est, ut quisque ad illud venire non metuat, cuius suauitatem & vtilitatem sola Ambrosij verba nobis exponant: Nec verearis, inquit, ne in conuiuio Ecclesiæ aut grati odores tibi, aut dulces cibi, aut diuersi potus, aut conuiuæ nobiles desint, aut decentes ministri. Quid Christo nobilior, qui in conuiuio Ecclesiæ & ministrat, & ministratur ei? Istius conuiuæ re-

A cum bentis annecte te lateri, ac te Deo coniunge. Nec fallidias mensam, quam Christus eligit, dicens: Introi in hortum meum soror mea sponfa, melli myrrham cum aromatibus meis, manducaui panem meum cum melle meo, & bibi vinum meum cum lacte meo.] In horto, hoc est, in paradiso, est conuiuium Ecclesiæ, vbi erat prius Adam quam peccatum committeret. Ibi recumbebat Eva priusquam culpâ crearet, & pareret. Ibi vindemiabis myrrham, hoc est, Christi sepulturam, ut conspultus cum illo per Baptisimum in mortem, quemadmodum ille surrexit ex mortuis, & tu resurgas. Ibi manducaui panem, qui confirmat cor hominis, mel gustabis, quò ruarū dulcescat meatus faucium, vinum bibes cum lacte, hoc est cum decore & sinceritate: siue quòd

B meri pura simplicitas sit, siue quòd immaculata gratia, quæ in remissionè sumitur peccatorū, siue quòd paruulos consolationis suæ lacte vberibus, ut ablactati in deliciis in plenitudine perfectæ ætatis adolefcant. Succede ergo in hoc conuiuium. An metuis ne angustior domus, & breuis conuiuij locus te comprimat? O Israël, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius: magnus est, non habet finem; altus, & immensus.] Ibi fuerunt gigantes illi, qui ab initio fuerunt statura magna, sciètes prælium. Non hos elegit Deus. Et merito non elegit, quia prælium, non pacem sciebant, Et ideo tu pacè disce, ut eligaris à Deo. Sed ne fortè incomptâ domus magnitudinè putes, & diuersoria te colônata delecent: Sapientia edificauit sibi domū, & sculpsit columnas septem.] Ipse etiâ Dominus Iesus multas mansiones apud Patrè suum esse cõmemorat. In hac ergo domo epulaberis animæ cibo potique mentis, ut postea non esurias, neque sitias vnquã. Qui enim manducat, manducat usque ad satietatè, & qui bibit, usque ad ebrietatem bibit. Sed hæc ebrietas pudicitia est: stus est. His verbis sanctissimus doctor non minùs eleganter quàm euidenter tractat quanta sit huius mensæ tum dignitas, tum vtilitas, tum suauitas, ut nemo ad eam cum tristitia, aut molestia, aut nausea recumbat. Quanta dignitas mensæ, quæ non in aula regis terreni, sed in domo regis cœlestis instruitur, cui Angeli assistunt, Sancti assident, in qua Christus Dei filius ministrat, corpus eius manducatur, & sanguis eius bibitur? Quanta vtilitas in qua peccata mundantur, vitia extinguuntur, passiones modus, virtutes augmentum, & dona cœlestia perfectionè acquirunt: Quanta suauitas melle illius, in qua est aqua refrigerans, vinū inebrians, lac reficiens, mel vitam nostrâ edulcans: & cibus ille cœlestis corpus ipsum confortans, (ut multi experimento cõperiant) animamque sustentans? Hunc cibū, ô frater, qui quotidie necessarius est, ideo quotidianus vocatur, octauo quoque die tibi oblatum, non molestè, non coactè, sed libenter accipias, ita accipe, ut licet realis eius susceptio quotidiana non sit, eius tamen desiderium perpetuum sit. Si famem non sentis, æger spiritu es, eura ut conualescas, quò, cum tibi hic panis conceditur, ut famelicus comedas.

C Illi verò secundi, qui cupiunt frequentius, quàm alij hoc cibo Angelorū reñci, causam huius desiderij vestigent. Si causa est æmulatio, quia alij frequentius communicant: & nolunt minùs deuoti & spirituales apparere, seipso irritèant, & tanquam superbos contemnant, qui Sacramentum, charitatem & humilitatem prædicans, volunt ad inuidiæ & superbiæ fomentum assumere. Si verò causa est sensibilibus deuotio: quæ ex corporis Domini manducatione percipitur, seipso mortificent, & sciant, obedientiæ, & vitæ regularis amorè sensibili deuotioni præferre:

E neque

Cap. 55

Bar. 5. 24

Pro. 9. 1. 14.

1. Cor. 11.

Lib. 1. p. 2.

Ambrosii lib. 1. de Cain. c. 5.

211

neque in hoc cibo sensibilis deuotio, vt finis quaerenda est, sed animae puritas affectanda. At si causa sit quaedam impatiens sponfi cupiditas, & violentus quidam amor, in alio quam in Domino quiescere nesciens, neque huic est omnino credendum, maxime si eum sancta & perfecta vita non approbat, si intima cum Deo familiaritas non inflammatur, si resignatio non ordinat, & obedientia, qua prompte superioris subit, non gubernat. Sed si vitae puritas, si orationis donum, si apertus ex communione profectus, si fructus aedificatio, & nullum in generatum scandalum suaderent, haec desideria à Domino promanare, bene possit illi, qui huiusmodi est, frequentior vsus huius Sacramenti etiam in communitate concedi, tantum vt ille sic viuatur, quod omnibus quantum in se fuerit, virtute praeleuat, & manibus, id est, operibus sanctis, maius sibi datum fuisse ad sancte viuendum iuuamen, ostendat. Siue autem Sacramentum hoc praestantissimum tempore à regula praescripto, siue frequentius ex facultate Praelati à religioso suscipiatur, illud Chrylostomi pra oculis habendum est, vt optata ex hoc cibo proueniat utilitas. Quos, inquit ille, magis acceptabimus? Eosne qui semel, an eos qui saepius, an illos qui raro accipiunt? Neque illos qui semel, neque illos qui saepius, neque qui raro, sed eos qui cum munda conscientia, qui cum mundo corde, cum vita irreprehensibili. Neque ergo eos laudo, qui semel in mense, aut octavo quoque die, prout sua regula praescribit, sumunt: neque eos qui obteta à Praelato facultate frequentius accipiunt: sed eos probos, & veneros, qui ita parati & dispositi ad mensam Dei sedent, vt ex ea maius emolumentum percipiant.

Sed iam de isto apparatu ad fructuosè communicandum meam paruitatem interrogas? Duplex igitur est ad sumendam Eucharistiam adhibenda dispositio. Altera quasi à longè te praeparat, & illa non est alia, quam sancta & spiritualis vita, vitiiis & distractionibus libera, & ab omni eo, quod te inquinate possit, aliena. Huius dispositionis meminit Laurentius Iustinianus, dicens: Optimum susceptionis remedium, mentis humilitatem fore non dubites. Eo namque ad Eucharistiam percipiendam eris dignior, quo corde humilior, mente mundior, dilectione feruentior, virtutibus sollicitior, & vita inuentus fueris sanctior. Mundamini, inquit Isaias, qui fertis vasa Domini. Quae nam sunt vasa Domini, secundum Chrylostomum, nisi corpora nostra, in quibus Sanctus Sanctorum, sub panis & vini signis inhabitat. Purifica itaque te ipsum, recede à negotiis secularibus, egredere ab omni desidia, & ignauia: polluta, id est, opera Deo iniusta, ne tangas, & sic ad debitam susceptionem Eucharistiae mundaberis. Si quis enim emundauerit se ab istis, erit vas in honore sanctificatum, & vtile Domino ad omne opus bonum paratum. Sanctificabitur, inquam, & deputabitur huic honori, vt Dominum suum dignè suscipiat, & tanquam Dominum suum in corde circumferens, ad omne opus bonum praestandum parabitur. Quid enim boni non possit is, qui auctorem boni dignè suscepit, & auxilium gratiae eius praesto habet?

Proximè autem sic te ad sacram communionem parabis. Tribus diebus ante diem suscipiendae Eucharistiae, sollicitius te in bonis actibus consueta exercebis, specialem aliquam orationem facies, non tam longam, quam affectus plenam, qua gratiam & deuotionem ad debitè accedendum postules, & ad idem aliquam corporis afflictionem subibis. De hac dispositione sic scripsit Bonauentura: Quod si in die Dominico proponis communicare, studeas te ante per triduum ad feruorem spiritus ordinare, vt

is in sexta feria praecedenti ab omni cogitatione immunda abstractus. Semper autem habeas mentales oculos ad Iesum crucifixum, spinis coronatum, acceto & felle potatum, sputis & contumeliis saturatum, à peccatoribus blasphematum, acerbissima morte consumptum, lancea perforatum, à mortalibus iam sepultum. Haec cogita, illa die, siue comedas, siue bibas, siue aliquid aliud facias, vt cogitando Creatorem crucifixum, dolorem in corde habeas, tota die ostendas tristitiam in corde & in corpore, dicens cum Apostolo: Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Sabbato prophana penitus fratrum consortia declinato, & quietem mentis eligit: dies enim requietionis est, & pone strictum ori tuo silentium, vt saltem illo die non solum otiosa verba succidas, sed ipsa necessaria vix loquaris. Nam, teste Ieremia, bonum est praetolari cum silentio salutare Dei nostri: & vsque ad completorium exerceas te aut in lectione, aut in bona meditatione. Ipso die communionis diligentius surges à lecto, feruentius actus diuini cultus exercebis, & tempus meditationis in his, quae te ad amorem, & timorem, & reuerentiam accendant, infumes. Quidquid cogitaueris, quidquid loquutus fueris, quidquid egeris, hac intentione perficies, vt te magis aptum ad Christum suscipiendum reddas, & vt magis gratias oculis eius appareas. Aduerte, quanta sollicitudine diligentiase ornant, vt aspicientibus pulchra videantur, & quanto studio se lauant, comunt, & vestiunt, intentione praua aut praepostera, hunc ab eis susceptum laborem inficiunt: sic tu indue te ipsum & laua, & corpore ac mente purifica, vt Domino tuo decenter allitas, & hac rectissima intentione tuum laborem emunda.

Si curam bene sanctaeque viuendi susceperis, si tribus te diebus ante communionem disposueris, si die illo, oratione, gemitu, corporis afflictatione, & sanctis desideriis paraueris, & post haec nulla sensibilem deuotionem, sed potius mentis ariditatem senseris, noli tristari: quia non ob id magno huius Sacramenti fructu carebis. Audi quid de hac te scribit Laurentius Iustinianus: Nemo autem seruorum Dei ab hoc profectus se subtrahat Sacramento, quamuis actualis desit deuotio: nec quisquam eo priuetur. Diuersimodè etenim operatur Dei sapientia in libi famulantibus, effectus gratiarum suarum, nullique fas est iudiciorum Dei arcana rimari, incomprehensibilia namque sunt, & intellectui inaccessibilia humano. Propterea non debet à sancto Domini conuiuio repelli in deuotus iustus viuens, virtuosè conuersans, humiliter se agnosens, pure contentus, & reuerenter accedens. Talis quippe insensibiliter ac spiritualiter hoc Sacramento nutritur & viuunt. Nam manna absconditum est in se, continens omnium spiritualium abundantiam deliciarum. Si ergo non consolationem, sed Dei gloriam, & mentis profectum quarebas, patienter sustine, & resignato animo, si consolatione careas, dummodo robur aduersus tentationes, & formidinem ad bene operandum, & maiorem puritatem percipias.

Post communionem per horam, aut saltem per semihoram, ad agendas pro tanto beneficio gratias te colliges. Nam Thomas à Campis non solum defectui dispositionis, sed etiam gratiarum actionis extinguitatem nostri profectus ascribit. Eius verba: Timendum, quod multi fructum paruum accipiunt de mensa Christi: quia nec antea, nec postea sunt in sufficienti custodia sui, nec satis reuerenter praecogitant, quis est, qui veturus est, nec postea ruminant, quia hodie Sanctus Sanctorum ingressus est ad eos.

Chryl. hom. 17. ad Heb.

Iustin. de triuphali Christi e. gon. ca. 4. ad med.

Isaia 12. 11.

2. Tim. 2. 21.

Bonav. in regul. no. uir. c. 4.

Gal. 6. 14.

Thom. 3.

Laurede discip. et perfomm. c. 19.

Thom. de vit. solit. li. 1. c. 35.

Qui

De H. B. T. om.

Qui autem solliciti sunt preparare interiore domum suam, & occurrere latenter obuiam Christo, ipsi noverunt quid efficaciam & suavitatis habeat hæc sacrosancta communiõ. In hoc agnoscitur uniuscuiusq; devotio, & amor ad Christum, secundum quod ingeniosè se aptare curaverit ad susceptionem eius. Christum verum Deum, Regem omnium potentissimum, nostrarum necessitatum promissorem benignissimum, in domo cordis hospitem excepimus, & eum solum & insalutatũ relinqueamus: Venit ipse, ut petitiones nostras exaudiat, miserisq; subveniat, & nihil ab eo postulabimus? Amantissimè conclave mentis nostræ ingressus est, & nulla voce gratiarum actionis ei respondebimus? Ne in tantam ingratitude incurras, & talem proficiendi occasionem amittas, sede ut altera Magdalena ad pedes Domini, quem hospitem excepisti. Audi attentè sermones illius, si aliquid te docere dignetur. Alloquere illũ, de hospitij vilitate & nuditate confundere, de parva & tepida dispositione veniã pete, vires tuas, & mēbra, ac talenta tua in eius obsequiũ affer, miserias & necessitates pande, virtutes exopta, ad earum adeptionem auxiliũ implora, & multuarius te exerce amoris affectibus. Si ita feceris, non patietur Dominus, ut sine magno fructu ab eius præsentia discedas, immò faciēs faciet, & te donorum suorum copia replebit.

De auditione verbi Dei.

CAPVT III.

SINGVLIS etiam hebdomadis vniuersi (ut opinor) religiosi verbum Dei audiunt, & Prælati per se, vel per substitutum, ad perfectionem, exhortantis sermonem excipiunt. Est enim vita religiosa, sicut & aliorum bonorum, ita & verbi Dei abundans, quo cultores suos sanat atque sustentat. Quibus congratulari possumus verbis illis Pauli: Gratias ago Deo meo in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu: quia diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni sciētia. Si illi adhuc imperfecti sūt, à vitiis & imperfectionibus sanati: perfecti, in omni sciētia conferuat. Nā, ut testatur Bernardus, duo operatur verbum Dei, & animas vitiosas sanat, & bonas admonet. Hoc verbum Dei est ille panis subcinericius, qui voluebatur aduersus caltra Madian, & tabernaculum vitiorum subuertit, & terræ funditus coegrauit. Tuba est, inquit Hugo Victorinus, panis est, gladius est. Tuba est, quia auribus insonat; panis est, quia esurientiũ iustitiã mentes sanat; gladius est, quia cordiũ secreta penetrat. Sed videndum est, quonã modo religiosi Dei verbum audire debeant, ne in abundantia panis, quasi panem non habeant, & inter suauissimas epulas fame pereant.

Si ergo vis, o iuste, ex verbi Dei auditione proficere, cum magno desiderio audiendi & aliquid discendi ad exhortationem accede. Tibi namque dicit Salomon: Stude sapiētiæ fili mi, & lætifica cor meũ ut possis exprobranti respondere sermonem. Audi, inquam, non oscitanter, sed diligenter, verba sapiētiæ, ut habeas ad manum doctrinam Spiritus, quæ in omni virtute crescas, & demoni te ad peccata trahēti respondeas. Et Ecclesiasticus, Os prudentis, quæritur in Ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis. Sapiētes scilicet verba Dei non perfunctoriè & negligenter audiunt, sed in cordibus suis ea cogitant, & ad salutem operandum solerter expendent. Hoc autem desiderium spirituale excitabis, si te doctrina spirituali indigere animaduertas. Non enim quia vitã religiosam sectaris, quæ spiritualis doctrinæ est feracissima, ideo huius doctrinæ auditione non

Aeges. Immo ideo tanto maiori studio & attentione audienda est, quanto experientia compertum habes ex tam frequenti doctrina negligenter audita, te nullum hæc tenus, aut exiguum fructũ percepisse. Quædiatque in hunc locum similitudo Clementis Alexandrini tantisper immutata; Quod sicut pisces, qui in salso & nascuntur, & nutriuntur, salibus tamē ad edendum indigent; ita & religiosi in campo doctrinæ spiritualis educati, eadem doctrina opus habent diligenter audita, ut a vitiorũ corruptione protegantur.

B Prælatum aut alium quemuis eius partes agentem, non aliter quã Christum loquentem & docentem auscultes. Ipse enim est, qui per administratos suos loquitur, ipse qui per os eorum verba vitæ cordibus audientium instillat. Sanè quod dixit Dominus ad Jeremiam, idem omnino ad prælatos & Euangelicos prædicatores dicit. Noli dicere, puer sum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis, & vniuersa quæcumque mandauero tibi, loqueris. Et postea, Ecce dedi verba mea in ore tuo. Si autē hunc, quem audis, Deus misit, ut te doceret, si verba sua in os eius misit, si quæ mandauit, ille proponit, nõ est cur solum hominem loquentem putes. Nihil autem refert si Prælatum, aut alium cuius senex eius vicem gerēs, minus literatus sit, aut minus eloquens, aut minus in rebus spiritualibus exercitatus: nã si verba Domini proponit, parri reuerentia audiendus est, ac si magnis donis & talentis polleret. Nam sicut in humanis rebus, ut simili utar Chrysostromi, quando regum diademate coronatus literas mittit, tunc is qui adfert eas, per se nullius momenti est, sed humilis quidã sape, neque progenitores numerare sciens, obscurus, & ex obscuro, sed non ad illũ spectant, qui literas suscipiunt sunt, sed propter regis literas, magna reuerentia, & silentio eas suscipiunt. Sic etiam auditores non ad dicentem respiciunt, neq; ad tenuitatem eius, sed quia quæ dicit, a Deo affert, ea collecto animo & attento accipiunt. Hæc ille. Neque etiam refert quod præfectus cõmunia & omnibus nota proponat. Non enim doctrinam spiritus audis, ut noua discas, sed ut ad ea, quæ didicisti, opere complenda inciteris, & ut de hoc, quod scilicet honum cognouisti, & nõ fecisti, erubescas. Nam si sermo Dei non venisset ad te, nec loquutus fuisset tibi, fortè peccatũ non haberes, tunc autem excusationẽ non habes de peccato tuo.

C Audi igitur verba Christi te per Prælatũ monentis, non cum tædio & nausea, sed attentè & desideranter, non ex curiositate, sed ex desiderio discendi vtilia, aut operandi perfecta. Audi, non ut statim eorum quæ audisti, obliuiscaris, sed ut ea postea mediteris. In lege quippe scripta, animalia quæ ruminabãt cibum, munda erant; in lege verò noua animæ, quæ verba Dei audita meditantur, & quasi in propria substantiam actione conuertunt, ad magnam munditiã perueniunt. Hunc esse illius legis spiritum Augustinus manifestè testatus est. Verbi auditor, inquit, similis esse debet animalibus quæ ab hoc quod ruminant, munda esse dicuntur, ut non pigeat cogitare, quæ in aluo cordis accepit, & cum audit, sic similis edenti; cum audita in memoriam reuocat, sic similis ruminati. Si ita verbum Dei audieris, profectò beatus eris. Quoniam beati, qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud. Ad audiendum igitur breui oratione te prepara, quæ loquenti gratiam dicendi, & tibi ac alius audientibus adiutorium ad proficiendum poscas. Audi humiliter non ut censor, sed ut rudis discipulus, audi attentè, ut quæ audieris, memoria retineas, aut fideliter, ut ceu bona terra ex semine tibi commissio fructũ operis profetas, & sic ex abundantia doctrinæ ditissimũ virtutum cumulũ reportabis.

Clem. Alex. 1. Stromat.

Ter. 1. 7. Chryl. ho. in Genes.

Leu. 11. 3.

Aug.

Luca 11. 28.

1. Cor. 1. 45.

Bern. ser. 15. de par. 111. Iud. 7. 13.

Hug. ser. 63. 40. 2.

Prou. 27. 11.

Ecl. 21. 10.

De collatione spirituali.

CAPVT IV.

Mos collationum spiritualium, quibus media ad vincendam aliquam tētionem, vel propternendum vitium, vel assequendam virtutē, inquitimus, ac modum inter nos studiosē sanctēque viuendi conferimus, tam antiquus est, vt ab ipsis Sanctis Apostolis sumptis approbationis exordium. Paulus enim ad Galatas scribens, sic ait: Ascendi autem secundum reuelationem, & contuli cum illis (nimirum cum Apostolis) Euangelium, quod prae dico in gentibus, ne forte in vanum currem aut cucurrissem.] No ascendit ille ad discendum Euangelium, quod antea ab ipso Christo immediate didicerat. Vnde praemisera: [Notū enim vobis facio, fratres, Euangelium, quod euangelizatum est a me, quia non est secundum hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationem Iesu Christi.] Sed ascendit conferre Euangeliū, nam collatio aequalium est, qua de proposita quaestione singuli exponunt, quid sentiant, vt dum in eodem sensu conueniunt, se magis ad bonum sectandum, & malum fugiendum, accendant. Hae igitur Pauli & aliorum Apostolorum collatio, in eum scopum a doctore gentium ordinata est, non vt aliquid noui disceret, sed ne in vanum curret, aut cucurrisset, id est, sine fructu apud homines laborasset. Fidelibus enim suspecta esset eius doctrina, & merito, si doctrina aliorum Ecclesiae procerum dissentiret. Hinc autem vsus inoleuit inter spirituales viros, vt aliquando loco exhortationis collationem instituerent, qua vno interrogante, & aliis ad interrogationem respondentibus, & Praelato quod sentiendum est discernente, vniuersi in bono erudiantur, & ad omnem perfectionem excitentur.

Fuisse verò apud illos religiosos antiquos frequentissimum collationum vsus, ex Ioannis Cassiani insignibus collationibus constat, quae non solum facundia illius obseruantissimi Eremitae mentes legentium mirifice delectant & mouent, sed & omnem spiritus doctrinam continent. Formulā collationis instruendae apud eundem Cassianū inuenio, quam ad vilitatem eorum, qui in similibus collationibus spiritualibus assueti non sunt, non cunctabor scribere. Ita ergo ille collationem quandā tempore Beati Antonij habitam narrat: Memini igitur quondam in annis adhuc pueritiae constitutus, in partibus Thebaidis, vbi Beatus Antonius morabatur, seniores ad eū perfectionis quaerendae gratia conuenisse. Cūque a vespertinis horis vsque ad lucem fuisset protracta collatio, circa quaestionem hanc maximum noctis spatium consumpsisse. Nam diutissime quaerebatur, Quanam virtus vel obseruantia monachum possit a diaboli laqueis, ac deceptionibus custodire semper illaerum, vel certe recto tramite, firmoque gressu ad perfectionis culmē euehere. Cūque pro captu mentis suae proferret vnusquisque sententiam, & alij quidem hoc in ieiuniorum vigiliarumque studio collocarent, quod his videlicet extenuata mens, ac puritatem cordis & corporis assequuta, Deo facilius vniueretur: alij, in contemptu vniuersarum rerum, quibus si penitus mens nudaretur, tanquam nullis deinceps retinētibus laqueis, ad Deum expeditior perueniret: alij, anachoretum necessarium, id est remotionem, & eremi secreta censerent, in qua commanens quis familiarius interpellare Deum, etique possit peculiarius inhaerere: Nonnulli sectanda charitatis, id est huma-

A nitatis, studia definirent, eo quod his regna caelorum daturum se Dominus in Euangelio, velut specialius reprobaret, dicens: Venite benedicti Patris mei, possidere paratum vobis regnum a constitutione mundi; esurui enim, & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere.] & caetera. Cūque in hunc modum diuersis virtutibus aditum certiorē ad Deum parari posse discernent, essetque noctis maximum tempus hac inquisitione consumptum, intulit demum Beatus Antonius, Omnia quidem haec, quae dixistis, necessaria sunt sitientibus Deum, atque ad eum cupientibus peruenire, sed his principalem tribuere gratiam, nequaquam nos innumeri multorum casus & experientia permittunt, & caetera.

B Hae est forma collationis, cui non solum magnus Antonius adfuit, verum & illam maximē commendauit. Nam Athanasius quandam eiusdem sanctissimi patris exhortationem habitam ad fratres commemorans, ab his verbis illum exordiū desumpsisse ait: Ad omnē quidem mandatorū disciplinam Scripturas posse sufficere, sed & hoc optimum fore, si mutuis inuicem fratres sermonibus consolarentur. Et vos ergo, inquit, vt patri referere, quae nobis, & ego quae per longam aetatem consequutus sum, quasi filiis indicabo.] Multa alia sunt in Sanctorum historia Theodoretis, & in Dorothei doctrinis, & in Palladij Lausiacae, ex quibus hunc vsus collationum spiritualium apud veteres religiosos vixisse conspicitur. Nec praeterendum est, quod de illo scribit Basilius in hunc modum: Operae pretium est autem si stas interdum quibusdam temporibus, certisque locis concessus celebretur eorum, qui fratrum conuenibus praesunt, in quibus videlicet, cum de rebus iis, quae sibi praeter rationem acciderint, tum de difficultatibus etiam ad tractandum naturis, aut moribus, & quomodo in singulis moderandis se gesserint, vicissim inter se comunicent & conferant: quod videlicet si aliquid aliquando minus recte ab aliquo factum fuerit, id adhibita locuplete multorum sententia, maiore cum autoritate, quod in medium adductum est, quale sit iudicetur. Contraque, si quid recte gestum, multorum similiter testimonio comprobetur.] Sic ille. Hic ergo vsus a Sanctis antiquis commendatus, non esset a recentioribus deserendus, vt ex eo copiosum fructum, sicut & illi colligerent. Si enim scientiae mutua condiscipulorum collatione discuntur, si res ad gubernationem, & ad negotia bellica pertinentes, collatione tractantur, cur res spiritus & salutis nostrae non conferemus, vt inde quid faciendum & quid fugiendum sit, auditis aliorum sententiis, cognoscamus? Salus, inquit Salomon, vbi multa consilia.] vel, vt habent Hebraei, in multitudine consultorum. Multos igitur eiusdem propositi & vocationis audire debemus, vt eorum experientia ad salutem nos doceat, & de his quae sola industria propria consequi non valet, ipsorum sermo exhortatorius erudiat.

E Si ergo alicubi vsus harum spiritualium collationum inuenieris, eis adesse, & fructum eruditionis percipisse non pigeat. Et sicut seniores & principes Iudaeorum conferebant adinuicem, quomodo Christifideliū memoriam deleterent, & Apostolos perderent: ita & tu cum viris spiritualibus confer, quomodo Christum sequaris, & Apostolos imiteris. Aliquando defectum tuum simpliciter pande, & remedium, verbi gratia, ad ariditatem & distractionem orationis, quam patieris, ad vincendam iram, ad continentium sanctis cogitationibus cor, & ad alia huiusmodi, humiliter quaere, & fratres tuos super his, quae aut repellere aut habere cupis, interroga. Sermo enim dicebatur

Gal. 1. 2.

Galat. 1. 11. 12.

Cass. coll. 2. 6. 12.

Mat. 25.

Athanas. in vita Anst.

Basil. lib. regu. su- fuis disp. 6. 54.

Pro mt. 14.

Ab. 4. 15.

2. Regum 10. 18.

in veteri proverbio : Qui interrogant, interrogent in Abela.] & sic proficiebant. Abela interpretatur locus consilij. Quis autem locus ad capiendum consilium aut aprior, aut illustrior religiosorum cōsēssu, in quo singuli loquuntur, non tam quæ legerunt, aut audierunt, quàm quæ experimento didicerunt, & oratione à magistro veritatis impetrarūt: Ibi ergo non dubites interrogare, vbi sine fūco veritas discitur, vbi sine respectu alicuius perfectē veritas edocetur, vbi astus Dæmonis, & misericordia Dei aprissimē propalatur. Situ interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum:] Summatim dicas & paucis, ac simplicibus verbis tuam sententiam absolvas, eaque in medium proferas, non tam quæ legisti, quàm quæ actione aduersus vitia pugnando, aut virtutes quærendo comparasti. Si nec interrogas, nec respondeas, humiliter cum desiderio discendi loquentes audi, etiamsi indoctiores, aut rudiores, aut planē idiotæ videantur, quoniam sapissimē diuina[sapientia aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas.] Et ab ore istorum non semel, nec sine admiratione accipies, quod literatus non protulit : quia volumina aliorum tantum legit, & perfectē operari hæcenus ignorauit.

Ecclesi. 32. 11.

Sap. 10. 21.

De retinendis propriæ despicientiæ signis.
CAPVT V.

SVNT etiam in familiis religiosis introducta quædam humilitatis, & despicientiæ propriæ, ac compunctionis exercitia, quibus spirituales viri cum in vnum conueniunt, se mutuo ædificant, & ad virtutis desiderium accendunt, vt si dum congregatio ad mensam recumbit, quidam ex religiosis culpas suas, quæ nihil offensionis & multum ædificationis habent, publicè fateantur, si prostrati, aliorum pedes exosculentur, si humi sedentes, more seruorum, & non cum aliis pane vescantur; vel si alia similia faciant, quæ serui inuenit, humilitas probauit, & victoriæ passionum desiderium introduxit. Harum mortificationum (sic enim vocantur) vel humiliationum vsus non est nouus, immò ex gestis ipsius magistri humilitatis assumptus. Ipse namque surrexit à mensa, & discipulorum sedentium pedes lauit, lotos linteo terxit, & iam à se mundatis (vt est credibile) oscula fixit. Quin & Magdalena conuiuium, in quo Dominus epulabatur, ingressa, pedes eius osculata est; nec, si Domino gratum existimasset, aliorum recumbentium pedes osculari erubesceret. Plenæ sunt Sanctorum historiæ similibus humilitatis exemplis, quibus sancti viri aliorum pedibus figebant oscula, & se coram aliis peccatores dicebant, & se stultos & emotæ mentis simulabant, aliæque non ad fastum, sed ad augmentum meritorum, & ad ædificationem fratrum assumebant humilitatis insignia. Quæ aliquando sponte, nonnunquam verò iussu Prælati exercebantur, vt ex Climaco (vnum enim exemplum proferamus in medium) licet colligere. Cum ad mensam, inquit, aliquando consedissemus, summus ille magister inclinans suum sanctum os ad aurem meam, Vis, inquit, tibi ostendam in extrema profundaque canitie diuinum sensum atque prudentiam? Cumque id summis precibus orarem, aduocat ex proxima mensa, quendam Laurentium nomine, qui quadraginta ferè octo annos in Monasterio degerat, sedensque erat Sacratij Presbyter. Qui cum venisset, atque Abbati genibus flexis staret, ab illo quidem benedicitur. Sed cum surrexisset, nihil illi penitus dixit, sed sic ante mensam sine cibo stare permisit.

Ioan. 13.

Luca 7. 38.

Climac. de obed. grad. 4.

A Erat autem tunc prandij initium. Itaque prolixam horam, & fortasse duas immobilis stetit, ad eò vt ipse quoque erubescerem, neque enim in illius faciem intueri præ verecundia possem. Erat enim canus totus, octogesimoque iam agebat ætatis annum. Mansit autem sine responso vltimo vsque ad refectionis finem. A qua cum surgeremus, mittitur iam à sancto illo, vt memorato Isidoro diceret trigesimo noni Psalmi initium.] Hæc ille. Qui & supra in eodem gradu, de publica apud fratres manifestatione culparum, pluribus disserit, vt intelligamus, nihil ad virorum spiritualium feruorem nunc in familiis religiosis fuisse introductum, quod non autoritate antiquitatis firmetur. Nos autem nolumus nunc eam publicam culparum grauiorem manifestationem suadere, quam Climacus narrat, sed ex ea colligimus, quàm vtile & humilitatis plenum sit, leuiiores culpas coram fratribus fateri, & ex spiritu compunctionis, nos peccatores & habitus religionis indignos accusare.

B

Quare si tu, ò vir Dei, eam religionem profitearis, in qua hæc necdum obliuioni tradita sunt, impense rogo ne eadem excidere tua negligentia permittas, sed (quod ad te attinet) integra & inuiolata custodias, & non tam verbo quàm opere alios fratres ea in magno pretio habere doceas. Si iuuenis es, sæpe in his te exerceas: si senex & plenus dierum ac meritorum, aliquando eadem præstare non desinas. Nam licet hæc parua sint, non parum valent, nec exiguum ex illis fructum colliges. His enim pro quotidianis negligentis satisfacimus, nos humilitatis operibus exornamus, ad feruorem & deuotionem excitamus, & tepidiores, ista aspicientes, ad imitationem accendimus. Et beatus ille, qui columbæ simplicitatem induit, qui se minimis ad proficiendum indigere cogitat, & qui prima illa mortificationis opera à primis illis patribus introducta vitæ suæ sanctitate conseruat. Iam initia religionis nostræ elapsa sunt, fateor: iam instant alia tempora, assentior: sed illa tempora instant, in quibus oportet, si zelum Dei habemus, ea summis conatibus tenere, quæ à patribus nostris didicimus, ne ab amore perfectionis excidamus.

C

Ad hoc mortificationum genus pertinent vilia & abiecta feruitia, à quibus nullus bonus religiosus se debet eximere. Qualia sunt, domum euerrere, patellas mundare, fratribus ad mensam sedentibus ministrare, & alia huiusmodi ministeria humilitatis obire. Ille enim qui omnium est Dominus, dixit: Qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.] Nec solum verbo docuit, sed & exemplo ad id præstadium incitauit. [Nam & ego, inquit, in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.] Basilius hoc documentum à religiosis esse seruandum grauissimis verbis ostendit, & utilitatem eius exposuit. Ille sic ait: Atque etiam intelligendum illud est, debere pietatis cultorem viliora etiam munera magno cum studio, magnaque cum animi alacritate suscipere, scientem nihil minutum esse, quod Dei causa fiat, sed grande & spirituale, quod cælum nobis & præmia cælestia conciliat. Quamobrem licet communibus vilitatibus inseruentia sarcinaria sequi iumenta oporteat, reculare tamen non debet. Siquidem venire in mentem Apostolorum debet, quàm alacriter illi Domino paruerunt, quando illis mandauit, vt ad se pullum adducerent; cogitaréque, & illos quoque, quorum causa iumentorum curam suscipiat, fratres Domini esse, & tributâ ipsis beneuolentiâ, studiūque; in ipsum Saluatorē redundare, qui dixit: Quatenus fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.] Quod si sua facit, quæ minimorū

Luca 22. 26.

Bas. c. 8. mon. c. 24.

Matt. 25. 40.

sunt, sine dubio multo magis, quæ Electorum sunt, ea sibi vendicabit, modò ne officium causam ad licentiam existimet. Quin summa potius animi attentione munire seipsum debet, ut cum sibi, tñ cæteris, in quoscumque cum casus detulerit, pariat vilitatē. Porro si de muneribus ipsis quæ abiectiona sunt, aliquid exercendum sit, scire conuenit, Saluatorē quoque ipsum discipulis ministrasse, & abiectiona opera facere non reculasse: magnūque homini esse, si Dei imitator existat, cum per hæc quæ humilia sunt, ad altitudinem illam, quod illum est imitatus, ascendat. Quamquam quis iam humile ausit quippiam appellare, quod Deus ipse attingere nō recusauit: Hæc autem non ad idiotas tantum, aut ad adolentes dicuntur, sed ad doctos, & literatos, & sapientes, quos vehementer rogamus, ut magnum illum doctorem Bonauenturam imitentur, de quo hæc scripta reperimus. Nec, ut plerique literarum scientia inflati, vilia ministeria domestica fastidiebat, sed qui vix nec nisi per obedientiam, ægrè tamen ab illorum executione coercebatur, reputantibus Prælati, indignum, si non à talibus vir egregius sequestraretur, in quo sancti Spiritus gratia habitare perspicuè cernebatur. Nec tamen vir sanctus vlla charitatis officia, ob literarias actiones prætermittebat. Sed in omnes fratres oculos intendens, si quem fortè tristem, aut professionis pœnitentem, intelligeret, tanta dulcedine in sermone conueniebat, cōsolabatur, monebat, ac confirmabat, ut nullus ab eo discederet, quin libens cœptum religionis iter persequeretur. Infirmorum præterea cura supra quàm credibile sit delectabatur, quòve grauioribus, aut contagiosis morbis grauaretur, eò magis se totum illorum obsequio applicabat. Quibus officiis cum maiorem diè partem absumeret, non eo minor erat in publicis lectionibus ac interpretationib. scripturarū, quæ tanta claritate audientibus intelligenda reddebat, ut ipse author illorū meritò videri posset. Hæc tibi. Verissimè credo: quia beatus hic doctor à cognitione rerum diuinarum nequaquam impediabatur humilitatis obsequiis; & qui illum imitatus fuerit, nullum veræ sapientiæ impedimētum, sed potiùs eius augmentum experietur. Quia sicut fastus, & contemptus honorum operum, & superbia cæcant; ita humilitas, & simplicitas, lumen ad sapientiam continendam parant.

Snr. in vna vita.

Delecta Tom. I

SECTIO IV.

De his quæ singulis mensibus fiunt.

De eligendo adiutore per singulos menses ad profectum virtutum.

CAPVT I.

MIs, quæ per hebdomadam faciendæ sunt, duo alia obseruanda per singulos menses adiuicimus. Eorum primum est, ut cuiusque mensis exordio, Sanctum aliquè ex his, quorum Ecclesia eodem mense festa concelebrat, & commemorationem facit, in patronum, & aduocatum, & comitem ad iter vitæ spiritualis consociendum eligamus. Senior Tobias volens filium suum mittere ad recuperandam decem argenti talenta, quæ sibi à Gabelo sub chirographo debebantur, hoc primum ut prosperè omnia succederent, illi mandauit. Perge nunc, & inquirere tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salua mercede sua, ut dum adhuc viuo, recipias eam. Scilicet pecuniâ quæ nobis est debita. Obediens filius genitorum paruit, & egressus inuenit inueniē splendidum, (nimirum Angelum Domini) stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandū. Quem accipies in

Tobias 5. 4. 5.

A comitē vitæ, non solum beneficio illius debitū requisit, sed & vxorem castissimam, & magnas diuitias cōparauit. Hic inspicio pulchrā imaginem ad exprimentum id quod nūc tractamus, delineatam. Iustus enim ad quærendam paternam hereditatem incitatur, & ei cura itineris faciendi, quo in cœlum pergat, imponitur. Indiget autem huius vitæ comite fidelissimo, qui semper protectione sua eius lateri assistat, qui discrimina insurgentia præueniat, qui modū agendi in itinere, in hospitio, & in toto decursu peregrinationis doceat, qui saluum & incolumem clientulum suum in locum quò destinatus est, ferat. Hæc autem omnino à quo melius, quàm à sancto aliquo homine vel Angelo sperabimus, cuius fors felicissima, eundē à propriari communitatum cura liberat: cuius charitas, & miseratio impensius ad salutem nostram procurandam prouocat: cuius sapientia, & potestas melius & efficacius nostris miseris & necessitatibus medelam afferre queat? Tu ergo si cupis viam spiritus feliciter ambulare, & in omnibus ambiguitatibus magistrum, in periculis adiutorem, & in infirmitate sustentatorem habere: Voca, ut inquit Iob, si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum conuertere. Immo quia habes innumerabiles, qui tibi respondeant, qui tuas preces exaudiant, qui tibi in omni necessitate subueniant, inuoca illos, & ut feruentius & deuotius hoc facias, inuoca nunc vno mense vnum, nunc alio mense alium, qui quasi onus inter se partiantur, & te ut pupillum suæ benignitati commendatum respiciant.

Iob 5. 1.

C Sed quid facies, ut Sancti illius, quem in patronum elegisti, tutamen & protectionem obtineas? certè hæc, quæ sequuntur. Primò circa initium mensis, eo diè quo sancti inter fratres distribuendi sunt, à Domino humiliter postulabis, ut sanctus ille tibi sorte obringat, ob cuius intercessionem vultuum profectum augere, & suas tibi miserationes elargiri. Et ille qui salutem tuam impensè desiderat, dabit tibi pedagogum sapientissimum, & adiutorem fortissimum, cuius ope de omnibus docearis, & à tuis hostibus protegeris. Comperietque aduersarius tuus verum etiam esse, in spiritualibus Dei templis, id est, in iustis, quod de Templo Hierosolymæ impius Heliodorus effatus est: Nam ipse qui habet in cœlis habitationem, uisitor & adiutor est loci illius, & venientes ad malè faciendum, percutit ac perdit. Ille inquam summus cœlorum Dominus, cuius est iustus visitare & defendere, militum suorum, id est, Sanctorum, ministerio, hostes ab eis arceat, ac ab omni malo defendit.

2. Mach. 3. 39.

D Secundo, Sanctum tibi ad tutelam designatum deuotè reuerenter, & cum debita gratiarum actione suscipias, non aliter ac si Dominus ipse, cuius prouidentia maiora & minora gubernantur, illum tibi in patronum assignasset. Et cum primum per tempus licuerit, te in Ecclesiam vel in cellam, vel alium locum quietum, recipies, ibique Sancto illi patrono tuo præsentem facies, tuas illi necessitates expones, & illi te deuotè commendabis. Et sicut Iacob luctabatur cum Angelo quousque ab eo benedictionem extorsit, ita & tu luctare cum illo protectore tuo, non brachiis, sed precibus, & orationum instantia, ut hanc benedictionem consequaris, quod ipse te & tua omnia sub tegmine suæ protectionis accipiat.

Gen. 32. 30.

E Tertio, Quotidie semel, aut bis aduocatum hunc tuum exorabis, ut sua protectione tibi semper assistat, ut se magistrum assequendæ perfectionis faciat, & ut se tibi in omnibus comitem præbeat. Imitare sanctum Dauidem de seipso dicentem: Leuaui

Psal. 120. 1.

oculos

oculos meos in mōtes, vnde veniet auxilium mihi.]

Aug. ibid.

Qui sunt isti montes præcelſi, qui sunt isti montes æterni, ſecundum Auguſtinum, niſi Sancti Dei? In hos ergo montes oculos mentis intendamus, vt ab eis nobis adiutorium venire precemur. Duo autem præcipuè à Sancto adiutore petenda ſunt; Alterum eſt, vt nobis ad meditationem rerum cœleſtium lucem impetret. Hoc enim nos à Sanctis accipere docuit Chryſoſtomus, ſic ſcribens: Adeamus ergo & nos vnum eorum, quibus cœleſtes portæ commiſſæ ſunt, appellemus, ſupplicemus, pro pecunia promptam voluntatem ſincerumque affectum exhibeamus. Et, ſi ille mercedem hanc acceperit, manu noſtra apprehenſa per omnia circumducet; non iſtam ſupellectilem regiam, ſed ipſum regem in throno ſedentem, aſtantibus exercitiſus exercituumque ducibus, aſſiſtentibus innumerabilium Angelorum atque Archangelorum millibus; breuiter, nobis omnia diligenter oſtendet, quatenus nobis videre faſcit. Alterum eſt, vt deſideria & preces noſtras Domino, cui ſemper aſtat, repræſentet. Optimè ad hoc propoſitum dixit Ambroſius: Egiſt enim, niſi ad eos aliorum precibus medicus fuerit inuitatus, pro ſe rogare non poſſunt. Inſirma eſt caro, mens ægra eſt, & peccatorum vinculis impedita, ad medici illius ſedem debile non poteſt explicare veſtigium. Obſecrandi ſunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt, Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quodam corporis pignore patrocinium vindicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine etiam ſi qua habuerunt peccata, lauerunt. Iſti enim ſunt Dei martyres, noſtri præfulſes, ſpeculatores vitæ, actuumque noſtrorum. Non erubescamus eos interceſſores noſtræ inſirmitatis adhibere, quia ipſi inſirmitatem corporis etiam cum vincerent, cognouerunt.] Hæc ille. Licet autem hæc duo dona præcipua ex ſancti patroni noſtri impetratione accipiamus, non tamen ſola ea, ab eius larga manu recipimus. Quare quæcumque vel animæ, vel corpori neceſſaria ſunt, ab eo petere, & obtinere curemus. Sciamus, eum eſſe pro illo menſe noſtrum benigniſſimum prouifoſorem, cui curæ eſt à malis nos protegere, & in bonis promouere, in omnibusque nobis neceſſariis ad illum tanquam ad præſantiſſimum remedium accurramus.

Chryſoſt.
hom. 2.
de verbis
Iſaiæ.

Ambr. in
lib. de vi-
dus 8.

Præter hunc quotidianum & frequentem recurſum, quo à protectore tuo opem expoſcis, alia præſtabis in honorem ipſius deuotionis obſequia. Nam & aliqua, quæ corpus domet, & voluntatem frangant, ſingulis diebus pro eius honore ſuſcipienda ſunt, dies feſtus illius aut ieiunio, aut peculiari abſtinentia præueniendus, & confeſſionis ac communionis ſuſceptione. ſi id fieri poſſit, ſin minus horum deſiderio & ſingulari puritate celebrandus. Vita eius legenda eſt, & aliquid memoria condendum, quod ad illius imitationem trahatur. Hoc autem eſt Sancti protectoris obſequium præcipuum, ſi illum imiteris, & non ſolum precibus, ſed vita & conuerſatione ſequaris. Vnde Ambroſius ſuprà, viduam erudiens, ait: Et tu habes proximos, qui Deo pro te ſupplicant: habes Apoſtolos proximos: habes Martyres proximos, ſi ipſa Martyribus deuotionis ſocietate, miſericordiæ quoque muneribus appropinques. Proximus eſt enim, qui miſericordiam facit: fac tu miſericordiam, & eris Petro proxima. Non ſanguinis neceſſitudo, ſed virtutis cognatio facit proximos: quia non in carne ambulamus, ſed in ſpiritu. Ama ergo propinquitatem Petri, aſſinitatem Andrea, vt pro te rogent, & recedant cupiditates tuæ verbo Dei pulſæ. Vt autem hoc Sancti protectoris obſequium

Ambr. lib.
de vi-
dus.

A plenum ſit atque perfectum, non ſolum pro nobis, ſed etiam pro Eccleſiæ neceſſitatibus orandum eſt, vt ſicut filij, ita & mater noſtra ex protectore noſtro habeat interceſſionis auxilia. Optimumque eſt, præter duodecim Sanctos, quos pro ſingulis menſibus anni patronos eligimus, vnum quoque pro toto anni decurſu circa illius initium deſignare, cui eodem modo, proportionem ſeruata, obſequendum eſt, & eius auxilium implorandum.

De emendandis per ſingulos menſes conuerſationis noſtræ defectibus.

CAPVT II.

VITISSIMUM etiam eſt ad virtutes au-
gendas, & ſpiritualem vitam prouiden-
dam, ſi ſingulis menſibus diem vnum eli-
gas, in quo ab externis occupationibus ſequeſtra-
tus, tibi vaces, & mores atque actus tuos ſolertè in-
ſpicias. Hoc die deuotiùs & prolixius orabis, atten-
tius & quietius Pſalmos recitabis, plus temporis li-
broſum ſpiritualium lectioni tribues. Præcipuè ta-
men in hoc incumbes, vt ſis cenſor tui, & ſeuerus iu-
dex actuum tuorum. Vide igitur, quæ ſupra te ſunt,
an purè & ſeruentè Deum colas, Sanctos venereris,
& cœleſtia ſuſpires. Vide quæ infra te ſunt, an cor-
pus domes, ſenſus comprimas, affectusque cohi-
beas. Vide quæ circa te ſunt, an ſuperflua reſeces, ne-
ceſſaria moderatè accipias, & fratribus exemplo præ-
luceas. Vide tandem quæ intra te ſunt, an purius co-
gites, virtutes augeas, & tranquillius viuas. Hoc ſit
ſtudium huius diei, vt imperfecta emendantur, per-
fecta excolantur, & conatus tui ad ſublimiores vir-
tutum actiones excitentur. Aliquando dictum eſt
tibi, vt te Solem eſſe conſideres. De eo verò hæc legi-
mus in Salomone: Oritur Sol, & occidit, & ad
locum ſuum reuertitur.] Vt myſticus ergo, & ſpiri-
tualis Sol nunquam Zodiacum, id eſt, inſtitutum
tuum, exeas, & per illum diſcurrens, omnes vitæ
exemplo illuminare contendas. Iam te per orationis
exercitationes, ſupra res corruptioni obnoxias effer.
Iam per honeſtas actiones te proximis ſubiice, ſed
poſtquam per aliquod tempus laboraueris, ad lo-
cum tuum, id eſt, ad quietem propriæ inſpectionis
& emendationis reuertere. Dic animæ tuæ ſingulis
menſibus: Conuertere anima mea in requiem
tuam, quia Dominus benefecit tibi.] Poſtquam Do-
minus tibi benefecit, dum te ad bene agendum im-
pulſit, & ad rectè operandum adiuuit, conuertere te ad
teipſam, ingredi ad intima tua, & ibi robur ad
perſeuerandum in bonis operibus impetrabis, & re-
quiem à laboribus, ac tranquillitatem inuenies.
Nam ſicut corpus ceſſatione à labore, reſcitur; ita
animus vacatione & fuga ab occupationibus, robo-
ratur.

Hunc vacationis diem quidam faciliùs, quidam
difficiliùs aſſument. Qui enim nec officiis tempora-
libus, nec animarum miniſteriis diſtinentur, facili-
mè poterunt ex conſenſu Prælati, vnum diem, quo
ad ſcholas non eunt, ſibi ſuffurari, & ad proprium or-
dinem proſectum. Qui verò operarij Euangelij ſunt,
aut domus obſequijs addicti, non ita facile poſſunt
ſe à labore ſubtrahere, & per totum diem ad interio-
ra conuertere, cum eorundem occupatio non à ſua vo-
luntate, ſed ab aliorum neceſſitate dependeat. Hi
ergo poterunt diè conſiderare & præuidere, magis in
menſe à miniſterijs & occupationibus vacuum in eo

Tom. 1.
lib. 3.

Eccleſ. 1. 5

Pſal. 14.
7.

aliquas horas quietiores deligere, quas in hoc sanctum exercitium propria emendationis curandæ, & captandæ spiritualis quietis, impendant. Sed si nec per aliquot horas sibi vacare sinantur, non ob id noxio mœrore tristentur, immò tanta cura sui ipsorum in medijs occupationibus viuunt, vt hac spirituali quiete per mensem quærenda non indigeant.

SECTIO V.

De his quæ singulis annis fiunt.

De die vocationis nostræ singulis annis celebrando.

CAPVT I.

Nunc pauca supersunt, quæ sunt per singulos annos à bono religioso seruanda. Horum primum sit, vt diem vocationis suæ, eum scilicet diem felicissimum, quo à sæculo ereptus est, & religiosorum cœtui aggregatus, magna gratitudinis significatione, & tota deuotione concelebrat. Mos fuit apud antiquos, natales dies suos non sine lætitiâ notis, & sine celebritate transigere: cuius rei (vt nunc prophanos auctores omittamus) testis est sacrorum librorum historia. De Pharaone in Genesi sic legimus: Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat, qui faciens grande conuiuium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum & pistorum principis. De Antiocho verò sic in Machabæis: Ducebantur Iudæi cum amata necessitate in die natalis Regis ad sacrificia. De Herode autem Marcus sic ait: Cùm dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cenam fecit, Principibus, & Tribunis, & primis Galilææ. Hi natalitia celebrarunt, quibus mundo nati sunt, & ad miserias & ad mortem ex vulua matris educi: ideòque natalem suum aliorum tribulationibus imbuunt, & funesta morte fedarunt. At Ecclesia sancta, alia natalitia feliciora celebrat, eorum selectissimorum virorum, qui piè sanctæque viuentes, dum ex hac vita mortali decedunt, Deo & cœlestibus exoriantur. Quorum natiuitas, quia ad veram & immortalẽ vitam est, non à nobis vitam, aut bona temporalia adimit, sed bona spiritalia, & cœlestes thesauros illorum, qui Deo nascuntur, impetratione restituit. Nam, vt Bernardus ait: Sanctorum natalitia nobis, & auxilio, & exemplo, & humilitati seruiant. Auxilio, quia cùm in cœlis magnates & potentes sint, nihil à summo rerum conditore postulant, quod non, ad inuocantium eos vtilitatem, consequantur. Exemplo, quia cùm in terris visi sint, & cum hominibus conuersati, non declinarunt ad dexteram, nec ad sinistram, sed viam regiam tenuerunt, donec ad illum peruenirent, qui dixit: Ego sum via, veritas & vita:] vt nobis viam eandem ad ipsum sua conuersatione monstrarent. Humilitati verò, nam hominum passibilium, & nobis similitum vitam difficilem existimamus, & eos quos felices putamus, quamuis diuina gratia possimus, tamen sequi non audemus.

Inter hos duos natalitios dies, illum scilicet, quo homines sæculo & morti nascuntur, & illum, quo Sancti beatis Spiritibus aggregantur, vocatio religiosa media est, qua relicto sæculo, Deo nascimur,

A non vt statim eo perfruamur, sed vt illi famulemur, sanctæque viuamus, & post sanctam vitam ipsum possidere, eoque perfrui possimus. Hæc natiuitas nobis etiam est non sine ingenti lætitiâ & exultatione celebranda, quia non ad eam lucem editi sumus, quæ nobis est muscique communis, sed ad eam lucem sanctæ & immaculatæ vitæ procreati, qua Deo nunc viuere perfectè incipimus, vt post huius mortalitatis cursum, perpetuò cum illo regnemus. Et quidem ex quacumque parte vocationem religiosam consideremus, causas inuenimus, quæ nos ad eam lætissimè celebrandam inuitent. Si enim illa mors est, qua mûdo morimur, & negotia prophana deserimus, erit profectò illa, de qua scriptû: Melior est dies mortis, die natiuitatis:] cùm dies natiuitatis sit ad miserias & ad pericula salutis introitus; dies autè huius mortis, sit multarû curarum temporalium liberatio, & à peccandi occasione exolutio. Quòd si dies natiuitatis, cùm videlicet ad mortem & miserias nascimur, lætus nobis est, dies quo religionem intramus, lætior atque celebrior esse debet, siquidem in eo, si non omnes, at multas mundi huius miserias exuimus. Si verò religiosa vocatio, est ablaçtatio quadam, cuius beneficio à delectationum visibilibus vberibus separamur, vt iustitiæ panis sit nostra refectio, quis non videat eam esse quotannis solemniter peragendam? Ad cuius mysterium exprimendum, cum ablaçtatus est Isaac, fecit Abraham pater eius grande conuiuium, vt magnitudo celebritatis vtilitatem huius spiritualis ablaçtationis ediceret. In die natalis conuiuium fortè instructum est, sed conuiuium paruum, quod nulla memoria dignum conleatur, at in die ablaçtationis, qua à lacte sæculi segregamur, fiat conuiuium magnum, quo eius ingens præstantia signetur. Si demum vocatio ad religiosam vitam, natiuitas est, qua curis spiritualibus non cruciantibus, sed mulcentibus, incipimus viuere, noc sine lætitiâ & celebratione relinquatur, ne ei [qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suum] inueniamur ingrati. Leui seu Matthæus eodem die vocationis suæ fecit Domino [conuiuium magnum in domo sua,] vt ex beneficio suscepto ostenderet signa lætitiæ. Et merito quidem, quoniam ad spiritalia delicias vocabatur. Qui enim, vt inquit Ambrosius, domicilio Christum recipit interno, maximis delectationibus exuberantium pascitur voluptatum.] Quid nos facturi sumus, qui cùm ad religionem vocamur, ad Apostolicam vitam vocamur, & sæpe sanctissimarum deliciarum implemur?

Sed quo pacto dies hic spiritualis natalis, seu religiosæ vocationis, celebrandus est? Possẽ te, o religiose perfectionis amator, ad deuotissimam Virgine Gertrudem remittere, cuius exercitium secundum est conuersionis celebratio, & primæ vocationis repetitio. Sed vt breuiter formulam huius celebrationis tibi præscribam, sic festum diem tuæ vocationis perages. In vigilia illius diei, te ieiunio aut abstinentia aliqua, & corporis maceratione, & publica aliqua humilitatis & mortificationis ostensione dispones. Ipso autem die cùm primùm surrexeris, tempus meditationis in consideratione huius tanti beneficij, & in feruentissima gratiarum actione, atque in laudibus diuinis infumes. Nolo vt in hac meditatione aspicias religionis ingressum; vt obsequium Deo factum, sed vt ingens beneficium, sicut te vera est, de benignissimi Domini manu susceptum. Reliquisti modica, suscepisti maxima; pro vno parente, multos patres; & pro paucis propinquis, fratres plurimos inuenisti, delicias exiguas, & vmbrales pro ineffabilibus & stabilibus, & voluntatem

Gen. 40. 20.

1. Machab. 6. 7.

Marc. 6. 21.

Bern. in vigilia Petri & Pauli.

Ioan. 14. 6.

Ecc. 7. 3.

Gen. 21. 8.

1. Petr. 2. 9.

Luc. 5. 29.

Amb. lib. 5. in Luc. ad ca. 5.

Gertr. exercitium 2.

tuam præposteram pro Dei voluntate rectissima commutasti. A tumultu ad serenitatem, à bello ad pacem, ab Ægypto ad Paradisum translatus es, & à duris operibus luti & lateris, ad statum filij, ad occupationes honorificentissimas, & ad diuinam familiaritatem euocatus. Hæc & alia similia mente voluens, ad laudes Domini liberatoris tui assidue canendas te rota deuotione conuertere. Dicque illi: Laudabo nomen tuum assidue, & collaudabo illud in confessione, quia exaudita est oratio mea. Quia liberaſti me de perditione, & eripuisti me de tempore iniquo. Propterea confitebor, & laudem dicam tibi, & benedicam nomini Domini.]

Ecclesi. 51.
15. 16.
17.

Confessione præmissa, in qua te de ingratitude erga tantum beneficium, & de annis tepide in religione impensis, accusas, ad gratias agendas missam celebrabis, aut si Sacerdos non es, sacrum Eucharistiae Sacramentum accipies. Et id quidem eo affectu, vt qui nihil proprium habes, quod Domino pro ingenti dono vocationis offeras, ei Filium suum vni-genitum, per donationem Patris æterni tuum thesaurum factum, quasi in compensationem, tribuas. Sed quia donum quod offers, in immensum vocationis beneficium acceptum superat, confidenter propter illum noua beneficia postulabis, vt scilicet Dominus, qui cepit in te opus sanctitatis, ipse perficiat, perseuerantiam in arrepto statu concedat, & in omni virtute, & præsertim in sua familiaritate promoueat. Tu autem pusillus es, & penitus insufficientis ad reddendas pro tanto beneficio debitas gratias: quare orabis Beatam Virginem, omnesque Sanctos, præcipue aduocatos & Patronos tuos, vt pro te Deum laudent, & se pro beneficio in te collato gratos exhibeant. Fratres etiam tuos rogabis, vt eo die in gratiarum actionem pro te Missas celebrent, & si dies festus fuerit, ad communionem sacram accedant, & orationibus se tibi in affectu gratitudinis comites præbeant.

Hæc sunt sancta, & pura, ac Deo grata conuiuia, hi ludi, & choreæ immaculatæ, quæ hoc vocationis die instituendæ sunt. Festiua autem colloquia non desint, nam si (disciplina religiosa minime prohibente) loquendum sit, ea verba in hoc die natalis tui cum fratribus misceas, quæ gratitudinem foment, quæ te tuæ vocationis & status amatorem ostendant, & quæ diuinam misericordiam in te collatam prædicent. Crede mihi, frater, quia hæc pusilla non sunt, nec ab his, qui aliquid se esse putant, despicienda. Dominus enim qui pro omni beneficio gratias petit, pro hoc ingenti beneficio, seu beneficiorum cumulo, maiores gratias requirit. Vide autem tu an gratum animum habeas, si hunc diem celeberrimum atque sanctissimum, in quo à sæculo educatus es, perinde atque alios in vanitatibus perdas, & nulla memoria tanti beneficij facta transire permittas. Hunc verò affectum gratitudinis ignoranter paruipendes, qui ab eo qui nullius indiget, sæpe operibus antefertur. Nam, vt inquit Ambrosius, alius fructum accepti beneficij, vt aurum auro, argentum argento rependit, alius laborem, alius haud scio an etiam locupletius, solum restituit affectum. Quid enim si reddendi nulla facultas suppetit in beneficio reddendo plus animus, quam census operatur, magisque præponderat beneuolentia, quam possibilitas referendi muneris.] Si ergo non habes opera, quæ rependas, quia tepidus es & imperfectus, saltem affectum gratitudinis, & laudes, & cor simplex & humile, parua cum reuerentia audiens offerre non cesses. Illud sufficiat, vt gratus habearis, & faciat vt noua beneficia merearis accipere.

Amb. lib.
de offic. c.
32.

A De propria conscientia Prælati manifestanda.

CAPVT II.

IN EVLIS etiam annis semel, aut bis, aut pluries, si opus fuerit, apud Prælatum te statues, & spacium seorsum & sine arbitris colloquendi, postulas. Hoc temporis spacio sincere, & sine vilo fucō tuæ illi conscientiam ostendes. Id autem facies, si illi defectus tuos aperias, affectus, & passionēs, ac propensiones minus mortificatas detegas, rērationes teueles, virtutes, bona, & mala manifestes. Mala quidē, non vt à Prælato puniantur, (qui in hoc negocio non munus iudicis, sed medici petitisissimi & patris benignissimi, obire debet) sed vt tibi compatiatur, vt tecum, miserias tuas deffeat, vt rationem pugnandi, ac remedia adhibendi præscribat. Bona verò, vt pro illis, tanquā pro bonis suis (quia bona sunt filij sui) Domino gratias agat, vt prudētī examinatione, ab eis quod est minus perfectū, auertat, & vt suo consilio & admonitione promoueat. Vniuersa tandē bona & mala, vt te intus & in cute cognoscat, vt te gubernare sciat, vt impedimenta proficiendi remoueat. Rem hæc superius attigimus, sed quia summi momēti est ad perfectionem assequendā, eam nūc nihil ex dictis repetētes, iterum pro huius tractationis necessitate confirmabimus.

B

C

D

E

Prælati igitur nomine, in ea religione quæ hunc vsum laudabilem & maximè necessarium obtinet, superiorem domus, in qua habitamus, vel eum qui toti prouinciæ præest, intelligimus. In alijs, vel ipsum vel confessarium, vel magistrum spiritus, quem spiritualis vitæ ducem sequimur, ad hanc rem aptum esse decernimus. Nondubium autem quin melius sit & efficacius quemquā se Prælati detegere: quoniam reliqui nos dirigunt, Prælati verò gubernant, & si ille nos nesciat, his forsitan occupabit, quibus ob imbecillitatem nostram non tantum perfectionem, sed & gratiam, & salutem æternam amittamus. Putabit forsitan nos timore Dei possideri, cum alieni ab eo simus, putabit fortes cum simus infirmi, putabit humiles, castos, patientes, cum tamē ab his virtutibus longè distemus. Nos autem secundum existimationem suam ad onus portandum sufficientes, sed secundum veritatem, oneri portando impares, ministerijs periculosis exponer, ex quibus spirituales & fortes viri merita magna reportant, nobis autem proueniet certa mirabilisque ruina. Animam verò nostram occasionibus perditam Dominus de manu eius non requirit, immò & nos, vt hypocritas, & vulnus celantes & sanctitatem mentientes, incomparabili pœna mulcabit. Cum ergo hæc conscientie manifestatio ad id ordinetur, vt in via spiritus sine offensione regamur, verissima sit oportet: ita scilicet, vt nec vitia nostra celemus, nec Dei dona & virtutes abscondamus, sed omnia pro vt sunt, maneat oculis nos gubernantis aperta. Neque enim ex ea quærimus vt boni habeamur, & sancti reputemur, quod insignis esset hypocrisis, nec vt contemnamur, & viles existimemur, quod in hoc proposito magna esset ignorantia, sicut si quis accersens medicum, vulnus aut dolorem, quem non habet, se habere fingeret, sed tantum intendimus, vt ei qui nos regit, simus omnino perspecti. Ille autem nequaquam nostrum statum agnosceret, si propter ineptam humilitatem, bona celantes, aut mala fingentes, vel propter superbiam mala occultantes, aut bona, quæ non habemus, enuntiantes, mentiti fuerimus.

Ostendamus nunc quæta sit huius manifestationis conscientie necessitas. Corpus quidem non seipsum

Tom. 1. l.
5. p. 2. c.
12.

regit, sed ab spiritu regitur, & in suo motu, atque in reliquis ab animo ipsum viuificantem dirigitur. Spiritus verò non à seipso, quia seipsum decipit, sed ab spiritu Dei regendus est, à quo, tanquam à magistro peritissimo in perfectionem ducatur. Deus autem ut nos regat, omnino vult ut nos ei nostram conscientiam aperiamus, non sanè quia ei occulta sit, sed ut dum humiliter nos detegimus, eius remediis & auxiliis ad victoriam nostrorum affectuum comparandam digni simus. Ad quod hortatur quæque nostrum sanctus Dauid, dicens: Reuela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet. Detegere, inquam, Domino conscientiam tuam, & spem omnem in eo, tanquam in sapientissimo medico, ac benignissimo protectore colloca, & ipse faciet ut saneris. Præstat tamen hunc sensum, & ea quæ nos ad hanc manifestationem moueant, ex ore Ambrosij sanctissimi Doctoris audire. Bene, ait, reuela, id est, aperis, conscientiam tuam, ne eam saculi istius grauet umbra, vel carnis. Prorumpentia femina si fuerint obumbrata, tenuantur, Soli obiecta pinguescunt. Quid de feminibus loquor? Ipsas arbulculas, quominus se in altum subiciant, umbra syluestris interneceat, & prohibet brachia ramosa diffundere. Pulchrè autem dixit, Reuela ad Dominum viam tuam: quia natura hominum prona peccato, velut quoddam menti nostræ velamen obducit, ne nostra Domino peccata fateamur, qui potest vulnera nostra sanare, ut erubescat quis ore proprio postulare medicinam, ne coram hominibus sua prodantur opprobria. Premittit igitur se intra hominem conscientia cum latere non possit, & tandiu differt, quoad vulnus efferueat, ut iam non fidei salubritate, sed immedicabili atrocitate vlcis detegatur. Reuela, inquit, ad Dominum viam tuam id est, aperis viam tuam, noli abscondere. sicut abscondebat Cain, qui latere cupiebat. Omnis enim qui malè agit, odit lucem. Reuelabat Dauid viam suam, qui ait: Dico ego opera mea Regi. Aperi sensum tuum, ut nihil sit quod timeas reprehendi. Reuelauit & Paulus, qui præsumpsit dicere: Nihil mihi conscius sum. Deo itaque nos manifestare debemus, ut spiritus noster ab eius spiritu dirigatur. Sed rogo, quidnam sit manifestari nos Deo, cuius oculis, ut ait Paulus, cuncta nuda sunt & aperta? Certè illud est conscientiam nostram, & omnes recessus illius, Prælato detegere, cuius ore ad nos loquitur Deus, cuius prudentia regit, cuius adiutorio in finem optatum perducit. Ergo spiritus noster, ut à spiritu Dei regatur, Prælati sapientia regendus est, & in omnibus ordinandus. Qui enim ductum Prælati refugit, à Dei gubernatione se subtrahit.

Habes igitur, o frater, in magistro spirituali magistrum Deum, à quo per illius vocem instrueris: & dum huic conscientiam tuam aperis; dum magistrum aut Prælatum interrogas, Deum interrogas, ut eius responsione per os spiritualis patris enuntiata docearis. Sat scio, Dæmonis astus fugere concupiscis, & ei qui sape tibi illudit, illudere. Sed ad hoc solus non eris potens, spiritualis verò patris adiumento fulcitus, cui fidenter tua arcana commisisti, validus & robustus existeris. Illi profectò, qui conscientiam suam Prælato detexit, Cassianus & discretionem veram, & tentationum victoriam, & Dæmonum conculcationem promittit. Vera, inquit, discretio non nisi vera humilitas conquiritur. Cuius humilitatis hæc erit prima probatio, si vniuersa non solum, quæ agenda sunt, sed etiam quæ cogitantur, seniorum referentur examini, ut nihil quis suo iudicio credens, illorum per omnia definitionibus ac-

quiescat, & quid bonum vel malum debeat iudicare, eorum traditione cognoscat. Quæ institutio non solum per veram discretionis viam iuuenem recto tramite docebit incedere, verum etiam à cunctis fraudibus & insidiis inimici seruiabit illæsum. Nullatenus enim decipi poterit quisque, si non suo iudicio, sed maiorum viuat exemplo: nec valebit ignorantia eius callidus hostis illudere, qui vniuersas cogitationes in corde nascentes perniciose verectrudia nescit obterege, sed eas maturo examine seniorum, vel reprobat, vel admittit. Illico namque ut patefacta fuerit cogitatio maligna, marcescit, & antequam discretionis iudicium proferatur, serpens terribissimus velut è tenebroso ac subterraneo specu confessionis virtute protractus ad lucem, & traductus quodammodo ac dehonestatus abscedit. Tandiu enim suggestiones eius noxiæ dominantur in nobis, quandiu celantur in corde. Non itaque victoriam ex tentationibus reportabis, qui tentationem, id est, cogitationem noxiam, foves in corde, & ab oculis interemptoris, nimirum patris spiritualis, abscondis. Nec veram discretionem, altissimam & difficillimam scientiam solus & sine magistro, à Deo ad eam tradendam destinato, perdisces. Qui dum te audit, & quid ut bonum amplectendum, quid verò ut malum vitandum sit, tradit, in rebus spiritualibus, & ad salutem animæ pertinentibus erudit.

Samuel vocatus à Domino, concurret ad Heli, & secundò acertiò vocatus ad eundem festinauit, & sic Deum loquentem & se docentem agnouit. Paulus non ex ore Domini, sed ex ore Anania sibi loquentis audiuit: Ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Et iterum à Apostolos proficiscitur, & cum illis Euangelium confert, [ne in vanum curteret, aut eucurrisset.] Hæc omnia manifestè designant, doctrinam spiritus sine magistro haberi non posse, multisque erroribus & periculis casus exponi, qui conscientiam suam ab eo, qui ipsum gubernat, voluerit occultare. Quis ergo, ait idem Ioannes Cassianus, tam præsumptor & cæcus sit, qui se audeat suo iudicio, aut discretioni committere, cum vas electionis indignus se coApostolorum suorum collatione tesserit? Vnde manifestissime comprobatur, nulli à Domino viam perfectionis ostendi, qui habens inde valeat erudiri, doctrinam seniorum vel instituta contempserit, paripendens illud eloquium, quod oportet diligentissime custodiri: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. Et ad idem Bernardus ait: O sapientia suauiter verè vniuersa disponens. Eum, cui tu loqueris, erudiendum mitris ad hominem, ut socialis vitæ commendetur vtilitas, & edoctus per hominem, discat & ipse secundum datam sibi gratiam hominibus subuenire. Ingredere ciuitatem. Videtis, fratres, non sine diuino consilio factum esse, ut hanc ciuitatem Domini virtutum ingredere mini, diuinam discere voluntatem. Planè qui te salubriter teruit, & conuertit cor tuum ad desiderandam voluntatem suam, ipse tibi dixit: Surge, & ingredere ciuitatem. Hæc ille.

Disces itaque ex magistro spirituali, cui te ipsum detegis, tentationes vincere, disces in spiritualibus negotiis prudenter refigerere, disces virtutes acquirere, disces salutem animæ comparare. Vnde Cassianus, postquam dixerat, iuniores monachos propria voluntatis mortificatione ad perfectionem informari, hæc subdit: Ad quod ut facile valeant peruenire, consequenter instituuntur nullas penitus cogitationes prurientes in corde perniciose confusione celare, sed confessim ut exorta fuerint, eas suo pate-

facere

Amb. ib.

Gen. 4.
Ioan. 3.
20.
Psalm. 44.
1.

1. Cor. 4.

Hebr. 4.

1. Regum
3.5.

Act. 7.1.

Gal. 2.2.

Deut. 33.

Bern.
serm. 7.
de con-
uer. Pau-
li.

facere seniori, nec super eam iudicio, quidquam suae discretioni committere. Sed illud credere malum esse, vel bonum, quod discussit, ac pronunciauerit senioris examen. Itaque fit vt in nullo circumuenire iuuenem callidus inimicus, velut in expertum ignarumque, praualeat: nec vlla fraude decipere quem peruidet, non sua, sed senioris discretionem munit, & suggestiones suas, vel ignita iacula quaecunque in cor eius iniecerit, vt seniore celet, non posse suaderi. Aliter quippe subtilissimi diabolus illudete, vel deiciet iuniorem non poterit, nisi cum eum, siue per arrogantiam, siue per verecundiam ad cogitationum suarum velamen illexerit. Generale namque & euidentis iudicium diabolica cogitationis esse pronunciant, si eam seniori confundimur aperire.] Sic ille. At illi, qui seipsos manifestant, ab his dolis aduersarij liberantur. Quia scriptum est: [Salus autem vbi multa consilia.] Nec verò dicit, in multo consilio, ait Dorotheus, vt quis quemcunque consuleret, sed eum cuius fidei se totum crederet. Neque, hoc vt taceat, illud loquatur, sed vt omnia exponat, de omnibus consulet: huiuscemodi enim salus profectio est in multo consilio.] Eos taxat qui cui libet sua arcana reuelant, cum manifestum sit interiora cordis nostri soli Prælato aperienda esse, aut certè viro prudentissimo, qui probè sciat conuenientia medicamina nostris infirmitatibus adhibere.

Magni reputat, o frater, amicum fidelem, cui possis tuto in rebus huius seculi tui cordis arcana committere, cuius possis consilium sequi, à quo valeas adiuari. Res autem animæ potiores sunt, maioribus difficultatibus parent, pluribus discriminibus sunt expositæ: quare ergo fidelem amicum, qui te in illis instituat, qui te iuuet, qui te tueatur, non magni reputabis? Quis autem aut fidelior, aut sapientior, aut sollicitior Prælato, quem tibi Deus in partem ac præceptorem præposuit? Quare igitur ab illo te abscondis? Quare, vt alter Adam, conspectum illius qui te curaturus est, fugis? Expende, obsecro, quid Augustinus, vel quisquis alius est author libri, de amico fidei scribat: At quæ fœlicitas, quæ securitas, quæ incanditas est, habere cum quo æquè audeas loqui, vt tibi cui confitei, non timeas, si quid deliqueris? cui non erubescas reuelare in spiritualibus, si quid profeceris: cui cordis tui omnia secreta committas, & commendes consilia? Quid igitur inuidius, quam ita vnire animum alterius, & vnum efficere de duobus, vt nulla iactantia timeatur, nulla formidetur suspicio, nec correptus alter ab altero doleat, nec laudantem alter alterum adulationis noter vel arguat? Amicus, ait Sapiens, medicamentum est vitæ.] Nō enim validior vel efficacior est vulneribus nostris medicina, quam habere, qui omni in commodo occurrat compatiens, omni commodo occurrat congratulans, vt iunctis suis humeris onera sua inuicem tolerant, & quod vnusquisque propriam leuius quam amici portet iniuriam.] Hæc ille. Non est autem impossibile, immò maxime necessarium, hoc amicitia cum Prælato genus inire, nec id aut reuerentiam aut obedientiam imminuet. Si enim Dominum & Creatorem omnium ita reueremur, vt etiam tenere diligamus; & si ei, cui in cunctis seruire debemus, amicitia & familiaritate iungimur, cur absurdum putabimus, Prælatum vt superiorem aspicere, & vt amicum nos fideliter amantem amare? Illi ergo nostra vniuersa secreta pandamus, in quo & remedium malorum, & augmentum bonorum, & leuamen molestiarum reperiemus. Vt enim inquit Gregorius, plerumque nimis taciti, cum nonnulla

A iniusta patiuntur, eò in acriorem dolorem procedunt, quò ea, quæ sustinent, non loquuntur. Nam si illas molestias lingua tranquille diceret, à conscientia dolor emanaret. Vulnera enim clausa plus cruciant: quia cum putredo, quæ intrinsecus feruet, euicitur, ad salutem dolor aperitur.] Huic sancti Gregorij dicto asiduum experimentum attestatur; saepe enim nos & alios vidimus, cum ad Prælatum accurrimus, & ei nostras miseras aperimus, sola defectus manifestatione sanatos. Quia diabolus defectus fugit, & culpa humilitate & confessione lassescit. Cuius rei illustra sunt apud Climacum, & apud Castanum exempla, quæ consulto præterimus, vt longitudinem fugiamus.

B Si autem adhuc non audes te Prælato ad consilium & remedium aperire, attende quia & ipsi antiqui Philosophi sola naturæ luce ducti id non iam religiosis, sed & ciuibus secularibus, & hominibus necdum Christianis faciendum præceperunt, & vtile ad virtutis profectum existimarunt. Socrates namque apud Platonem sic loquitur: Equidem ad defensionem iustitiæ suæ, aut parentum, aut amicorum, aut filiorum, aut patriæ iniusta facientis, nihil vilitatis afferet nobis Rhetorica, o Pole, nisi si quis contra accusare oportere putauerit, maxime quidem seipsum, deinde etiam familiares, & alios, prout quibus semper amicus iniusta fecerit, & non occultare; sed in propatulum iniuste factum producere, vt pœnas det, & sanus fiat; cogere item, & seipsum & alios non præ timore deterreri, sed fortiter, & velut clausis oculis exhibere, velut medico, secundum & vrendum, ita vt bonum & pulchrum, ac honestum persequatur, & dolorem non consideret, & si quidem iniusta plagis digna perpetravit, verberandum se exhibeat; si vinculis ligandum; si multa, multandum; si exilio, fugandum; si morte, necandum; ita vt ipse primus sit accusator, & sui ipsius, & aliorum familiarium, & non pareat, sed ad hoc Rhetorica vtratur, quo dum manifesta sunt iniusta facta, à maximo malo iniustitiæ liberentur.] Plutarchus verò hæc scripta reliquit: Quòd si ille qui offendit, castigantibus offerat se, morbum indicet, & aperiat vitium, nec id clam esse gaudeat, contentusque sit, si sit rectum; verum fateatur, rogèque corripientem, & corrigentem: haud leue fuerit id progressionis insigne, vt sanè dixit Diogenes, Qui salutem desideret, ei quærendum esse vel sedulum amicum, vel flagrantem inimicum, quò increpatione vel curatione animi vitia exuat. Quoad verò ostendendis sordibus, aut macula tunica, aut lacerato calceamento, gloriaris apud alios, & vana modestia cauilla iaciens in temetipsum vt pusillum, aut vt gibbosum, putas agere præclarè: interiores verò animi fœditates, vitæ labes, inuidias, maleuolentias, sordes, libidines, vt vlcera, contegis & abscondis, quas nemini attingere, vel aspicere permittis, dum vereris ne arguare, parum profectus, immò nihil fortitus fueris. Cæterum, qui cum his pedem confert, præcipuè, qui ipse mordere se, & insectari offendentem: secundo loco, qui præstare se castigante alio tolerantem, & patientem purgari se à reprehendentibus, valet & vult; hic verò est ei, qui amolitur & execratur prauitatem, proximus. Hi Philosophi pro virtutis profectu necessarium putant vt homo se alteri non ad consilium solum, sed ad pœnam & grauissimam pœnam detegat: & tu molestum putabis, non ad pœnam, sed ad consilium, ad remedium, & ad leuamen te prælato manifestare; aut virtutis profectum non curas, aut gratis & sine vilo pretio habere desideras, aut certè infidelibus delicatior es, qui intolerabile putas, quod illi tam

Clim. grad 4. Cass. col. lat. 2. c. 11.

Platon Gorgias.

Plutar. Tract. Quomodo quis sentiat se in vitio proficere.

facile

Prou. 11. 14. Dorothe. doctr. 5.

Aug. de amico fidei.

Eccle. 6. 6. 16.

Greg. 7. moral. c. 11.

facile esse docuerunt, & tam audacter omnibus imperarunt? Et illi quidem dixerunt, sed non fecerunt: nos autem nouimus non adolentes solum, sed fenes doctissimos & probatissimos, qui non sine admiranda humilitate hoc documentum obseruarunt. Quorum tam eximia est virtus, tam insignis animi puritas, qualis esse intelligitur in tanta humilitate fundanda.

Hoc tu imitari non erubescas, vt consimilem virtutem consequaris, nec indignum putes illos conuersatione sequi, quorum vitam & mores admiraris. Et, si in illis hac insignis humilitas audita placet, cur eadem ad te trāsata, & ad opus redacta, displicet? Nisi fortē humilitas & sapiens defectuum manifestatio ad hoc à Deo inspirata sit, vt audiatur, & narretur, non verò vt operibus exerceatur. Audi tandem Climacum quibus verbis te ad hanc manifestationem impellat. Noli ò fili atque Domino obediens, spiritu elationis decipi, neque peccata tua veluti ex persona alterius magistro denunties. Neque enim licet absque verecundie rubore aeterna confusione liberari. Aperi, denuda, detege medico vulnus tuum. Dic, age, noli confundi. Meum vulnus est pater, mea plaga, cuius mihi causa fuit, non alterius, sed mea negligentia. Nemo huius author extitit, non homo, non spiritus, non corpus, non aliud quidquam nisi desidia mea. Esto, dum confiteris, habitu, spe, cogitatione, vt condemnatus reus, demissis in terram luminibus, atque si fieri potest magistri, aut medici pedes, vt Christi pedes, lacrymis riga. Solent nonnunquam daemones nos vt aut non confiteamur, hortari, aut certē vt hoc veluti ex alterius persona faciamus, siue vt alios quosdam peccati nostri insimulemus auctores. Sicut certum est consuetudo plurimum valet, vt cuncta ex ea pendent eamque sequuntur; omnino longē amplius ea valebit in bonis, cum potentissimum habeat adiutorem Deum. Noli ò fili, annis plurimis laboras lassescere, donec in te ipso beatissimam inuenias requiē. Quòd si te ipsum in initio toto animo ignominie exposuisti, ne indignum putes, adiutori ac magistro tuo, tanquam Deo, vultu animoque demisso culpas tuas confiteri. Vidi enim reos quoque miserabili omnino habitu, vehementioriq; confessionis & supplicationis vi duritiam ac feruitatem emolliuisse iudicis, illiusque iracundiam in misericordiam conuertisse. Quocirca Ioannes quoq; Domini præcursor, antequā Baptismi lauacra donaret, ab accedentibus confessionis humilitatē requirebat. Non quidem vilo eorum ipse indigens, sed eorum saluti modis omnibus consulens. Huius sanctissimi viri dictis acquiescere, & modis omnibus conscientie abdita Prælato reuelare non metuas. Deus ipse adest tuos sermones audiens, tuam summisionem approbans, tuam animam virtute humilis manifestationis emundans. Ille Prælato non tui contemptum, sed æstimationem, non odium, sed amorem immittit. Et dum tu illi dicis miseras tuas, dicit Dominus ipsi; Considerans te ipsum ne & tu tenteris. Ipse etiam tibi dona sua quorum causa angebaris, benigne concedit. Est enim apud ipsum valida oratio, & efficax postulatio conscientie detectio. Quòdque fletibus, & corporis afflictione, & assiduis postulationibus, & aliis remediis non vicisti, humili defectus apertione superabis. Videbis profectò Dominum esse amatorem humilium, qui humili peccatori consenti, & vulnus aperienti, remedium adhibet; superbo autem suarum culparum dissimulatore, in sordibus volutari permittit.

Clim. de
obediens.
grad. 4.

Matt. 5.

Gal. 6.1.

A De vita spiritalis actibus inuouandis.

CAPVT III.

NTER motum à natura profectum, & aliqua externa vi contra naturam corpori violenter impressum, hoc Philosophi discrimen inuenerunt, quòd ille (vt vel oculis ipsis perspicitur) in fine celerior ac velocior est: iste verò quo magis protrahitur, eo est cunctantior & segnior. Si moles magna naturaliter è superis deorsum descendat, celeriter moueri inchoat: at quo propius ad centrum accedit, eo velocius vt in eo quiescat, motū perficit & consummat. Sed si lapis violenter sursum proiectus feratur, magna celeritate ascendere incipit, at post parum remisso impetu suo pondere grauatus lassescit. Hinc necessitas spiritus inuouandi nobis non obscure patet. Natura enim nostra per peccatum corrupta in hoc malum certē maximum incurrit, quòd deorsum ire, & ad vilia & abiecta sæculi huius descendere, quasi naturale illi est; sursum verò ferri, & ad spiritalia & cælestia anhelare violentum. Est quidem virtus secundum naturam rationalem hominis, vt Thomas Aquinas non minùs verè quàm subtiliter disputat; & vitium ac peccatum, contra naturam; quia verò per originalem culpam primi parentis appetitus à ratione defectit, & iugum eius excussit, & rationem quasi sua importunitate & immoderantia subiecit: hinc ortum habet vt homo, cui appetitus dominatur, virtutem tanquam insulam horreat, & in vitia ac peccata veluti in alimenta suauius propendat. Inclinat ergo & propensus ad malum, quo nequior est, eo vehementius & effrenatius in malum tendit; & ex parte appetitus auersus à vero bono, quo diutius in illud fertur, eo tardius & tepidius ire se sentit. Quid itaque faciet spiritalis vir, vt semper proficiat, vt semper non lentis passibus in perfectionem eat? Illud quidem quod iaculator, vt sagittam per multa terrarum spatia proiciat. Vt quemadmodum iste primùm sagittam quanto potest impetu versus locum à se destinatum iacit, & iam deficientem & in terram cadentem, iterum leuat, & proicit, & sic multoties impetus impressionem multiplicans, ad finem sui itineris ludens & semetipsum oblectans, mittit; sic iustus ad perfectionem contendens, in initio conuersionis suæ mentem suam magno feruore quasi impresso impetu ad destinatam puritatem iaculatur, & post aliquot menses tepescit, nouo feruore concepto, versus eandem puritatem impellit, & sic per tempora feruorem inuouans, ad magnam perfectionem peruenit.

Huius vitæ mortalis proprium est vt omnia senescant, & sensim ad interitum eant: nullisque aduersum nos emergentibus incommodis, sola temporis lapsione ad senectutem tendimus, & ad mortē properamus. De ipsis cælis incorruptilibus dixit sanctus Dauid: Opera, Domine, manuum tuarum sunt cæli, ipsi peribunt (quia à præsentis statu mutabuntur) tu autē permanes, & omnes sicut vestimentū veterascēt. Et sicut opertorium mutabis eos. Si autē cæli quasi senescēt, quia mutatione & inuouatione indigebunt, quāto magis corruptibilia ad vetustatē festinabunt: vel si per cælos, vt August. mysticè vult intelligi, Sanctos intelligamus, illi certē nō tantum quātum ad corpus, quod instar vestis attrahitur, sed etiam quātum ad spiritualem animæ vitam, quasi ad senectam & vetustatem eunt, quia nonnullam qualitātē corrupeibilem mutantes, ad tepiditatem segnitieq; proficiantur, & mundi curis facientibus, ab illo primo quo inchoarunt feruore deficiunt: donec impleatur illius Psalmi postre-

D. Thom.
12. q. 71.
a. 1.

Pf. 101.
26. 17.

Aug. 11.

ma prædictio: Filij seruorum tuorum habitabunt, id est, in celesti patria ad destinatam mensuram sanctitatis prouecti, stabiles & immutabiles permanebunt, [& semen eorum in sæculum dirigitur.] Habitabimus sanè in illa domo Dei, si filij seruorum, id est, Apostolorum, imitatione fuerimus. Habitabimus, si femina nostra, id est opera nostra, innouauerimus, quæ nos ad regnum præcedant, & domum præparent. Noli ergo esse sterilis, ait Augustinus: si vis habitare: præmitte fetus quos sequaris, præmittendo, non ferendo. Filij tui te deducant ad terram promissionis, terram uiuentium, non morientium. Cùm hęc uiuis in hac peregrinatione, illi antecedant, suscipiant te propter refectiorem carnalem. Filius Ioseph antecessit Iacob in Ægyptum, & ait patri suo & fratribus suis, Ego præueni præparare uobis escas. Præcedant ergo filij tui, præcedant opera tuæ, quales filios præmiseris, talis & sequeris.] Hac itaque conditione mortalium nos Ecclesiasticus ad iustitiam prouocat: Da, & accipe, inquit, & iustifica animam tuam.] Quis prohibet si ita interpretemur: Accepisti à Deo auxilium ut bene operareris: Da igitur illi bona opera, & cooperare gratiæ susceptæ ut iterum nouam accipias, & sic ad veram iustitiam & sanctitatem peruenias. Ante obitum tuum operare iustitiam, quia non est apud inferos, id est, in sepulchro, & post mortem, inuenire iustitiæ & bonorum operum cibum. At si irrepperit lassitudo, & vigor interperit, te ipsum iterum excita, & ad fortiter & strenuè operandum coge. Quia [omne opus electum, id est, feruidè factum iustificabitur, & qui operatur illud, honorabitur in illo.]

Hanc desideriorum & bonorum operum innoationem uiri iusti & spiritualis salutis cupidi semper utilissimam putauerunt. Vnde Paulus de se ac de iustis loquens, ait: Propter quod non deficiamus, sed licèt is qui fortis est, noster homo, corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem.] Quia spem, ait, resurrectionis habemus, propterea non deficiamus, sed licèt caro nostra laboribus afflicta per singulos dies veterascat, spiritus uerò quotidie nititur iuuenescere, ad maioremq; splendorem & feruorem venire. Qui, ut inquit Anselmus, renouatur quotidie proficiens in sanctitate, dum transfert amorè à temporalibus ad æterna, à uisibilibus ad intelligibilia, à carnalibus ad spiritualia, & ab istis cupiditatem frænare vel munire, atque illorum se charitate alligare diligenter insistit.] Hanc autem innoationem esse bonorum celestium à nobis desideratorum exordium regius Vates non obscure significat: Benedic, ait, anima mea Domium, qui replet in bonis desiderium tuum, renouabitur ut aquila iuuentus tua.] Tunc scilicet ò anima immensis bonis repleberis, cùm instar aquilæ renouaberis. Sed quæ est ista aquilæ renouatio: Hieronymus certè de aquila hæc scribit: Aquila quando senuerit, grauatur ipsius pœnæ & oculi, quæritque fontem, & erigit pennas, & colligit in se calorem, & sic oculi eius sanatur, & in fonte se termergit, & ita ad iuuentutem reddit.] Augustinus uerò sic: Dicitur aquila, cùm senectute corporis pressa fuerit, immoderatione rostri crescentis cibum capere non posse. Pars enim rostri eius superior, quæ supra partè inferiorem adunatur, cùm præ senectâ immoderatus creuerit, longitudo eius incrementi, non eam finit os aperire, ut sit aliquid receptaculi interuallum inter inferiorem partem, & uincum superiorem. Nisi enim aliquod interuallum pateat, non habet morsus, quasi forcipem, unde uelut tondeat quod transmittat in fauces. Crescente itaque superiori parte & nimis aduncata, non poterit os aperire, & aliquid capere. Hoc facit uerustas. Prægrauatur languore senectutis,

A & inopia comedendi languescit nimis, utraque re, arate & egestate accedente. Itaque modo quodam naturali in mensura reparatæ quasi iuuentutis aquila dicitur collidere & percutere ad petra ipsam quasi labium suum superius, quo nimis crescente edendi aditus clauditur, atque ita conterendo illud ad petram excurit, & caret prioris rostri onere, quo cibum impediatur. Accedit ad cibum, & omnia reparantur, exit post senectutem, tanquam iuuenis aquila. Redit vigor omnium membrorum, nitor plumarum, gubernacula pennarum, uolat excelsa sicut antè, fit in ea quædam resurrectio.] Hæc est ergo spiritualis renouatio, si te ò anima aquis compunctionis immergas, si nouum feruoris calorem concipias, si veteres pennas, id est, contractam ex occupationibus uetustatem, pellas, si rostrum, nempe ea quæ te à sumendo cibo orationis impediunt, constanter abiicias. Tunc desideria perfectionis sopita se erigent, tunc quod cupiebas, quod postulabas, pro quo lugebas, & gemebas, à Domino consequeris. Tunc canes cum sancto Iob: Gloria mea semper innouabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.] Nam si gloria, honorem ac dignitatem, & arcus, fortitudinem & robur significant: certè dignitatem auges & fortitudinem prouehis, aut hæc à Domino aucta experitis, cùm feruorem & deuotionem augere contendis.

Vniuersa quæ in hac mortali uita esse habent, aliquando innouantur, ne pereant; & quæ non innouantur, quantumuis diuturna sint, tandem intereunt. Regna innouantur, & ideo Samuel ad Populum ait: Venite, & eamus in Galgala, & innoemus ibi regnum.] Ciuitates reedificantur: quare Ionathas habitaturus in Ierusalem, cepit edificare, & innoare ciuitatem. Tempa instaurantur, nam & Istraëlita post captiuitatem uenerunt [innoare, & suscitare templum in loco suo. Amicitia refarciuntur: unde & Ionathas misit viros Romam, statuere & renouare cum eis amicitiam.] immò & ipse homo post peccatum è Paradiso eiecctus est, ne se esu ligni renouans, etiam quoad corpus in perpetuum uiueret. Denique [misit illum Dominus Deus de Paradiso uoluptatis,] & antea præmiserat, nunc ergo ne fortè mittat manum suam, & sumat etiam de ligno uitæ & comedat, & uiuat in æternum. Qui ergo uult perfectè uiuere ad constituta tempora se ipsum, renouet. Innouet regnum suum, quo super cor suum & affectus eius regnat. Reedificet ciuitatem animæ suæ, & quod ex uirtutibus lapsum per incuriam est, erigat. Instaurat templum spiritus sui, in quo habitat Deus, & Sanctorum desideriorum accessione extruat. Amicitiam ad Deum aliquantulum tepescitam, actibus orationis accendat. Mittat per imitationem Christi manum suam ad lignum uitæ, ut postmodum feliciter, & nunc in hac uita uiuat, ut sanctum deceat uirum, & contractas ex humana conuersatione imperfectiones relinquat. Si inueterauit inter inimicos suos, id est, inter immoderatos affectus, & assiduas imperfectiones suas, ut iuuenescat, & renouetur, ab eis toto conatu discedat. Hoc enim esse ad iuuentutem, aut ad sapientem infantiã, redire, docet Petrus Apostolus, dum ait: Deponentes omnem malitiam, & omnem dolū, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones: sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo, lac concupiscite.] An non sapiens infantia est, quæ non quodcumque lac, licèt palato suaue, sed lac rationabile, lac sine dolo, lac, quo crescat in salutem æternam, concupiscit? Sed hanc profectò induit, qui peccata & imperfectiones deponit, & quod melius & perfectius est, uirtutis assumit.

Pf. 101.
29.
Aug. ib.
Ecl. 14.
16.
Ecl. 14.
21.
1. Cor. 16
Aug. ib.
Pf. 102.
5.
Hier. ad
Drafsiū
Tom. 4.
Aug. in
Pf. c. 2.

A
B
C
D
E
Iob. 29.
20.
1. Reg. 11
14.
3. Esd. 5
44.
1. Mach
12. 1.
Gen. 3.
22. u. 21.
Ezal. 6. 8.
1. Petr. 2.

Iam igitur audi, o religioſe, quando & quomodo te renouabis. Omne tempus huius vitæ, tempus inno- uationis eſt, quod ad hoc nobis conſeſſum eſt, vt vetuſtatem hominis terreni deſeramus, & nouum hominem Chriſtum ſequentes in nouitate vitæ ambulemus. Sed quia hoc loco de ſpeciali quadam in- nouatione loquimur, qua aliquantulum teſeſſi ad priſtinum feruorem redimus, ea ſequenter aſſu- menda eſt, quia frequenter cadimus, & non multis diebus in deſideriis perfectionis in teſeſſimus. Et quidem Thomas à Campis author piſſimus circa præcipuas Sanctorum ſolenitates huic inno- uationi inſiſtendum præcipit. Circa principalia feſta, in- quit, renouanda ſunt bona exercitia, & Sanctorum ſuffragia feruentius imploranda. De feſto in feſtum proponere debemus, quaſi tunc de ſæculo migraturi ſimus, & ad æternum feſtum peruenturi.] Sed vt ali- quid facilius dicamus, ter, aut bis, aut ſaltem ſemel, debes ſingulis annis te inno- uare, & quaſi noua in- dumenta virtutis induere. Si enim per ſingulos an- nos hyeme & vere indumenta corporis mutas, & ea pro temporis neceſſitate inno- uari vis, cur non etiam veſtimenta animæ reſarci- es & in melius inno- uata mutabis?

Thom. à
Camp. li.
1. de con-
temp. mū-
di c. 19. 3

Bern.
tract. de
gra. & li.
arbitr. ad
finem.

Amb. lib.
de inter-
pell. Da-
uid.

Ephr.

In quibus autem poſita ſit renouatio, Bernardus in hunc modum docuit: In his tribus interior re- nouatio conſiſtit, reſtitutione ſcilicet intentionis, puri- tate affectionis, recordatione bonæ operationis, per quam ſibi bene conſcia memoria eniteſcit.] Sed li- ber eam ad captum noſtrum accommodatiſſe expli- care. Ad ſpiritus igitur renouationem hæc facies: Ali- quot dies ad rem hanc faciendam tanquam ad ma- gni momenti negotium aſſumes, in quibus licet ab ordinariis occupationibus non te ſubtrahas, tamen ſollicitus te in ſolitis deuotionis officiis exercebis, & quæ ad te pertinent, accuratiſſe tecum ages. His die- bus attentè vitam tuam diſcuties, mores inſpicies, conuerſationem euolues, religioſorum votorum ac propoſitorum tuorum à te rationem exiges, & an conſtans in eis fueris, an ſecus; an ritè ſeruaueris, an verò tranſgreſſus in aliquo fueris, tecum expendes. Poſtea ad Prælatum, vel patrem ſpiritualem, accu- res, illique te ipſum aperies, conſcientiamque mani- feſtabis, & vulnera deteges, vt conſilio & oratione, & aliis medijs tibi opem afferat. Ideo enim conſcientiæ manifeſtatio huic inno- uationi præmiſſa eſt, vt eam ad hoc tempus pertinere intelligas. Deinde pec- cata tua, ac defectus, quos deprehenderis, in vnum colliges, & ſi ita conſuetum fuerit, vel tibi libuerit, conſeſſione generali, aut ſaltem amariffima con- tritione, & ſteibus dilues. Nam, vt inquit Ambroſius, rectè renouatur, qui de tenebris peccatorum in lu- cem virtutum mutatur, & gratiam, vt qui reſtra prius colluione ſordebat, ſupra niuem albenſi nimis ful- gore reſplendat.] Si in ſeruandis votis religioſis mi- nus fidelis fueris, ſi bonis propoſitis minus conſtans, de hoc vehementer etubeſces. Si enim Eſau (vt in- quit magnus Ephraim) ab his quæ cum damno ſuo pepigerat, recedere noluit, quomodo tu pauca quæ pro ſalute tua feciſti, rumpere audebis? Si Herodes, quæ in ſuam promiſerat perniciem, ſeruauit, & tu à ſe deſeribus, quæ æterna vitæ gratia pepigiſti, reſilies.] Item ac ſi tunc primùm votis te obſtrinxiſſes, aut propoſita feciſſes, ea ſic deinceps, fideliter, conſtan- ter & ſeruè ſeruare conſtitue. Vide quanto ſeruo- re, quanta deuotione iter vitæ ſpirituales cœpiſti, & nunc huius inno- uationis tuæ tempore te ipſum vin- cere cura, & maiori ſollicitudine ac vigilantia pro- ficere. His actis aliquo ſolemni die, quin illud tempus incidat, ac ſi tunc profeſſionem religioſam feciſſes,

eam apud Dominum, quem præſentem conſideras, etiam vocaliter repetes, quæ ſtatuiſti vitare ac facere, iterum ſtatues, & quaſi de nouo te ad perpetuum ob- ſequium Domino conſecrabis. Eo die immenſas gra- tias illi ages, quòd te ad vitam religioſam vocauit, quòd te ſibi votis religioſis ac profeſſione ligauit, quòd tot annis tuam ingratiſſimam negligentiam que ſuſtinuit. Ora cum vt ampliſſe te expeſſet, vt gratiam ad incipiendum & ſanctè conuerſandum tribuat, & vt cœpta perficiat. Hæc eſt formula ſpi- ritualis renouationis ſingulis annis bis aut ſemel faci- enda, quam ad praxim redactam, & ignitis aſpi- rationibus ac feruentiffimis pre- cationibus diſpoſitam, in ſecundo exercitio, quod vocatur ſpiritu- alis deſeſſionis, & in tertio, quod vocatur profeſſionis animæ erga Deum, Beatæ Gertrudis, inuenies. Quan- ta autem ſit huius inno- uationis vtilitas, non eſt no- ſtrum explicare, vt re ea, & tu ipſe fructum expe- rieris.

De ſeſſione ab occupationibus, ſingulis annis facienda.

CAPVT IV.

NON ſufficiunt hæc omnia, quæ diximus, fragilitati noſtræ, vt ſe ſemper à ſegnitie & multiplici imperfectione contineat. Quare per ſingulos annos ad octo vel plu- res dies omnino vacandum eſt, & ſpiritu quieſcen- dum, ac penitus ab omni externa occupatione ceſ- ſandum, vt mente caleſcamus, & à torpore libere- mur. Iſtud profeſſo ſaluberrimum documentum non ex alio quàm ex Euangelio ipſo & Sanctorum exemplo didicimus. Cùm enim conueniſſent Apo- ſtoli ad Ieſum, vt renunciant ei, quæ ipſo mittente Je- gerant & docuerant, dixit illis: Venite ſeorsum in deſertum locum, & requieſcite pauillim: non ſolum vt corporis vires reſumerent, ſed multo magis vt ſpiritu reſcicerent, & ſe ad primum ſeruo- rem, ex occupatione languentem, reuocarent. Hunc ſenſum indicat Theophylactus, ita ſcribens: Apoſtoli poſtquam prædicauerunt, congregantur apud Ie- ſum, vt & nos diſcamus, ſi quando in miniſterium mittamur, ne nos totos ab eo qui mittit, abripiamus, ſed illum ſciamus, caput, & ad illum redeamus, an- nunciamuſque ei omnia, quæ vel docuimus vel feci- mus. Neque enim ſatis eſt, ſi doceamus, niſi & fecerimus. Quieſcere autem facit Chriſtus diſcipulos, vt ſeſſant Prælati laborantes in verbo & doctrina, di- gnos quibus detur ſua quies, & non ſemper inten- dant laboribus.] Et ſane optimo iure Dominus Apo- ſtolos ad ſeſſum inuitauit, vt tam illis quàm nobis conſuleret. Illis quidem, nam cùm nondum eſſent perfeſſi, & humanis affectibus ſubiacerent, erant per ſilentium & quietem, & contemplationis ſtudium, ab ea quæ ſe miniſteris animarum immiſceat, diſtra- ctione curandi. Nobis verò, vt ex Apoſtolis, ex mi- niſtrorum ſcilicet Euangelij magiſtris diſceremus, quomodo oporteat nos animarum ſaluti vacare, & ad tempus nos ad ſilentium recipere, & ad reſcien- das animæ vires in iugi contemplationis exercitati- one quieſcere. Si enim ſemper effundimus, & nui- quam, aut parum inſundimus, meritò timendum eſt, ne pauperes & vacui maneamus. Id eſt, ſi ſemper mens curis animarum & ſalutis aliorum, negotiis di- ſtenditur, & parum vires ſpirituales auget, vt oneri portando ſufficiat, formidare debet ne aliquando onere preſſa ſuccumbat. Ergo præter communia

Marci 6.
31.

Theophyl.
ibid.

orationis

orationis & deuotionis opera, quibus nos quotidie à distractione & tepiditate seruamus, per aliquod tempus omnino quieti spiritus, & orationi prolaxa, & colloquiis diuinis vacandum est, vt inde magnum robur trahamus, quo nos in spiritu deuotionis, & in perfectionis desiderio seruemus.

Id etiam nos docuerunt sanctorum virorum in salutem animarum incumbentium exempla. Quorū historias ac gesta si uoluamus, manifestè videbimus eos frequenter à turbis, & occupationibus secessisse, vt ex quiete & consortio Domini assiduo, vires ad vtiliter laborandum, & in vita perfecta perseuerandum acciperent. Vnum profectò aut alterum in medium producam. De Beato Francisco ad salutem animarum vocato hæc scribit verus eius filius Bonauentura: Vir autem Dei solitarius remanens, & pacatus, nemora replebat gemitibus, loca spargebat lacrymis, pectora manu tundeat, & quasi occultius secretarium nactus, confabulabatur cum Domino suo. Ibi respondebat iudici, ibi supplicabat patri, ibi colloquebatur amico. Ibi quoque fratribus ipsū piè obseruantibus aliquoties auditus est clamorosis gemitibus apud diuinam pro peccatoribus interpellare clementiam, deplorare eam alta voce, quasi coram se positam Dominicam passionem. Ibi visus est nocte orans manibus ad modum crucis protensis, toto corpore subleuatus à terra, & nubecula quadam fulgente circumdatus, vt illustrationis mirabilis intra mentem mira circa corpus perustratio testis esset. Ibi etiam, sicut certis est comprobatum indicis, incerta sibi, & occulta diuinæ sapientiæ pandebantur, quamuis illa non vulgaret exterius, nisi quantum Christi virgebat charitas, & proximorum vtilitas exigebat. Dicebat enim; Leui mercede rem impræciabilem contingit amitti; & illum qui dedit, ad non dandum iterum facile prouocari. De Hugone verò Linconienfi Episcopo hoc inuenimus scriptum: Singulis annis vt minimum semel astutus vacationibus ad monasterium suum Vvictamienfem sese conferre solebat. Ibi verò tanquam in messe fertili, menti suæ de spiritualibus prouidit frugibus, quas vbertim illic ipse fecerat. Erant tunc illic viri valde spectabiles, in vita strenui, in contemplatione sublimes; si que blandimenta ei nulla, tanquam vltra alios Episcopos aliquid haberet sanctitatis, apponebant, sed potius admonebant, vt videret quantum adhuc abesset à conuersatione Patrum antiquorum. Tanta autem humilitate in omnibus se illis conformabat, vt præter solum anulum nil gestaret, vnde quòd esset Episcopus, posset animaduerti. Actandem de Laurentio Dublinensi Episcopo hæc leguntur: In ea autem concavitate quam Sanctus Coenginus suis manibus effecisse dicitur: Beatus Laurentius persæpe latitans contemplatiuis deliciis illic deuotus perfruebatur, de corpore suo minime sollicitus, sed tamen in multa necessitate, ei desesse nolens, ter tantum in hebdomada panem & aquam, interdum etiam olus ei præbebat: tanquam alter Moses contemplationis diuinæ suauitate refectus. Ibi ergo morans per quadragenas, hominum non admittebat frequentiam, nisi iam dicti Abbatis nepotis sui, qui ei cibum, qualem diximus, subministrabat, ad eumque causas & negotia populi, & ad populum sancti sacerdotis responsa atque consilia referebat. Erat autem accessus ad eum per scalam, cuius ima pars in aqua figebatur, superior tenebatur ad rupem. Hoc itaque fuit sanctorum virorum ingenium, partim ad vtilitatem fratrum curandam exitu, partim ad propriam salutem curandam, in cubiculum internæ conuersationis intrare: nunc

A consortia aliorum admittere, nunc verò per aliquod tempus ab occupationibus & turbis secedere, & soli Deo, ac si nihil in mundo esset, intellectu & affectu inhærere. Et hoc quidem imitatione sequi debemus, si similem feruorem & diligentiam in diuino obsequio tenere optamus.

Tu verò, ô religiose, qui perfectionis desiderio ardes, & virtutum amore teneris, aliquando singulis annis te ab omni externa occupatione sequestra, vt tibi & Deo intendas, vt vias tuas confideres, vt in eo, qui finis tuus est, amplexu quiescas. Ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant:] ad eum & tu, à quo gratiam ad discurrendum accepisti, per nonnullam secessionem à negotiis & curis, reuertere, vt iterum sine tuo damno fluere possis, & agros animarum rigare. Nullatenus dubitare poteris, quia assidua occupatione etiam bona, & vtili spiritu fatigaris, & in boni amore lassescis; pone itaque illam aliquando, & te solitudine aliorum exonerata, vt quiescas, viresque resumas. Danda est remissio animis, inquit Seneca, meliores acriorisque requieti surgent. Vt fertilibus agris non est impetandum, citò enim exhauriet illos nunquam intermissa fecunditas; ita animorum impetus assiduus labor frangit. Viros recipient paulum resoluti & remissi. Nascitur ex assiduitate laborum animorum hebetatio & languor. Et ad idem Gregorius ait: Ex studio namque arcus distenditur, vt in suo tempore cum vtilitate tendatur. Qui si otium relaxationis non accipit, ferendi virtutem ipso vtu tensionis perdit. Sic aliquando in exercitatione virtus cum per discretionem prætermittitur, reseruat; vt tanto post vitia valenter feriat, quanto à percussione interim prudenter cessat.] Clavis versus vnam partem mora, seram claudit; ad aliam verò partem voluta, aperit; sic mens exterioribus intendens, ea disponit atque custodit, sed ad Deum & interiora conuersa, ianuam aperit diuinæ miserationis, vt per eam thesauros donorum cælestium educat. Nisi versus hanc partem te moueris, & nisi à Deo quod tribuas acceperis, nequaquam habebis quod tribuas. Quare sapienter dixit Bernardus: Otiosum non est vacare Deo, immò omnium negotiorum negotium, quoniam ex hoc otio vires proueniunt ad negotium, & qui scit prudenter ad tempus quiescere, sciet postea strenuè & vtiliter laborare. Deus ipse te ad caprandam quietem spiritus, quasi suo inuitauit exemplo. De eo enim dictum est: Compleuitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, & requieuit die septimo ab omni opere quod pararat. Si ergo septem diebus, vel non paucis mensibus operatus es, & salutem aliorum quaesiuisti, iam Sabbatum, id est, tempus aliquod quieti destinatum, libenter excipe, in quo dum ab externo opere cessas, virtutes restaures, & spiritum præ onere deficientem reficias. Legem posuit Dominus aquis, ne transirent fines suos.] Et tu legem pone occupationibus tuis, & modum curis tuis, ne instar aquarum irruentium te obruant, & ab stabilitate perfectionis abducant.

E Ex hac ergo spirituali quiete, in qua te ipsum inspexisti, desideria sopita excitasti, proposita confirmasti, cum Deo, ceu alter Iacob, ad accipiendam benedictionem pugna: exibis vt Moses facie splendida ex consortio Domini, & anima roborata, vt possis sine tui detrimento aliis prodesse, immò & cum virtutum augmento animas generare, & Deo thesauros saluandorum acquirere.

Ecl. 1. 7.

Seneca de tranquillitate vitæ. c. 15.

Bern. ad fratres de monte Dei.

Gen. 2. 1.

Prou. 29.

SECTIO VI.

De his quæ semper fieri debent.

H Vc vsque quid singulis diebus hebdomadis, mensibus, & annis fieri debeat, exposuimus; nunc quid semper fieri oporteat, breuiter exponamus. Et quidem semper peccata & vitia fugienda sunt, semper virtutes sectanda, semper bonis operibus insistendum, & aduersus diabolū, & eius dolos, decipulāque pugnandum. Atque in quocunque tempore ita circumspicere viuendū est, ita cautē & sapienter conuersandum, vt quātum fragilitas nostra permiserit, in nullo nec cogitatione, nec verbo, nec actione peccemus, & per aliquod bonum, quod nos occupet, ad perfectionem curramus. Hic est intellectus illius præcepti, Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,] ab Augustino signatus: sic enim scribit quodam loco: Cū ait, toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ nostræ partem dereliquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, vt alia re vellet frui, sed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quod totius dilectionis impetus currit.] Sed quia generalis doctrina minū vtilis est, si in sua latitudine se contineat, & non ad particularia descendat, aliqua specialia dicenda sunt, quæ semper, o vir Dei, præ oculis habeas, eaque diligenter præstare contendas. Memineris autem te esse Deo, & Prælati, & congregationi, in qua visis, & proximo, & tibi ipsi debitorem: quibus si semper quod suum est, dederis, iustus vocaberis, & iustitiæ partes exequeris.

Matth. 22.
37.
Aug. lib.
de doct.
Christin.
c. 22.

De presentia Dei.

CAPVT I.

R G A Deum igitur ac Dominum tuum hæc septem, quæ sequuntur, obseruabis. Audi illum dicentem: Nunquid non cælum & terram ego impleo?] ipsumque tuarum cogitationum & desideriorum testem, & tuorum verborum & operum inspectorem aspicio. Ipse te vndeque circumdat, & ac si in profundo maris esses, sursum & deorsum, antè & retrò, ad dexteram & ad sinistram sua Deitate continet, & intra te ipsum ille potens Dominus ac sapiens iudex delitescit. Hæc ergo cogitatio, quod Deus præsens adest, quod omnia tua interiora ac exteriora perlustat, nunquam te deserat, & ita tuam vitam ordines, conuersationem instituas, morēque componas, vt pro humana fragilitate te à Deo aspici non erubescas. In initio cuiusque operis Deo illud offeras, in progressu illum intuearis, in fine ipsi placere, & eius gratia finire constituas. Et si hoc donum fueris assequutus, vt in otio, & in negotio, solus, & aliis associatus, scias Dominum astantem contemplari, citius quàm putas ad magnum virtutum augmentum peruenies.

Iere. 23.
24.

De charitate erga Deum.

CAPVT II.

D ILIGE Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua: quia hoc est maximum & primum man-

A darum. Dilige eum corde, omnes cogitationes & desideria tua vniuersa in eum dirigens. Dilige opere, mandata eius, & consilia custodiens. Dilige eum vnicè, voluntatem tuam ab omnibus rebus creatis auertens. Dilige eum diligenter, omnia, quæ ad eius obsequium pertinent, sedulò perficiens. Dilige eum purè, in nullo temetipsum querens. Dilige eum libere, quæcumque eius amori opponuntur, constanter abiiciens. Dilige eum gratis, ex amore eius nullum emolumentum, nisi eius beneplacitum, exigens. Dilige eum fortiter, propter eum mala patiens. Dilige perseveranter, nunquam te ab eius obsequio & desiderio diuellens. Hæc præstabis, si eum vt summum bonum, vt ipsam bonitatem, ac vt fontem omnium donorum contempleris. Si etiam hunc amorem quotidie intentis precibus postulaueris: si mundum te, quantum hæc mortalitas fert, & purum ab omni labe custodieris.

De timore Dei.

CAPVT III.

T IME Dominum Deum tuum, quia Dominus tuus est, & quia ipse dixit:] Si ego Dominus, ubi est timor meus?] Time illum, quia nescis an odio, an amore dignus sis. Time illum, quia postquam occiderit corpus, potest animam mittere in gehennam. Time illum, quia incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius, & nescis quid de te futurum sit. Time, non vt seruus emptitius, ob pœnam, sed vt filius carissimus & fidelissimus, ne incurras diuinam offensam. Time, ne ab illo separeris, in quo omne bonum est, & à quo separatus omne malum & omnem miseriam tibi accerces. Time magna peccata, quia à Deo separant, & time quoque leuia peccata, & minimas imperfectiones, quia grauioribus offensis iannam aperiuunt. Time tandem Dominum, quia timor eius initium est omnium bonorum. Nam scriptum est: Time Domine omnes sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum.] Inquirentes autem eum per casum & sanctum timorem, non deficient omni bono. Ex hoc timore intima reuerentia procedit, qua discas adorare eum, vt decet, in spiritu & veritate.

De zelo honoris Dei.

CAPVT IV.

G NESCERE zelo honoris Dei tui, qui zelus cor tuum comedat, animam tuam merore contumat. Animaduerte, quia ipse Dominus est sponsus tuus, quem hæretici contemunt, Iudæi subannant, idololatræ & infideles ignorant. Eum peccatores innumeris iniuriis afficiunt; plurimi iusti ei tepidè & oscitanter inseruiunt, & perfecti non tantum aliquid faciunt, quo coram eo minis reuerenter assistunt. An tu, qui hæc vides, non laborabis pro auertenda iniuria, & curando honore sponsi tui, & pro tantis iniuriis eius nonne incimum dolorem admittes? Hæc igitur sit sollicitudo tua, gloriam Dei semper querere, animarum salutem secundum vocationem tuam, & gratiam tibi datam curare, eas orationibus, sacrificiis, bonis exemplis, ac sanctis laboribus iuuare, & diuinam gloriam promouere. Obliviscere boni temporalis tui, & quietis tuæ, honorem tuum contenas, & difficultati occurrere non parcas, vt Domini honorè gloriamque promoueas.

De

De laude Dei.

CAPVT V.

EM PER lauda Dominum Deum tuum, quia non solum dignus est laudari, sed & maior est omni laude. Lauda illum opere, lauda & ore. Optima est operis & vitæ laudatio, vt sicut cæli pulchritudine & claritate sua enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius, tot linguis, quot stellis annunciat firmamentum: ita & tu vitæ sanctitate, & morum integritate, Dominum tuum laudes, & alios qui te viderint, ad laudandum Dominum, & benignitatem eius magnificandam inuites. Sic luceat lux vitæ tuæ, & splendor conuersationis tuæ, coram hominibus, vt videntes opera tua bona, glorificent patrem tuum, qui in cælis est. Lauda illum & ore, ita scilicet vt laus eius semper in corde tuo inchoet, & iugiter in ore resonet. Et sicut beata Cæcilia semper Euangelium Christi gerebat in pectore, & nunquā à colloquijs diuinis & oratione vacabat: ita & tu semper Christi mysteria, & Dei tui attributa, & mirabiles perfectiones animo voluas, & oris laudibus efferas. Vniuersæ res create illum laudant, & opera eius mirabilia prædicant: tu vnus ex creaturis Dei ne otio torpeas, ne ab eius laudibus cesses.

De gratitudine erga Deum.

CAPVT VI.

GRATIAS Deo continuò age, & semper in gratiarum actione mane. Equum enim esset, vt qui omnibus momentis beneficia recipis, omnibus etiam, si fieri posset, pro eis immensas gratias responderes. Non est momentum, in quo non accipias à Deo esse, vitam, sensum & intelligentiam, & omnia alia bona rum naturalia, & supernaturalia, quæ in te sunt. Si ergo quando ab aliquo homine actu beneficium recipis, statim illi gratias agis: ingratus eris Deo, si semper innumerabilia beneficia recipis, & non semper saltem desiderio illi gratiarum actione respondes. Gratias ages igitur pro rebus prosperis, quia tibi ad solatium datæ sunt; & pro aduersis, quia ad correctionem, & augmentum coronæ tuæ ordinatæ sunt. Gratias ages pro donis spiritualibus, quia animam dant; & pro temporalibus, quia corpus, animæ habitaculum, seruant. Gratias ages pro his, quæ tibi dantur, quia ad te pertinent, & pro his quæ proximis tribuuntur, quoniam ad fratres tuos, quibus charitate iunctus es, pertinere noscuntur. Semper cor tuum eructet verbum bonum gratiarum actionis, semper os tuum in quocumque successu Deo gratias resonet, vt dum pro continujs beneficijs gratias agis, te ad potiora recipienda disponas.

De Resignatione in voluntate Dei.

CAPVT VII.

ELINQUE in manibus Deitui tua, & te committe & offer Deo te, & resigna te plenè in manibus eius, vt de te ac de rebus tuis faciat, vt placitum fuerit in oculis suis. Dic sæpe voce: Fiat voluntas tua. Et non mea voluntas, sed tua fiat; sed multo magis beneplacitum Domini tua amplectere voluntate. Nam sæpe ore dicimus, Fiat voluntas tua, & proposito ac desiderio voluntati Domini reluctamur, nos verbo offerimus,

A & opere retinemus; sermone donamus, & actione Deo sua volenti accipere, stultè resistimus. Tu non sic, sed scito quia tu non tuus, sed Dei es; tua non tua, sed Dei sunt; ne ergo aliena Domino repugnate contrectes, quia furti in die examinis argueris. Esto coram Domino vt tabula penitus munda, in qua possit ipse quidquid voluerit depingere. Esto vt lutum in manu figuli, vt te formet aut frangat, vt efformatum aut in sublimi loco, aut in imo constituat. Respice tua, vitam, salutem, honorem, consolationem, & reliqua quæ possederis, non vt propria, sed vt commodata, & esto paratus ea reddere ei, qui liberaliter commodauit. Ipse diligit te in infinitum, plus quam tu te. Debes ergo te in manu eius resignare, & paratum offerre, vt in tempore, & æternitate, quidquid voluerit, efficiat.

De amore Prælatorum.

CAPVT VIII.

HÆC, quæ dicta sunt, erga Deum: at erga Prælatos, septem etiam obseruabis. Primò, dilige illos in quibus multas diligendi rationes inuenies. Ipsi enim gerunt in terris vicem Dei, à quo omnis potestas & dominatio descendit, referuntque nobis Christum Iesum, quem in ipsis debes aspicere. Ipsi sunt patres, duces, pastores, magistri, consiliarij, & nullus ferè est, quem diligas, cuius munus non in Prælatibus inuenias. Sunt patres, qui nos paterno amore diligunt: Duces, qui verbo & exemplo in cælum ducunt; pastores, qui doctrina pascunt; magistri, qui ignorantiam nostram remouent: & consiliarij, qui in dubijs saniora proponunt. Ipsi sunt vigilantes, qui vigilat super nos, quasi rationem pro animabus nostris redditur. Ipsi sunt oekonomi, qui alimenta, ac vestimenta, & cætera necessaria cum magna charitatis significatione ministrant, & non sine magna sollicitudine quaerunt, vt ministrent. Ipsi denique sunt capita nostra, & nos quasi membra, à quibus periculosum est odio disungi, aut minima auersione separari. Si hæc in Prælatibus consideres, facillè magno amore eos amplecteris. Si verò (quod Deus à sanctis congregationibus auertat) Prælatum improbum sortitus fueris, in quem hæc proprietates non quadrent, non propterea est à dilectione cessandum, quia eo ipso quod Prælatus est, vicem Christi gerit, cuius autoritas in malo Prælato non deficit. Et satis est vt diligatur, quod Christum summe dilectum representet.

De Reuerentia erga Prælatos.

CAPVT IX.

EM PER Prælatos veneraberis, & magno honore ac reuerentia prosequeris. Debetur namque reuerentia Prælationi, eo ipso quod dignitatem habet super alios, & participatio quædam est diuinæ potestatis, quam ille in quosdam contulit, vt contineant multitudines, & ad populorum aut congregationum vtilitatem gubernent. Hanc autem reuerentiam interiori exteriorisque præstabis. Interiori quidem, si Prælatos maiores agnoscas, si dignos honore iudices, si eis te animo ac voluntate submittas. Exteriori verò, si illis consueta signa reuerentiæ ac subiectionis exhibeas, si aperto capite, demissis oculis, demissa voce, & paucis verbis illos allo-

quaris, si coram illis nihil frivolum, aut levitatem praeferens dicas aut facias, si absentes honorifice nominas. Et si quidem nobiles saeculares nunquam iudices aut senatores suos nisi reuerenter nominant, & ad proprium suum honorem pertinere iudicant, eos magnificare, & coram illis reuerenter se gerere. Quanto magis religiosus putare debet ad sui honorem spectare, si Praelatos suos veneretur, quos Christi loco habet, & in quibus ipsum Christum agnoscit?

De obedientia ad Praelatos.

CAPVT X.

SEMPER Praelatis obedias, & non solum opere, sed & voluntate, ac iudicio illis te subiicias, quoties nihil Dei praecipitis contrarium iniungunt. Obedientia iter est securum in caelum, quam qui negligit, aut minus diligenter suscipit, ipse se decipit. Cura ut omnia, quae feceris non tantum communia, verum & specialia quoque virtutis obsequia, Praelatus sciat, probet, & facienda praescribat. Sic tinea propriae voluntatis excuties, sic operibus tuis non medio cretae decorum adicias, sic mille aduersarii decipulas & dolos euades. Quidquid Praelatus, aut expressè non dictauit, aut si scierit, gratum non haberet, tanquam germen propriae voluntatis suspectum habe. Iam alienus es, eius scilicet, qui factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter te crucifixus est. Ipse te per Praelatos regit, & vult, in his quae ipsi praeeperint, aut gratum habuerint, à te ipso seruari. Non tibi cedit in bonum, si te ipsum regas, & ab eius voluntate per superiores demonstrata disiungas.

De oratione pro Praelatis.

CAPVT XI.

PRAELATOS non tantum opere per obedientiam, sed etiam oratione iuabis. Nam quis non pro suo capite assidue oret, praecipue si illud videat in magno discrimine constitutum? Praelati autem capita nostra sunt, quae non solum coronae spinetae curarum cingunt, sed & non modica reddenda rationis pro animabus nostris pericula circumsepunt. Ora ergo Dominum pro illis, ut vitam, & salutem corporis habeant, oneraque gubernationis sustineant: ut lux caelestis ipsis affulgeat, qua in omnibus Dei voluntatem intelligant: ut suauitatem & efficacitatem accipiant, quibus optime subditos sibi commissos regant. Nam hoc est praecipuum Pauli, cum ait: Obsecro primum orationes fieri pro Regibus & omnibus qui in sublimitate sunt.]

i. Timot. 2. 1. 2.

De sustinentia Praelatorum.

CAPVT XII.

POTEST euenire ut tibi Praelatus immisericors, aut saltem durus, & insuauis obtingat, qui subditorum infirmitatibus compati nesciat, qui defectus corrigere in lenitate spiritus nolit, & qui erga eos qui sibi commissi sunt, non cor patris, sed seueri iudicis induat. Aliquando enim superiorum electores errant, aut Praelatio animum

A mutat, aut natura aliquorum ferrea, licet auxilio gratiae & virtutis adiuta, nunquam se ex toto ad debitam lenitatem, (quae Praelatis est maxime necessaria) reuocat. Hunc ergo Praelatum tu, o vir Dei, patienter sustinebis, & tua patientia eius duritiam vinces, ut magnum ex sustinentia illius, qui te sustinere debuit, lucrum reportes. Considera quid mundani in curiis principum commorantes ferant, quomodo se pro temporali emolumento ingenio domini superbi & insani, & nunquam sibi neque in minimo imperantis, accommodant. Et pro amore regni caelestis tu tantillum saltem patere, & nonnullam suauitatem Praelati tui aequanimiter sustine. Forsitan tepiditas tua tanta est, ut non patre, sed trierarcho indigeas, & si Praelatum piuum, & discretum haberes, in amore virtutis, non cresceres. Cor itaque tuum quibus poteris modis ad amorem huiusmodi Praelati coge, teque ipsum ad orandum pro illo, & multo magis ad bene semper loquendum de illo, compelle. Et te morigerum praebes, & prompta obedientia & assiduis obsequiis ad lenitatem incitabis, sicut ex ingenio eius ferreo, tu virtutem ferream, id est fortem, & mala tolerare scientem, consequeris.

De dissimulandis defectibus Praelatorum.

CAPVT XIII.

NON detegas defectus Praelati, neque illos exaggeres, sed potius eos benigne & prudenter dissimula, ut apud Dominum veritatem & misericordiam tuorum errorum consequaris. Praelatus, homo est, non Angelus: non igitur facias miraculum aut portento simile, si aliquos in se defectus necdum emendauerit. Ipse patienter sustinet plurimos defectus omnium subditorum, quid multum si omnes illi pauculos defectus Praelati sustineant? Et si patris, qui te carnaliter genuit, culpas ac defectus celas, cur non potiori ratione patris spiritualis defectus abscondes? Ad ergo Ecclesiasticum super hac re te ipsum admonentem: In omni opere & sermone, & patientia honora, (id est, sustine, patrem tuum, ut superueniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in nouissimo maneat.) Et rursus: Ne gloriaris in contumelia patris tui, non enim est tibi gloria, eius confusio; gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filij pater sine honore.]

Ecd. 3. 9.

Ibid. 12. 13.

De non iudicandis Praelatis.

CAPVT XIV.

PRAELATOS tuos & ipsorum acta non iudices, siquidem rationes, quibus ad aliquid agendum, aut praecipendum, aut prohibendum mouentur, non agnoscis. Crede mihi, frater, non cogitationes Praelati cogitationes tuae, nec viae illius viae tuae. Immo non semel sicut exaltantur caeli à terra, ita exaltantur cogitationes eius à cogitationibus tuis, & viae eius à viis tuis. In te ipsum & tua commoda cogitas, ille disciplinam religiosam promouere cogitat: tu tantum terrena curas, ille verò te à terra euellere ac separare, & in caelum inuhere curat. Ideò videtur tibi scrupulosus & durus exactor, quia à te exigat spirituales vitam & disciplinae custodiam, tanquam ille qui pro te & omnibus subiectis suis est Deo rationem red-

diturus,

De Praelatis
Tom. I

diturus. Munus iudicandi, munus Dei est, munus est maiorum, quibus ille facultatem gubernandi commisit: si tu nec Deus es, nec Prælo tuo præpositus es, quomodo audes illum iudicare, & falcem in alienam messem mittere? Te ipsum potius iudica & reprehende, quod saluberrimum est, & à iudiciis aliorum, præsertim maiorum, abstine, quod frangere periculosissimum est.

De affectu filij erga religionem.

CAPVT XVII.

AC erga Prælatos: at erga religionem seipsem quoque custodies. Religiosam familiam, ad quam à Domino vocatus es, ut piissimam matrem diligas. Id sanè virtus gratitudinis exigit, & profectus tuus, ac ipsius religionis conseruatio requirit. Deo te ad vitam religiosam vocanti, & in ea te custodienti, gratus existas necesse est, ne vtingratus (quod abominabile & pessimum est vitium,) aut tanto dono spolieris, aut illo sine spiritus emolumento fruaris. Gratus autem eris, si hoc extremum beneficium agnoscas, & in magno pretio habeas. Habebis autem, si religionem tuam esse matrem aspicias, quæ te in vtero tyrocinij concepit, in professione parturuit, lacte doctrinae nutritiuit, pane virtutum refecit, in statu honoris constituit, & æternam hereditatem præparauit. Sic etiam mirum in modum proficies, quia dilectio & affectus iste faciet, ut religiosam disciplinam non molestam, sed gratam, non grauem, sed suauem existimes, eique te diligenter accommodes. Sic tandem religio per te suum decorem & splendorem non perdet: nam & filij affectus à te postulat, ut puritati status tui consulas, & nihil regulæ contrarium admittas. Ne putēs autem (ut quidam stultè cogitant) hunc filij affectum exigere, ut tuam religionem immoderatè laudes, ut eam insipienter aliis præferas, ut in publicis consensibus ad primas sedes aspireas. Hæc ridicula sunt, quæ stulti faciunt. Sed id exigit affectus filij, ut in omniloco bonum exemplum præbeas, ut tui status circumspectionem necessariam custodias, & per humilitatem omnibus te submittas.

De custodia Regula.

CAPVT XVI.

VNC ergo affectum filij habebis, si sex alia, quæ subiungam, obseruaueris. Esto igitur custos regulæ & instituti tui, quoniam ista te custodient, & matrem tuam venerabilem, scilicet Sanctam religionem, indicibili exultatione afficient. Mater gaudet, si filios suos valere, & opibus abundare, & apud aliquem Principem in honorabilissimo loco haberi sciat. Regulæ autem custodia salus est animæ, diuitiæ custodientis, & familiaritatem parat apud Deum obseruantibus illam. Matrem ergo læritia perfundis, cum regulam, ac maiorum scita custodis. Hæc obseruantia te perfectum faciet, te filium honorabilem religionis, & dilectum constituet, te fratribus amabilem, & Dæmonibus terribilem, & Angelis similem reddet. Quia sicut illorum gloria est Deo parere, ita & tu gloriam existimabis, Deo in his quæ per religiosum institutum statuit, obedire.

De bono nomine religionis quærendo.

CAPVT XVII.

BONUM religionis nomen tibi quærendum est, ut qui tot ab ea beneficia recipis, saltem in hoc eadem proficius existas. Ita autem hoc bonum nomen, bonamque opinionem in cordibus aliorum seres: si nihil, præsertim coram sæcularibus, indecens indecorumque facias, vel loquaris. Si cum illis agas quantum necessitas, aut prudens charitas postulaerit, & nihil amplius. Si eis quæ domi sunt, nequaquam detexeris, præcipue si minimum quid (ut fieri posset) discordia, aut minoris submissionis contigisset. Si eos intra claustra cœnobij, aut multo minus intra cellam non admiseris. Si te libenter semper vixisse, & adhuc viuere sub disciplina religiosa, pronunciaueris. Si erga Dominum, qui te vocauit, animum gratum ostenderis. Ac tandem si sæculares in te (quantum fieri possit) virum spiritualem & religiosum videant, & nunquam hominem, id est, te affectibus seruientem, aspiciant. Hæc generaliter sunt, quæ apud alios bonum nomen religionis gignunt & seruant.

De onere religiosa disciplina ferendo.

CAPVT XVIII.

RELIGIOSA disciplina ferendis suauis & dulcis est super mel & fauē, sed tepidis solet esse amara & onerosa. Non quia ipsa per se aliquid molestiæ contineat, sed quod animus ægrotus palatum cordis prauis affectibus infectum habeat. Tu si aliquando tentatione pulsatus molestiam in custodienda disciplina senseris, eam à te abicere ac remouere curato: sicque animam tuam ad disciplinam seruandam & onus ferendum, incitabis. Nemo in republica est, qui non molestiam aliquam patiat: pauper mendicitate premitur, diues spinis diuitiarum compungitur, ignobiles, vectigalibus & tributis, nobiles bellorum periculis, & duris Principum obsequiis onerantur. Qui aliquid cupiunt, (& quis est in sæculo, qui vana non cupiat?) ex desideratorum absentia dolorem sentiunt. Nullum est munus in hac vita, quod molestiam annexam non habeat, & quo maius est, eo duriori labori subiicitur. Si ergo homines propter bona peritura tot molestias & afflictiones sustinent: satis delicatus eris tu, si propter regnum cœlorum paruam molestiam tuo statui adiunctam non feras. Equanimiter igitur eam sustineto, & pro ea fugienda nunquam disciplinam deseras: quia quanto magis laboraueris, tanto in cœlo maiori præmio perfrueris. Et disciplina ipso vsu dulcescit, & omnis molestiæ expers efficitur: qui verò se non vincit, & propter modicam difficultatem, obseruantiam fugit, maiori quotidie molestia tristatur.

De religiosis functionibus ritè præstandis.

CAPVT XIX.

HA, quæ ad religiosam vitam pertinent, cuiusmodi sunt oratio, psalmodia, lectio, meditatio, Missæ celebratio aut auditio, Sacra-

mentorū vsus, conscientiaē examinatio, & alia huiusmodi, rectē diligenterque praestabis. Nam his bene praestitis, virtutes auges, feruorem prouehis, peccata multa leuia declinas, & quotidie melior ac purior efficeris. His verò malè & oscitanter factis, in dies tepiditatem foues, & statum animae spiritua- lem (vt experimento compertum est) nihil promoues. Operibus istis, o frater, Deo ipsi famularis, qui Rex magnus est ac Dominus potens, non decet verò seruum, qui aeternam mercedem à tanto Rege pro suis obsequiis sperat, illi tepidè oscitantēque seruire. Mater tua religio Sancta in veris & strenuis filiis suis religiosa opera diligenter praestat, ne socordia & negligentia tua illam labores filiorum Domino offerentem, aliquo rubore suffundas. Pudet enim illam imperfecta opera offerre, & fructus putridos Domino consecrare.

De bono exemplo fratribus dando.

CAPVT XX.

MNIBVS tum externis tum domesticis bonum exemplum praebere curato, & sanctitatis odorem spargere, vt bonus Christi odor tactus in omni loco eum, non solum tuo, sed omnium ore collaudes. illum enim ore etiam & corde eorum laudas, quos vitæ tuæ puritate ad laudandum inuitas. Hoc autem assequeris, si in bonis operibus, quæ ostenderis, & in circumspectione, quam seruaueris, non tuam, sed Domini laudem gloriamque quaesieris. Nihil igitur apud alios facias, ex quo scandalum aut offensionem accipiant; nihil, ex quo anam liberius viuendi capiant; nihil, ex quo aliquid contra institutum, aut communem viuendi vsum introducant. Considera te membrum esse totius religionis, & sicut vnum membrum non nihil incommodi patitur propter bonum totius, ita & tu disce aliqua incommoda dissimulare, in cibo, in potu, in veste, in cella, & aliis similibus, & aliquid penuriae & molestiae pati, vt sanctam religionem, sicut eam inuenisti, diseretè seueritatis amaritatem, & abstinentiae & paupertatis cultricem relinquant.

De rebus temporalibus curandis.

CAPVT XXI.

REs temporales, vt vestes, libros, & similia, nullas habebis proprias: quia hoc paupertati à te Deo promissæ repugnat. Ad vsum verò tibi à religione concessas, non vt proprias (siquidem earum dominium non habes) sed vt alienas, (vt verè sunt) & mutuo datas accipies. Sicut enim re tibi commodata ab aliquo, & ad vsum pro tempore determinato concessa, ita vteris, vt quam minimum detrimentum accipiat, quo eam possis illam restituere: ita & res cœnobij, quæ ad vsum tibi datæ sunt, diligenter & curiosè tractabis, vt multo tempore durent, & si ad aliorum vsum deuenerint, sine horrore illis vti possint. Id paupertas, quam professus es, experit, immò & religiosa urbanitas poscit. Qui enim res sibi ad vsum datas incuriosè atterit, & turpat, & infumit, pauper non est, & qui aliorum, qui easdem res postea ad vsum vendicabunt, nullam rationem habet, satis inurbanus & inciuilis est.

De cogitando Deo in fratribus.

CAPVT XXII.

IS septem erga religionem in qua viuimus, seruandis, breuiter expositis, iam ad quartum septenarium eorum, quæ erga fratres seruanda sunt, accedamus. Ac primò in fratribus tuis non tam hominem quam Deum aspiciere & cogitare curato. Deus namque in omnibus rebus, sed præcipuè in creatura rationali ac intellectuali, per essentiam, præsentiam, & potentiam inhabitat: quare æquum est vt in cunctis rebus, sed præcipuè in hominibus, Deum inspiciamus. Sicut ergo cum regem scis sub cortina latere, non multum de cortina curas, sed regem latentem, teque contuentem consideras: ita cum fratrem vides aut alloqueris, non tam eius aspectum oculis carnis, quam Deum in eo habitantem mentis oculis intuearis. Hoc assequi magnum Dei donum est, quo nec erga iuuentutem & pulchritudinem personarum afficeris, neque à senibus, & decrepitis, & ægrotis abhorrebis, & miram animi puritatem comparabis. Et fiet paulatim in te quidam sublimis spiritus orationis, ac diuinæ familiaritatis, quo in Deum semper affectu eas, & inter homines solum viuas. Et nos scimus, quia multo facilius est hoc scribere, quam actione præstare, sed potens est Deus nostris piis conatibus pro sua voluntate fauere.

De dilectione fratrum.

CAPVT XXIII.

RECORDARE præceptum Domini esse, Diliges proximum tuum siue fratrem tuum sicut teipsum. Quod præceptum illi maximo dilectionis Dei mandato simile dictum est, quoniam & dilectionem præcipit, & Dei causa habendam præcipit, & sua amplitudine omnia mandata comprehendit. Cum scriptum sit, [qui diligit proximum, legem impleuit.] Diliges ergo vero & puro amore fratres tuos, & diliges non propter lucrum, non propter aliquid creatum, sed propter Deum tuum. Hoc autem præstabis, si fratres tuos in corde tuo non contempseris, si non temerè iudicaueris, si eis non oblocutus fueris, si nec verbo nec opere malum intuleris, si pro tua possibilitate inuaueris. Denique si illud impleueris: Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Et, Pro vt vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Neque erit hæc dilectio tibi difficilis, si in fratre Deum fueris contemplatus, si eum à Deo diligi ac in magno pretio haberi cognoueris, si fratrem, id est, Dei filium ac matris Ecclesie, & ad gloriam destinatum, & tibi vtilem esse putaueris.

Iob 4.16.
Luc 6.31

De affabilitate erga fratres.

CAPVT XXIV.

CONGREGATIONI pauperum ait Ecclesiasticus, affabilem te facito: videtur autem tecum loqui cum propter Christum te pauperum religiosorum congregationi sociaueris. His quibuscumque viuus quantum charitas & disciplina re-

Ecclesi 4.7

ligiosa

ligiosa ferunt, te accommodabis, eos comiter allo-
quens, rebus licitis & honestis à te postulatis liben-
ter acquiesces, & nihil in te aut rusticum aut inurban-
num, aut durum, aut quod iure eos offendat, repe-
rient. Vita religiosa, vita sanctissima est, pariter &
iucundissima, atque ex ea parte qua sanctitatem
amat, honestatem vitæ, & morum querit, ex ea verò
qua iucunditatem habet, ab omni vitio insuauitatis
& rusticitatis abhorret. Memento igitur illius verbi,
Ecclesiastici, qui alio loco ait: Verbum dulce mul-
tiplicat amicos, & mitigat inimicos; & lingua eucha-
ris in bono homine abundat. Itaque loquaris, ita
inter alios conuerseris, vt omnes te diligant, & tuum
consortium non refugiant.

Ecclesi. 6.5.

De honore fratrum.

CAPVT XXV.

HONORE inuicem præuenientes,]
inquit Paulus: fratres ergo tuos hono-
re præueni, & reuerentia prosequere. Hominis superbi est, signa honoris
ab aliis expectare, & illos ad honorem
deferendum paratos non magis præuenire. Humili-
tatem tuam in honorando alios, & non in honorem
aucupando, monstrabis. Prælatos vt prælatos hono-
re afficias, æquales vt æquales, minores vt minores, &
nullus ad te sine honore appropinquabit, aut à te si-
ne honore transibit. Quin & Deum in omnibus habi-
tantem honorabis, & non vt honoreris, sed vt illi
placeas, & vt suas imagines veneratione prosequaris,
fratribus signa honoris exhibebis.

De defectibus fratrum ferendis.

CAPVT XXVI.

RECIPTVM etiam est Pauli: Alter alte-
rius onera portate, & sic adimplebitis le-
gem Christi.] Maiora autem onera nostra
sunt nostri defectus, quibus aliis nonnunquam
quasi in tolerabiles reddimur. Defectus igitur,
& agrestes mores aliquorum fratrum ferendi sunt,
vt legem charitatis impleamus. Atque ideo tu, ò re-
ligiole, tuorum fratrum defectus patienter sustine, &
quod in eis aut exemplo, aut oratione aut lenissimo
verbo (si prudentia dictauerit esse dicendum) emen-
dare non poteris, Deo emendandum corrigen-
dumque committe. Sat scio te multos in tua con-
uersatione defectus videre, quos vis omnino ab aliis
patienter supportari. Idem itaque tu facias necesse
est, ne velis, diuerso pondere ac diuersa mensura,
(quod abominabile est) tua atque aliena metiri. Sus-
tine vt sustenteris, dissimula aliorum leues defectus,
vt tui magni dissimulentur; tace, vt tua: miseria taceantur.
Absurdum namque est cupere ab omnibus
sustineri, & neclenicalas aliorum culpas velle por-
tare.

De ope fratribus exhibenda.

CAPVT XXVII.

Ac vt fratribus tuis sis utilis, eosque pro
amore Dei tua industria & viribus adiuues.
Iuua orationibus, pro illis diuinam misericor-

Iacobi Aluarez operum tom. 2.

Adiam implorans, iuua Sanctis desideriis fructum la-
borum ipsorum siue corporalium, siue spiritualium,
apud Dominum cupiens; iuua sermonibus cum id
prudencia dictauerit, attenta personarum qualitate
ad fructuosè laborandum exhortans: iuua tandem
operibus, te ipsum sedulo occupans, & omne otium
fugiens, & exemplo non ad oriandum, sed ad labo-
randum impellens. Cum id disciplina religiosa tulerit,
& munus tibi demandatum possibilitatem non
negauerit, eis, in officiis humilibus laborantibus,
libenter associa, manus ad aliquid eorum quæ agun-
tur, admoue, te illa ministeria non horrere, neque
vt seruilia contemnere, ipsa actione testare. Magnæ
edificationis est in cœnobio, cum seniores & lire-
rati, immò & prælati ipsi interdum ad humilia seruitia
se dimittunt. Sic enim minores libentius illis serui-
tiis intendunt, iucundius seruiunt, & manifestè vi-
dent se non contemni ab his, qui in spiritu humili-
tatis dignum iudicant minores actione iuare. Nul-
la igitur ratione ab his te ministeriis excuses, sed si
vnus ex minoribus es, & ex adolescentioribus, mi-
nora non respicias, si verò maior es, aliquando Chri-
stum sequens, pro bono exemplo minora suscipias.

B

De circumspectione in conuictu fratrum.

CAPVT XXVIII.

CVAMVIS inter bonos degas, oportet vt
circumspectè te geras, & licet omnes iuxta
Domini præceptum, diligas, necesse est, si
vis proficere, vt non omnes ad familiaritatem ad-
mittas. Si qui inter bonos sunt mali, aut certè discoli,
imperfecti, detractores, tepidi, & libertatis amato-
res, tu eos non aliter quam pestes fugies. Qui teti-
gerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communica-
uerit superbo, induet superbiam,] & qui imperfectis
& discolis sociatus fuerit, multas imperfectiones nõ
effugiet. Si qui verò fuerint seruidi atque perfecti,
hos sectare, horum familiaritatem exquire, vt eorum
exemplo & communicatione proficias. Qui enim
timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam, quo-
niam secundum illum erit amicus illius.] Prudenter
ergo tibi fugiendi sunt imperfecti, & sectandi perfe-
cti, ne familiarium vitiiis læderis, & imperfectioni-
bus eorum polluaris. Cum nullo quantumvis bono
nimiam familiaritatem in eas, quæ sine dubio tempus
infumit, cor distrahit, & alios scientes offendit, sed
debita moderatione semper condita sit amicitia tua.

Ecclesi. 13.

1.

Ecclesi. 6.

17.

D

*De amore secreti, & commoratione
in cella.*

CAPVT XXIX.

EANDEM septem alia circa te ipsum in-
tentè custodies. Fuge publicum quantum
vocationis & status tui qualitas tulerit,
ama secretum, esto assiduus habitator, & diligens
custos cellæ tuæ, quam habitationem, atque custo-
diam, mille consolationibus, & mille bonorum ope-
rum fructibus tibi persoluet. Egrederere libenter ab
ea cum obedientia iusserit; lætè, cum charitas ex-
egerit; æquanimiter, cum necessitas postulauerit. Si
verò nihil horum trium te corpore à cella seiuixerit,
tu corpore & mente in ea manebis, & ibi rebus vri-
libus occupaberis. Ora, psalle, lege, scribe, & aliquid

X x 4

proficuum

proficuum operare. Erit tibi cella seminarium quietis, locus pacis, radix omnigenæ perfectionis. In ea, scientia crescit, virtus augetur, multiplex imperfectio sensuum, linguæ, & cogitationum, vitatur. Qui autem cellam custodire nesciuit, viam spiritus ignorauit.

De cura modestiæ.

CAPVT XXX.

IN omnibus actionibus tuis modestiæ memori esto, & ita te geras vt non minus tibi quam aliis te aspicientibus conuulsas. Modestiæ non tantum virtus est, verum & omnium virtutum ornamentum & vestis, sine qua minus decentes apparent. Illa est quæ apud homines quoque æstimationem conciliat: quoniam ex occursum faciei, & ex his quæ exterius vident, solent nostra interiora metiri. Et sicut internæ serenitatis est index, ita solet illam inter turbationis occasiones seruare. Tu igitur tum in serenitate vultus, tum in maturitate incessus, tum in moderatione omnium externarum actionum, modestum te exhibe, ita vt hæc exteriora internam tranquillitatem monstrant, omnes ædificent & Christi ipsius imaginem nonnullam exhibeant, cuius tam insignis & mirabilis fuit modestiæ, vt per eam voluerit Paulus Corinthios obtestari.

2. Cor. 10
1.

De contemptu sui.

CAPVT XXXI.

ISCEB te ipsum discutere, te ipsum iudicare, teque increpare, atque contemnere. Vtilior scientia est ire se ipsum inspicere, quam ipacia terarum & amplius uinum cæli cognoscere. O quoties hæc scientia hominem decepit, vt cum nihil sit, se aliquid esse putaret: scientia autem cognitionis sui semper iniecit sana & vtilia consilia, & ad humilem sui despicientiam adegit. Auerte igitur oculos tuos ab his, quæ in te bona & excelsa conspexeris, quia aliena sunt, nimirum Dei, qui ea tibi gratis & sine tuo merito attribuit, & solum ea cogites vt pro acceptis gratias referas. Ea verò subinde considera, quæ in te abiecta & despiciabilia deprehenderis, quoniam hæc tua sunt & à natura corrupta profecta, & propter illa te ipsum singulis momentis (si fieri possit) arguere & aipetnari non desinas. Ea verba in ore tuo sonent, quæ corde conceptam tui ipsius despicientiam exponant. Eadem ab aliis audire desideras, & os peccatoris ineptè laudantis non impinguet caput tuum. Fuge hominum plausus, fuge linguas adulantium, fuge sæculum, & eos libenter ausculta, qui sincerè veritatem aperiant, & quod reprehensione dignum viderint, reprehendant: si te ipsum ita contempseris, & tui contemptores amaueris, Deus te vt pupillam oculi sui diligit, & magnis donis ac charismatibus exornabit: sanctum enim odium quo homo se ipsum odit, Deus suo amore abundè replet, & in corde eius qui ipsum odio prosequitur, seque ipsum despicit, igne charitatis accendit.

De Generali sui abnegatione.

CAPVT XXXII.

QUI vult venire post me, ait æterna veritas, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.] Hæc vox, (semetipsum) non aliquam partem hominis, sed totum hominem abnegandum esse designat. Tu itaque qui Christum sequi, eiusque vestigis inhære vis, generalem tui ipsius abnegationem suscipito. Mortifica sensus tuos tum internos tum externos, impera appetitibus tuis, cohibe iudicium & voluntatem tuam, nihil sit in te quod non mortificatio comprimat, & non castigatio abnegationis censura. Præcipue tamen curam habe cohibendæ duplicis linguæ corporis & animæ. Linguam corporis cohibe, ne noxia, ne sæcularia, ne inuilia loquaris. Linguam animæ, id est, cogitationem, cohibe, ne inania, ne impura, ne infructuosa cogites. Si has duas bestias, linguam carnis & cogitationem, domueris, mirabiliter te ad diuinam familiaritatem disposes. Nam Deus illos alloqui dignatur, quos viderit à verbis inanibus abstinere, & suam cogitationem ad vnum, quantum valuerint, scilicet ad ipsum Deum, reuocare.

De Castigatione corporis.

CAPVT XXXIII.

ASTIGA corpus tuum, & hunc seruum semper rebellem flagellis asperitatum caude, ne spiritum deprimat, & ad alicuius mali consensum adducat. Caro concupiscit aduersus spiritum; ne igitur eum deiciat, concupiscat ex aduerso spiritus aduersus carnem, eamque sibi subiugat, & immodicas vires ieiunij, vigiliis, & aliis afflictationibus auferat, ne in detrimentum victus insolescat. Bestiæ non rationibus nec argumentis persuasæ, sed virga percussæ, homini parent. Caro autem bestia est, quam nunquam sola consideratione, sine debita castigatione, domueris. Curam etiam assidua mortificationis & abnegationis tui, afflictione carnis ostende. Quia inualeto corporis, quæ in pallore faciei, & imbecillitate non apparet, aut nulla esset, aut satis modica. Et mortificatio interior, quæ (nisi impossibilitas obstat) ad corporis castigationem non procedit, quod ficta sit & ridicula, magnum ex se indicium præbet.

De Tranquillitate cordis.

CAPVT XXXIV.

MAGNA cura ac diligentia tranquillitati tui cordis stude, nihilque te fecisse existimato, nisi ab eo omnem inquietudinem ac perturbationem depuleris. Ne te proprii defectus inquietent, sed ita ut atque in aliquam culpam incidaris, eam ex amore Domini detestare, & ad pacem reuertitor, & te tuaque omnia Christo committe. Ne te aduersa perturbent, sed ea citò transitura cogita, & non sine Domini voluntate ac prouidentia venire considera. Cordis tranquillitas ex ipsius cordis puritate dependet. Nam culpa licet leues cor lacerant, affectus inordinati discruciant. Negotia prophana, & sæ-

culari

cularia discernunt, & reliqua à nostra vocatione aliena mentem inficiunt. Si ergo vis cor pacatum & tranquillum possidere, culpas etiam leuissimas vitæ, & quas non vitaueris, statim per contritionem abiice, affectus tuos moderare, negotia secularia fuge, & ab omni eo, quod à tua vocatione alienum est, diligenter te subtrahe. Hæc cordis tranquillitatem pariunt, & nos ad Deum in intimo mentis nostræ excipiendum, manifestè disponunt.

De Discretione.

CAPVT XXXV.

In his quæ hæcenus dicta sunt, & in cæteris omnibus, discretione opus est, quæ tempora, & loca, te ipsum, & personas, quibuscum agis, statum tuum & modum conuer-

Asandi, & alia similia consideres, & secundum quod ratio, & virtus hic & nunc dicat, ita in his quæ occurrunt te habeas. Multa sunt quæ Deo displicent, fratres turbant, & tibi non profunt, quia non sunt discretionis sale condita: eadem verò si discretè fierent, magnum apud Deum & homines splendorem haberent: discretionem quam non habes, suppleat obedientia, suppleat oratio ac recursus ad Deum, suppleat tandem seniorum & prudentium consiliū. Qui enim in dubiis ad Deum recurrerit, & consilio sapientium, ac obedientiæ submiserit, non errabit. Si hæc ad Deum, ad Prælatos, ad religiosam familiam, ad fratres & ad te ipsum obseruaueris, mitum in modum in virtute proficies.

ORATIO

PRO ADEPTIONE VIRTVTVM.

DOMINE Deus virtutum, cuius est totum quod est optimum, qui seruos tuos insignibus domus tuæ, nempe virtutibus fulgere precipis, & desiderium in eorum cordibus tantæ pulchritudinis immittis, accende quesumus in nobis vniuersarum virtutum desideria flammigera, & ad eas precibus & gemitibus postulandas impelle, vt paruitas nostra à te benigno largitore, qui vis rogari, has veras opes, & nunquam interituras, obtineat. Doce nos, Domine virtutum, naturam, ne pro virtutibus vitia queramus. Excita earum amorem, vt non vilia & abiecta, sed cælestia dona, & te eorum authorem diligamus. Conforta brachium nostrum auxilio gratiæ tuæ, vt perfectionis urbem sanctis operibus expugnantes, virtutum possessores simus. Sit vita nostra, vita iustorum digna, qua te die noctuque, & omni tempore suspirantes, te ipsum, qui beatitudo ac gloria nostra es, feliciter consequamur. Amen.

